0110960

G. GEZELII

BIOGRAPHISKA

LEXICON.

SUPPLEMENT.

A——Ö.

DATE MICROFILMED
FEB 28 1984
ITEM # 7
G.S.
CALL #
PROJECT and
ROLL #
XL1BR-102 1124545
44

Pages ____________________ were

missing in the original.

Original Book pages were incorrectly numbered -
2 pages with #63 -
numbering jumps from 183 to 186 - but no pages missing.

Jana Nytch

91 & 92 page numbers skipped but contents correct

G. Gjörwell, Kongl: Biblioth. född: 1731. dog i Stockholm d. 26 Aug: 1811. Hans första arbete war bref i blandade ämnen, som utkom 1754, och det arbete hwarmed han wid sin dödsstund sig sysselsatte, war: Bref från Riks Cantzlern... ...Atterborna.

Genealogical Society of Utah

Library

No. 10694

Date DEC 1928

FÖRSÖK
TIL ET
BIOGRAPHISKT
LEXICON
öfver
Namnkunnige, Lärde och Minnesvärde
SVENSKE MÄN,
af
GEORG GEZELIUS.

FJERDE DELEN,

ELLER

SUPPLEMENT

Til de förut utgifne Delar.

A——Ö

STOCKHOLM, UPSALA OCH ÅBO
UTI KONGL. ACAD. BOKHANDELN.
MDCCLXXXVII.

GENEALOGICAL SOCIETY
OF UTAH
DEC 1928
10694
Scand 948.5 D39 Pt 4

—Ne quos colere æqvum fuerat, ex hominum memoria abeant, ac ubicunque non adſint præſentia corporis, adſint fama ac prædicatione virtutis—.

GUST. PERINGER LILJEBLAD.

Omſider får jag nu upfylla det löfte, ſom jag åt en vördad Allmänhet gifvit. Läſare måga ſjelfve dömma, huruvida denna fortſättning ſvarar til deras väntan och min föreſats, at förbättra det felaktiga, at fylla det ofullſtändiga, ſom uti de redan utkomne Tre Delar, tarfvade denna åtgärd; och at derjämte öka denna Samling, med nya Artiklar, värdige ſina rum, och mera utbredde, mer intereſſante, än de fleſte

förut

förut tryckte: åtminstone har detta varit mit ögnamärke, och härvid har jag haft all möda, alt efterforskande, osparde. Med vördnad och tacksamhet bör jag äfven här nämnna flere Gynnare, hvilka til detta Supplement räckt mig hjelpsamma händer. Desse äro i synnerhet: *Herr Cancellie-Rådet och Riddaren Schönberg*, *Herr Öfversten och Riddaren Gerner*, *Herr Öfversten och Riddaren Plaan*, *Herr Bergs-Rådet af Geijerstam*, *Herr Öfver-Directeuren Holmbrinck*, *Herr Directeuren Hülphers*, *Herr Magister Forssenius*, m. f. Och det vare desse Herrars heder, mera än min, om Läsare skulle finna större välbehag och nöje uti de här förekommande Lefvernes-Beskrifningar, än uti många af de förr upgifne.

Min åtgärd vid detta Biographiska Lexicon, uphörer icke med denna Fjerde

de Delen. Ännu fortfar jag, at på samma sätt samla, både rättelser, tilläggningar och nya Artiklar, för at i en framtid nyttjas, om så hända skulle, at Boken någon gång dömdes värdig en ny uplaga. Under en sådan tanke, (hvars fullbordan är mera oviss än viss; men altid smickrande och upmuntrande för mig sjelf,) emottager jag hädanefter, lika som hittils, med särdeles fägnad och ärkänsla, alla de uplysningar, och upgifter af nya Artiklar, hvilka man behagar mig lemna, anhållandes ödmjukeligen, at i denna delen, framdeles icke blifva bortglömd. Nåppeligen öfverlefver jag den tid, då en ny uplaga kan påtänkas; Men jag utfäster mig så vårda mina ytterligare Samlingar, at desse en gång skola finnas at tilgå, når, och om de skulle behöfvas. Jag gör detta löfte hvarken af obetänksamhet eller skryt: Det är grundadt

dadt på öfverläggning inom mig ſjelf, på hopp om Gynnares biträde, på åhåga at gagna ſamtida Medborgare, och på et lofligt nit, at utur glömſkans mörker, framdraga i ljuſet ſådane Svenſke Mäns minnen, hvilka, den tid de lefvat, ehuru uppå olika vägar, gjort ſig berättigade, at af den ſenaſte efterverld vara kände och högaktade.

A.

ABRAHAMSSON PETTER, *Häradshöfdinge.* En man fom genom fina utgifna arbeten och fina utbredda kundfkaper uti Svenfka Lagfarenheten, giordt fit namn vida kändt. I Stockholm föddes han år 1668, Son af Borgaren och Handlanden derftädes *Abraham Pehrfson*, med *Gertrud Månsdotter*. År 1693 emottog han Fullmagt på Dommare-Ämbetet öfver Erlinghundra och flere Härader i Upland; men affattes året efter för Ämbetsfel. — Dommen finnes uti *Palmfköldfka Samlingarna*, hvilka på Bibliotheket i Upfala förvaras. Tjenften fick han åter 1704, fedan han emedlertid giordt en refetour innom Tyfka Riket. År 1718 vart han Häradshöfdinge öfver Stockholms Läns Lagfagas förfta Häradsdöme, och tog affked 1719. Med bibehållande af fit namn blef han adlad 1727 och affomnade ogift 1741 i Stockholm.

Lands och Stads-Lagen, *in 12:o* utgaf han år 1702, och *Lands-Lagen med Anmärkningar* 1726, *in 4:o* — Förftnämde arbete, en liten Bok, var en tid få efterfökt, at den med två Ducater Specie betaltes.

(von Stiernmans Geneal. Matr. — Palmfköldiana — C. R. Lagerbrings Större Sammandrag af Sv. R. Hift 4. D. 3 Afden.p. 45 —).

ADELCRANTZ, GEORG JOSUA, *Borgmästare* i Stockholm. Son af Kammarskrifvaren *Josua Törnquist* och dess hustru *Cicilia Andræa*, och född i Stockholm 1688. Vid Upsala Lärosäte använde han sin tid nyttigt, och hölt där tvänne *Orationer* vid högtideliga tillfällen, af hvilka den senare öfver *K. Carl XII:ts Kröning*, på Svensk vers, är 1697 tryckt *in fol.* Sedan han lemnat Academien, tog han tjenst vid Slottsbyggnings Staten i Stockholm, där han snart blef Conducteur. År 1704 reste han Utrikes, understödd af et Kongl. Stipendium och fästade i synnerhet sin upmärksamhet vid Architecturens mästerstycken innom Tyskland, Frankrike och Italien. Under vistandet i Frankrike visade han et så sällsamt prof af sina insigter och sin smak uti Byggningskonsten, at Konung Ludvig XIV Sjelf deröfver betygade et särdeles nådigt nöje. I affeende på förevarande Slottsbyggnad i Stockholm, hemkallades han, och gjorde sig förtjent til den honom 1705 gifna Fullmagt, at vara Stads-Architect, på hvilken sedan 1707 följde en annan at vara Kongl. Hof-Architect, och ytterligare benådning med Adelskap. Byggnings-Borgmästare i Stockholm blef han 1718, och dödde 1739. Gift m. *Anna Maria Köhnman Sägren*, *Öfverhof-Intendenten* m. m. *Carl Fr. Adelcrantz*, och *Hofrätts-Rådet Emanuel Adelcrantz*, uphögdes 1766 uti Friherre-Stånd.

(von

(von Stiernmans Matr. p. 1089 — Suplement til Flor. Stockholm, p. 613. — Friherre Rehbinders nya Matr. p. 120 —).

AHLLÖÖF, LARS, *Råd-och Handelsman* i Arboga. Föddes i denna Stad år 1657. Fadren *Lars Arvedsſon*, var Borgare och Skeppare därſtädes, och Modren hette *Brita Larsdotter.* Tidigt ſaknade han Föräldrarne och innom två års förlopp, miſtade han äfven en för hans väl ömmande Morbroder. Af männiſkjor öfverlåten, lemnades han i en tryckande fattigdom. Hos en Hofmagare i Arboga tog han tjenſt, och när hans läroar voro til ända, ägde han icke ens de 9 daler och 24 öre Kopparmynt, ſom til Lådan borde betalas. Denna Summa blef honom ſkänckt af hans Mäſtare. Genom flit och trohet, hade han emedlertid vunnit det förtroende hos ſin Husbonde, at honom updrogs den lilla rörelſe eller ſmåhandel, ſom denne jemte ſit Handtverk idkade. Men ynglingens tankar ſträkte ſig til framtiden. Han beſlöt at begifva ſig Utrikes, för at ännu vidare förkofra ſig uti ſit handtverk. I detta upſåt reſte han til Stockholm, utan minſta underſtöd; men ändrade här ſina tankar, och ſom hans mäſta håg var ſtäld på Handel, ſå begaf han ſig åter til ſin födelſe-ort. I Arboga vandt han 1689 Burſkap, länte ſig en liten Summa och ſkötte ſin handternig, både

med förſigtighet och framgång. År 1696, blef han antagen ibland denna Stadens 24 älſta, och 1702 fick han Borgerſkapets enhälliga kallelſe til en Extra-Ord. Rådmansſysſla. Vardt ſedan Ordinarie Rådman 1711. Fyra gångor var han Riksdags-man för Arboga, då han med mycken ſorgfällighet och drift arbetade för denna Stadens bäſta. Han utvärkade för ſin Stad, följande förmoner: *Tillökning på Lönings-Staten — Källar-frihetens återſående — Förminſkning på 20 Båts-[illegible] — Samt hjelp och underſtöd för Borgerſkapet, til Kongl. Lif-Drabante Corps' inqvarterings underhållandet.* — Sit välgörande ſinnelag emot Arboga Stad, viſade han ännu på flere ſätt: Til Stadens Kyrka ſkänkte han flere prydnader, och anſlog et viſt Capital til denna Kyrko-ſkruds underhållande: Han beſörgde om en ſå kallad *Rådmans-Präſt*, jemte den ordinarie Capellanen, vid Arboga Stads-Kyrka, och gaf därtil en hufvud-ſtol, neml. hälften emot den Summa ſom Rådmannen *Johan Ahlſtröm* til ſamma behof förärade af ſin förmögenhet: Han gjorde 1724 et Teſtamente af 100,000 Dal. Kmt. hvaraf Intereſſet, 4500 Dlr. årligen ſkulle utſkiftas til 22 fattige och nödlidande innom Arboga Stad. Således lefver hans namn med välſignelſer, på den ort där han räknat ſina mätta dagar: ſå är han ock icke oförtjent, at uti en vidſträcktare krets vara känd, ſåſom

en

en rättſkaffens Männiſkjovän. Mätt af år och jordiſk välmåga, afſomnade han år 1737, uti ſit 81 ålders år. Gifte ſig f. g. med *Catharina Weſterman*; a. g. med Enkan *Beata Månsdotter*. Rådman Ahllööf dödde barnlös, och lemnade ſin förmögenhet til arfs åt ſin Broders-ſon, *Olof Ahllööf*, hvilken ſedan han någon tid tjent innom Kongl. Sv. Hofrätt, benådades 1737 med Aſſeſſors Titul Denne arftagaren fullgjorde icke allenaſt til alla delar Farbrodrens förordnande, utan lade härtil en ny välgärning för Stadſens öfrige husſattige, hvilka årligen och på viſſa tider njuta räntan af et annat Capital om 12,000 Dlr. K:mt Denna penninge Summa förblifver äfven evärdeligen en orubbad hufvd-ſtol til et ſå vackert ändamål.

(Se Likpr. med Perſonalier — hållen af P. Lampa, P. et Præp. Arbog. tr. i Stockholm 1737 — Arboga Känning, af Jac. Lohman. tr. i Stockholm 1737 —).

ANGERSTEIN, JOHAN, *Bruks - Idkare*. Dennes Förfäder måga förut korteligen nämnas. Farfadren *Melchier Angerſtein*, idkade Bergshandteringen i Tyſkland, och hade där i hela 40 år haft inſeende öfver Furſteliga Skogar och Jagter. Fadren, *Anders Angerſtein*, ockſå födđ i Tyſkland och Bennikenſtein, lade ſig tidigt äfven på Bergsväſendet, och kom 1639 til Sverige, i ſällſkap med flere Tyſkar, ſom til Svenſka järnver-

kens uphielpande inkallades och med ſärdeles ynneſt emottogos *). Han kom ſtraxt i tjenſt hos då varande myntmäſtaren *Marcus Kock*, var honom ſedermera til biträde vid Aveſtad Bruks och flere Järnverks anläggningar i orten, förordnades til Bergsfogde 1643, arrenderade en tid Thurbo Bruk i Hedmora Sokn, af ſin Svåger *Hans Steffens*, (efven Tyſk til börden, Öfver Belgmakare-ålderman för alla Smeder, Bergmäſtare, och Aſſeſſor, 1653) men lemnade Sverige, ſåſom mindre välbelönt, och tog tjenſt 1652, hos Grefven af *Stolberg*, *Königſtein*, m. m. *Johan Martin*, ſåſom *Director öfver deſs jern- och*

(* Om någon gjorde ſig den mödan, at ſamla och uptekna alla de utlänningars namn, hvilka i Konung *Carl IX*, *Guſtaf Adolphs* och *Dr. Chriſtinas* tid, ſåſom Bergs-och Bruks-Idkare til Sverige inkommo, och uti Bergſlagerna ſig nedſatte, ſå ſkulle detta utgöra et ej ringa antal. Deras minne förtjente värkeligen at uplifvas. Vermeland enſamt, kan däraf upte en vacker längd. Utom *Grawe* och *Chenon*, hvilka nämnas i Wallvikſka Ättartalet p. 380. & [illegible] förtiena at med loford ihågkommas, *Geijer*, *Hermelin*, *Koltkoff*, *Knöppel*, med flere — Veſtmanland och Dalarne, har ock ordſak, at med förnöjelſe ärindra ſig deras namn ſom, inkomne ifrån främmande orter, på hvarjehanda ſätt befordrat och uphielpt Silfver-Koppar-Jern-och Mesſings-Bruks-Verken: *Marcus Kock*, adlad *Cronſtröm* — *Steffens* — *Silentz* — *Jedcur* — *Schulze* — *Dandanell* — *Doms* — *Henzel* — *Hülphers* — *de Tunth* — utom många andre, hvilka blifvit Stamfäder för flere hederlige Slägter i Riket.

och Lütter-werk. I förväntan af något arf, efter sin afledne Svägerska, *Steffens* Enka, återkom han til Sverige år 1659, men lefde då endast i 9 veckor, och afled på Thurbo, d. 12 Sept. s. å. Han var en förfaren Bergsman, förbättrade mycket Kålarc-konsten, och ses ännu i dag på Thurbo Bruks-Skog, flere stenlagda kålbottnar, dem han til försöks anställande inrättade. Uti sit gifte med *Anna Cathr. Domb*, hade han 6 Barn, genom hvilka Angersteinska Slägten blifvit fortplantad — Nu til Sonen *Johan.* — Han föddes 1646 på Thurbo Bruk i Hedmora Sokn. Ifrån yngre åren, vandes han vid Bruks rörelsen, och lade sielf handen både vid kålning och flere Bergsbruket åtföljande Sysslor. Sedan han genom köp blifvit ägare så väl til hela Thurbo Bruk, som Wikmans hyttan med dess åtföljande egendommar, utvidgade han ännu mera sin rörelse och förökade sit välstånd. Också bidrog han därtil, at den då i ödesmål råkade Bitsbergs Jerngrufva, genom en ny nedgång och en af Com. R. *Polhem* påfunnen ($\frac{1}{8}$ mil lång) dubbel stång gång, åter kom i bruk, och bibehåller vid närvarande tid, sit stora värde. At denne driftige Bruksägare på flere sätt hedrat sit minne, därom bära många försök och inrättningar vid förenämde jernvärk vittnesbörd, så väl til förmån för Kongl. Majestät och Kronan, som ägarens och efterkommandes

 nytta.

nytta. Under namn af *Thurbo-Far*, ägde han et färdeles förtroende och aktning ibland Allmogen. Genom fin flit och et redligt förhållande, vant han äfven de förnämares gunft och bevågenhet, hvarigenom han fant få mycket lättare väg, at fullborda många ftora planer och vidfträkta företaganden, fom göra mycken heder åt hans namn. Såfom tillika Borgare uti Hedmora, vardt han där räknad ibland de förmögne och idoge invånare. Under krigstiden förftråckte han äfven Kronan, emot viffa vilkor, och vifade fit goda hjertelag vid flere enfkildta tilfällen. Til Hedemora Kyrka fkänkte han 6000 Dlr. K:mt. Han var til växten ovanligen lång, men väl fatt, och af en ftark kropps-conftitution. Et manligt anfigte, med bruna genomträngande ögon, utmärkte något fpeculativt. Oförfagd och vågfam uti fina beflut; oryggelig i fina löften. Han lemnade verlden 1716. Gift m. *Elifabeth Henzel.* Utaf deras 15 Barn, hunno 4 Söner och 3 Döttrar til den ålder, at de fedan kunde fortplanta en talrik flägt.

(Denna Biographie är meddelad af Herr Directeuren Abr. Hülphers Abrah:fon. —)

ANGERSTEIN, REINHOLD RÜCKER, *Affeffor* uti Kongl. Bergs-Coll. var Sonefon af föregående *Johan Angerftein*, Son af Bruks-Patronen *Guftaf Angerftein* på Wikmans-hyttan,

tan, med Fru *Anna Rücker*, och född 1718. Han behölt både Moders- och Faders- Namnet. Efter en väl använd ungdoms tid gjorde han flere års utländska resor, genom större delen af Europa; hemkom en i Bergsvetenskapen väl förfaren Man, och blef derefter förordnad til *Directeur öfver Rikets större Svart-Smide*, samt tillika *Assessor* i Bergs-Collegio. Kort derefter afled han i Stockholm 1760, ogift. Liket fördes sedan til Hedmora Kyrka, och hvilar under en minnesvård, prydd med en *Inscription* som tolkar den dödes beröm. En vacker Latinsk *Grafskrift* öfver Mannen läses uti *Sv. Mercurius* för år 1760, Octobr. Månad, pag. 211— Af dess Arbeten, har man en tryckt *Beskrifning om Italienska Byggnings sättet* — Flere vittra *Samlingar*, *Rön* och *Anmärkningar*, äro efter honom förvarade.

(Utdragit af Herr Directeuren Hülphers Historiska och Geneal. Samlingar. —)

APPELBOM, ANDERS, til Söderby, *Kongl. Commissarius*. Föddes i Vestergöthland år 1576, af hederlig Sägt både å Fäderne och Möderne. Fadren hette *Harald Bengtson*, och kallas uti Sonens Personalier *Konung Johans och K. Carl IX:s Kiöpman* — Farfadren *Bengt Haraldsson*, var Broder til den bekante Biskop *Måns* i Skara, som med mycken häftighet satte sig emot Reformationen,

uti Konung Guſtaf I:s tid. — Modrens namn var *Ragnild Svensdotter*. Den unge Anders Haraldsſon, ſändes på ſit 13 år til Danzig, at där inöfvas uti Räkenkonſten och Handels-Saker, hvilket ock ſkedde med mycken framgång. År 1599 blef han Kammarſkrifvare, och åren 1607 och 1608, ſändes han af K. Carl, jämte några andre committerade, til Holland at värfva Krigsfolk. Efter K. Carls död antogs han af K. Guſtaf Adolph, at vårda den ſå kallade *Klädekammaren*, och brukades ſedermera tid efter annan, uti flere angelägne förrättningar, ſå väl in-ſom Utrikes. Särdeles updrogs honom den omſorgen, at ifrån Lifland och Holland inſkaffa, hvad ſom til Kongl. Maj:ts Hofſtat betarfvades. Ockſå drog han efter nådig befallning omſorg för Krigsſtatens förnödenheter, då Konungen med ſin Armée, år 1627, hade gått öfver til Preuſen. År 1629 blef han ſkickad til Lifland uti et Handelsärende, hvilket ſå lyckligen aflopp, at han, ſom det ſtår uti Perſonalierne, „*gjorde Kronan öfwer* 100,000 *Riksdalers profit*,, —. Efter Konung Guſtaf Adolphs död, utnämdes han 1633 til Inſpector öfver Kongl. Maj:ts och Kronans Husgeråd, och erhölt på begäran affked 1639, ifrån hvilken tid han lefde i ſtillhet och lugn på ſin gård Söderby uti Fellingsbro Sokn i Veſtmanland. Hans 40 års långa och trogna tjenſter kommo i åtanka hos Drottning Chri-

ſtina,

ſtina, på det ſätt, at han benådades med Adelig ſköld, då han kallade ſig *Appelbom.* Detta ſkedde 1645. Uti en ålder af 73 år, ſlöt han ſina dagar 1649, ſedan han haft den hugnaden, at ſe ſig ſielf älſkad och vördad, och ſine Barn i välſtånd och heder förſatte. Hans ben hvila i Fellingsbro Kyrka, uti den graf, där hans maka, *Catharina Andersdotter*, 25 år förut varit gömd. Hon hade varit en Moder för 13 Barn.

(Se Likpr. med Perſonalier, — af Biſkop Ol. Laurelius — tr. i Stockh. 1650, in 4:o. —)

ARMFELDT, CARL, Friherre och *General en Chef* i Finland, född 1666, och Son af Öfverſte-Lieutenanten vid Adelsfanan, *Guſtaf Armfeldt*, med Fru *M. Brakel.* Om hans förſta tjenſteår innom Militairen, äger man icke nog fullſtändiga efterrättelſer. Utrikes lärer han länge hafva tjent. Han var ſedermera ibland K. Carl XII:tes minnesvärde Krigs-Höfdingar. *Dr. Norberg* nämner honom ſåſom Öfverſte vid året 1705, och berättar, at han då modigt angrep och ſlog et parti Ryſſar vid Finſka gränſen. Flera reſor gjorde han ſedan denna fienden afbräck på Finſka ſidan. General Major blef han 1711, och commenderades 1713 til Helſingfors, för at mota Ryſſarnes tillärnade Landſtigning derſtädes. Ryſſarne ankommo med 5 galerer

rer och en myckenhet små Fartyg; blefvo
straxt attaquerade af Armfeldt, och med den
tapperhet bemötte, at de med mycken för-
lust måste draga sig tilbaka; Men fienden
repade åter mod. Innom få dagar kom Cza-
ren sjelf, med några hundrade Galerer och
andra Fartyg, jemte Blockhus och en Bom-
barder Kits med 18 pundiga Stycken. Man
kurde nu icke stänga fienden inloppet: han
ade sig uti hamnen, och begynte med ca-
[illegible]ld kulors inkastande i Staden,
emte det at försök gjordes til Landst[illegible]
på åtskilliga ställen. Men Armfeldt med sit
folk gjorde nu åter et så hurtigt motstånd,
at fienden ingenstädes kunde komma an. Slu-
eligen och när man ansåg såsom en omöje-
ighet, at i längden försvara Staden, samman-
kallade Gen. Major Armfeldt alla Regements-
Officerare och Stadsens förnämste invånare,
för at öfverlägga om det steg, som tagas bor-
de. Beslutet blef, at Borgerskapet skulle an-
ydas, i hast begifva sig utur Staden med alt
hvad bärgas kunde, hvarefter man satte Sta-
den i brand, midt för den antågande fiendens
ögon.

Ifrån Helsingfors, marcherade Armfeldt
il Borgo, dit Ryssarne sjöleds äfven togo
vägen. Här satte sig Gen. Major Armfeldt
full ordning at gifva Ryssarne en bataille;
men detta beslut vardt af General-Lieutenant
Lybecker, contramanderat. Straxt efter fick
Gen.

Gen. Lieut. *Lybecker* ordres ifrån Kongl. Regeringen, at med förſta lägenhet komma öfver til Stockholm, och lemna commando åt General Major *Armfeldt, ſom hade både länge och väl tjent utomlands, och ägde god Credit hos alla, ſom honom kände.* — Ehuru Gen. Major *Armfeldt* nu emottog en aldeles förſvagad och utmattad Armée, ſamlade och muntrade han dock ſit lilla manſkap, på et ſätt, at man var aldeles beredd, til at våga en hufvuddrabbning med de manſtarke Ryſſar. Efter flere marcher, och et hållit Krigs Råd, lefvererade han Ryſſarne Bataille vid Stor-Kyro i Öſterbottn d. 15 Febr. 1714. *Armfeldt* förlorade denna Bataille, icke af briſt på förſigtighet eller mannamod, utan af andra ordſaker; de ſamma, ſom kan hända, mera än en gång, vållat en modig och oförfärad Krigshärs plötsliga nederlag. — Svänſka Arméen beſtod in alles af 6000 man, och Ryſſarne voro öfver 18,000. När flere flydde både före och under attaquen, var General *Armfeldt* ibland de ſiſta på platſen. — Efter detta nederlag, recruterade *Armfeldt*, med all den ſkyndſamhet ſom möjeligit var, hvarefter han ärhölt Kongl. Senatens befallning, at draga ſig med ſit folk åt Svenſka ſidan. Han ankande til Gefle 1 Mart. 1716, och ſatte ſig där i beredſkap at möta Ryſſen, ſom efter et allmänt rykte ämnade bryta in å denna ſidan öfver ſjön, vid ſamma

ma tid ſom deſcenten ſkulle ſke ifrån Köpenhamn på Skåne. Såſom General Lieutenant, vardt han anbefald af Konung Carl, ſtraxt efter Deſs ankomſt til Lund 1718, at med Jämtländſka Arméen, bryta in i Norrige. I Sept. M. ſ. å fick han ſin Konungs Bref, däruti Hans Majeſtät ibland annat befalte, *at „Allmogen i Norrje, ingalunda ſkulle betungas „med några nyja och extra-ord. pålagor, utan „allenaſt tilhållas, at betala de utſkylder, ſom „de til Danſka Kronan varit vane at eridgga.*— Vid Drunthem recognoſcerade han lägenheterna, gjorde härom en fullſtändig rapport til Konungen, och emottog åter i Oct. månad Konungens ordres, rörande Krigs-anſtalterna i Norrige. Efter Konungens död, tog han med ſin Armée vägen åt Sverige, under en marche, hvars beſvärligheter och eländen äro obeſkrifvelige. *Armfeldt* uphögdes 1731 i *Friherre-Ständ*, blef 1735 General af Infanteriet, ſamt Chef öfver Troupparne i Finland, och afſomnade i ſlutet af år 1736.

Gift med Fru *Loviſa Aminof.*

(Dr. Norbergs Hiſt. om K. Carl XII 2 Delen — von Stiernmans Geneal. Matr. p. 189. —)

ARTEDIUS, PETRUS, *Svenſk Medicus.* Föddes i Ångermanland 1705, af Fadren *Olof Artedius*, ſom ſluteligen blef Kyrkoherde i Normalings Förſamling. Modrens namn var *Helena Sidenia.* Til Hernöſands Schola ſkic-

ſkickades han 1716, läſte flitigt, och använde ſina låſtimmar, at ſamla örter, och ſärdeles at lära känna Fiſkar Kom til Upſala 1724, där han ännu mera hugfäldes för natural-Kundſkapen, Chemien och Läkare Konſten och hvareſt han 1728 gjorde en lycklig bekantſkap med vår ſtore *Linné*, ſom ifrån Lund då var ditflyttad. Deſſe båda voro juſt et ſällſkap för hvarandra, och när de efter några års förlopp åtſkildes, kommo de öfverens, at hvilken ſom den andre öfverlefde, ſkulle han blifva den aflednas arftagare, af deras gjorda Samlingar och Papper. *Artedius* hade länge känt innom ſig en ſynnerlig håg at reſa utrikes; men honom fattades utvägar härtil. Af ſin Svåger ſom var Handlande, lånte han en liten ſumma, och med detta förråd gick han 1734 på et Skepp ifrån Stockholm til London. Båda Vännerne hade det nöjet at i Leiden träffas, efter några års ſkilsmäſſa, och de omfamnade hvarannan med glädjetårar. Vid detta Lärdomsſäte hade väl *Artedius* i ſinnet at taga Med. Doctors graden; men penningarne voro alla. — Han reſte til Amſterdam, och vant bekantſkap med den ſtore Naturalie-Samlaren *Albertus Seba*, ſom var Apothekare derſtädes. Denne hade et *Stort Verk* för händer, *De Quadrupedibus, Serpentibus, et Piſcibus* — och båda våre nämde Vänner biträdde honom häruti. *Artedius* var nu rätt väl uti

den-

denne hedersmannens hus, när han en afton, i Sept. M. 1735, ſedan han ſpiſat hos *Seba*, ſkulle gå hem i ſit quarter, och i mörkret råkade falla ned i en vattugraf, utur hvilken han uptogs död. — Kroppen begrofs i Amſterdam med anſtändig heder. Hans Papper och Skrifter ſamlades af *Linnæus*, ſedan han med möda ſkaffat penningar til deras utlöſande ifrån Värden, ſom af den döde hade at fordra.

Linnæus har ſatt *Artedii Lefvernes - Beſkrifning* frammanföre hans *Ichthyologia* ſom i Leiden 1738, genom *Linnæi* förſorg tricktes in 8:o. Han gifver *Artedius* där ſtort beröm: *Erat noſter*, ſkrifver Linnæus, *in Humanioribus et Linguis Europæis exercitatisſimus, in Philoſophicis doctus, in Medicis Solidus — noverat de omnibus, judicio acuto et doctrina profunda inſtructus, facere ſermones blandisſimos, adeo ut nemo diſceſſerit ex ejus Societate, ipſum qui non ſua dignum judicasſet exiſtimatione —.*

Följande Verſer äro ſkrefne af Mäſtarehand:

In Tumulum Artedii.

Hic jacet Artedius, peregrina conditus urna,
Non Homo, non Piſcis, ſed Genus Amphibium.
Non Homo; vitam inter piſces nam protulit omnem,
Non Genus æquorum: nam dedit unda necem.

AND. CELSIUS.

(Se ofvannämde Ichthyologia — Samlade efterrättelſer. —)

ASCHA-

ASCHANEUS, MARTIN, *Kyrkherde* uti Fresta och Hammarby i Upland, och *Riks-Antiquarius*. Hans Föräldrar och hans födelses år äro obekante. I yngre åren tjente han för Fält-Predikant uti Ryska fejden, och blef sedan Kyrkoherde. En arbetsam man, särdeles för Svenska Antiquiteterne. Uti *Act. Lit. Svec. Vol. I.* där *Haddorphs Lefverne* anföres, står: *Erat* 1630 *annus insignis, constituto, auctoritate regia, triumviratu, Antiquariorum regni, nimirum Martini Aschanei — Johannis Axehielmii, et Johannis Buræi — adeo ut in hunc annum recte referantur initia celeberrimæ, et de Patria nostra meritissimæ Societatis.* — Hvad detta var för en *Societas* som af Konungen blifvit stiftad, vet man icke. — *Thun, in vita Er. Palmschöldii*, p. 64. nämner också året 1630, men på annat sätt. Torde hända, at Aschaneus fått Kongl. Fullmagt, at vara *Antiquarius*, på samma vis som Axehielm. Eljest är bekant, at *Antiquit. Collegium* icke stiftades, förr än under K. Carl XI:tes minderårighet. Uti *Palmsköldska samlingarne*, som förvaras uti Upsala Bibliotheque, finnes följande efterrättelse om Aschaneus: *Uti en dess till Kongl. Regeringen 1635 ingifven Suplique, berättar Aschaneus, „huru som för Antiquarii „Officio, thår han var tillkallad ock förordnad, „och för thet han uti Antiquiteterne och Rune-„konsten, i läsande och ritande, bequåma perso-„ner undervisa och öfva skulle, thet han ock ef-*

„terkommit, til Kongl. Maj:ſts nådiga n je, ſamt „dgt Fullmagt, at omfara Riket, och utleta och „ſamla Antiquiteter, på hvilka reſor, han klä-„der och annat koſtat ex proprio, Kongl. M. Guſtaf „Adolph lemnat honom frihet, årligen til 22 „högſt 24 Dal. godt mynt, nemligen uti Tax-„Mantals- och Boſkaps-penningar, dem han haf-„ver njutit, 1630, 31, 32 och 1733, men på „1629, fick han intet. Desſutom fordrade fog-„den för 1635 af honom Tax ach Mantalspen-„ningar, emot then beſtällning, ſom Buræi måg Joh. „Axehielm, deſs Collega, redan haft och undfått, „med 300 Dlr. årligen ifrån 1629, ehuru han, „Axehielm, ingen diſcipulus Kronan praeſterat, „ſåſom Aſchaneus — Anhållandes ſåledes om con-„firmation på desſ förundta friheter och Paſto-„rat. — Johannes Schefferus nämner ock *Aſchaneus*, uti ſin *Svec. Lit. p. 93*, och ſäger, at han *ſkrifvit Böcker om Svänſka mynt*, men desſe hafva aldrig blifvit tryckte, utan finnas *handſkrefne* uti Kongl. Antiquit. Collegio i Stockholm. De ſom äro bevandrade i denna vetenſkapen, ſkatta Aſchanei Skrifter ej värde någon ſärdeles upmärkſamhet. Hans välmening och arbetſamhet förtjenar ſåledes mera beröm, än hans Skicklighet ſåſom Häfdatecknare —. deſs Dödsår är obekant. Uti *Stjernmans Bibl. Sv. Goth. Tom. II.* anföras följande, denne mannens tryckta arbeten:

Chytræi Bok om Tolamod och Tröſt — förſvänſkad, *Stockh. 1613, in 8:o* — *Parva Biblia*

Biblia, thet är, mindre Bibelen, thens Konungsliga Prophetens Davids H. Psaltares och Gudomeliga Loffsbooks Gudeliga och ganska ljufliga innehållelse, för et Gudeligit bruk, i thenna Christelige lärone, samt then Ädlom, Wälbornom, Wälbördigom, Ärligom, Manhaftigom, Stridsbarom Svänskom Krigsmannom, uti hvar sit stånd och vyrdighet, til en vyrdig tjenst, bevisning, och välkommit hemkomsts Salutation ifrån Rysland och Lifland, med flit utsatt och skrifven, af M. L. Aschaneo, thenne tids Feltpredikant, under Högbemälte Kongl. Maj:ts Lif-Fana. Holm. A. 1619. in 8:o — Och af dess efterlemnade *Handskrifter: Berättelse om Sigtuna Stad och Landet däromkring* — *Fordom Svea ock Götha Mächtigaste valda Konunga och Höfdunga penninga åg mynts Sakom, i sin egen varelser, valore ägh Former, gängse och gångbar, med dess biafritningar och beskrifningar af Sölf och annan Materia, gutna och stämplade, på en eller båda sidor, af åtskilliga rum, vrår och giömmor* —. *2 Böcker.* — *Fordom utrikes eller fremmande Lands och Rikers Kejsares, Konungars, Herrskaps, Städers, Doctorum, ihågkomliga åtskilliga penninga åg mynts samlande af sina rum, vråer och giömmor, här i Svea Rike oppfundne.* — *Liber Collectaneus de Monumentis Sacrophagicis in Esthonia & Livonia* — *Runa eller Steen Crönika, med berättelse om Norrsunda, Edh, Sollentuna, Tuna Soknar, 3 Delar* — *En Tractat om Sveriges Råmärcken.* — *Sv. Rikes Konungars, Furstars, Höfdingars och*

 Her-

Herrårs vapner, af Kyrkjomålningar, Bref, Stenar, tagen. — Insignia Regni & Regum Daniæ. — Insignia primaria, regalia regni Sv. Gothici. — Calendarium Runicum cum computo ecclesiastico. — Sveriges Rikes Skeps-Tafla, med hvart och et Skepps namns betydelser. — Runa-monumenter, i Fredesta Sokn — Poëtiska arbeten på Svänska — m. m.

(Se de citerade ställen — Lärda Tidningarne för 1761. N:o. 100. —)

AURIVILLIUS, *Petrus*, *Græcæ Linguæ Professor* i Upsala, föddes 1637, i Knutby Sokn i Roslagen. Fadren *Olof Aurivillius*, dödde Prost i Gefle, och var gift med *Barbara Cassiopæa*. De hade 9 barn. Älste Sonen *Petrus* kom til Upsala 1650, och lyste i synnerhet med sin insigt uti Grekiska språket, på hvilket han 1658 utgaf en Disputation, äfven som han här på Grekisk vers orerade. Han utgaf sit andra Lärdomsprof, 1661, företog en utrikes resa 1663, för at få väl uti Philosophien, som i synnerhet uti Theologien förvärfva sig den grundeligaste kundskap. Vid återkomsten til Fäderneslandet, pryddes han med Lagerkrantsen i Upsala 1664. Året efter, utnämdes han til Theol. Facultetens *Adjunctus*, hvarpå han til Präst ordinerades. Hedrades 1669 med Fullmagt at vara *Log. et Methaph. Professor*, och flyttades 1674 til *Græc. Lingv. Profession.*

Kort

Kort efter, blef han tillika *Extr. Ord. Theol. Profesſor.* Han ſatt ſåſom Ledamot uti den bekanta *Tråll - Commisſion* i Upſala. I flere år hölt han hvarje läsdag, på tvenne ſärſkildta timmar, offenteliga föreläsningar. Dödde i ſin bäſta ålder, i Upſala 1677. Brodren, *Eric Aurivillius*, var *Juris Rom. Profesſor* i Upſala och dödde 1702. Om *Petter Aurivillius* ſkrifver *Norrman* uti parentation: — *Diſputator erat omnium, quos novimus, acerrimus, exercitatisſimus, vehementiſſimus, et qui non ſolum incenderet Auditores; ſed ipſe oculis, vultu, voce, geſtu, totus ardere videbatur.* — *Gift.* m. *Margaretha Blix.* Af Barnen, är *Magnus Aurivillius* minnesvärd. Han åtfölgde K. *Carl XII*, ſåſom deſs Hofpredikant, blef af Turkarne fången vid Bender, lösgafs, vardt Kyrkoherde vid Mariæ Förſamling i Stockholm, ſiſt *Theol. Doct.* och *Super-Intendens* i Carlſtad. Dödde 1740.

Profesſor Aurivillii af trycket utgifne *Skrifter* äro: *Diſſertationer, Orationer*, och *Epigrammer*, upräknade uti *Schefferi Sv. Lit. p.* 229. — Hans *Elementa Logicæ*, tr. 1672. och *Elementa Metaphyſicæ*, tr. 1675, nytjades länge vid flere Lärohus innom Riket.

(Se Memoria virorum in Svec. Eruditisſimorum Rediviva, Dec. IV. N:o 9. — Upſala Tidningar, år 1773, p. 43 — Hiſtoriola Litterat. Græc. in Svec. Sect. II. p. 10. —)

B.

BAGGE, FREDRIC, *Prost och Kyrkoherde* i Marstrand, föddes derstädes 1646 under Danska tiden, af Fadren *Nils Bagge*, därstädes Borgmästare och Handelsman, gift med *Malin Burgesdotter.* Efter privat undervisning, skickades han til Roschilds Schola, och blef 1664 Student i Köpenhamn. Under hemvägen därifrån, var han i yttersta lifsfara på Sjön och frälstes genom en Holländsk Skeppare. Til Upsala kom han 1665, där han vistades halftannat år, reste därifrån til flere Utrikes Academier, tog Magister-graden i Wittenberg, och fick här *Veniam Docendi.* I Altdorf præsiderade han. Han var nyss kommen til Stockholm, när han 1669, 24 år gammal, emottog Kongl. Fullmagt på Marstrands Pastorat, hvarpå han lät sig prästvigas, och i stället för Examen utgaf en liten Traktat kallad: *Thesis unica totam præsentans Theologiam.* Han betedde sig under varande oroligheter, såsom en i hjertegrunden ärlig Svänsk. När den Norrske Ståthållaren *Gyldenlöf*, hade 1677 intagit Marstrand med alla dess Fästningsverk, och lät Söndagen efter tilställa Bagge et Böneformulaire, at efter predikan uti Stads-Kyrkan upläsa för K. Christian i Dannemark och Danska vapnens lyckliga framgång; gjorde han dock oförskräkt och i Danska Generalitetets närvaro, underdåteliga förböner för K. Carl emot Sveri-

ges

ges fiender. Detta hade den påfölgd, at Bagge blef med vakt ledſagad up til Fäſtningen, och måſte göra afbrott i bäſta loppet af ſit förſvar, då en närvarande Officerare med hög röſt ſade: *Herr General, lader ham icke tale: thi faar han kun tale, ſaa gjör han oſs alle til tyve och ſkelme.* Han fördes ſå bort til Norige at ſitta i fängſligt förvar på Fridrichshall, där han blef dömd til döden, men fick likväl behålla lifvet på det ſätt, at han ſkulle löſa det med tredubbel Mansbot; och ſedan han det gjordt af egna medel, kom han hem til ſit, om Sommaren 1678. Emedlertid hade hans hus fått vidkännas en öfvermåttan dryg inquartering jämte många olägenheter af Danſka Krigsfolket.

Fullmägtig vid Stockholms Riksdag 1680, vardt han utnämd til Kongl. Hofpredikant, hvilken nåd han ſig dock undanbad, då Konungen ſkänkte honom tvänne ſtora Guld-Medailler, och gaf honom et ſkrifteligit nådigt löfte på förſt ledigt blifvande Paſtorat vid Marſtrand, ſåſom et Præbende i deſs lifstid. Konungen nämde honom ockſå Sjelf til Proſt öfver Elfſysſels Contract. Solbergs Paſtorat blef förſt ledigt, och häröfver förordnades Baggen til Kyrkoherde, jemte det han förut innehade. Under Konungens viſtande i Götheborg 1694, predikade han där på hög befallning, då Konungen utnämde deſs tvänne Söner til Kyrkoherdar vid hvar ſit Paſto-

 rat,

rat, ehuru ingenthera af desſe ännu upnått 27 år; äfven ſom ock Mågen ſedermera ſuccederade ſin Svärfader både i Marſtrand och Solberg.

Proſten Bagge var utruſtad med ſtora naturs gåfvor: en raſk kropp och et eldigt ſnille: En rik mans Son, och ſjelf en rik Fader för ſina Barn, Ordningsman i ſit hus, i Kyrkan, i ſit allmänna lefverne. Outtröttelig i ſina Ämbetsſysſlor, och ſtåndaktig i ſina beſlut. Han ägde bokvett och mannavett. Vältalig och ſkarpſinnig på en gång. Arbetſam på Lärdomsvägen och författare af många Skrifter. Han var driſtig myndig och nogräknad om ſin heder; ſåledes af likar och af ſämre, mera frugtad än älſkad. Af förmän högaktad, och med ſärdeles ynneſt omfattad af en Konung ſom väl ſåg, åt hvem han gjorde nåd. För at vidare uplyſa denna Caractere, må en händelſe anföras: Under det han författade ſin Präſtmöts-Diſputation, hade han i ſit hus incognito för god öfning ſkull, en Magiſter ifrån Wittenberg, ſom ägde mycken Theologiſk lärdom. När tiden var inne, blef dem emellan öfverenskommit, at Magiſtern ſåſom en lärd reſande hvilken af händelſe kommit i desſa dagar til Staden, ſkulle anmäla ſig at få deltaga i Disputations Acten ſåſom Extra Opponens, hvilket af vederbörande beviljades. Därmed begynte han at argumentera, ſå at Respondentes och Præſes ſjelf hade intet

intet at fäga. Bifkop Wallerius fant därföre nödigt blanda fig uti famtalet. Tyfken var få artig för denna gången, at han då icke ville envifas. Han kom fram med en ny opposition, hvilken for famma vägen. Men när han tredje gången gjorde anfall och bragte Hans Högvördighet fjelf i en förvirring fom af alla närvarande kunde fkönjas, repar Præfes änteligen mod, fattar all fin ftyrka tilfammans, "*beklagar at denne främling fom gjordt fin fak med åfven få ftor höflighet fom lärdom, fkulle lemnas i fenare delen utan Satisfaction ifrån fvarande fidan: Han ville altfå nu tilfe hvad han efter åliggande Skyldighet kunde uträtta, i en få critifk omftändighet*" — Börjar få uptaga den lärda Opponentens Argumenter i fin vidd, och uplöfte det ena efter det andra med den färdighet, at Auditorium fattes i förundran öfver Proften Bagges ogemena infigter, och gladdes at munnen nu på en gång blifvit ftoppad på den förfärlige och fpränglärde Tyfken.

År 1713 affomnade Proften Bagge. Han, tillika med fin Maka, *Elifabeth Wandalin* ftå aftagne i Krops-Storlek på en Tafla i Solbergs Kyrka. Defs lärda *tryckta arbeten* äro: *Tvenne Disputationer hållne i Wittenberg*, 1667 *och* 1668. — *Difp. i Altdorf*, 1 68 — *Præftmöts Disputation i Götheborg* 1688. — *De Jefu Chrifto, Deo-Homine.* — *Thefis unica, totam præfentans Theologiam*, *Götheb.* 1670. —

Curriculum vitæ Christi a nativitate ad sepulcrum — *Gotheb.* 1708 — En vacker afhandling — Vid slutet uptages *Berättelsen om Jerusalems skomakare* och vederlägges. — *Vignings-Sermon öfver Kyrkoh. i Morlanda P. Nöring och Karin Haffenberg*, 1681 — *Likpr. öfver Karin Haffenberg*, 1703 — *Likpr. öfver Am. Lieut. Nils Knape*, 1711. — *Mellificium Evangelicum, eller förklaring öfver Evang. på Sön Helge-och Apostla dagar, Stockh. och Upsala*, 1714 — *Verldens fågänglighet och dess förakt*, *uti* 21 *Pred.* 1714. — *Likpr. öfver Fröken Christ. Ribbing*, 1728. — *Likpr. öfver Borgm. i Marstrand Jörg. Baardt*, 1675; *På Danska.* — *Tacksäjelse-Sermon öfver Segren vid Halmstad.* 1676. —

(See Collectio Gjörwelliana, I. D. 2 Stycket, p. 138 — Dr. Strickers Homil. Bibl. p. 7. —)

BAUMGARTEN NILS von, *Öfverste.* Denne mannens mångfaldiga Krigs-äfventyr, stora bedrifter, och synnerliga tilgifvenhet för sin alla farligheter föraktande Konung göra honom berättigad, at vara känd af en efterverld såsom en Martis äkta Son. Han var född i Calmar, där Fadren *Christer Baumgarten* idkade Handel, och hade sit rum vid Rådstufvu bordet. År 1687, började han sin Krigstjenst såsom Mousquetaire, vid Öfv. *Maur. Wellingks* regimente, och trappade småningom up, under det han minst sparade sig sjelf, vid förefallande Actioner,

ner, så väl i Svensk som Hålländsk tjenst. Återkommen til Fäderneslandet, blef han 1698 Drabant, då han år 1700 åtfölgde sin Konung under descenten på Seland, i fältslagen vid Narven, Riga, och Clissou, och visade uti en rencontre vid Saltkjehl, under sin Monarks egen öfvervaro, en bravour, som bör få namn af *Hieltedat*. År 1703 fäktade han i Actionen vid Pultoushis, var i starkaste elden vid Thorn, Lemberg, Punitz, Rurstorp och Franstadt; och under slaget vid Holofzin 1708, inlade han nya prof af tapperhet, ehuru hästen vardt honom undanskuten, och han sjelf fick 3 svåra blessurer. Knapt voro hans sår halfläkte, för än hans mod förde honom i träffningen vid Horodna, där han med en granat på bröstet träffades. Nysnämde år, vardt han Vice Corporal af Drabanterne. Året efter 1709, i slaget vid Pultava, fick han åter en contusion i högra axelen af en skyckekula, sedan också i denna elden, 2 hästar blifvit honom undanskutne. Efter det olyckliga slaget, följde han Konungen til Bender, och bivistade alt hvad där föreföll. År 1714 utnämdes han til Corporal vid Corpsen, sedan han förut, år 1712 blifvit adlad. Uti actionen vid Landtrügen 1715, var han vid Konungens sida, och secunderade Konungen med sin häst. 1716 vardt han *Interims Öfverste-Lieutenant*, och s. å. *Öfverste* för Svenska Adelsfanan.

Trött

Trött af mödor och bardalekar, hvilade han på sin ålderdom, och afled år 1727.

Gift m. *Amalia Soph. Strijk-* —

(Stjernmans Gen. Matr. — p. 1082. —

BEHMER, DANIEL, *Herre* til Ytterby-Näs och Tuppen, *Hof-Råd af Staten.* Son af *Borgmåstaren* i Gefle *Joen Behm*, med *Anna Kröger*, och därstädes född 1611. Sändes til Upsala Academie 1626, och blef sedan handledare för Riks - Cancellerens Gr. Axel Oxenstiernas Son, Grefve Eric Oxenstierna. Det var ock härigenom som Behms lycka grundlades. År 1638 reste han utrikes på Riks Cancellerens bekostnad, och genomvandrade med en vis mans upmärksamhet, Dannemark, Holland, Frankrike, England, Italien och Tyskland. Hvart han kom, så riktade han sin kunskap med Lärdoms fynd. Efter återkomsten til Fäderneslandet, utnämdes han af Drottning Christina 1640 til Eloquentiæ Professor i Upsala, men flyttades sedan 1645 til Kongl. Cancelliet, med Kongl. Secreterare Fullmagt. I denna sysslan anförtroddes Behm flere angelägne förrättningar dels i Norrland, dels i andra Rikets Provincer. År 1649 blef han Assessor uti Kongl. Svea Hof-Rätt, och året efter meddelades honom adelig Sköld, jemte det at han donerades med några gods, såsom en särdeles förtjent Ämbetsman. Åter kallades han

han tilbaka uti Cancelliet 1655, såsom Secreterare af Staten. Då Kongl. Reductions Collegium s. å. inrättades, vardt honom af Konung Carl Gustaf updragit Commissariatet i bemälte Collegio. Han skötte detta granlaga arbete uti samfälta 8 år, hvarefter han därifrån ärhölt en nådig dimission, för at ensamt få vårda sina skyldigheter vid Cancelliet, hvilka fordrade en så mogen mans hela tid. 1664 blef han Hof-Råd af Staten, och på det hans förstånd skulle lysa uti all sin vidd, så förordnades han 1666, at jemte flere höge Ämbetsmän vara Ledamot af Justitiæ Revisions Verket, och at uti Hof-Cancellerens frånvaro här præsidera. Til sin Öfverhets fullkomliga nöje, til Fäderneslandets märkeliga nytta, sig sjelf til evärdeligit beröm, och sine anförvanter til redbar hugnad, hade han tilbragt hela 30 åren uti kronans tjenst, när han år 1667 vid Jultiden vardt af et häftigt slag anfallen. Någorlunda därefter restituerad, företog han sig en resa åt Norrland, i sällskap med sin Fru och barn, i slutet af år 1669: men hans lifsmål var vid sin gränts. Et starkare slag öfverraskade honom i Elfkarleby, och släckte lifvet, d. 29 Dec. Liket begrofs uti Kongl. Riddarholms Kyrkan i Stockholm, af Past. Prim. därstädes Dr. Nicolaus Rudbeckius. d. 14 Aug. 1670, och flyttades sedan til Skuttunge Kyrka i Upland.

Gift

Gift f. g. m. *Brita Schytte*, a. g. m. *Magdalena Lindegren.* Ätten utgick med Sonesonen *Pehr Daniel Behmer*, som dödde af Pesten i Riga, 1701, ogift.

Han har af trycket utgifvit *Panegyricum in Joh. Banerii laudes post ejus obitum hab. Ups. 1641. in Fol.* — *Hermathenas* — hvaraf allenast några Ark *in 4:o* blifvit tryckte. —

(Se Likpr. med personalier, tr. i Stockh. 1670, in 4:o — von Stiernmans Geneal Matr. p. 446. — Schefferi Svec. Lit. —)

BENZELSTIERNA, GUSTAF, *Kongl. Bibliothecarius*, föddes i Strängnäs 1687[1], och var Son af då varande Biskopen, sedermera Ärke-Biskopen *Dr. Eric Benzelius* den äldre, med Fru *Margaretha Odhelia.* Jemte sine äldre Bröder, njöt han en den bästa upfostran, och blef 1712 Extra-Ordinarius i Riksens Archivo, hvarefter han geck in uti Cancellie-Colleg. där han 1720 vart Registrator. År 1721 nämdes han til Cancellie-Junkare, reste så utrikes, och kallades efter återkomsten 1725, til Actuarius uti Riks-Archivo. 1732 blef han Bibliothecarius vid Kongl. Bibliothequet i Stockholm, och år 1737 Censor Librorum. Uti *Magn. von Celses* vackra *Historia Bibliothecæ Regiæ Stockholmensis*, nämnes denne mannen, på et för hans minne särdeles hedrande sätt. *Vir ab eruditione et candore clarissimus* — *qui Benzelianæ*

lianæ gentis decora vel æquavit, vel auxit — Adeo vero numero et bonitate librorum, eo curante, crevit Bibliotheca Regia, ut novam hinc insigniorum augmentorum periodum ordiri debeat. Caruerat enim huc usque plurimis illis Collectionibus operibusque, quæ voluminum numero ac mole splendida ac sumtuosa hoc nostro Seculo prodierunt. Hæc itaque cum varii generis libris optimis et rarioribus aliis, maxime historicis statim muneri admotus Benzelstiernius Bibliothecæ comparavit mille amplius imperialium pretio. — I Stockholm affomnade han 1746, utan Barn, och begrofs sedan i Upsala Domkyrka. Adlad vardt han 1719.

Gift m. *Johanna Catharina Burman.* På trycket har han utgifvit, *Genealogia Annæ Reginæ Gallicæ, conjugis Henrici I, R. e scriptoribus genuinis explicata, — in Actis Societatis Regiæ Scientiarum Upsaliensis, A. 1744, p. 68 — 91.* —

(von Stiernmans Matr. p. 1210. — von Celses Hist. Bibl. Stockh. p. 194. — och följ.)

BERELIUS, GEORG, *Log. et Metaphys. Professor* i Upsala, föddes 1641, i Calmar Stad. Fadren *Magnus Berelius* dödde Kyrkoherde vid Hulterstads Församling på Öland, och hade til Hustru *Catharina Jansdotter.* Sonen blef Student i Upsala 1658, Phil. Magister 1664, och började året efter, sina utländska resor. Tvenne år studerade han Theo-

lo-

ologien i Iena, refte därifrån til Leiden, och läfte där med ogemen flit Orientalifka Språken. I fällfkap med en ung Baron Lars Sparre, tog han vägen genom Tyfkland, och kom til Italien, uppehållande fig någon tid i Rom. Vidare for han til Frankrike, England, Holland, Nederländerne, och Dannemark, och återkom til Fäderneslandet 1672, efter 8 års viftande utrikes. Berelius var nu väl förtjent at vinna befordran. Han blef Extra Ord. Theol. Profesfor i Upfala, Paftor i gamla Upfala, och ärhölt fluteligen 1674 Log. et Methapys. Profesfion vid denna Academie. Dödde 1676. Gift. m. *Maria Stigzelia.* För fin lärdom ftod han uti mycket anfeende, få väl innom fom utom Academien. Hans utgifne *Skrifter* äro, några *Disputationer* — hållne i Upfala.

(Se Prof. Arhenii Programma Ex quiale, tr. i Upf. 1676. —

BERGEN, CARL *von*, *Kyrkoherde* vid Frilleftads och Ekby Förfamlingar i Skåne. Föddes i Stockholm, 1702. Fadren *Johan von Bergen*, var Kongl. Amiralitets Öfver-Commisfarius: hans Fru hette *Elifabeth Gripenmarck.* Sonen *Carl*, flyttade helt ung med Föräldrarne och en äldre Broder til Carlscrona, där han handleddes uti alla de vetenfkaper, fom pasfade til hans ålder och Stånd. 1719 kom han til Lunds Academie, och blef där 1723 Magifter. Vid detta Läro-

rosäte hade han den lyckan, at genom sin lärdom, och sit vett, vinna sine förmäns tycke och ynnest. Han syntes således vara ämnad til Academicus; men Försynen hade för honom banat en annan väg. År 1726, fick han Patroni, Major *Ant. Joh. Mormans* kallelse til Frillestads och Ekby Pastorat, dit han ock flyttade på vanlig tid, år 1727. Ibland hans förnämligaste omsorger var at stifta frid och sämja innom sina Församlingar, och at hämma en inritad osed, då den ena åboen framdrog den andra för domstolen uti de obetydeligaste ämnen. Det var så väl innom hans, som de kringliggande Församlingar, et allmänt bruk, at Allmogen under och straxt efter Höbergningen, tjudrade sina kreatur i ängarne, af hvilken osed merendels någon skada timade, och af skadan olämja och trätor upkommo grannarne emellan. Kyrkoherden v. Bergen, omtänkt at förekomma detta onda, stadgade i vänlighet den öfverenskommelsen uti båda sina Församlingar, *at ingen ägde rättighet, til at tjudra sina kreatur på ängarne, innan Säden var inbergad* — Denna öfverenskommelsen, hade någon tid god värkan. Men af kitslige människor söktes och vants et *Tings-Rättens utslag*, af det innehåll: *at hvar och en af Allmogen ägde rättighet, at å egna ägor tjudra sine kreatur, då de sjelfve svarade för skadan, som dä af härflyta kunde.* —

Härmed fick den obetänkfamma allmogen öppet tilfälle, at fritt utöfva fielfsvåld. Kyrkoherden von Bergen, fom nitälfkade för ordning och fämja, blef i den grad het, at han offenteligen på predikftolen kallade detta Tings-Rättens utflag, *Ochristeligit.* Af denna mindre förfigtiga utlåtelfen, upkom en Rättegång, emellan honom och Domaren, och genom denna rättegång grundlades en annan, af ännu värre påfölgder för von Bergen. Anklagad och befkyld, för flere villomeningar i Religionen, och för hvarjehanda förfeelfer uti Ämbetet, rönte han mycken ogunft af fine andelige Förmän, mera hat af några fine ämbets-bröder, och ftörfta bitterhet af andre ovänner, hvilka fyftade på intet mindre än von Bergens timmeliga ofärd. Stämd, ömfom för andelig och verldflig Domftol, hvarmed början gjordes 1740, vardt han i flutet af f. å. genom *Confiftorii Lundenfis Utflag*, ifrån Kyrkoherde-Ämbetets förrättande fuspenderad. Klagomål, Stämningar, Urtima Ting, Ranfakningar, Förklaringar, Utflag, följde det ena öfver det andra. Dom-Capitlets i Lund, formeliga Dom, hvarigenom v. Bergen ifrån Präfta-Ämbetet aldeles affattes, utföll ock d. 12 Junii 1745, efter *Juftitiæ-Cancellerens* gjorde påminnelfer, at *icke med hans fak draga långre ut på tiden.* Domen var på 27 ½ ark. Honom lades til laft många befkyllningar: *Han hade lärt emot Symbolifka Böckerne: han hade brukat tvetydiga*

och anſtöteliga ordaſätt uti ſina prediknigar: At en trogen kan hålla Lagen: at en på nytt född människa bör tviſla och förtviſla om ſig ſjelf, och det in i dödsſtunden: at en opånytt-född Lärare, ej kan rätteligen lära i Förſamlingen, eller föra Själar til Gud: at djefvulen låter växa ſäd på de ogudaktigas åker: at de ogudaktige ej kunna annat kallas, än djefvulens barn, och at de böra läſa: Fader vår, ſom äſt i helſvetet: at de på nytt födde ſynda icke, utan fela, hvilka fel Gud ej äktar: at vårt nu bruk-keliga ſkriftermål, är gemene mans ſlygga afgud: at ingen i Herrans Nattvard får ſyndernas förlåtelſe, ſom ej har den förut; at de ogudaktige äro djefvulens ridhäſtar och deras barn, djefvulens kid eller getungar. — Han hade *vanvårdat Lyrkolagen och andra Kongl. Maj:ts hälſoſamma Förordningar: haft obetänkſamma utlåtelſer om korſandet vid dopet: gjordt ändring uti förmaningen til Faddrarne: underlåtit mäsſningen: utelemnat Bönen för frukten på jorden: vid en begrafnings-act och Communion, ſungit af Moſis och Lambſens viſor: förakteligen talt, så väl om de morgon- och aftonböner ſom å i Pſalmboken, ſom Kyrkor, at de icke äro Guds hus: underlåtit predikan på Apoſtladagar: påſtått at en man hade lof at ſlå ſin huſtru: talt altför ifrigt emot gäſtabod, dans och ſpel: utelemnat ſången vid jordkaſtning på Lik: obetänkſamt ifrat emot tjudrande:* ſagt *at hvilken Präſt ſom danſade, han vare Biſkop, Proſt, eller Präſt, ſå danſade han i djefvulen: förbudit ſine åhö-*

 ra-

rare at gå til främmande Kyrkor: sagt, *at det var intet nödigt, at en väl beredd tog Herrans Nattvard på sotesängen: hast hårda och grofva utlåtelser om Präste-Ståndet och emot Consistorium: ogillat Dr. Svebelii Catches, och sagt, at den icke borde vara Församlingarne til efterrättelse:* och änteligen *visat genstörtighet däruti, at han vägrat aflägga hyllningseden, såsom förlustig sit Prästa ämbete m. m.* — Emot alla dessa *beskyllningar*, förklarade sig *von Bergen vidlöftigt*, men *utan värkan.* Det hufvudsakligaste uti denna ängsliga och vidlöftiga procesen, är tryckt och utgifvit af Kyrkoherden *von Bergens* son *Lars Magnus von Bergen.* Hvar och en oväldug Läsare ser där at von Bergen med mycken hårdhet vardt handterad vid de nedre Domstolar, at man upsökte och nyttjade alla skäl och anledningar, som möjeligen nyttjas kunde, för at störta honom, och at von Bergen gjorde alt, hvad et oförskräkt mod kan göra, för at framlägga sin oskuld. Men så får man ock säga, at Kyrkoherden von Bergen genom någon sjelfklokhet, egensinnighet, öfverdrifven hetta, och mindre varsamhet både i talande och skrifvande, ifrån sin sida vållade at oenighets elden hos hans ovänner, bran med så full låga. Änteligen, och efter 12 års förlopp, dem han räknat under häftigaste förföljelser, och uti största trångmål, fattes gränts för hans lidande. Genom Kongl. Götha Hof-

Rätts

rätts dom, af d. 17 Junii, 1752 frikännandes von Bergen ifrån de honom gjorde svåra beskyllningar, och därefter tilträdde han på nytt sit Kyrkoherde Ämbete, som han sedermera uti 8 år skötte, tils 1760 då han, efter en vacker och upbyggelig dödsberedelse, gick utur verlden. Sex veckor innan han afklädde sin jordiska hydda, ärhölt han en ytterligare frisägelses dom, af Kongl. Götha Hof-Rätt, i affeende på de honom af Tingsrätten ådömde 200 Dal. Silf:mts böter, för *olofliga Sammankomster*. Hans Enka och barn låto i all tysthet begrafva honom, för at undgå, at uti dess personalier nämna *Hans mycka lidande*, med *alla sina ordsaker*. —

År 1727, *gifte* sig Kyrkoh. von Bergen, första gången, med Jungfru *Catharina* [illegible]*mar*, en Prostedotter i Skåne. Hon lemnade 1736, efter sig sex små Barn, af hvilka den yngste vid moderns död, var 14 månader. Andra gången knöt han ägta band, med en Präste Enka, *Catharina Radier*, född *Tangé*, som ökade hans hus med 8 stjufbarn, af hvilka den älste var 14 år gammal. Fattigdom och elände var deras lott, under den långa förföljelse-tiden. Man slute til denne Mannens myckna lidande, oro och besvärligheter, af Sonens yttrande, uti den öfver Fadren utgifne *Lefvernes beskrifning*, då han försäkrar, *at hela processen innehåller omkring 4000 ark, alla med en tämmelig compress stil*

ʃkrifne. — Kyrkoherden von Bergens ʃiſta ord på döds-ſängen voro desſa: *Nu, Gudi lof! hafver min vedermöda en ända — Och nu Herre, låter du din tjenare fara hådan i frid!* —
(Se den ofvannämde Lefv. Beſkrifn. öfver Kyrko-Herden Carl von Bergen, tr. i Upſala.)

BECKMAN, ERIC, *Kyrkoherde* vid Knutby och Faringe Förſamlingar i Upland, och *Contracts-Proſt*, föddes i Stockholm, 1700. Fadren *Olof Bengtſon Beckman*, var Ålderman för det Lofliga Slagtar-Ämbetet därſtädes, och Modren hette *Catharina Roth.* Denne hederlige och förmögne Borgaren var född i Ångermanland af fattiga Bonde-föräldrar. På ſit 22 ålders år, kom han til Stockholm, ſåſom Bondedräng, med 3 Dlr. K:mt., ſom utgjorde hela hans förmögenhet. En Fader för många barn och barnabarn, dödde han i en hög ålder 1732, och begrofs i S. Jacobs Kyrka, me[illegible] hölts af Kyrkoh. därſtädes *Dr. Lars Arnell.* Sonen *Eric* ſattes tidigt uti Stockholms Tyſka Schola, och väl underbygd i Studier, kom han 1717 til Upſal[illegible]722 emottog den förſta Academiſka hedersbelöning. Hans läregiriga ſnille blef här underſtödt med det bekanta hederſamma Stieglerſka Stipendium, at använda til en reſa utomlands. Ordinerad til Präſt 1724, och kallad af Kyrkoh. vid K. Riddarh. i Stockholm *Joh. Posſieth*, började han med ſin Pastors goda minne, ſin
[illegible]-

utrikes resa, i slutet af år 1725. Vägen togs sjöledes först til Lübeck, och därifrån til Hamburg, där han med de namnkunnige Lärdoms-Fädren, *Pastor Wolff*, *Doctor Fabricius*; *Pastor Neümeister*, och *Heinson*, gjorde en nyttig bekantskap. I Altona bivistade han de därvarande främmande Religions-förvanters och åtskillige Secters Gudstjenst. Resan fortsattes vidare innom Tyska Riket; Lärde män upsöktes öfveralt, Bibliotheker genomforskades och hvad eljest märkvärdigt var, lemnades icke utan den nogaste upmärksamhet. På Slottet Wartenburg i Eisenach, som man kallat *Pathmum Lutheri*, såg han kammaren uti hvilken *Dr. Luther* legat. Ifrån Tyskland skedde resetouren 1727 til Holland, så til London, där han använde mycken flit, at göra sig underrättad om Engelska Kyrkans tilstånd. Man kan lätt föreställa sig, med hvad fägnad och aktning han blef emottagen at sine Landsmän, som förstodo at värdera lärdom. I synnerhet fägnade sig hans närmaste Förman, Kyrkoh. *Possieth*, öfver hans hemkomst, 1728. Efter *Possieths* död som straxt därpå inföll, vardt Adjuncten Magister Beckman af Stockholms Consistorio förordnad, at förestå nådåret uti Kongl. Riddarholms Församlingen, och så snart Nådåret var ända, kallades han at vara Adjunctus hos Kyrkoh. i Stockholm, sedermera Biskopen i Westerås *Dr. Barchius*.

 Men

Men år 1731, blef han Rector vid Trivial-Scholan i Stockholm, och 1738, efter förutgången enhällig kallelse, förordnad til Kyrkoherde öfver Knutby och Faringe Församlingar, hvarpå 1744 följde Proste Fullmagt, öfver därunder lydande Contract. Hans mogna lärdom och myckna ärfarenhet, åtföljdes af et uprigtigt nit, at utsprida Guds ära. Han egde et särdeles medlidande sinne. Såsom Riksdagsman, var hans upförande klanderlöst. Lungsot påskyndade hans lifs-slut. Uti en ålder af 48 år och 5 Månader, geck han 1749 den vägen som allom förelagd är.

Gift m. Fru *Anna Margaretha Troilia*, Barnlös. Prosten *Beckmans* genom trycket allmänna *arbeten* äro: *Företal til Hallenii Concordantz.* — *Förnuftig varning för den villfarelsen, om voro alla sätt at tjena Gud, eller alla religioner, lika goda och gällande til Saligheten, at stärka de trogne och bibehålla allmän rolighet, på Tyska språket fromgifven af Ernst Sal. Cyprian, och på Svänska öfversat, samt tillökt med en Inledning angående den Hernhutiska Secten, af C. B. tr. 1749.* — *Anmärkningar öfver Arvid Gradins til Hernhutiska partiets heder och förswar, Kringspridde skrift.* —

(Se Supl. til Flor. Stockholm, p. 199. — Dr. Strickers Homil. Biblioth. p. 5. — Personalier efter Likpr. öfv. Pr. Beckman, hållen af A. Bisskop Dr. Henr. Benzelius, tr. i Stockh. 1749, in 4:o. —)

BERGENSTIERNA, JOHAN, Herre til Haddenäs, *Amiral och Amiralitets-Råd.*

Råd. Föddes uti Norrtelje Stad i Roslagen år 1618, af ärbart Borgarefolk, *Olof And. Berg* och Hustru *Karin Andersdotter.* Ungdoms åren lofvade ingen ting mindre, än en lysande lycka i framtiden, och *Joh. Berg* var nögd at få taga sit bröd i andras tjenst. Hogen lekte emedlertid på Sjöväsendet, och 1642 lät han sig inskrifva vid Amiralitetet såsom *Byssskyttare.* Om våren 1644 blef han Archlimästare, och inlade s. å. prof af mannamod, under de heta träffningar som emellan de Svenske och Danske förefölle under Femmern, vid Bornholm, och då Staden Nex stormades. När Danska Skeppet *S. Peter* eröfrades för Köpenhamn, var han ock med på et för honom hedrande sätt. År 1646 blef han commenderad på Svenska Skeppet *Jägaren*, hvilket skulle öfverföra Grefve *Magnus De La Gardie* såsom Legat til Frankrike. Under vägen träffades tvänne Ost-Indiefarare, och sedan Berg utverkat sig tilstånd af Amiralen *Claes Bielkenstjerna* at få gå om bord på et af dessa, så förhyrde han sig för Båtsman åt Ostindien, med löfte, at ärbjuda sin tjenst åt Fäderneslandet, därätt han lyckligen skulle återkomma. J Jan. Månad 1647 passerade han Linien, sedan han under vägen sedt de växter, djur och människjor, som väkt hans förundran. Uti Staden Batavia, fästes hela hans upmärksamhet på dess Invånares Seder och besynnerliga Gudstjenst. Han

ſåg vidare Konungariket *Siam*, med deſs hufvudſtad och märkvärdigheter, Konungariket *Japan*, Öarne *Sumatra* och *Borneo*, *Thevan*, *Bengala*, med flere orter och belägenheter. Efter en ſå vidſträkt reſetour, återkom han til Fäderneslandet i ſlutet af år 1651, och vid hemkomſten præſenterade han ſig ſtraxt, efter ſit gjorda löfte, för Amiral *Bielkenſtjerna*, då han til Lieutenant utnämdes. Under hela reſan, hade han hållit noga *Annotationer* öfver alt hvad han ſett. År 1652, förrättade han en lycklig ſjöreſa til Revel. Blef Capitain 1654, var uti Slaget emot de Danſke på Skeppet *Weſtervik*, 1657, och året efter i bataillen emot Holländſka Flottan, ſom hölts i Sundet, viſande vid båda desſa tilfällen, mycken tapperhet. Ännu ſ. å. updrogs honom befälet öfver 24 Eſpingar, emot Danſke och Holländſke *Brandare* och *Sänkare*, ſom viſade ſig för Landscrona, under et ſkarpt canonerande ifrån danſka Flottan. Något därefter åtfölgde han Amiral *Claes Uggla*, på Skeppet *Amaranth*, ſom gick ut ifrån Landscrona, mit igenom den grufveligen ſkjutande Holländſka Flottan År 1659, under en eljeſt lycklig expedition, var han på et ſkepp, hvars krutkammare antändes, då han med flere gick i luften, föll i vattnet, men blef underligen bärgad. Han fäktade ſedan modigt, ehuru på kryckor gående, emot en Holländſk *Bojorth*, den han tog til

til fånga, med ſtörre delen af beſättningen. Äröfrade äfven 5 Danſke och Holländſke ſkepp, ſom låge för *Ebeltofft*, af hvilka han ſköt et i brand, men förde de andra fyra til Sundet. S. å. fäktade han på Skeppet *Weſtervik*, för at återtaga ifrån fienden Svenſka ſkeppet *Svanen* och när detta flög i luften, bärgade han däraf 20 Metall-Stycken. 1665, ärhölt han Majors fullmagt. År 1666 gjorde han en lyckelig expedition med ſkeppet *Götheborg*, och 1668 ſeglade han med Skeppet *Lejonet* til Portugal, och hemförde därifrån til Sverige Reſidenten Grefve *Gabr. Oxenſtjerna*. År 1671, blef han Amiral-Lieutenant, och 1676 Amiral, med detta Kongl. Loford: "*At han för ſina långliga, lofvärda,* "*trogna och tappra tjenſter, til Sjös, har gjordt* "*ſig til denna vår nåd och befordring väl värdig.* S. å. vardt han Adelsman, kallad *Bergenſtierna*, och tillika Amiralitets Råd. Då Flottan i Maj månad detta år var utgången til Sjös, ſjuknade Amiral Bergenſtierna på Skeppet *Victoria*, ſom af honom fördes, och affomnade efter några dagars förlopp, ſedan han upnått en ålder af nära 58 år. Begrafningen ſkedde i St. Jacobi Kyrka i Stockholm. d. 12 Maij, 1678. Genom ſit jämna och ſtadgade upförande, i alla ſkiften, hade han tilvunnit ſig den högaktning och kärlek, ſom altid åtfölja den ſanna förtjenſten, ibland förnuftige och vältänkande människor.

Gift

Gift m. *Christina Nilsdr. Bergenstierna*; men barnlös. Hon trädde sedan år 1684, i ägtenskap med Enkemannen Biskopen i Åbo, Doctor *Joh. Gezelius den äldre.*

Amiral Bergenstierna finnes icke uptagen ibland Svenske Riddersmän, uti *v. Stjernmans Matrikel.* Under N:o 1520, är en *Johan Bergenstierna* på Riddarhuset introducerad år 1719. Det är obekant, om denne var med Amiral Bergenstierna uti någon slägtskap. Han var född i Lindköping 1668, och dödde Bergs-Råd 1747. Hans Famille existerar ännu. Uti Amiral Bergenstiernas *personalier* nämnes dess Brorson, *Olof Berg* såsom *Major* vid Amiralitetet. Han dödde år 1677, sedan han i sin Farbrors ställe, antagit befälet öfver Skeppet *Victoria*, under expedition emot de Danske.

(Se Likpr. öfver Am. och Am. Rådet Joh. Bergenstierna, med personalier, hållen af Amiralitets Predikanten Abr. Alcinius, och tr. i Åbo. — Beckstadii adelige Sv. Sjöman, p. 26 och 109. — Stiernmans Geneal. Matr. p. 1136. —)

BJELKE, NILS, *Grefve til* Sahlestad, *Friherre til* Kråkerum, *Herre til* Gäddeholm, *Kongl. Råd och Gen. Gouverneur i Pommern.* Föddes år 1644 i Stockholm, Son af R. R. *Thure Nilsson Bjelke* och Fru *Christina Anna Banér*, en dotter af R. R. *Svante Baner* til Djursholm med Fru *Ebba Grip.* Vid 8 års ålder, var han både Fader- och Moder-lös, med

med et obetydeligit arf. Drottning Christina lät beförja om hans upfostran, som dock i början blef nog vanvårdad. Vid 16 års ålder åtföljgde han sin Frände Grefve Tott på dess Ambassade til Frankrike, där han snart gjorde sig känd såsom en ädling af vackra och intagande egenskaper. Då Grefve *Tott* hemkallades, stannade Bjelken qvar i Paris några år, såsom Svensk Envoyé Extra-Ordinaire. Efter återkomsten til Fäderneslandet, blef han först den unge Konungens, Carl XI:s Kammarherre, och sedan hos Konungens Fru Moder Öfver-Kammarherre och Öfver-Stallmästare. Ifrån dessa högre tjenster, sökte han flyttning til Öfverste-Lieutenants-posten vid Kongl. Lif-regementet, hvarpå han fick Konungens Fullmagt år 1673, men innom 5 månaders förlopp, var han Öfverste vid samma regemente, som då ökades ifrån 8, til 12 Compagnier. Han sändes år 1675 til Frankrike, för at göra uphandling til den Kongl. Kröningen och Konungens tilärnade Biläger. Under hela det följande Danska Kriget, gick han sin Konung med den nit och trohet tilhanda, at Konungen vid et tilfälle förklarade, *det han, näst Gud hade at tacka Bjelken för sin seger.* Konungen gjorde honom då til General Major, och kort efter 1678 til General-Lieutenant. Då de krigande magter sedermera kommo på fredliga tankar, utnämdes han at såsom Extra Ord. Ambas-

basſadeur gå til Franſka Hofvet, 1682. På egen åſtundan, återkallades han ſ. å. ifrån Frankrike, och utverkade ſig ſin Konungs tillſtånd, at ſåſom Volontair få gå til Ungern för at öfvervara de Krigs-operationer, ſom de ſammanfogade vapnen emot Turken utförde. Uti 4 ſamfälte campagner inlade han mycket beröm, hvarföre han ock åtnjöt mycken heder; ty år 1685 updrog honom Churfurſten af Bäyern, befälet öfver deſs Cavallerie, och ſtraxt efter General-Fält-Marſkalks-Lieutnants chargen. Året därpå, anförtroddes honom af Kejſaren Gen. Fältmarſkalks-Lieutenants Commando öfver hela det Kejſerliga Cavalleriet, ſå väl ſom alt det öfriga de allierades. I detta befäl, förvärfvade han ſig ny ära vid flere tilfällen, ſärdeles uti ſlaget vid berget Harzan då de Chriſtne vunno en ypperlig ſeger öfver Turkarne. Efter ärhållen ſeger, förklarade Kejſaren honom för *Romerſka Rikets Grefve, ſaſt än utan Säte och Stämma.* Han ärhölt ſin Konungs tilſtånd 1688, at emottaga denna värdighet. Emedlertid hade han i början af år 1687 blifvit Kongl. Råd, och General-Gouverneur af Hertigdömet Eſtland och Staden Revel; men innom några veckors förlopp anviſt til et indrägtigare Gouvernement öfver Hertigdömet Pommern; och kort efter befullmägtigad at vara General. öfver alt Konungens Cavallerie och Infanterie, ſamt innom förenämde

nämde års ſlut, med Grefveligit Stånd och värdighet benådad. Ockſå vardt han til Fäderneslandet hemkallad 1688.

Til ſit Gouvernements-Säte Stetin, reſte Gr. Bjelke år 1689, och gjorde där flere nyttiga författningar, hvaribland *Ståndqvarters Ordinancen* i ſynnerhet förtjenar at nämnas, hvilken där i Landet ännu efterlefves. Sin omſorg ſträckte han äfven til Gripswalds Academie, hvars Canceller han blef efter Gr. *O. W. Königsmark*. År 1690 ſkref Konung Carl ſjelf til de Potentater hos hvilka Gr. Bjelke hade tjent, för at utverka af dem hans affked, hvarvid Konungen gjorde honom til ſin Fält-Marſkalk, med tilkännagifvande, *at Konungen icke ville, det Grefve Bjelke ſkulle ifrån den tiden vidare lyſtra efter främmande tilbud.* — Af detta ſkäl afſlög ockſå K. Carl genom et vänligt Bref af d. 2 Apr. 1692 Republiquen Venedigs begäran, at få Grefve Bjelke til ſin Fältherre.

Såſom ägande ſin Konungs fullkomliga förtroende, vardt Gr. Bjelke tid efter annan, uti många vigtiga förrättningar brukad, ſtundom i Sverige, och ſtundom i de Tyſka Provincer, utom ſit Gouvernement. Sista gången han reſte öfver til Sverige, var ej långt före K. Carl XI:s död, med hvilken ock hans lycka flydde aldeles bort. Hans Konungs utmärkta förtroende, hade ådragit honom en afund, ſom fullt ſvarade däremot, och ovännerne

nerne hade icke förſummat, at genom flere *hemliga Bref* til Konungen, ſöka ſvärta honom. Genom ſit ſatyriſka lynne och ſit nog fria tal om Rådet och några viſſa betydeliga män vid hoſvet, hvilka nyſs gjordt ſin lycka i Konung Carl XI:s tid, hade han kan hända ſjelf ſtundom blottſtält ſig, för fleras hat. Ovännernas förſök lyckades likväl icke hos denne Konungen. När K. Carl ſedan föll i den ſjukdom ſom ändade hans dagar, berättas at han ſkrifvit til Gr. Bjelke med befallning, at han ſkulle begifva ſig til Sverige. — Hans ovänner ſom fruktade at Konungen ärnade anförtro honom ſtyrelſen under ſin Sons minderårighet, qvarhöllo Brefvet; och när Konungen ſedan med otålighet frågade, *om Bjelken ej var ankommen*, uttydde de hans uteblifvande til det värſta, ſåſom prof, huru litet han aktade Konungens bud och befallningar. — Konungen, kan hända rörd af deſſa föreſtällningar, nämde ockſå icke Grefve Bjelke uti det förordnande han nyſs före ſin död gjorde om regementet. Gr. Bjelke var emedlertid aldeles okunnig om Konungens ſjukdom, och fick på en gång, tidning om Konungens död, ſamt hans ofvannämde uppehållna befallning at komma öfver til Stockholm. När han änteligen dit anlänt, blef han några månader efter K. Carl XII:s anträde til Regeringen inmant i arreſt, och anklagad uti Svea Hofrätt, för hvarjehanda

handa grofva brott och förseelser. Conferencerne påstodo et halft år, då *Libellen* emot honom omsider uplästes, författad af *Revisions Secreteraren Henr. Heerdhjelm*, uti 9 puncter. Grefve Bjelke var sin egen Advocat, och hans vidlöftiga *Förklaring* var skrefven med en styrka, men tillika en moderation som utmärkte en själ, hvilken förstod at sätta sig öfver lyckan. Förklaringen stödde sig på mångfaldiga *Bilagor* af *K. Carl XI:s dels publique dels private Bref*, hvaruti honom antingen *anbefalles de steg hvarföre han nu tiltaltes*, eller ock *Konungens approbation och decharge derföre meddelas.* — En del af de emot honom anförde klagomål, blefvo ock af honom så oemotsägeligen besvarade, at de icke en gång kunde uptagas uti Svea Hof-Rätts Dom. — Denna Domstol upsköt i det längsta, innan något utslag vardt fäldt. Det försäkras, at Konung Carl XII, som då vistades i Polen, Sjelf härom måste gifva uttryckelig befallning. Då blef Domen änteligen afsagd, hvars *slutmening* innehåller: "*at emedan Bjelke, Kongl. Majestäts Bud och "Förordningar upsåteligen öfverträdt, genom et "simuleradt Contract om Skeppet* Der ringende "Jacob; *genom det främmande myntets continua-"tion och skadeliga förvärrande, sedan det för-"budit var; genom det, at han ansenliga Sum-"mor utaf den, så väl vid bemälte myntning som "af det hemligen slagna Pommerska skiljemyntet*

 "*fallne*

"fallne Slagg-skatten undandöljt och för sig be-"hållit; genom svåra emot sanning och samvete "stridande eder; och genom det at han Konungen "icke lydno hållit, och bud hans ståndit utan tvärtom "Konungen med Bref, ord och gjörningar orätt "gjordt; ty pröfvar Kongl. Hofrätten honom Nils "Bjelke med alt sådant hafva gjordt sig brotslig "at mista alt det han äger, jord, lösöron, gård, "ära och Lif sit; och sådant alt med rätta." — Lifvet blef honom af Konungen straxt skänkt; Äran behölt han i mångens sinne; men egendomen skingrades, synnerligen den lösa, hvaraf mycket under hans Ungerska Fälttog med heder var förvärfvadt. Men som hans Grefvinna bragt honom ansenlig förmögenhet i Boet, hvilken til en betydelig del under ägtenskapet var upgången, fick han af Kongl. Nåd behålla Bjelkiska godsen Salestad och Gäddeholm, såsom et *Surrogat* för sin arfvejord. Man lemnar därhän, huru vida Grefve Bjelkes silfver, som varit mycket dyrbart, efter fleres påstående blifvit af Konungen skänkt til en viss Herre, äfven så bekant för den nåd han ägde hos Konungen, som sin ovänskap emot Gr. Bjelke, hvars fall han egenteligen skall hafva beredt. — Den olycklige Grefven tilbragte sedan sin öfriga tid i stillhet på Salestad Efter Konungens hemkomst ifrån Turkiet, vardt Bjelken restituerad til sin ära, med *försäkran om Konungens nåd.* Han hade emedlertid hunnit

lära

GENEALOGICAL SOCIETY
OF UTAH
DEC 1928
10694

lära at anſe döden för en förloſsning ifrån alt ondt och den ſlöt hans dagar i Nov. månad 1617. Begrafningen upſköts til d. 7 Febr. 1618, då hans lik nedſattes i den graf uti Lenna Kyrka i Upland, ſom hans Grefvinna för honom och ſig hade låtit bygga.

Grefve Nils Bjelke, hvars lefnad varit et ſå märkeligit vedermäle både af förtjenſtens och afundens magt, har förſt i våra tider på et lyſande ſätt fått ſit minne räddadt utur förföljelſens anfäktning. Den rättviſa, hans ſamtid nekade hans oſkuld, har blifvit hans ſtoft tildelad af en Konung, hvars mildhet och männiſkokärlek på et lika ſå *ärefult* ſom *föga vanligt ſätt*, ej mindre ſträcka deras verkan tilbaka til den förflutna tiden, än de befrämja den närvarande och tilkommande tiders väl. *)

Gift år 1669 m. *Grefvinnan Eva Horn*, en dotter af den namnkunnige Riksmarſken m. m. Gr. *Guſtaf Horn.*

En vacker *Skädepenning* öfver Gr. *Bjelke*, är af *Faltz* gjord. På den ena ſidan, ſes en brinnande Fackla, med omſkrift, *Aliis inſerviendo conſumor.* På den andra ſidan är hans Bröſtbild med öfverſkrift: *Nicol. Comes de Bjelke, Reg. Svec. Senat. Mareschal. et Pom. Pro-Dux.* Ordet *Pro-Dux*, gaf hans

D 2 fien-

*) Se det tryckta Protocollet, hållit i Kongl. Maj:ts Rådkammare d. 2 Febr. 1774. —

0110960

fiender anledning at beſkylla honom för *et o-lideligit högmod*, ſåſom ville han anſes för *Hertig i Pommern*, och denna miſstanka beredde til en ſtor del Gr. *Bjelkes* fall.

(Se Namnkunnige Sv. Herrars och Fruers ſkåderenningar — af C. R. Berch, 3:je flocken — Utdrag af et Franſyſkt Manuſcript, ſom finnes uti Espelunda Bibliothek, tilhörigt Hof - Marſkalken och Ridd. af K. N. O. Herr Grefve C. G. Mörner, under Titul: La Vie du Comte-Nils Bjelke. —)

BOBERG, AND. *L. L. O. O Profesſor* i Upſala var född i ſamma Stad, 1678, af Fadren, Rådmannen därſtädes *Pehr Andersſon* och Huſtru *Catharina Larsdotter*. Han miſte ſin Fader, när han var på 3:je året, och kallade ſig Boberg efter ſin Stjuffader *Iſac Boberg*, ſom äfven här var Rådman. Denne bar mycken omſorg för ſin Sons upfoſtran, och ynglingen nyttjade med fördel, födelſeortens vittre Lärare. Långt ifrån at haſta med ſina Academiſka ſteg, blygdes han icke vid, at et godt ſtycke på mannaåldren gå ſåſom lärjunge i de Lärdas Samfund. Han var redan på ſit 40:de ålders år, då han af Philoſophiſka Faculteten 1718 fick Fullmagt på en *Docentur* uti Eloquentien och Moralen. Härpå följde 1719 Adjuncts fullmagt uti Philoſophien. år 1721 företog han en utrikes reſa til Tyſkland, England och Holland. Det vore för vidlöftigt at berätta alla hans förrättningar under reſetiden. Man må taga för

en

en afgjord ſak, at han reſte med nytta och gjorde ſig alleſtädes väl känd för mognade kunſkaper. Hemkom 1723, och utnämdes 1728 til *L. L. O. O. Profeſſor*, efter *Doct. Olof Celſius* den äldre, ſom ärhölt transport til Theologiſka Faculteten. Snart uti 30 år, föreſtod *Boberg* detta ämbete med mycken förtjenſt, och præſiderade öfver 100 gånger i *Philologia Sacra, Literatura & antiquitatibus Hebraicis.* Flere lefva ännu af de ypperſte lärde Svänſke män, ſom med mycken nytta varit hans Lärjungar vid Hög-Scholan. Han hade intet tycke för den nya methoden om *Semina et bilitteræ radicales*, och af *Mag. Göranſons Grundritning*, var han en ſtarck ovän. Det ſamma förklarade han ock publice i et Tal, ſom han i Upſala 1748 hölt vid Rectoratets nedläggande; hvarföre han ock råkade uti delo med *Mag. Göranſſon*, och nämnes oftaſt uti Göransſons *Strids - Skrift* med Dom Proſten *Liungberg.* Altid förmanade han ungdomen både publice och privatim, at *ej låta förleda ſig af desſe nyheter*, och uträttade ſå mycket dermed, at desſe *Hypotheſer* anſågos med mycken oſmak i Upſala. — Prof. Boberg hade, tillika med et ſtarkt minne, en förträffelig urſkillings-gåfva. Han hade en vacker och reslig kropp, et muntert och alfvarſamt anſigte, var älſkad af ſina Colleger och i ſtor högaktning hos den Academiſka ungdomen. Var tvenne gångor

D 3 gift

gift: f. g. m. *Anna Reftelia*, änka efter *Aftron. Prof. Er. Burman.* a. g. m. *Catharina Klint.* År 1756, i fit 78 ålders år, gick han til hvila.

(Se Sv. Mercurius för år 1757, Maj M. pag. 717 och följ. —)

BONDE, THOR, *Herre* til Tordsberg, Harbroholm, Håtöö, Boda, m. m. *Svea Rikes Råd.* Fadren *Ulf Bonde*, var Krigs Höfdinge uti Konung Carl IX:es tid, och Gouverneur på Räfle, gift med Fru *Margaretha Stake.* År 1619 föddes dem denne Sonen, på deras gods Säckeftad. Vid Upfala Academie hade han inhämtat de kunfkaper, at han 1636 anfågs mogen, at med nytta kunna belöka främmande Länder. I Roftock ftannade han någon tid, och refte därifrån til Riks-Cancelleren Gr. Axel Oxenftierna, hvilken då, fåfom *Director Foederis Evangelici*, uti Tyfkland fig uppehölt. Nögd at åtfölja Svenfka arméen, förordnades han 1639 til Cornete under Veftgötha Cavallerie, med hvilket han ftraxt efter marcherade åt Sverige, emedan defs gränfor fkulle förfvaras emot de Danfke. 1645 blef han Lieutenant, och 1648 Capitain-Lieutenant, under famma regemente. Efter vunnen fred med Dannemark, utcommenderades Regementet til Tyfkland igen, hvarvid ädlingen gjorde tjenft, och vid flere tilfälligheter aflade tapperhets prof, tils i flutet af år 1649, då Regementet

tet åter fick befallning at gå hem til Fädernesländet. 1653 gafs honom Ryttmästare Fullmagt, och när Polska kriget 1655 inföll, marcherade han åt Polen, och tjente vid sit compagnie en lång tid, under Fältmarskalken Gr. Gustaf Stenbocks öfverbefäl. Efter nya tapperhets bevis, blef han 1657 Major, och året därpå, til Öfverste-Lieutenant för Skånska Cavalleriet förordnad. Efter fredens slut 1660, vart han Landshöfdinge öfver Skaraborgs län, och kallades därifrån 1668 til Råds-Ämbetet. Då Freden åter blef bruten emellan Sverige och Dannemark år 1676, vart honom anförtrodt Defensions-verket i Wermeland, hvilket R. R. Bonde med den klokhet och manlighet förestod, at hans Konung däröfver betygade sit fullkomligaste nöje. Men hans aftagande hälsa nödsakade honom, at ifrån denna tröttande förrättning, anhålla om dimission. Det skedde, och han intog i stället sin Råds-Stol. Jemte Råds Ämbetet, vart han ock 1677 förordnad at vara Hofrätts-Råd uti Stockholm. Årens tiltagande, och krafternas aftagande, äskade et lugn och en stillhet, som Landsbygden endast kunde gifva. Han lemnade Stockholm, och reste med sin famille til Håtöö, där han i början af året 1683 affomnade. Med mycken högtidlighet, och uti Kongl. Maj:ts, samt båda Drottningarnes höga närvaro, vart han begrafven uti St. Jacobi Kyrka i Stockholm,

 och

och tillika med Fadren, tvenne defs Söner, *Ulf Bonde*, en ädling om 27 års ålder, och *Claes Bonde*, alena 1 år och 4 månader gammal. R. R. Thor Bonde, var en Herre, begåfvad med mycket förftånd, mycken människokärlek, och nitälfkan för dygden. Han hatade af hjertat alla konftgrep, och älfkade redligheten. Rättvifa uphögde hans purpur.

Gift, f. g. m. Fr. *Anna Wernftedt*. — a. g. m. Fr. *Anna Posse* — tr. g. m. *Christina Fleming*. Med den förfta Frun, hade han 7, och med den fifta, 4 Barn.

(Se Likpr. m. Perfonalier, hållen af Sim. Jfogæus, tr. i Stockholm 1683. —)

BONEAUSKIÖLD, GUSTAF, *Herre* til Staffund, *Stats-Secreterare* och Riddare af Kongl. Nordft. Orden. Son af Handelsmannen i Stockholm, *Abraham Boneau* ifrån Frankrike och *Catharina Kjärulf*, och född i Stockholm 1683. Blef 1702, Extraord. Kamfkrifvare i Kammar-Collegio, refte 1704 til Polen, och var med på den förra Svenfka Ambasfaden til Warfchau, där han tillika med Ambasfaden vart fången. Satt på fri fot, upvaktade han åter på den fenare Ambasfaden til famma ort. Vid återkomften til Sverige 1707, vardt han Hofmäftare hos Kongl. Rådet Grefve Arvid Horn, och tillika Aufcultant uti Svea Hof-Rätt. År 1709 Extr. Cancellift vid utrikes Expedition, 1713 Actuarius

us i Cancellie - Collegio, 1714, Præſidents-Secreterare, 1719 Kongl. Secreterare vid inrikes ärender, Adlad ſ. år, Cancellie-Råd 1727, Stats-Secreterare vid inrikes Expedition 1739, och Riddare af Nordſtierne-Orden, 1748. Dödde i Stockholm, 1754. Han ägde K. *Fredrichs* ſynnerliga nåd, och var ſålunda i den ſtällning, at han kunde tjena mången i befordringsvägen. Driſtig och verkſam Ämbetsman, god Patriot; men af allmänheten mindre älſkad.

Han var förlofvad med Fröken *Maria Eliſabeth Wachſchlager*, ſom dödde, 6 dagar för Brölloppet. Gifte ſig ſedan f. g. m. *Margaretha Sophia Pålmquiſt*, a. g. m. Friherrinnan *Eliſabeth Sophia Funck.* Ätten utgick med Sonen Extra Ord. Cancelliſten *Guſtaf Boneauſkiöld*, ſom dödde på Staffund 1766.

Stats-Secr. *Boneauſkiöld* är graverad *in 8:o* af Fritſch. Protraitet viſar at han varit en Herre af vackert utſeende.

(von Stiernmans Geneal. Matr. p. 1187. — meddelade efterrättelſer. —)

BORASTUS, GREGORIUS LAURENTII, *Jur. Utr. et Theol. Doctor, Canonicus Cracovienſis, Præpoſitus in Wiſchioiwitz* och Secreterare hos tre Polſke Konungar, *Sigismund III, Uladiſlaus* och *Johan Caſimir.* Han var Svenſk, Öſtgöthe och Norrköpingsbo, men aldeles icke Weſtgöthe eller Boråſare, ſom af några

D 5 utan

utan grund föregifves, ty ibland *Hunteri Bref*, som 1631 i Wien utgåfvos, finnas 4 til Borastus, uti hvilka han kallas *Norcopensis*, men icke *Borråsensis Westro-gothus*, som Prof. Schefferus i sin *Svec. Lit.* eller *Borosiensis*, som Stiernman i *Bibl. Svio-Goth.* eller rent af Boråsare som N. H. Dahl, i sin *Beskrifning om Borås*, behagat honom kalla. Ännu och til öfverflöd måga anföras Borasti egna ord, som stå anteknade på et af K. Eric XIV *egenhändiga Diarium* af år 1567, hvilket förmodeligen med K. Johan Casimir kommit til Paris och blifvit därstädes af Baron Åke Rålamb uti en kryddbo köpt, och omsider efter åtskilliga öden, stannat i Grefveliga *Hornijka* Bibliotheket på Fogelvik. Anteckningen lyder så: "*Hunc Librum Ego "Gregorius Larsson Borastus, Norcopensis, Ca- "nonicus Cracoviensis, Præpitus Wischioiwitz, "trium Regum in Polonia Secretarius, redemi "Vilnæ à Jacobo Hann Sveco Caupone ibid. A.* "1603 *eidem Jacobo oppignoratum á Gustavo "Erici Regis filio, in Muscoviam antea profecto "illicque extincto.* Af detta kan tillika ses, at han icke hetat *Borrastus*, som han nästan allmänt kallas, utan *Borastus*, och at dopnamnet icke varit *Petrus*, som det säges i *Biblioth. Thuan. T. I. p.* 438. Hvad eljest denne mannens Föräldrar, födelseår, ungdoms öden, och andra omständigheter samt dödsår angår, är obekant. Han förmenes

varit

varit född år 1584. Förmodeligen har han ung lemnat Fäderneslandet, och utrikes gjordt sig tidigt känd för mycken lärdom och vitterhet. Det vet man med visshet, at han afföll ifrån Lutherska til Catholska Läran, och förde med pennan afvog sköld emot sit Fädernesland. Han var hemma uti flere språk, och skref i synnerhet det Latinska med mycken prydnad och färdighet. Så utlåter sig åtminstone en stor kännare af Saken, den Lärde Biskop Norrman, som til ytterligare bevis af sin talan, åberopar några *Borasti Bref*, dem han sjelf ägt och förvarat, hvilka han säger vara *facili ac elaborata dictionis elegantia* författade. Det samma bestyrka än vidare, så väl hans *Carmen Gratulatorium* framföre *Vastovii Vita Aquilonaria*, som *flere andra hans anonyma Skrifter*, dem han på Polens vägnar emot Sverige författat och utgifvit. Af dessa nämner Prof. Scheffer och Canc. R. v. Stiernman l. c. ej flere, än *Causæ, ob quas Carolus Gustavus — Johannem Casimirum — bello adoriri coactum se profiteatur, breves & præliminares, breviter limatæ et eliminatæ. Lublini s. a. et iterata vice Dantisci 1656.* Men härtil kan ock läggas en annan, som kommit ifrån samma hand, under följande Titul: *Georgii Trisaroli urbinatis Discusſio calumniæ quam adversus Sigismundum III Poloniæ Regem pro Caroli Sudermanniæ Ducis perduellione, Legatus ejus Joh. Skytte ad Magnæ*

næ Britanniæ Regem habuit a. 1610. Friburgi Bris. a. 1620 in 4:o. — Efven sätter man med tämmelig god anledning på hans räkning: *Censura ad Panegyricum Eliæ de Nukois, Senatui Gedanensi dicata. Aug. Trinob. 1628 in 4:o.* — *Elias de Nukrois* är, *per transpositionem literarum*, en *Daniel Krusius*, som utgaf en *Panegyricus in Laudem Gustavi Adolphi, Regis Sv. Aug. Trinobant. 1628 in 4:o.* — Häraf väcktes den controversen, om hvilken kan läsas hos *Hoppius de Scriptor. Hist. Polon.* §. 33.

Sist må nämnas, at denne Borastus icke bör förblandas med en annan Svensk vid namn *Stephen Borastus*, hvilken ocksâ öfvergaf sit Fädernesland, och som efter en ibland Allmogen uti Töllese Sokn i Wästergöthland gångbar berättelse, skall hafva blifvit, *om icke Påfve i Rom, åtminstone Cardinal.*

(Se Sv. Mercurius för år 1758. p. 793 — Lemnade ytterligare uplysningar af Herr Lagmannen J. Apelblad. —)

BRAUNERSKIÖLD, LARS, *Kongl. Archiater.* Son af Prosten i Madesjö, *Nicolaus Brun*, med *Christina Walleria*, och Broder til *Frih. Johan Brauner*, som var Landshöfdinge i Upsala, samt til Biskopen i Calmar *Doctor Nils Braun*, hvars Barn adlades 1719, med namnet *Braunerhjelm.* Han hette således *Braun*, innan han äfven år 1719, med Adelskap benådades. Föddes 1657 i Calmar, stu-

ſtuderade där vid Gymnaſium, reſte til Upſala, utgaf där 2:ne Diſputationer, *De Tempera-mentis*, — och *de E...*, — reſte utrikes och blef 1689 i Utrecht *Med. Doctor*, ſedan han ock där förſvarat en Diſputation, ... Återkommen til Sverige 1690, ... Medicus på Flottan i Carlscrona, flyttades 1692 til Calmar Gymnaſium ſåſom *Lector Logices et Phyſices*, vart året efter *Medecinæ Profesſor* vid Åbo Academie, och ſedan 1698 *Med. Profesſor* i Dorpt. Ytterligare blef han 1703, Fältmedicus i Curland och ſedan på nytt kallad til Profesſor vid nyſsnämnde Academie, ſom flyttades til Pernau; vid Svenſka arméen var han likväl qvar, til år 1705, emottog ſå ſin profeſſion, och uthärdade Stadens belägring af Ryſſarne. Efter Pernaus öfvergång 1710, reſte han til Stockholm, och vart ſedan antagen ſåſom Fält-Medicus i Skåne. Siſt Amiralitets-Medicus i Carlscrona, med Archiaters namn och värdighet. Han flöt ſin vandel år 1730. Gifte ſig 1692 med *Margaretha Hajock*.

I Åbo, Pernau och Lund, har han utgifvit flere *Diſputationer* och *Orationer*, hvilka finnas upräknade, dels uti *Aboa Literata*, dels uti *v. Stjernmans Bibl. Sv. Goth. T. IV. Mſcrpt.* Hans *Programma* öfver *K. Carl XI:s* begrafning, utgifvit i Åbo 1697, är vackert.

(v. Stiernmans Geneal. Matr. Ejusd. citerade Skrifter. —)

BREN-

BRENNER, HENRIC, *Kongl. Bibliothecarius*, var född år 1669, i Kronoby Sokn i Weſterbotn, [illegible] Fadren *Jacob Brenner* var Kyrkoherde. Sedan han i Upſala öfvat ſig i Lärdom, och där under Profesſor L. Norrman 1691 utgifvit ſin Gradual-Disputation, *de Hebdomade ferita ex inſtitutis Gentium*, blef han år 1697 antagen til följeſlagare åt Ludvig Fabricius, hvilken ſåſom Svenſkt Sänningebud, reſte til Perſien. På denna reſa fick Brenner et önſkeligit tilfälle, at ſkaffa ſig den ſtora kundſkap uti de Orientaliſka Språken, hvarmed han lyſte. Han blef ſedan i Perſien qvarlemnad, på det han ſkulle följa och med ſin tjenſt biträda den Perſiſke Legaten *Sarug Chan-Beg*, ſom då var färdig at göra en reſa til Sverige. Då desſe båda reſande togo vägen igenom Rysſland år 1700, var ofredlighet emellan Sverige och Rysſland redan börjad. Den Ryſke Czaren ſom förmodeligen trodde at Politiſke hemligheter voro vår Brenner anförtrodde, qvarhölt honom i Muſcou, och lät honom där utſtå en långvarig och ſvår fångenſkap, hvilken varade til Fredens ſlut i Nyſtad. Såſom frugt af hans reſor, hafve vi emedlertid af honom, utom en lärd och til en del utgifven *Brefväxling* med Elias Brenner, Gripenhjelm, Gavelius, Benzelier och Liljenſtedt, äfven hans *utarbetning öfver Moyſen Armenum*, detta ſolkets ypperſte Hiſtorie-Skrifvare, hvilken

ken han, återkommen til sit Fädernesland och til lugn, har i Sammandrag och med noter uplyst, utgifvit. Om sina resor och om sit bemödande uti Lärdomsvägen, yttrar han sig sjelf, på et ställe således: "*In hoc iti-*
"*nere quod, dum patriam repeto, ingressus sum,*
"*tamen mihi perlustrare licet Armeniam, Tarta-*
"*riam Dagestinam, nec non partem quandam Na-*
"*tionis Georgiæ, Circassiam, aliasque regiones:*
"*qua occasione facultas dabitur proficiendi in L.*
"*L. O. O. præsertim Arabica, cui addiscendæ*
"*fundamenta jeci Ispahæ, ad scripturam atque loque-*
"*lam.*—Äfven på et annat ställe: *De cetero Iti-*
"*nerarium quoddam harum Terrarum confeci, sub*
"*titulo tamen alio, ubi induxi mihi in animum, foe-*
"*dus illud describere, quod initum fuit a Rege gl. m.*
"*Carolo XI. inter Sveciam et Persiam, per Le-*
"*gatum Fabricium, atque præterea continuatum*
"*a nostro Clementissimo Rege; in quo insuper o-*
"*pusculo, quævis, quæ in Itinerario bene con-*
"*stituto adferri solent, nec heic sunt intermissa,*
"*omnia tamen legitima disposita methodo. Præ-*
"*ter hæc, Historias atque acta quædam inqui-*
"*sivi, quæ orbi Europæo vix hucusque credide-*
"*rim fuisse familiaria, inter quæ etiam reserva-*
"*tam habeo Historiam Armenorum à primordio e-*
"*jus gentis translatam e M:tis eorum, nec non*
"*Historias Parthorum et Persarum, quas cum*
"*nostra contuli: atque præterea Historiam Geor-*
"*ginorum e longo jam ante Christianismum tem-*
"*pore, e M:sto, aliasque aliàs indicandas.* —

Då

Då Brenner år 1722 återkom til Fädernes-landet, öfverlemnade han til Kongl. Cancellie-Collegium, sin *Exposition öfver ordsakerne til Czar Petter den Förstes Expedition emot Persianerne.* — Denne *Exposition* har *Justus Rabner* mycket berömt och infört uti sin *Historia om samme Kejsares Lefverne och* [illegible] Men emedan Rabner uti en Tractat, kallad *Das veränderte Russland*, mycket läst om den lärde *Pet. Schönström*, som var fängslad i Siberien, så trodde han honom vara Författare til samma skrift. — Uti ofvannämnde *Exposition*, lofvade Brenner at utgifva *en accurat afritning öfver Caspiska Hafvet och floden Daxia, hos Tatarerne Nezetzu*, hvilken flod han förmente vara den samma som de gamlas Jaxartes. Denna Charta updrog han äfven, men lemnade den sedan til några sina vänner at afritas och ibland dem til utgifvaren af *Memorabilia Orientalis Partis Asiæ*, hvilken sedan häftade den vid sit verk, dock utan at nämna Brenner såsom dess rätte författare.

År 1724 blef Brenner Kongl. Bibliothecarie i Stockholm, efter den då nyss afledne Carl Odelström. Under hans Bibliothecariat har det Kongl. Bokförrådet blifvit tilökt med mer än 30 Volumer af Manuscripter, som afhandla åtskilligt uti Svenska Kyrko Historien. Kongl. Bibliotheket hade dock icke länge denne lärde och arbetsamme Föreståndaren. — Hans långvariga och svåra fångenskap i Rysland

land, hade få medtagit hans lifskrafter, at han drogs med en svag hälsa. — Han afled år 1732.

(Denne Lefvernes Beskrifning är meddelad af Kongl. Bib'. Välb. Herr Joh. Björnstjerna. —)

BRENNER, MÅRTEN, *Revisions-Secreterare.* Föddes i Stockholm 1626, af Fadren, Rådmannen därstädes *Knut Hendr. Brenner*, och Modren *Karin Mårtensdotter*, Borgmästaren i Stockholm *Mårten Olsons-dotter*. På 10 året sändes han til Upsala, där han förblef til år 1651, och lade under den tiden god grund, så väl i Grekiska, och Latinska språken, som i öfrige gagnande vetenskaper. I synnerhet handleddes han af Biskopen, då Professoren *Jonas Magni Vexionensis*, och sin Svåger *Gr. Lingv. Professoren Ausius.* År 1651, emottog han Grefve *Nils. Brahe*, sedermera R. R. och R. Amiral, under privat Information, och begynte året derpå, en resetour, kring Europa, med bemälte Herre, som varade til år 1656. Öfver Gibraltar, skedde resan åt Africa, til Ceuta. Man återkom til Lisabon, där Gr. *Brahe*, vid Portugisiska Hofvet, hade en commission at utföra, å sin Konungs vägnar. Så snart *Brenner* med sin Grefve återkom til Stockholm, tilträdde han en *Assessors* syssla uti Kongl. Svea Hof-Rätt hvartil han 1655 fått kallelse. Denna Syssla innehade han til år 1663, och benådades

därunder med Adlig Sköld, hvarvid han behölt ſit förra namn. 1665 förordnades *Brenner* til Secreterare uti Kongl. Maj:ts *Reviſion*, och ſkötte detta ämbete til ſin död 1673. Han gick ſåledes bort, i ſina bäſta år, ſaknad, ſåſom en dygdig, uplyſt och nyttig ämbetsman.

Gift, m. Fröken *Reg. Eliſab. Beijer.* — I Upſala utgaf han år 1643 en *Oration*, *exhibens Succincta ebrietatis incommoda, græce habita*, *in 4:o.* —

(Utdragit af deſs Couſins, Asſesſor El. Brenners egenh. Perſonalier öfver honom. M:ſpt. meddeladt af Hr. Mag. A. Forsſenius. —)

BROMAN, CARL, *Lagman*, föddes i Stockholm år 1665 eller 66, Son af Super-Intendenten i Carlſtad, *Doctor Erland Broman*, ſom rätteligen hette *Brunius*, men ſom uptog ſin Stjuffaders namn, om hvars lefnads öden näſtföljande artikel lemnar närmare uplysning. Doctor Erland Bromans Barn adlades 1689, han ſjelf dödde år 1693, och har öfver ſin Grift uti Kilens Kyrka i Vermeland detta vittnesbörd tecknadt: *præclaram apud omnes ingenii, eruditionis, facundiæ, gracitatisque, cum pari humanitate certantis, famam adeptus.* — Carl Bromans moder var *Eliſabeth Hogg.* I Upſala utgaf han ſin förſta Disputation 1686, och den ſednare i Leipzig, där han blef Magiſter. Han reſte vida omkring i Europa, och återkom icke

til

til Fäderneslandet förr än år 1714, då han vart Fält-Secreterare. Utnämdes 1718 til Lagman i Ångermanlands Läns Lagſagu, hvartil ſedan lades en del af Lappmarken, jemte Weſterbotn, och år 1721 til Lagman i Geſtrike-Helſinge-Medelpad-Jämtland och Härjedalen. Han var en rättrådig och allmänt älſkad Domare. Dödde 1722. *Gift* m. *Eva Juſtenſtierna*. Älſte Sonen *Erland Broman*, f. 1704, blef 1747 Friherre, 1748 R. och Com. af Kongl. Seraphimer-Orden, och dödde 1757, Præſident i Kongl. Cam. Coll. Han ägde Konung Fredrichs nåd och förtroende, på et utmärkt ſätt. Denna Friherre-ätt utgick på mansſidan med deſs ende och ogement qvicke Son, *Fredric Erland Broman*, ſom dödde 1763, tretton år gammal.

(von Stiernmans Geneal. Matr. p. 194 — p. 859. —).

BROMAN, LARS, *Aſſiſtents-Råd* vid Skånſka General Gouvernementet. Föddes i Örebro Stad 1615, af Kyrkoherden därſtädes *Mag. Petrus Helſingius* och *Eliſabeth Tideman*. Han ſtuderade grundeligen förſt i Upſala, och ſedan vid flere utländſke Läroſäten, och gjorde vidſträkta reſor. Under ſit viſtande i Amſterdam, utgaf han af trycket, en hos oſs ganſka rar Bok, kallad *Epiſtolæ virorum, principum illuſtriumque hominum avi cujusvis ac argumenti, in Venetorum urbe olim editæ, ſed diu vel ignotæ vel deſideratæ — A.*

E 2 1644

1644 in 12:o — Efter sin hemkomst ifrån utrikes orter blef han 1645 Syndicus i Götheborg, 1650 Præsident därstädes, 1653 adlad, med bibehållande af sit förra namn, och s. å. Häradshöfdinge öfver Wettle och Askinds Härader med Hisingen. 1658 Burg-Grefve i Malmö, sedan Assistents-Råd i Skåne, och sist Canonicus i Lund. Dödde i Malmö 1667, utan egna Barn. *Gift* m. *Maria Norén.* I sit första gifte hade hon ägt Prosten och Kyrkoherden i Kilen och Wermeland *Sven Brunius*, och fick med hönom Sonen *Erland*, som sedan nämde sig efter Stjuf-Fadren. Denne var sist Super-Intendent i Carlstad, *Dr. Erland Broman.*

(von Stiernmans Geneal. Matr. p. 495.)

BURENSKÖLD, JACOB, *Friherre til* Fyllingerum, *Herre* til Nawestad, *General-Lieutenant* af Cavalleriet och *Gouverneur* öfver Skåne. Son af Præsidenten i Norrköping, *Nils Burensköld*, med Fru *Eva Wulfvenklou*, och född i Stockholm, år 1655. Fadren gjorde vidlöftiga utrikes resor, nämdes 1652 til Extr. Ord. Juris Professor i Upsala, var Secreterare och Extr. Ord. Assessor i Svea Hof-Rätt, Häradshöfdinge i Upland; Adlades 1654, och blef sluteligen 1664 *Burg-Grefve* i Norrköping. Ätten härstammar ifrån hedna tiden uti Sverige, och i sjunde led ifrån *Thor Bure i Byr*, som lefde i Olof

Skott-

Skott-Konungs tid, var den bekante *Fale Bure Hin unge*, i Byreſtad, Konung Eric Knutsſons trogne Man. — Men nu til Jacob Burenſköld. — Ryttmäſtare blef han 1677, och reſte 1681, til Frankrike, Italien och Ungern, där han biviſtade de Allierades fälttog emot Turken. Efter hemkomſten, blef han 1687, Ryttmäſtare vid Öſtgötha Cavallerie, 1700 Major, 1701 Öfv. Lieutenant och 1704 Öfverſte för ſamma Regimente. Siſtnämde år var han med et litet manſkap på et efventyrligt men lyckligt parti emot en beſättning af Sachſar, dem han nattetid öfverrumplade, och til ſtörre delen gjorde til fångar. Under Action vid Frauenſtadt, där innom en timas tid, öfver 900 Rysſar nedgjordes, och et ſtort antal lefvande inbrändes uti en By, vart Öfverſte Burenſköld illa ſårad. År 1705 hade de Svenſke en het träffning vid Warſchau emot Polakarne, och Sachſarne, då Burenſköld tog Polſke Generalen Paikel til fånga. Vid ſlutet af år 1706, nämdes han af Konungen til Landshöfdinge öfver Öſtergöthland, med General Majors värdighet. S. å. Friherre. 1710 ärhölt han Kongl. Senatens Fullmagt, at vara General-Lieutenant, commenderade vänſtra flygelen af Cavalleriet under Actionen vid Helſingborg, där man efter öfverſtånden Slagtning, räknade öfver 4000 Danſke, döde på platſen, vid paſs 3000 fångar, och 4000 blesſerade,

 och

och på Svenska sidan 807 döde, 2088 blesserade, men icke flere fångne, än Gen. Adjutanten Bilstein och Gen. Lieutenanten Burenskiöld, hvilka dock straxt efter sattes på fri fot. Under peftetiden i Stockholm 1710, och under Gr. Knut Posses sjukliga tilstånd, förestod Gen. Lieut. Burenskiöld Öfver-Ståthållare-Ämbetet. Det var då, som han ock skrifteligen författade et *Förslag til Stockholms Stads Styrelse*, hvilket han sedan skickade til Bender, at närmare skärskådas af Konungen. Dr. Norberg berättar, uti 2 *delen af sin Hist. p. 59, not.* at "*Konungen funnit Förslaget så nyttigt, at det straxt återsändes til Ståthållare-Ämbetet och Stockholms Magistrat, med H. M. bekräftelse och underskrift, såsom et reglemente, hvilket utan drögsmål borde värkställas och för all tid oryggeligen handhafvas.* Emot slutet af förenämde år, vart Lands-Höfdingen Burenskiöld genom Konung Carls Fullmagt, confirmerad General Lieutenant och tillika Gouverneur i Skåne, i Kongl. Rådet och Chefen vid Armeén i Skåne Gr. Magn. Stenbocks ställe. Omkring samma tid, hade til Konungen anlänt Kongl. Senatens Bref, som uti mycket ample ordalag uphögde Burenskiölds förfigtiga och eftertryckeliga anstalter, vid Öfverståthållare-Ämbetets förrättning. Sedermera feck han ock 1711 Konungens befallning, at commendera Armeén i Bohus Län emot de Norrske ock Danske. Han

Han hade gjordt ſig färdig at anfalla Danſke Generalen Lewendahl, ſom camperade uppå Herreſta-Hed, när han märkte at Lewendahl, ſom härom fått underrättelſe genom tvenne öfverlöpare, i ſtörſta haſt drog ſig undan. Burenſköld efterſatte honom, hant up fienden vid Tanum, men fant ock där, at Lewendahl icke vågade hålla ſtånd, ehuru han i början gjorde god mine, och tycktes vilja lefverera Bataille. Såſom Chef, hölt Gen. Lieut. Burenſköld ſina Regimenter uti ſtändig öfning och vakſamhet. År 1716 ärhölt han nådigt afſked ifrån Gouvernementſkapet i Skåne, hvartil i hans ſtälle utnämdes General Lieutenanten C. A. Skytte. Sina öfriga dagar tilbragte han i ſtillhet, och lemnade det jordiſka år 1738.

Gift m. *Elſa Appelgren*. Denna Friherre-ätt utgick på Mans-ſidan med Sonen, Ryttmäſtar Frih. *Jacob Henr. Burenſköld*, ſom 1754 ogift dödde.

(von Stiernm. Geneal. Matr. — Ejusd. Höfdinga-minne — Dr. Norbergs K. Carl XII. Hiſtoria —)

BÖRGESSON, JOHAN, *Borgmäſtare* i Carlſtad och *Hammar-Patron*. Var född år 1606. Fadren *Börge Olsſon* var Handlande uti Staden Brätte på Dals Land, och gift med *Anna Persdotter*. Sonen *Johan* lade ſig ifrån yngre åren på Handels-rörelſen, och blef ſin Egen vid en ålder af 18 år, uti Gö-

theborgs Stad, då han böriade med en ganſka ringa egen förmögenhet, men var nog lycklig, at til ſin handels utvidgande få låna penningar förſt af en rik Fru, på ſin Syſters borgen, och ſedan af en välmående köpman i Göthehorg. År 1629 flyttade han til Carlſtad, där han gifte ſig och fortſatte ſin handel. Vart här Rådman 1636, och Borgmäſtare 1638. Uti Intereſſentſkap med ſin Svärfader, ſom ſjelf var en förmögen man, upſättade han et Hammar-verk uti nedre Ulleröm, hvilket innom kort tid kom i det ſtånd, at det blef förmonligit både för ägaren och för Kronan. Med en driftig håg för Lands-culturen, vände han ſina tankar til Fryksdalen och Sunds Sokn, för at äfven där inrätta Bergs-bruk. Här mötte honom i början flere ſvårigheter. Orten var vida aflägſen ifrån Bergslagen: Strömmen mycket ſtarck och farlig, och folket utan all kännedom eller öfning af en ſlik handtering; men han öfvervant alla deſſa hinder, ehuru nya olägenheter och känbara förluſter ſig företedde, då floden kullkaſtade dammen vid Hammaren, fördärfvade qvarnhuſen, och en vådeld lade det öfriga af hans arbete i aſka. Den upbrände Hammaren ſattes ſtraxt på nytt i ſin fulla gång; och hans vakſamma nit, vände ſig tillika åt en annan ort, där han med mindre efventyr och ſogeligare vatten kunde idka ſin handtering. Han begaf ſig til

til Elfvedalen och Råda Sokn, och uprättade där 1640 Sunnemo Masugn. Som denna masugn i anſeende til Hamrarnes aflägſenhet var mindre lönande, få [illegible] nya förſök på flere ſtällen, til inrättande af Hamrar, hvaribland honom bäſt lyckades de anläggningar och byggnader han uti öfre Ulleryds Sokn och Kils Härad 1646 ſig företog. Sedan han här fått ſina verk i godt ſtånd, började han 1670 med en Hammares uprättande vid Munkefors, lade härtil en annan på ſamma ſtälle 1673, och inrättade 1675 en Masugn vid Sången. Det honom anförtrodde Borgmäſtar-Ämbetet, förvaltade han med heder til år 1656, då han det med allmän affaknad nedlade, för at få mycket bättre få ſköta ſina vidſträkta Bruks rörelſer. Men efter några års förlopp, måſte han på trägen anhållan, det ſamma återtaga, hvaruti han fortfor til år 1665, då han på et högtideligit och rörande ſätt betygade, *huru han efter bäſta förſtånd och ſamvete ſino, hade dömt, och betjente ſig af Samuels ord, med upmanande, om någon ända kunde honom förevite, at han af arghet, upſåt eller egennytta, begått något Ämbets-fel.* Vid ſina Bruk, lät han upbygga tvenne Kyrkor; En uti Elfvedalen, och den andra uti Öfre-Ulleröm. Ockſå viſade han ſin frikoſtighet emot Carlsſtads Stads Kyrka. Denne gagnande och hedervärde mannen afled 1676, och

begrofs i Carlftads Domkyrka, af Super-Intendenten derftädes Erl. Broman. —

Gift m. *Chriftina Olofsd. Spaak*; med henne hade han 13 Barn, och räknade vid fin död 70 fjalar, för hvilka han var en vördad Stamfader.

(Se Likpred. med Perfonalier, tr. Götheborg, 1677, in 4:o. —

C.

CAMENIUS, SVENO, *Elfdalius*, *Superintendent* i Carlftad. Han föddes 1588 i Elfdalen, där Förfädren varit Kyrkoherdar. Fadrens namn var *Bengt Erici*, gift med *Magdalena Brunia*. Ynglingens ogemena qvickhet gaf den lärde Profesfor Mesfenius anledning at kalla honom *Camenius*, under det han i Upfala viftades. Han blef Magifter i Gripsvald 1618, Rector i Carlftad, och var Kyrkoherde och Proft i Fryksdalen, när han af Wermelands Präfterfkap 1647 enhälligt kallades at blifva Stiftets Förman. Superintendents-Sätet vart ifrån denna tiden ifrån Mariæftad flyttadt til Carlftad. Eldfalius eller Camenius räknade fit 60 ålders år, när han uplattes på detta hedersfäte. Sjelf refte han til Stockholm, för at undanbedja fig fit nya Ämbete; men han måfte det emottaga. — I et Präftmöte vid Erichsmäsfan, förenämde år, öpnade han fit inträde med et lärdt Latinfkt tal, däruti han

han beklagade sit hårda öde: — *Han hade ro; men sådana oro kom honom oförmodeligen öfver. — De Romare gjorde sina 60 åra gubbar frie från alla Sysslor; men honom gafs ingen hvila, utan arbetet ökades och bekymret fördubblades.* — Ifrån denna dagen, tog han sig dock Stiftets styrsel an, med fördubblad styrka. Et nytt Schole-hus af sten, lät han i Carlstad upbygga, i stället för det gamla som var uselt och trångt. Han jemkade lönerna emellan Docentes vid Scholan, skaffade dit en Theologiæ Lector, och lemnade efter sig rätt många minnesmärken af en berömvärd omsorg för et Stift, hvars värda Styresman han var hela 18 åren. Trött af arbete, geck han til hvila 1666. *Hus*-eller *Utfärds-predikan* efter honom, hölts af Kyrkoh. Kilander, och *Likpredikan* af Biskop Kempe i Skara, uti närvaro af nästan hela Stiftets Prästerskap. Öfver hans grift blefvo desse verser skrefne:

Corporis hoc busto posuit Camenius Ossa,
Lugenti patriæ gloria magna suæ.
Pacis amans, vultu facilis, gravitate benignus
Justitiæ cultor, plenus amore Dei.
Qui postquam vidit bene tempora longa senectæ,
Ad Superos animus, fluxerat unde, redit.

Gift f. g. m. *Sara Norenia* — a. g. m. *Maria Koman.* Sonen *Daniel Cameen*, med förra hustrun, adlades 1687, såsom Justitiæ-Borg-

Borgmäſtare i Stockholm. En Son *Bengt Camenius*, vart Superintendent i Carlſtad, och hans Son *Erland von Cameen* adlades 1720, ſåſom Commerce-Råd. — Sonen *Sven Cameen*, vart Biſkop i Weſterås, hvars Barn adlades 1726 med namnet *Caménſkiöld* — Och en Son fick 1701 Adelſkap med namnet *Camenhjelm*. — Således var denne gamle Hedersmannen en lyckoſam Stamfader för flere ädla Slägter, och hans minne lefver ännu öfver hela Wermeland med ära och välſignelſe. —

(Se Biſkop Rhyzelii Epiſcop. Sv. Goth. — v. Stjernmans Geneal. Matr. — Fernows Wermelands Beſkrifning, 3 afdelningen —.)

CEDERCRANTZ, JOHAN, *Lagman* öfver Gottland och Öland. Son af *Theol. Lectorn* i Strengnäs och Kyrkoh. vid Aſpö Förſamling, *Mag. Nicolaus Malmenius*, med *Helena Wick*, och född uti Strengnäs Stad, 1646. Adlades 1678, och ſkref ſig *til Wågholm och Rögle*. 1666 blef han Cancelliſt vid den med Czaren uti Narva anſtälte Tractaten, 1668 Cancelliſt på Ambasſaden til Polen, 1670 Gouvernements Secreterare på Gottland, och 1673 General-Gouvernements Fiſcal öfver alla Drottning Chriſtinas underhålls länder. 1673 vice Lagman öfver Gottland, 1677 Secreterare vid Ammiralitets-Kammar- och Reductions Collegierne, och ſ. å. nyſsnämde Drott-

Drottnings Öfver-Secreterare i Rom. 1678. Ståthållare öfver Gottland och Öland, och 1680 Ord. Lagman därſtädes. Dödde 1699 och ligger begrafven i Strengnäs Dom-Kyrka. *Gift*, f. g m. *Friherrinnan Brita Cathr. Lejonberg*, a. g. m. *Maria Euphroſyna Cronſtröm*, Uti ſenare giftet hade han Sonen *Jſac Cedercrantz* hvilken fäktade ſåſom Volontair, vid ſin Morbroders, *Brigadier Jſac Cronſtröms* ſida, uti det blodiga ſlaget emellan Franſoſerne och den alierade Arméen, ſom ſtod vid [illegible] 1709. Den unge Cedercran[illegible] af en musquet-kula ſom fälde honom ned til jorden ſåſom död. Men då Morbrodren blef hos honom varſe tekn til lif, hjelpte han honom up och befalte Cedercrantz genaſt förfoga ſig bort, för at låta förbinda ſig. Knapt hade Brigadier Cronſtröm avancerat tio ſteg, för än den modige ynglingen var hos honom igen, ehuru blodet flöt öfver anſigtet, och han fick et ſkott i armen, ſom kroſſade den aldeles och ſatte honom utur ſtånd at vidare kunna ſig röra. Det drögde ock icke länge, innan Cronſtröm ſjelf vart ſå illa ſkuten at han tillika med Cedercrantz måſte ſläpa ſig fram til en Lada, där de båda låto förbinda ſina ſår, och afvaktade Slagtningens utgång, ſom änteligen utföll til de alierades fördel, ſedandeſſe måſt lemna 9000 man på platſen, och taga med ſig ifrån ſtriden 13000 bleſſerade. Franſo-

ſer.

sernes förlust blef ock icke mindre. Cedercrantz stod sedan med mycken heder uti Holländsk tjenst, tog afsked såsom Capitain, feck Majors Fullmagt, och benådades sist med Öfverste Caracter, af Konung Fredric I, under hvars ögon han i Nederländerne aflagt många tapperhets prof. År 1754 afled han på sin gård Wägeholm i Skåne.

(Se von Stiernmans Matr. p. 682 — Holländske Generalen Frih. Isac Cronströms Lefverne, tr. i Stockholm 1756 — p. 70 —.)

CEDERHIELM, CARL GUSTAF, *Friherre och Kongl. Svensk Kammarherre.* Han föddes på Säby gård i Östergöthland år 1694, och var Son af Præsidenten i Götha Hof-Rätt Friherre *Tormund Cederhielm*, med Fru *Anna Marg. Nyman.* Sedan han studerat vid Upsala Academie, blef han Cancellie-och Hof-Junkare, och därefter benådad med Kammarherre Fullmagt. Men som hans fader varit Gouverneur för Hertig Carl Fredric af Holsten, antog han Holländsk tjenst och blef samma Hofs Minister i Paris. Genom en oförsigtig hushållning här, kom han i så mycken gäld, at hans Creditorer inmante honom på *Chatelet*, 1723 eller 1724, där han all sin öfriga lifstid satt i qvarstad. Man kan svårligen begripa, huru han äfven i sit fängelse kunde föra en den yppigaste lefnadsart; huru han innom de tjokaste murar in-

nesln-

nesluten, kunde veta det som hemligast förehades i de Europeiska Hofvens Cabinetter, och föra en Bref-växling, som årligen drog 4000 Livres i postpenningar. Han blef af de störste Statsmän, såsom et *Orakel* i de vigtigaste saker rådfrågad. Han var qvick som en eld, men beskyltes at hafva et mycket Satyriskt lynne. Flere vitterhets Samlare äga afskrifter af hans tid efter annan skrefne *franske verser* eller *Epigrammer* öfver *Franska Hofvet och enskildte personer*, som röja hans eldiga genie — De äro stälde efter Tonerne i vår Svenska Psalmbok: *In dulci Iubilo — Så skön lyser den morgonstiern — Dagen ifrån oss skrider.* — J Paris slöt han sin olykliga lefnad, År 1740.

Följande *Anecdote* är berättad af en hederlig man, som personligen känt Baron Cederhielm. Med en resande och genom sina förtjenster mycket namnkunnig Svensk Adelsman, hade Frih. Cederhielm under sit utrikes vistande fått en affaire d'honneur. — Saken dem emellan skulle afgöras med pistoler. Mötesplatsen utsattes i Sweitz, hos en gammal officerare, som tjent K. Carl XII. Innan detta skedde skulle den Svenske Adelsmannen fortsätta sin resa til Italien, där uträtta hvad han göra borde, och sedan infinna sig på sagdan dag. Cederhielm kom någon tid förut på bestämdt ställe, och öfvade sig dageligen i Officerarens Trägård, at

at med Pistol skjuta på Tafla, vant ock den färdighet, at genomskjuta en hvit styfver, när han ville. Hans vederdeloman inställer sig, och Cederhielm som redan var nögd med denna reparation, begärte ingen annan. — Han sade sig icke vilja ingå i duel med den andre i anseende til sin vundna färdighet med pistolen, hvarigenom denne nödvändigt skulle blifva et offer för döden. Adelsmannen såg hans gjorde prof; och desse tvenne behjertade ovänner omfamnade hvarannan. — Händelsen är aldeles sanfärdig, och vittnar om det ädelmod som gör mycken heder åt Friherre Cederhielm.

Af hans *Skrifter* känner man följande: *Regerings-och Sedo-Anmärkningar öfver de förnämste Hedniske Kejsares Bedrifter, af Grefve Comazzi, öfversättning*, Stockh. *hos Schneider*, 1732, 280 *sid. in* 8:o; *anonymice.* — *Kärleks Bref skrefven på Franska af Herr V - - - och däruter öfversatt, Paris* 1740, 4:o 28. *sid.* En ganska rar Piece, hvaraf allenast några få Exemplar kommit til Sverige; *anonymice.* — *Alla fria Folks Regerings-arter, samlade och på Svenska öfversatte* — Se *Företalet* til *Sedo-anmärkningar* — *Mscpt.* — *Öfversättning af många diga Bref ifrån åtskillige Språk, til efterrättelse för sina Landsmän i Brefs Skrifvande, Mscpt* — *Brefväxling på Svensk vers, med O. Dalin, om kärleken til Gud, tryckt uti O. Dalins Vitterh. Arbeten* — Et märkvärdigt *Bref til*

til Arke-B. Dr. Johan Steuchius, rörande flere Svenskes öfvergång til den Romerska Kyrkan, tr. i Sv. Merc. för år 1760, Jun M. p. 260 —. Sluteligen må anföras denna tvetydiga vers, af honom skrefven, öfver *K. Fredrics Kröning*:

Hvad i sin period den högsta puncten sett
Plär åter straxt därpå sit förra intet röna.
Kong Carl vi nyss begrof, Kong Fredric vi nu Kröna:
Så har vårt Svenska Ur, nu gått från tolf til ett.

(Denna Biographie, är i det hufvudsakeligaste meddelad af Lagmannen Välb. Herr Jon. Apelblad. —)

CEDERSKIÖLD, PEHR, *Assessor* uti Götha Hof-Rätt. Dess Namn var *Gavelius*, innan han 1687 fick Adelskap. Född i Gefle år 1625, och Son af Borgaren därstädes *Elias Gavelius*. Vid Upsala Lärosäte gjorde han sig redan i ungdomsåren så väl känd, at honom vid 19 års ålder af Philosophiska Faculteten tilböds Magister Krantsen, den han likväl icke emottog. Sedan han vid denna Academie förrsvarat tvenne Juridiska Disputationer, *pro Gradu Doctoratus*, reste han utrikes, besåg Tyskland, Holland, England, Frankrike och Dannemark, utnämdes vid hemkomsten 1655 til Extra och 1663 til Ord. Juris Professor i Upsala. Kallades 1665 til Assessor i Götha Hof-Rätt, hvilken sysla han i underdånighet sig un-

danbad, och antogs ſamma år til *General-Inſpector uti Rikſens Cancellie*; det vill ſäga at vaka öfver alla Kongl. Förordningars verkſtällande: Men ſom denna beſtällning ſtraxt efter indrogs, ſå emottog han det honom förut tilbudne Asſesſoratet. I Jönkiöping dog han 1697. Under et oafbrutit ſammanhang af arbetſamhet, ära och dygd, gick han jämna ſteg til ſit mål. Gift f. g. m. *Eliſabet Örnecrantz*, a. g. m. *Chriſtina Jernſkiöld.*

Hans af trycket utkomne *Skrifter* äro: *Disſertationer*: *de Obligationibus*, *Upſ. 1640.* — och *Momenta Prudentiæ Juris*, *Ups. 1653.* — *I Manuſcript* har han lemnat efter ſig: *Kongl. Laga Stadgar*, *Recesſer och Beſlut*, ſom förvaras i Riks-Archivo. — Denne Mannen har, i anſeende til namnens likhet, blifvit af flere, och i ſynnerhet af *Henning Witte*, uti deſs *Diarium Biographicum*, *T. II. p. 57*, ſammanblandad med Farbrodren *Peder Gavelius*, ſom var *Juris Utr. Doctor* och *Borgmäſtare* i Stockholm.

(Se v. Stiernmans Geneal. Matr. — Ejusd. Bibl. Sv. Goth. T. III. Mſcpt. —)

CEDERSTRÖM, OLOF, *Friherre* och *Herre til* Beatelund, *Sv. Rikes Råd.* Föddes i Stockholm 1679, Son af då varande Paſtor Primarius därſtädes, ſedermera Biſkopen i Weſterås, *Doctor Carl Carlsſon*, med deſs förra

förra Fru, *Margaretha Adlerberg*. Han hade fulländat ſina Academiſka ſtudier, när han, på en tid af 6 år, gjorde vidſträckta utrikes reſor. Vid hemkomſten 1705, blef han Extra-Ord. och 1710 Ord. Cancelliſt uti Kongl. Utrikes Expedition, hvarifrån han 1711, flyttades til en lika beſtällning vid Kongl. Inrikes Civil Expedition Med denna tjenſt, reſte han, 1712 [illegible] Konung Carls befallning, til Bender, för at uti Cancellie-ärender, göra underdånig tjenſt. Här blef han, under den med Turkarne förefallande blodiga b[illegible]ken fången, hvarunder honom hände den nog beſynnerliga nåd, at uti ſamma kammare, med ſin Konung Sex dagar vara inneſluten. Sedermera reſte han med Konungen til Adrianopel, och blef i början af år 1714 Regiſtrator vid ſiſtnämnde Expedition. Vid årets ſlut, åtfölgde han Konungen til Stralſund, där han uthärdade den ſvåra belägringen. Kom öfver til Skåne, och blef 1716 Secreterare vid inrikes Expedition Under Ombuds-Rådet ſedermera Præſidenten Frih. Fahlſtröms opaſſlighet, förrättade han i tvenne år Ombuds-Råds Ämbetet. 1721 Ord. Cancellie Råd, och ſ. å. Ledamot uti Kongl. uphandlings Commiſſionen, 1728, Stats-Secreterare, 1731 Friherre, och 1739 Riks-Råd. Flera Extra förrättningar voro honom tid efter annan updragne: Ifrån år 1741, til 1743, förde R. R. Cederſtröm præſidium,

 uti

uti den då öfver Kammarverket förordnade Commisſion, och ifrån år 1743 til ſin död, præſiderade han uti *Commiſſion öfver Finlands uphjelpande*, äfven ſom uti *den öfver Järnhandelen.* — Vid Riksdagarne deltog han ock uti de mäſt granlaga och hemligaſte öfverläggningar. I Stockholm afſomnade han 1745, och blef vid begrafningen, i Solna Kyrka af ſina 12 Söner buren. Gift, f. g. med *Christina Margaretha Silfvercro*, a. g. m. Friherrinnan *Maria Charlotta Rålamb.* Denna ſenare Fru, vardt ock vid ſin begrafning i Wermdö Kyrka, år 1768 af ſina 12 Söner, uti Sin grift nedſatt.

(Denna Lefvernes-Beſkrifning är meddelad af Lagmannen, Högvälborne Frih. I. A. Rehbinder. —)

CHENON, PASCHILIUS DIONYSIUS, var af en Franſk Adelig Slägt, ſom fört två blå dufvor i vapnet. Til Sverige flydde han ſiſt på 1500 talet, i anſeende til då varande Hugonotternes förföljelſe i Frankrike, och tog ſit hemviſt på Wermlands Berg, eller i den ort, där Philipſtad nu är belägen. Under ſit viſtande i ſamma Bergslag, märkte han nog, huru ſlätt då var beſkaffadt med Järntilverkningen i Riket, mäſt i briſt af ſkicklige arbetare. Han ärböd ſig derföre at inſkaffa Utlänningar, och fick Konung Carl IX:s Paſs, dat. Nykiöping i Julii 1600, hvarmed han reſte bort, och efter någon tid åter-

återkom med flere Hammarsmeder, Masmästare, Lo-och Grytgiutare, hvilka satte sig neder vid Hyttorne och Järn-verken i Vermeland. Han blef sedan andra gången förpassad af Stockholms Slott d. 26 Oct. 1607, i samma ärende, och imbragte ännu flere af sina Landsmän, hvilka under namn af *Valloner*, satte sig ned på åtskillige orter inom Riket. Efter hemkomsten blef denne *Paschilius*, (så hade han kallat sig, under sine äfventyrlige resor) af Enkedrottning Christina förpassad til Philipstad ifrån Gripsholm 1615, sedan samma Stad under dess bortovaro blifvit nyligen bygd. Där lefde han sedan i stillhet och uti knappa vilkor, til sin död 16. — Konung Gustaf Adolph skall hafva ärbudit honom, såsom belöning för dess möda och oförtrutenhet, at få Kroppa Krono-Bruk, nu *Storforss* kalladt, i förläning; men *Paschilius* afslog detta med utlåtelse: *Hammaren är den Fan och Masugnen är det Helfvete.* — I Vermeland gifte han sig med *Johanna Pehrsdotter*, med hvilken han hade en Son och en dotter, som fortplantade ätten i Sverige. SoneSonen *Johan Dionysius Chenon*, sist Prost i Philipstad, död 1740, var en hedersman uti sit stånd, och är graverad af *Bergqvist*. Under bilden står denna minnes-Skrift:

Chenon, af utländsk stam: Men Svensk til Själ
och hjerta,
Hvars namn två hundra år hos oss för dygd är känt,

Som trygg af samvets frid ej aktat afvunds svärta,
Af Himla-Läran stärkt, den han til gagns sig vänt,
De fria Konsters vän och armas tilflygt var.
Han denna skapnad hajt, den sielf han tecknat har.

(Wallvikska Slägtens Ättartal af Direct. Abr. Abrs. Hülphers, tr. 1765. —)

CHYDENIUS, SAMUEL, *Phil. Adjunct* vid Kongl. Academien i Åbo. Föddes på Euraminne Prästegård 1727. Fadren *Jacob Chydenius* vardt sist Kyrkoherde i Gamla Carleby. Et halft år gammal, måste han följa sin Fader på en äfventyrlig Sjöresa. Sjelf underviste Fadren denne sin Son, som rögde en besynnerlig qvickhet, och redan i första barnaåren yttrade mycken böjelse för Mechaniken, i det han uptänkte och hopsatte flera slags små machiner, hvilka nu af väder, nu af vatten drefvos. Denna af naturen hos honom inplantade drift underhölt Fadren, och jämte andra Lärdoms öfningar anförde honom äfvenväl til den för Land och Riken så nyttiga *Hushåls-vetenskapen.* I samma afsigt, tog han sin Son tvenne gånger med sig på sina resor omkring Lappmarken, hvilka gifvit anledning til de *Anmärkningar öfver detta land*, som den unge Chydenius sedermera til någon del framgaf i ljuset. År 1745 kom han til Åbo, där han lade sig på Philosophien, och läste flitigt Wolffens arbeten.

1748

1748 vardt han Phil. Magister. År 1749 gjorde han en resa til Stockholm, och uthögg under vägen i Rata hamn utan för Umeå Stad i sjelfva hälleberget, *et tecken för efterverlden til vattnets då varande högd*, jemte *compassen* och *åratalet*. Ifrån Stockholm fortsattes resan s. å. til Upsala, där han i Mathematiken hörde Pr. Klingenstierna, och i *Örtekänningen* underviștes af Arch. Linnæus. I synnerhet lade han sig på *Mineralogien*, under den berömde Prof. J. Gottsch. Wallerii Handledning. Vid Upsala Lärosäte utgaf han sina *Tankar och Rön om vattuminskningen i Bottniska viken*, och äfven en *Dissertation*, om *nyttan af segelfartens befordrande inom Fäderneslandet*. — Ifrån Upsala reste han til Stockholm, där han antogs til Eleve vid Kongl. Wet. Acad. och til Auscultant i Kongl. Com. Coll. Ockfå utgaf han här en *Tractat om steniga backars upodling*. Chydenius lemnade Stockholm 1752 och reste til Åbo, där han förordnades til Docens i Chemien, inrättade på egen bekostnad et vackert Laboratorium Chemicum, och jemte Mineralogien underviste ungdomen i Mathematiken och Physiken; äfven som han utgaf en *Beskrifning på Kemi Lappmarks belägenhet, hushållning, Christendoms kunskap, näringsmedel och lefnads-sätt.* — Til hans beröm må nämnas, at han ärböd Kongl. Majestät och Kronan *sin underdånige tjenst*, at *til största delen afröja*

de hinder, hvilka tryckte den Finska Nationen i dess näringar och handels-rörelser, medelst brist på beqväma båtfarter och segelleder genom Landet. Häröfver hade han inlämnat *et Förslag* til Kongl. Wet. Academien, hvilket ansågs så *välgrundadt* och *moget*, at Kongl. Majestät befalte *dess verkställighet.* Chydenius fick befallning at vid detta arbete sjelf vara tilstädes, och början gjordes med *Ström-ränsningen i Österbotn.* Innan detta arbete företogs reste Chydenius för egen räkning ända up til Manselkå, och undersökte början af den stora Uleå älf, med Savolax vattnets afstånd ifrån hvarandra, til hvilken farts öpnande han upsatte planen. År 1755 var han tilstädes vid den påbegynta ränsningen i Kyro älf, där han *afvägde vattufallen, ändrade och förnyade planerne.* Emellan vigtigare och vidsträcktare förrättningar, sysselsatte han sig med sina påbegynta *Mechaniska påfunds* vidare utarbetande. Däribland voro *En väder-eller vattu Machine at båra berg med; et vatten-verk, som tröskade, kastade, malde och siktade säden; Spinråckar som gingo med vatten och besparade mycken tid; Kakelugnar, som drefvo elden til 20 alnars längd inom sig, innan den kom til skorstenspipan, och därmedelst behöllo all värma; Cisterner til snövattens förvarande; påfund til aflägsna gräsförs och vidsträckta skogars besåstande*; och änteligen en *Forsspyndare til utrönande af vattnets tyngd eller tryckande i alla slags*

flags vattufall, Under en ny resa up i Finska ödemarkerna til vidare underrättelsers inhämtande om det, som kunde bidraga til segelfarternes öpnande i detta land, fick *Chydenius* oförmodeligen fullmagt at vara Adjunctus Philosoph. vid Acad. i Åbo. Högsta inseendet öfver strömränsningen i Finland, hade af R. Ständer varit öfverlemnadt åt Gen. Major Ehrensvärd, och när denne Herren afreste til fälttåget i Pommern, updrog han åt Chydenius värkställigheten och hela directionen af Cumo älfs öpnande, hvartil 500 man voro commenderade. Här afvägde han de svåraste fallen, och styrde sielf utföre de stridaste forssar. Men också for han här döden til mötes: Han satt med några män uti en liten båt, för at utröna diupet ofvanföre et hiskeligit fall, *Nikaskoski* kalladt. Öfver båten kom han at göra en sträckning, och hvälfde så hufvudstupa ned i älfven. Detta skedde d. 11 Julii 1757. Genom simmande hölt han sig i flera minuter helt nära vid båten, at han lätteligen hade kunnat räddas, om karlarne haft någon sansning och minsta omtanka, at göra honom biſtånd. Men som detta icke skedde, så förde honom den strida strömmen, emot hvilken han manneligen kämpade, alt närmare och närmare til det brusande fallet, och sedan han nog länge sig där uppehållit, uplyftade han til slut sina utmattade armar, och fördes utföre

 det

det hiskeliga fallet.—Kroppen söktes med möda hela otta dagarne, innan han blef funnen, och begrofs sedan med anständig heder i Cumo moderkyrka.

(Se Profess. Trozelii Äreminne öfver Phil. Adj. Mag. Sam. Chydenius, tr i Stockh. 1759 — och recenseradt uti Sv. Mercurius för s. å. Aug. M. p. 230. —)

CREUTZ, ERNST JOHAN, *Grefve*, *S. R. Råd* och Åbo Acad. Canceller. Fadren var *Ernst Joh. Creutz*, Friherre, Sv. R. Råd och Præsident i Åbo Hof Rätt. Modren, Friherrinnan *Maria Silfverhielm.* Föddes i Åbo Stad 1675, tilbragte sin ungdom vid de Svenska Academier, til en ålder af 26 år, och vardt sedan af Drottning Hedvig Eleonora, til Dess Hof-Junkare kallad, hvarpå 1705 följde Kammarherre fullmagt; förordnades 1718 af Konung Carl XII, til Lagman i Östergöthland, hvilket Ämbete han förvaltade med den omsorg och rådighet, under de derpå följande bistra krigsåren, at K. Fredric I, ansåg honom förtjent at 1721 hugnas med Lands-Höfdinge Syslan uti Östergöthland. Utnämdes år 1727, til Riksens Råd, hvilket äreställe han sig väl undanbad; men måste dock lyda en kallelse, som utmärkte högsta förtroende til hans bepröfvade skicklighet. Uphögdes 1731 uti Grefve-stånd, och förordnades på kallelse til Åbo Acade-mie

mie Canceller 1735. Tidernas politiſka omväxlingar gåfvo honom ſedermera anledning, at år 1739, hos Kongl Majeſtät i underdånighet anhålla om afſked ifrån Råds Ämbetet, och derefter ifrån Cancellers-Sysſlan, hvarpå han i ſtillhet tilbragte ſin öfriga lifstid. Afſomnade 1742 i en ålder af 67 år, och blef i Nyköping begrafven. Likpredikan hölts af Jac. Serenius, P. et Pr. Nycop. —

Han var en vis och rättrådig Herre. Bar en medfödd böjelſe til ömhet och medlidande för männiſkor, hvarföre han ock nält före ſin död, gjorde en författning til evärdeligit underhåll för et Fattighus, ſom han ſjelf inrättat. Deſs Husfru var Friherrinnan *Ebba Margaretha Baner.* Deras ägtenſkap var utan lifsfrukt.

(Se ofvannämde Likpr. med Perſonalier, tr. i Stockholm, 1742 in 4:o. —)

CRONHAWEN, PAUL, *Amiralitets Commendeur och Schoutbynacht.* Son af Borgaren och Vinſkänken i Carlscrona, *Jacob Unbehawen* och därſtädes född 1687. Såſom Båtsman gjorde han ſina förſta ſjöreſor til Amſterdam, Liſabon, Genua, Livorno, Venedig, Smirna och Archangel, och antog 1704 tjenſt på Franſka Kapare - ſkeppet *Le beau Parterre*, hvilket inom 3 månader upbragte tretton priſer. 1705 Archlimäſtare på Engelſka Kaparen *Drottning Anna*, då den orädde *Unbehawen*, under et ſkarpt fäktande

emot

emot en Westindiefarare, af en Musquetkula vardt skuten genom vänstra låret, och af et stycke skrå uti vänstra armen. Sedermera gick han på Engelska Kaparen, Konung Carl, på hvilken han tappert fäktade uti en bardalek, emot en Fransk Crysfare, som påstod ifrån kl. 9 om morgonen, til kl. 5 om aftonen. Constapel på Kaparen *Prins Eugene*, var han uti flera heta actioner. 1709 återkom *Unbehawen* til Sverige, vardt Constapel, under- och öfver-Lieutenant vid Amiralitetet, och commenderad på Skeppet *Wiborg*, på Finska Expedition, under Amiral Wattrangs öfverbefäl. Nu åter råkade han uti flere äfventyr, hvilka hans mannamod öfvervant. 1711 gick han på ny räkning med skeppet *Wiborg*, under Amiral Wernfelts commando, som tog sin post vid Revel, at hindra fienden tillförsel, då han, *Unbehawen*, efter tilstånd, borttog med en slup om liusa dagen, utan någon enda mans förlust, et med salt och andra varor lastadt Skepp. År 1712, comenderades han med Amiral Henck til Pommern, då stora priser gjordes. S. å. confirmerades hans Öfver Lieutenants Fullmagt af K. Carl, och året efter var han på Krysning i Östersjön, då han med 20 man, borttog vid Rostock et fartyg lastadt med Råg, som til Stralsund affördes. Detta år blef han Capitaine. Åter krysfade han åren 1714 och 1715, för at skaffa tilförsel åt de Svenska fäst-

fäſtningar i Tyſkland. År 1714 förde han Fregatten *Phoenix*, och afhölt dermed de Danſke, ſom voro i begrep at öfverrumpla den Fregatten på hvilken Arfprinſen af Heſſen, ſedermera K. Fredric I, ifrån Stralſund til Sverige öfverfördes. Under en ny kryſsning på Curländſka vallen, 1715, gjorde han et godt kap af et ſkepp ifrån Windau, ſom han upbragte til Stralſund. Amiralitets Capitaine blef han 1715, och gjorde äfven ſ. å. nya acquiſitioner uti öpna hafvet af några med allahanda victualier laſtade fartyg, äfven ſom han, ſjelf trettonde uti en ſlup, uti Preuſiſka Arméens åſyn, borttog et vid Stettin och och under Fäſtningens beſkydd liggande ſkepp. Sedan landet Yſedom var af fienden inkräktadt, hölt han ſig icke deſs mindre där qvar, och ehuru han ej hade mera än 3 dagars proviant öfrig, ſlogs han med de Danſke ſom utgjorde 19 Fartyg, hvaremot han endaſt var ſjelf ſjunde, och fäktade manneligen ifrån kl. 2 om dagen til kl. 6 om aftonen, då fienden blef tvungen at ſig retirera, och ändå af honom efterföljgdes alt in til Libinſka bergen, hvaräſt ifrån Batterierne gafs ſå ſtark eld, at han icke längre kunde efterjaga fienden. Ytterligare prof af tapperhet och förſigtighet ådagalade han, när de Danſke, med förſtärkning kommo åter i upſåt at attaquera honom, och emot hvilka han fäktade ſom en Hjelte. Hans välförhållande förtjente

te ſärdeles belöning. Ockſå regalerades han af K. Carl, vid ſin ankomſt til Stralſund med en ſkänk af 2000 Riksdal., jämte Commendeurs fullmagt. Åter ſäktade han emot de Danſke under Rödöen, i 2 dagar. Man kan ſluta til denna batailleus hetta deraf, at han af 58 mans beſättning, förlorade 36 man, och at hans Amunition var ſå medtagen, at han ej hade mera qvar än 7 kulor, när han drog ſig under blockhuſet på Rödöen. Därpå gick han til Carlscrona, och gjorde de följande Krigs-expeditioner, intil år 1721, då Kriget ſlöts. År 1730 vardt han fullmägtigad til convoy-reſan åt Algier. 1736, blef han Commendeur med lön; och 1741 Schoutbynacht, ſedan han 1727 blifvit adlad och då förbytt ſit förra namn til *Chronhawen.* Vid 1741 och 42 års fälttog i Finland, under Gen. en Chef, Gr. Charles Em. Lewenhaupts befäl, hade han manquerat några ordres, och vardt på detta ſkäl af Rikſens Ständers Commiſſion d. 13 Jul. 1743 dömd, at miſta 6 månaders lön. — J Carlscrona dog han 1746, utan manliga arfvingar, ehuru han hade haft tvenne Fruar. f. g. *Charlotta Granſkog*, och a. g. *Anna Kratz.* Man kan ej utan förundran läſa hans Hjeltebragder: hans modighet förtjenar onekeligen alla tiders beröm; men ho vill genomgå hans mödor, hans faror?

(Stiernmans Matr. p. 1425. —)

CRONSKIÖLD, BRYNTE, til Nyborg, Öſtervjk, Näs och Finſtaholm, *Kammar-Råd.* Rådmannen i Marieſtad *Chriſtopher Zenert von Ens*, och Huſtru *Maria Bryntesdotter*, voro Föräldrar åt denne Sonen, ſom uti Marieſtad föddes 1646. Vid et halft års ålder, miſtade han ſin Fader, men rönte en ömſint moders fördubbiade omſorg för deſs upfoſtran. Af egen medfödd ſinnes eld och på ſin Moders tilſtyrkan, begaf ſig ynglingen til Stockholm, i tanka at där ſöka ſin lycka. Snart fick han här tjenſt, faſt den i början icke var mycket lyſande. Hans husbonde, ſom var Casſeur vid Kongl. Amiralitetet dödde, och honom vardt anförtrodt at utreda och afſluta den dödas vidlyftiga räkenſkaper. von Ens gjorde detta med en redighet och ſkyndſamhet, ſom föranlät Kongl. Amiralitets-Collegium, at ärbjuda honom ſjelfva Casſeurs-tjenſten. För viſſa orſaker, emottog han icke detta anbud, utan blef i ſtället för någon tid Cancelliſt inom ſamma Verk, til deſs han år 1669 kallades af R. R. och Öfverſte Marſkalken Gr. Johan Gabr. Stenbock, at blifva deſs Bokhållare. Denne Herre fant honom värdig ſin gällande befordran at blifva Commisſarius uti Kongl. Kammar-Reviſion 1672, hvarvid han viſade den ſkicklighet, at han inom årets förlopp benådades med Aſſeſſors Fullmagt derſtädes. Konungen ſkänkte honom 1674 adelig ſköld,

och

och til ytterligare vedermäle af nådigt välbehag öfver dess person, anförtrodde Kongl. Majestät honom, at vara General-Tullförvaltare öfver de stora Sjötullarne, i Sverige, i Finland, i Lifland, i Pommern och de öfrige utländske Provincer. År 1685 blef han Kammar-Råd, med bibehållande af sina förra beställningar. Konungen nyttjade ock oftast hans tjenst uti Kongl. Reductions-Kammar-och Commerce-Commissionerne; altid med nådigt nöje och öfvertygelse om dess nit och underdåniga trohet. Sedan han upoffrat det mästa af sin lefnad åt en nyttig arbetsamhet, men det minsta åt egen beqvämlighet, slöt han sina dagar i Stockholm år 1688 uti en ålder af 42 år. Hans ben hvila i Wingåkers Kyrka, men begrafningen skedde i St. Jacobi Kyrka i Stockholm d. 31 Maij 1689, med mycken högtidlighet, uti Hans Kongl. Maj:ts, Hans Durchleutighets af Holsten, samtelige Kongl. Rådens, och en myckenhet af Adel och oadels närvaro. Lik-Predikan hölts af Biskopen i Wexiö, Sam. Wirenius. En samling af *Grafskrifter* på flera språk, til och med på Italienska, åtfölja den mycket vidlyftiga Likpredikan. — Af dessa äger den må hända minsta värdet hos Vitterhets älskare, som förer denna Titel: *Raisonnement de la Fortune, de L'Esprit, de la Conduite et du Talent du Feu Conseiller de la Chambre des Comptes Brynte Cronskióld.*

Hen

Hon är författad i Franſyſk bunden ſtyl, nog tungläſt och ſnart ſagt *obegripelig* på ſina ſtällen — Början lyder ſå:

Faire reflexion ſi ſceuſt la mediſance
De ce grand Philoſophe à la dorée ſentence;
Se ſoutenant la vertu au milieu eſt toujours
Ouverte pour chacun qui brule de ſon amour;
Ne rendroit maintenant, ny onques rendu euſt-elle,
Le Bouclier Couronné, l'objet de ſa querelle,
Eſt de ſes pasſioneux et ſots raiſonnements,
Sa fortune en hausſant ſy capricieuſement:
Mais cela faire ne peut: ſortant la mediſance
à parler ſobrement, de la laide ignorance. —

En lyckligare penna har den Latinſke Skalden fört, ſom teknat detta *Epitaphium*:

Heic ſitus eſt Cronſkiöld, Generis proſapia clari
Quem non ad rerum culmen avita tulit,
Nobile eſt ſtudium virtutis: SOLA BEATOS
VIRTUS EFFICIET, NESCIA SOLA MORI.
Abſuit illuſtris, ſi gloria ſtirpis honeſtum
Adfuit illuſtri cum probitate genus.
Ipſaque nobilitas nam quæ virtute paratur,
Vera eſt, nullius nobilitate minor.
Hunc Heros variis invictus honoribus auxit
Ille, cui Boreas horrifer ipſe paret.
Purpureas inter medius ſplendere cohortes
Hinc ovat, et Regi junctior esſe ſuo.
Nunc in Serapheo ſupereminet agmine: Regi
Nunc ovat aeterno junctior esſe ſuo.

 Kam-

Kammar-Rådet Cronſkiöld var gift m. Friherrinnan *Anna Cathr. Flemming*, ſom ſedan fick R. R. Gr. *Nils Stromberg*. Ätten utgick med Sonen *J. Cronſkjöld*, Capitaine i Holländſk tjenſt, ſom blef ihiälſkuten vid Malplaquet år 1709.

(Se Likpr. med perſonalier, tryckt i Stockh. 1689, in 4:o. — v. Stiernmans Matr. p. 650.)

CRONSTEDT, JACOB; *Grefve, Sv. Rikes Råd*, R. och Com. af K. M. O. född i Stockholm, år 1668, Son af Handelsmannen därſtädes *Anders Olderman*, med *Anna Gerdes*, och ſtiufſon til *Directeuren Mårten Cronſtedt*, ſom hette *Gavelius*, innan han 1693 vant adelſkap. *Jacob Cronſtedt* blef 1705 Hof-Junkare, 1714 Kammarherre, 1718 Ordningsman i Upſala Län, och tillika vice Landshöfdinge öfver ſamma Län, under Landsh. Ribbings viſtande i Stockholm. 1719 Landshöfdinge öfver Cronobergs Län, ſ. å. Friherre, 1727 Riks-Råd, och 1731 Grefve. 1748 R. och Com. af K. M. O. och afſomnade i Stockholm, 1751. Han hade den lyckan, at med ſina ſällſynta kunſkaper, få gagna ſit Fädernesland uti fredliga värf och förrättningar, då tvenne af hans Bröder, *Gabriel* och *Carl Cronſtedt*, måſte ärfara Krigets mångfaldiga beſvärligheter, och på denna vägen ſöka lyckan. Et utvaldt och ſtort Bibliothek, ſärdeles uti Svenſka Hiſtorien, hade han med mycken koſtnad ſamlat; hvarom han med Ärkebiſkopen Dr. Eric Benzelius

den

den yngre, förde en lärd brefväxling. Af *Romerſka mynt* och et *numismatiſkt Bibliothek*, hade han ock gjort en anſenlig ſamling. Desſa ſenare Samlingar inlöſtes af Rikſens Ständer vid 1731 års Riksdag, den förſtnämde för 48000 Dlr. Kopparmynt til Kongl. Antiquitets Collegium, och den ſiſtnämde för 12000 Dlr. K:mt, til Kongl. Bibliotheket i Stockholm. — Hans ſtörre Bibliothek beſtod af 4000 Band. I början hade, ſiſt Kongl. Expeditions-Secreteraren Pehr Weſterhoff, upſeende öfver denna Bokſamling, ſom ſedermera updrogs åt Cancellie-Rådet P. Linnerhjelm. År 1746 fick då varande Kongl. Bibl., ſedermera Canc. R. M. von Celſe, det under ſin vård, ſom det anſenligen förökte och däröfver författade en fullſtändig Catalog. Vid Riksdagen 1756, köptes det af Rikſens Ständer, ifrån Enkefru Grefvinnan, för 60000 Dlr. Kop:mt. til Hans Kongl. Höghet Kronprinſens tjenſt. Såſom Upſala Academie-Canceller, behagade Hans Kongl. Höghet år 1767, ſkänka det åt Academien.

R. R. Gr. Cronſtedt var gift m. Frih. Marg. Beata Grundel.

(Stiernmans Matr. p. 59. — Ejusd. Höfd. Minne, p. 53. — Sv. Mercurius, för år 1758, Jun. M. p. 1406. —)

CRONSTIERNA, MÅRTEN, *Friherre* til Håtuna och Hammarby, *General-Major*, R. och Com. af K. S. O. Föddes på

Håtuna 1682. Farfadren *Henric Cronſtierna*, den förſte af Namnet, fick af Drottning Chriſtina Friherre Bref 1653, och var Kongl. General Commisſarius öfver Lifland. Tillörene kallade han ſig *Strusberger*, och var af Tyſk adelig härkomſt. Fadren var Friherre *Mårten Cronſtierna*, och modren Fru — *Berendes.* Såſom Page vardt han upfoſtrad uti Konung Carl XI:s hof, och valde ſedan Krigs-Ståndet, biviſtade ſåſom Volontaire Action vid Düna 1701, där han ock commenderade en diviſion af 45 man. Han gick vidare til Franſka Arméen, och tjente ſom gemen Grenadier vid General Grefve Sparres Regemente, då han efter någon tids förlopp blef commenderad bland 120 man af ſamma Regemente uti Actionen vid Eckeren, där ej mer än 20 man af nämde Corps kommo tilbaka med lifvet. Han fick vid detta tilfället tvenne ſvåra blesſurer i hufvudet, föll bland de döda i et dike, och blef ej förr än då Action var ſluten igenkänd och uplifvad, genom Brigadier Apelgrens förſorg. Nu fick han den förſta belöning för ſit mannamod, uti en gratification ifrån Kongl Franſka Hofvet, af 600 Livres, och en Fendriks Fullmagt. Utom andra ryktbara bardalekar, dem han ytterligare biviſtade, må nämnas belägringen vid Menin och fältſlagen vid Ramelies och Oudenarde, i hvilket ſenare, et ſkott träffade honom tvärt genom lifvet, två tvär-

tvärfinger under hjertat, däraf han länge var i ſtor döds-fara. Ifrån Franſka arméen tog han affked ſåſom Capitaine, kom 1709 i Konungens af Polen tjenſt, och blef 1710 deſs Kammarherre, ſamt Öfverſte - Lieutenant af Deſs Garde. Konung Staniſlaus brukade Frih. Cronſtierna, uti ſina vigtigaſte värf, och rönte ifrån hans ſida den ovanſkeligaſte trohet. År 1716 fick han Konung Carl XII:s Fullmagt ſom Kammarherre; men blef dock qvar uti Konung Staniſlai Hof til år 1718, då denne Herren lemnade Zweybrücken. År 1725 ſändes han ifrån Svenſka Hofvet, at complimentera Konung Staniſlaus öfver deſs Dotters Prinſeſſans giftermål med den Franſke Monarken. Vid detta tilfälle rönte han flere bevis däraf, at hans fordna tjenſt och tilgifvenhet var älſkad och hogkommen. Ockſå undfick han Konungens af Frankrike Fullmagt, ſom verkelig Öfverſte af Cavaleriet. År 1729 vardt han utnämd til Öfverſte och Commendant på Warbergs fäſtning, fick 1730 Öfverſte-Lieutenants indelning vid Adelsfanan, blef 1732 Öfverſte för ſamma Regemente, 1746 General Major af Cavaleriet, och 1748 Ridd. och Com. af K. Sv. O. Dog på Håtuna i Upland 1752, utan manliga arfvingar. Både hemma och utomlands, var han älſkad och högaktad, ſåſom en oförſkräckt och förfaren krigsman, en förnuftig och behagelig umgängesman, en redelig och välgörande medborgare.

 Gift

Gift m. Frih. *Margaretha Elisabeth von Strutz*, en dotter af Zweybrückska Regerings-Rådet *von Strutz.*

(Se Åm. Talet, hållit af Frih. Axel Reuterholm — tr. i Stockholm 1752. —)

D.

DALEKARLUS, PEDER, *Domprost* i Westerås. Föddes 1601 i Rättviks Socken, uti Öster-Dalarne, där Fadren *Olaus Petri*, gift med *Margaretha Hansdotter*, då var Capellan, sedermera Kyrkoherde i Bro Socken i Westmanland. Denne Olaus Petri hade en Broder, Carolus Petri, som var *Pastor Primarius* i Stockholm, och dödde i pesten 1603. Den unge *Peder* hade räknat sit 15 ålders år, innan tilfälle för honom öpnades at få komma til någon Schola, och denna försummelse var en frugt af Föräldrarnes dels medellöshet, dels dödeliga frånfälle. Til all lycka hade han en äldre Broder, (den sedan namnkunnige *Johan Stiernhöök*) som tog honom under sin omvårdnad, satte honom först i Arboga Schola, och förde honom sedan med sig til Upsala. Då denne Brodren år 1620 anträdde sina utrikes resor, måste vår Peder lemna Upsala, och uppehölt sig under mycket trångmål, hela 7 åren, dels vid Scholan, dels vid Gymnasium i Westerås. Med underStöd, af den berömlige Biskopen Dr.

Dr. Joh. Rudbeckius, af Confiftorio i Vefterås och medelft en honom beviljad Collect ifrån Arboga och Kiöpings Profterier, refte han andra gången til Upfala 1628, där han genom gynnares biträde var få lycklig, at han ftraxt fick komma til difk och bord vid det få kallade *Kongl. Communitetet*, och det uti en tid af hela 3 åren, hvarefter han ytterligare underhielptes med Kongl. Stipendium. Efter 6 års jämna viftande i Upfala, kallades han til Rectoratet vid Arboga Schola, och efter 2 års tjenftetid här, transporterades han til *Rectoratum Scholæ Trivialis* i Vefterås. Fyra år hade han innehaft denna fysfla, när han verkftälte et beflut, fom han länge haft, at fe främmande Länder. Kofan ftältes åt Preufen, och i Königsberg ftannade han någon tid. Hans upfåt var at göra en vidlyftigare tour, men Krigsoroligheterna tvingade honom at vända om, och efter hemkomften tilträdde han fin förra function, fom för honom ftod öpen. År 1638 anförtroddes honom Phyfices Lection vid Wefterås Gymnafium, och året efter blef han präftvigd i Wefterås, famt til Phil. Mag. creerad i Upfala. Ifrån år 1642 hade han varit Lector Theologiæ, när han 1648 emottog Förfamlingens i Stora Skedvi kallelfe til Kyrkoherde-Sysflan därftädes, hvarpå federmera följde en äfven få hedrande fom för honom fjelf oförmodad kallelfe ifrån We-

 fterås

ſterås Stadsförſamling, at vara des Herde, hvarå Förſamlingen genom ſine Fullmägtige utverkade för Mag. Dalekarlus Drottning Chriſtinas confirmation, år 1650. Här tjente han med nit och trohet, hela 30 åren, älſkad och vördad. Han var en ſtor hatare af högmod, falſkhet och girighet. Oftaſt betygade han ſin ſinnes förnöjelſe däröfver, at han, utom all ſin tanka och upſåt, utan all egen åtgärd, genom Guds underliga förſyn och ſtyrelſe, och med vederbörandes enhälliga åſtundan, var kommen til ſit heders-ämbete. Stiftets Präſterſkap anſågo honom ſåſom en Fader, och röſtade på honom tvenne gånger, då Biſkopsſtolen var ledig. Domproſten Dalekarlus var ingången uti ſit 80 ålders år, när han 1680 lemnade verlden.

Gift m. *Karin Larsdotter Blackſtadia*, och ägde med henne 11 Barn, 7 Söner och 4 döttrar.

Följande är efter honom tryckt: *Pred. in Feſto Collegii Pietatis i Weſterås, öfver Pſ. III v. 13. tr. 1643.* — *Likpr. öfver Brita Holſtenia, gift m. Lect. And. Wallenius, tr. 1655.* — *Likpr. öfver Studioſus Carl Printz, tr. 1666.* —

(Se Likpr. med Perſon. hållen af Petr. Rudbeckio, Th. Doct. et Prof. Prim. Acad. Upſ. tr. Weſterås, 1680, in 4:o. — Dr. Strickers Homil. Bibl. p. 97. —)

DAL-

DALMAN, LARS, *Landshöfdinge* öfver Blekingen, och Riddare af Kongl. Nordst. Orden, föddes i Stockholm, 1680, Son af Kamereraren på Myntet, *Lars Dalman* och *Elisabeth Wibbling*. Sedan han väl användt sin ungdomstid vid Academierne i Lund och Upsala, vardt han utsedd til Lector vid Götheborgs Gymnasium, men antog, 1710, en Secreterare Syssla hos Fältmarskalken Gr. Magnus Stenbock, hvarpå han sedan förrättade Gouvernements och Fält-Secreterare Sysslorna i Skåne, til dess han, 1712, blef verkelig Fält-Secreterare i Svenska och Tyska expeditionerne vid Arméen på Tyska botten. Bivistade 1712 års campagne och fältslag vid Gadebusch, och blef fången af de Danske efter Tönniska capitulation. Försedd med Danskt Pass, affärdades han af förenämde Fältmarskalk uti en angelägen förrättning til Hamburg, hvarefter han följde bemälte Herre til Slesvig, at vid Danska Hofvet bevaka capitulations fullbordan. Därifrån skickades han af Gr. Stenbock til Stockholm, at hos Kongl. Senaten göra berättelse om hela Fälttoget, och om Krigsfångarnes tilstånd. År 1716, blef han Öfver-Auditeur vid Arméen, som gick in i Norrige, och såsom General-Auditeur öfvervar han Norrska campagnen. År 1719 updrogs honom, jämte General Major Pehr Adlerfelt, at uprätta et *Cartel* om fångarnes utväxlande, med Danske Öfversten

Paul Löwenörn, och vid ſlutet af nyſsnämde år, trädde han, efter Fullmagt, i öfverläggning med de Kongl. Danſke Committerade öfver deras påſtåenden, angående de afvekne krigsfångar, med hvad mera, ſom til detta ärende hörde. — 1720 förrättade han en beſkickning til Petersburg, och 1721 var han Commisſarius på mötet uti Sundet emellan de Svenſke och Danſke. År 1728 utnämd til Amiralitets Kammar-Råd, 1747 til Landshöfdinge öfver Blekingen och 1748 til Riddare af Nordſt. Orden. I Carlscrona dog han haſtigt 1752. Hans myckna ärfarenhet, mogna vett och hederliga hjerta gjorde, at han var en almänt vördad och älſkad Ämbetsman. Adlades år 1720, tillika med ſin yngre Broder *Olof Johan Dalman*, ſom ſkref ſig *til Hinſeberg*, och ſom, ſedan han med beröm i flere år hade tjent vid Krigs-Cancelliet och varit med ifrån 1711 til 1716, vid Campagnerne i Pommern, Mechlenburg, Holſten, Bohus län och Norige, vardt 1718 Aſſeſſor i Svea Hofrätt, och ſiſt vice Lagman i Veſtmanland. Död 1756.

Landshöfdingen L. Dalman var gift med *Brita Marg. Pſilanderhjelm.*

(von Stiernmans Geneal. Matr. p. 1322. —)

De Besche, Gerhard, *Herre til* Forsmarks Bruk, och *Kongl. Svenſk Architect.* Föddes 1585 i Biſkops-ſtiftet Luyk i Nederlän-

länderne. Fadren *Gillis Gillisson De Besche*, var här *Öfverste Architect*, och tillika Handlande, när han med sin hustru och tvenne döttrar, måste för Religionens skull, flygta til sina fem Söner, som redan voro i Sverige, och på åtskilliga tider, med ansenlig förmögenhet hitkommit. Den unge *Gerhard De Besche*, reste på sit 16 år til Tyskland, där Fadren hade at verkställa åtskilliga honom updragna Byggnader, hvarunder Sonen, som ägde mycken qvickhet och särdeles böjelse för Fadrens vettenskap, inom ganska kort tid, förvärfvade sig stora kunskaper i Architecturen och allahanda Manufacturer.

För sin så allmänt kända insigt uti Byggningskonsten, vardt Gerhard *De Besche* 1608 af K. Carl IX kallad til Sverige såsom Byggmästare. Ibland de flere slags byggnader han här i Riket fullkomnat, voro äfven de tvänne stora Domkyrkotornen i Upsala, hvilka efter slutit contract 1613 med Konung Gustaf Adolph, upsattes. De afbrunno sedan 1702. *De Besche* vardt sedermera af Konungen til Dess Architect antagen. År 1615 gjorde han en utrikes resa, och vid återkomsten fick han befallning, at för Kronans räkning å nyo upbygga Forsmarks och Barkinge Järn-Bruk i Upland, hvilka han sedan emot vissa vilkor sig förpaktade, til dess Drottning Christina förunte honom, at dem inlösa, och sig ärfteligen tilhandla, år 1654. Året efter fick han

han K. Carl Gustafs stadfästelse härpå. Gerhard *De Besche*, var en ej mindre rask och drifvande Bruks-Idkare, än han var skicklig Byggmästare. Altid ägde han sin Öfverhets nåd, och älskades allmänt såsom en välgönande man. Ifrån barndomen var han upfostrad uti Reformerta Läran, men på ålderdomen bekände han sig til den Lutherska. På Forsmarks Bruk afled han 1656, och begrofs uti det Graf-Chor som han sjelf vid Våhla Kyrka i Roslagen låtit bygga. F. g. var han *gift* m. *Maria Peitz*, och a. g. m. *Margaretha von Emmerssen*. Sönerne af senare giftet blefvo 1678 naturaliserade såsom Svenske Adelsmän, med bibehållande af Slägtens vapen. Äldre Sonen *Daniel*, sist Gen. Qvartermästare Lieutenant, dödde Barnlös, 1685. — yngre Sonen *Georg De Besche*, Herre til Forsmark, Barkinge, Forssbohl och Wigelsbo, gjorde utrikes resor, och var uti mycket anseende inom sit fädernesland, för sin Bruksrörelse, sin välmåga och färdighet at tjena Riket. Han är stamfader för den *De Beschesk Familien*, som under N:o 944 sitter på vårt Riddarhus, och enligt fördelningen med Ridderskapet och adelen vid 1778 års Riksdag, hörer til *Riddare-Classen*. *Georg De Besche* afled 1711. Var Gift m. *Althea Bothler*.

(Se Likpred. m. Personalier öfver Gerh. De Besche tr. Ups. 1656. — Joh. Peringskölds Stamträd öf-

ver

ver denna ätt — 1711 — Salvii Beſkrifning öfver Upland, tr. 1741, p. 190. — v. Stiernmans Matr. p. 697. —)

DE BESCHE, GEORG, *Herre* til Forsmarks Bruk. m. m. Son af förenämde *Georg De Beſche* med Fru *Althea Bothler* och född 1669. Förſt ſtuderade han i Upſala, och reſte ſedan utomlands. Efter återkomſten tilträdde han en del af Fadrens Bruksegendomar, hvilka med den ſtyrka drefvos, at han under varande Krigs oroligheter, kunde förſkiuta Kronan anſenliga penninge-ſummor. Då Rysſarne 1719 härjade i Svenſka ſkären, måtte han undergå det hårda ödet, at ſe all ſin egendom ſköflas och upbrännas, til et värde af mera än 4 Tunnor guld, och däribland var et dyrbart Bibliothek, ſamt en ſtor och med mycken koſtnad ſamlad Konſt- och Ruſtkammare. En Generals-perſon *Zöge*, (öfver hvilken ſedan ſattes en Commisſion) med 600 man Soldater, commenderades väl af Öfverheten, at omkring denna trakten hindra den beſarade ſköflingen; men vid Rysſarnes ankomſt veko desſe undan och lemnade alt til rofs, ſå at Bruks-Herren *De Beſche*, med Fru och barn, ſom knappaſt fingo rådrum, at rädda ſig på en liten holme uti en nära belägen inſjö, där de, under en beſtändig fruktan at blifva upbragte, måſte uthärda flera dagars både hunger och köld. År 1723

1723 öfvergick honom en ny eldsvåda i Stockholm, då den qvarblefna delen af hans förmögenhet, i det mästa lades i aska. Han hant dock före sin död 1730, at återställa Forsmarks Bruk i det stånd, at hans efterlemnade Enka och sju Barn, lemnades uti någorlunda välmåga. För öfrigt var han en lärd och mångkunnig man, redelig och god medborgare, älskad och hedrad. Gift m. *Anna Catharina Boor*, ifrån Holland. En af Sönerne *Carl De Besche*, reste utrikes, antog Catholska Läran, och gick i tjenst hos Cur-Fursten af Trier, vid hvars Lif-garde han blef Capitaine.

(Meddelade efterrättelser af Herr Öfver-Directeuren vid Kongl. Landtm. Contoret, P. Holmbrinck, hämtade utur familiens förvarade Handlingar —)

De Besche, Gillis, *Bruks-Herre.* Son af *Hubert De Besche* med *Maria Roschett.* Denne *Hubert*, adlad af Kejsar Ferdinand III, inkom ifrån Luyk til Sverige med en ansenlig förmögenhet, och införde här först rätta konsten til styckens gjutande, äfven som han anlade åtskilliga Mässings-och Iärn-Verk. Sonen *Gillis* föddes 1626. Svenska Kronan njöt af honom stora penninge förskåtter, och han satte sin Bruksrörelse i bästa gång. Detta gjorde honom förtjent, at 1692 blifva Svensk Adelsman. Genom idoghet och en sparsam lefnad, lemnade han vid sin död 1709 så myc-

mycken förmögenhet efter ſig, at han anſågs för den rikaſte Bruks-idkare på den tiden. — Han var gift f. g. m. *Chriſtina Möller*, a. g. m. *Catharina Gerdtsdotter Störning*, tr. g. med *Margaretha Molsdorph.*

(v. Stiernmans Matr. — Peringſkölds Stamträd. —)

De la Vallee, Johan, *Hof-och Stads Architect* i Stockholm, f. 1620. Hans Fader, *Simon De La Vallée*, ſom förut varit Prinſens af Oranien *Fredric Henrics* Architect, kom til Sverige, och vardt 1639 Drottning Chriſtinas Architect. Men hans öde var icke lyckoſamt, ty år 1643 blef han på ſtortorget i Stockholm, af Öfverſten Frih. Eric Oxenſtierna til Eka, ihjälſlagen. — Sonen lade ſig ifrån ungdoms åren på Byggnings-konſten, vardt 1671 Borgmäſtare och Præſes uti Ämbets-Collegio i Stockholm, och år 1681, Hof-och Stads-Architect. Utom flere publique och enſkildte Byggnader, anornade och anlade han St. Catharinæ och St. Hedvig Eleonoræ Kyrkor i Stockholm, äfven ock Riddarhuſet. — *Canc. R. Berch*, uti ſin artiga *afhandling om konſterna i Sverige*, införd i *Stockholms Allm. Tidningar för år 1770*, pag. 508 berömmer *La Vallée*, *ſåſom en ſnäll och ſkicklig man i Byggnings-konſten.* — Han dog i Stockholm år 1696, och var gift m. *Anna Böös.*

Architecten Joh. Vallée hade en Son, *Chriſtopher*, född i Stockholm, 166 — På

Ko-

Konung Carl XI:tes bekostnad, reste han mycket i yngre åren, blef 1685 Ingenieur i Venetiansk tjenst emot Turken i Morea, och bivistade de företallande Krigs-Actioner, och bataillen vid Argos. Sedermera reste han andra gången til Rom, där han sig i några år uppehölt, at ytterligare förkofra sig uti Civil Architecturen. Til Sverige återkom han 1689, och blef Ingenieur-Capitaine i Vismar, uti hvilken syssla han 1692 adlades. Sist blef han 1699 General-Qvartermästare — Lieutenant i Narven, och dödde där ogift år 1700.

(Se von Stiernmans Geneal. Matr. p. 949 — Supplement. til det i flor stående Stockh. p. 611 —)

DITMER, HERMAN, *Major* och R. af K. Sv. Orden, föddes i Stockholm 1683. Efter några års förlopp, flyttade han med sina föräldrar til Narven, där fadren, *Herman Ditmer*, blef Borgmästare. Modren *Maria Ked r*, var Syster til *Assessor Keder*. Vid år 1699, gick ynglingen i Krigs-ståndet, och Hans första förrättning var, at med en angelägen depeche affändas ifrån Narven til Konung Carl XII, som då anländt til Pernau. Denna Expedition gjorde han med den skyndsamhet, at Konungen förärade honom 100 Ducater sp. i belöning, hvarpå 1700 följde Fendriks Fullmagt, vid Kongl. R. Gr. M. Wellingks Infanterie Regemente. Dess håg för

för Krigsvettenſkapen var outtröttelig, hvartil ock kom den ſtörſta upmuntran, när han, under ſin Konungs ögon, beviſtade fältſlaget vid Narva, öfvergången vid Duna, ſtormen och Slaget vid Clisſow, vid hvilket tilfälle han var ſåſom Flygel-Adjutant hos Gr. Wellingk. Under träffningen, ſändes han med någon underrättelſe til Hertigen af Holſtein, ſom ock var med uti ſamma Bataille, då han vardt åſyna vittne til det dödande ſkott, ſom träffade Hertigen. Sedan han vidare öfvervarit belägringen och ſtormandet af Staden Thorn, blef han 1703 Lieutenant vid Gr. Wellingks Dragon-Regemente och 1704 Capitaine vid Frih. H. Rud. Horns Garnizons Regemente. I denna ſtällning, anförtroddes honom, at på något ſätt förſöka, i egna händer lemna et angeläget bref til ſin då varande Chef Frih. Horn, hvilken af Ryſſarne i Narven var inſpärrad. Såſom mägtig Ryſka ſpråket, lyckades honom detta, men ſjelf hade han ſedan den olyckan, at vid Stadens öfvergång, tillika med ſine Föräldrar och Syſkon, blifva Ryſka fångar.

Under en ſvår 18 årig fångenſkap, i ganſka knappa vilkor, flyttades han från och til åtſkilliga ſtällen, och de ſenare åren til Tobolſky i Siberien. 1722 ſläpptes han utur ſin långa fångenſkap, och hemkom ſ. år. Straxt benådades han med *Majors* namn och heder, placerades ſåſom Capitaine-Lieutenant

 vid

vid Gen. M. B. Ribbings Garnizons-Regemente i Götheborg, hvaräst han gjorde tjenst 1735, då han fick Compagnie vid Östgötha Infanterie, med tillåtelse at få bo i Götheborg 1739 commenderades han til Finland, och fick vid ankomsten dit, såsom kunnig i Ryskan, commenderande Chefens befallning, at göra en resa in åt Ryssland, under förevändning at besöka sin slägt, men verkeligen at recognoscera, om Ryssarne dragit några troppar åt Svenska sidan, eller om de voro i rörelse —. Här hade han den glädjen at träffa sin Bror Lands-Höfd. i Willmanstrand *Joachim von Ditmer.* En svår sjukdom quarhölt honom härstädes någon tid, hvarefter han fick tilstånd, at begifva sig til Götheborg. Hans sjuklighet nödgade honom, at 1746 anhålla om afsked. Vid K. Adolph Fredr. Kröning, blef han Riddare af K. Sv. O. Dog 1760 i Götheborg och begrofs i Gustavi Kyrka.

Ännu lefva många, som vittna om denne Mannens vackra egenskaper. Han var älskad af sin Öfverhet, och gick bort, saknad af alla som honom kände. I Götheborg gifte han sig år 1725 med *Anna Oldekop*, dotter af *Öfver-Inspectoren Henr. Oldekop*, hvars fader var Biskop på Ösel. Sönerne, *Henric Herman*, *Pr. Super-Cargue* vid Sv. Ost. Compagniet, och *Joachim Ulric*, *Assessor* samt Packhus-*Inspector* i Götheborg, ad-

adlades 1769, i affeende på fadrens trogna tjenfter. De fingo 1772 *Stadfäftelfe-Bref härpå*, med tilftånd at få kalla fig *af Ditmer*.

(Upfatt efter Original Documentet, och benäget meddelt af Herr Super-Carguen H. H. af Ditmer —)

DIURKLOW, NILS, *Öfverfte* för Calmare Läns Regemente, föddes i Stockholm 1641. Fadren *Jacob Johansfon*, gift med *Magdalena Ersdotter*, (Borgmäftare dotter i Stockholm) var Kamererare vid Kongl. Poft Contoret därftädes, och tillika Riddarhus-Fifcal. Sonen fändes ännu ung til en flägtinge i Amfterdam, och därifrån til Leyden, där han vardt undervifad i Språken, i Vettenfkaper, och färdeles i Fortification. År 1658 lemnades Holland, och togs vägen åt Götheborg, i mening at där träffa Konung Carl Guftaf. Efter flere omvägar kom den unge Djurklow til Konungen på Zeland, åt hvilken han årböd fin underdåniga tjenft. Någon tid viftades han vid Svenfka Arméen, gjorde få en refa til London, befåg de däromkring närmaft belägne Städer och Landfkaper, och tog här Krigstjenft, förft til fjös på et Örlogs-Skepp, fom fkulle agera emot Turkifke Sjöröfvare, med hvilka en häftig drabbning föreföll, och tjente fedan någon tid under Cromvels Gardie til häft. Vid flutet af förenämde år, beflöt han at gå til

Dannemark, med den flotta af 30 Örlogs-Skepp, som Cromvel hade beviljat, til undsättning för den Svenske Konungen, emot den Holländska Flottan, som drog sig åt sundet. Men då denna Engelska Flotta, för storm och isgång nödsakades at löpa tilbaka, reste Diurklow i sällskap med flere Engelske Sjö Officerare på en Fregatt öfver åt Dannemark, til Svenska Lägret. Här vant han i synnerhet bekantskap med Öfversten Joh. Galle, vid hvars Regemente han sig engagerade, och öfvervar vid början af år 1659, stormen för Köpenhamn. Ifrån detta Regemente, kom han såsom Volontier under Kongl. Majestäts Drabante-Corps til häst, åtföljde sedermera Konungen och Hofstaten til Götheborg, och reste efter Konungens död 1660, til Stockholm, i mening at där söka vidare befordran. Med Ambassadeuren Pehr Sparres suite, gick han 1661 til Hamburg, och vidare til Vien. Här föll han uti en långsam och svår sjukdom, som hindrade honom, at åtfölja Ambassadeuren hem til Sverige. Med återvunnen hälsa, tog han sin väg til Ungern, där de Kejserlige och Allierade troppar hade sit Läger, och återkom 1663 til Stockholm, då han förordnades til Fendrik, först vid Södermanlands, och sedan vid Vestmanlands Regemente. År 1667 blef han Lieutenant, och under et senare vistande på Tysk botten, 1675 Capitaine vid samma

ſamma Regemente, då han ſ. å. med Regementet låg uti Demmin i Pommern, under det at denna Staden utſtod en ſvår belägring af den Kejſerlige Generalen Coob, och ſluteligen lades i aſka. Vid Capitulation blef han ſåſom gisſlan uti fiendens läger qvarhållen. År 1677 i Maji månad, fick han Konungens Fullmagt, at föra Fregatten *Carlshamn*, och kort efter commando öfver alla på Pommerſka redden befinteliga fartyg, ſom ſkulle betäcka eller förſvara, de med ſpannemål laſtade och för Svenſka tropparnas räkning väntade Holländſka ſkeppen, hvilket med all önſkelig framgång värkſtältes. Såſom Major commenderade Capitaine Diurklow vänſtra flygeln af Infanteriet, uti den för Svenſka Soldaten ärefulla Actionen på Warchſower-fältet på Landt-Rügen, emot de allierade och Danſke General-Majoren Rümoor. Då Stralſund år 1677 af de Allierade belägrades och genom fiendens bomber och eldkulor, til ſtörre delen var lagd i aſka, ſkedde en Capitulation, i kraft af hvilken de i Staden öfverblefne Svenſke, ſkulle äga frihet, at, med Danſkt paſs förſedde, reſa öfver til Sverige. Några och tjugu Skepp och Farkoſtar lade ut ifrån Stralſund, hvilka olyckligen ſtrandade vid Bornholm. Öfver 1000 perſoner, både män och qvinnor, omkommo härvid på et det ömkansvärdaſte ſätt. De ſom undanſluppo med lifvet, plundrades

och handterades på det obarmhärtigaste af Danskarne, hvilka äfven förde dem fågna til Köpenhamn, tvärt emot gifna pass och försäkringar. Ibland dessas antal var också Capitaine Djurklow. Fångarne fördeltes på flere ställen; och Diurklow sändes til Glüchstadt. Efter fredens slut 1679, fick Diurklow K. Christians resepass, dateradt Hadersleben d. 9 Nov. s. å hvarmed han tog vägen åt Fäderneslandet, men hant ej längre än til Malmö, där honom mötte hans Konungs ordres, at oförsummeligen gå tilbaka, för at i Oldenburg och däromkring, sammanhämta alt nationelt Manskap, som enligt fredens slut, hade frihet at lemna Dannemark. Vid återkomsten ifrån denna förrättning, benådades han 1680 med adelig sköld, hvarvid han oförändradt behölt sit förra tilnamn. År 1683 blef han Major vid Vestmanlands Regemente, och år 1694 Öfverste-Lieutenant, succederade sin Svärfader, uti båda dessa sysslor. Genom K. Carl XII:s Fullmagt af d. 17 Martii 1700, vardt han utan minsta kunskap härom ifrån Vestmanlands Regemente, där han såsom Öfver-Officerare tjent i 35 år, transporterad til Öfverste för Calmare Läns Infanterie Regemente, uti Öfverste Gr. Magn. Stenbocks ställe, som hade fått Dal-Regementet. Med sit nya Regemente gick han efter ordres om bord s. å. i Maji månad vid Carlscrona, til at förena

ena fig med de Svenfka, Engelfka och Holländfka flottorna, fom lågo i Sundet. De conjungerade gingo löft på Danfka flottan, hvilken ftraxt drog fig tilbaka under Köpenhamn, där både flotta och Stad af de Allierade blefvo bombarderade. Defcenten på Seland fkedde därefter af de Svenfke, hvilka efter något motftånd af fienden förft fattade pofto vid Humblebäck 1 mil ifrån Helfingör, men marcherade fedan åt Köpenhamn, då dem mötte Grefve Rewenklo, med tidningen om fred emellan Dannemark och Hollften, med defs Allierade. Öfverfte Diurklow återförde således fit Regemente til Småland; men fick på nytt år 1701 Kongl. Majeftäts ordres, at hålla fig färdig til marche, dock at dependera af Kongl. Rådet och Amiral Generalen Gr. Hans Wachtmeifters famt Kongl. Amiralitets Collegii ytterligare Ordres, at befätta Carlscrona, Calmar, och Carlshamn, med defs underliggande Skantfar. I flutet af detta år, anhölt Öfverfte Diurklow i underdånighet om affked, hvilket honom äfven beviljades uti de nådigafte ordalag och med Konungens underfkrift, dat. Hufvudqvarteret Würgen d. 9 Nov. 1701. En 44 årig krigstjenft under beftändiga oroligheter och mödor, äfkade et anderum emellan lif och död. Han affomnade 1714 och begrofs uti Heds Kyrka i Veftmanland.

Gift f. g. m. Fr. *Elisabeth Morganstierna*, a. g. m. Enkefru *Anna Maria Reenstierna.*

Öfverste *Nils Djurklow*, hade många Barn, af hvilka icke flere än 3 hunno til en mognare ålder: *Johanna Margaretha*, f. 1683 gift m. Bruks-Patron *Tersmeden* — *Jacob Johan*, f 1684, Fändrik vid Kongl. Lif-Gardet, skuten i Batallien vid Pultava, 1709 — och *Nils* f. 1686, Friherre 1751, Landshöfdinge och öfver-Commendant uti Calmar, 1755, slutligen 1757, General-Major och Öfverste för Calmare Infanterie-Regemente. *Gift* m. Fr. *Sidonia Kalling*, och död 1758 —

(Denna Biographie är utdragen af Öfv. Djurklows egenhändiga Lefvernes-Beskrifning, som med alla hithörande acter och. original fullmagter, samt en tryckt lång Grafskrift, förvaras hos Sone Sonen, Öfversten och Riddaren af K. Sv. O. Friherre Hr. Nils Djurklo.)

DOUGLAS, ROBERT, *Grefve til* Skenninge, *Friherre* til Wittingham och Skälby, *Herre* til Hög-Sätter, m. m. *Sv. Rikes Råd* och *Fältmarskalk.* Var född i Skottland år 1611, och Son af *Patrik Vilh. Douglas*, Marquis, med Friherrinnan *Christina Lesle.* Vid början af det 30 åra Tyska kriget, gick han i Svensk tjenst, tillika med några andre Skottske Herrar, ibland hvilka hans Slägtinge Alexander Lesle äfven var. Til en början, blef den unge Douglas Page hos K. Gustaf Adolph, och steg från steg, hade han hunnit til

til General - Lieutenants värdighet, då han 1651 vardt Svensk Friherre. Under det han år 1642, jämte någre andre Generals personer, förehade en underhandling med de Kejserlige, rörande fångne Soldaters utlösning, råkade han af en särdeles händelse i oenighet och ordväxling med en Kejserlig Öfverste, hvars namn var *Spiegel.* Denne losfade emot Douglas en pistol, hvarmed han gaf honom et farligt sår. Spiegel blef däremot på stället massacrerad af Douglas medfölje. När Slottet eller Fästningen Pleichenstein, af de Svenske 1647 bestormades och i grund förstördes, vardt *Douglas* illa blesserad. Under Polska kriget, utmärkte han sig genom sit hjeltemod. År 1657, utnämdes han til Fältmarskalk och Geheime-Råd, och året efter, gick han med arméen til Lifland, äröfrade Staden Volmar, och tog til fånga hela dess besättning, som bestod af 923 man, och hvilka emot accord, hade plundrat Staden, innan de därifrån uttågade. Efter en lyckosam förrättning i Lifland, vände Fältmarskalken Douglas sina vapen emot Curland, öfverrumplade Staden Mietau med det Furstelige Residents - Slottet, tog Hertigen sjelf, jämte dess Gemål och barn til fånga, och förde dem til Riga. Också gjorde han sig til Herre öfver hela Curland, och nederlade allestådes fienden, hvar den vågade göra honom motstånd. År 1659, öfverföll han den

Lithauſke Generalen Komorowſky i deſs Läger; tog 200 fångar, 4 fältſtycken och 22 Standarer. Efter ſlutad fred med Polen reſte Fältmarſkalken Douglas til Stockholm, där han i en hög ålder 1662 af en ſlagfluſs dödde. Uti Grefveſtånd uphögdes han 1654, och fick då til Grefſkap, Skenninge ſtad, med alla deſs tillhöriga egor och lägenheter, ſamt årliga utſkylder, tullarne undantagne.

Giſte ſig 1646 i Leipzig, med Fr. *Hedvig Mörner*, en dotter af Riks-Jägmäſtaren och Landshöfdingen *Stellan Mörner*. I Sverige fortplantade han ſin ätt, genom flere efterlemnade barn. Uti K. *Carl XII:s Hiſtoria*, nämnes en Grefve *Douglas*, General, ſom i ſlaget vid Pultava 1709 vardt fången. Denne var Soneſon af Fältmarſkalken Gr. *Douglas*, och Son af *Gr. Vilhelm Douglas*, Öfverſte-Lieutenant vid Skånſka Cavaleriet och K. Carl XI:s Kammarherre, död 1674.

Gr. Robert Douglas, är graverad i *fol.* af *Falck*, och tvenne gånger i 4:o af *Mejiſſens* och af *Aubry*.

(von Stiernmans Geneal Matr. p. 19 — Gauens Hiſt. Helden Lexicon. p. 507. —. Theatr. Europ. T. 9. — Likpr. med Perſonalier, öfver Gr. Wilh. Douglas, tr. i Stockh. 1674 —.)

DRYSELIUS, ERLAND, *Proſt och Kyrkoherde* i Jönköping. Föddes uti Liungby Socken i Småland 1641, af Bonde föräldrar. Sedan han gått Vexiö Schola och Gymnaſium

nafium igenom, fortfatte han fina ftudier vid Tyfka Academier, och uppehölt fig i fynnerhet i Roftock, Wittenberg och Jena. Han återkom förfta gången 1664, och refte andra gången ut 1672, underftödd af Riks-Enkedrottningen Hedvig Eleonora, med 20 tunnor fpannemål på 3 års tid Efter fenare hemkomften präftvigdes han 1675 af Bifkop Littman i Strengnäs, och antogs til Hofpräft vid Furfteliga Hofvet på Räfsnäs. Samma år fkref Enkedrottningen et recommendations-bref för honom til Bifkopen Jon. Skarinius i Vexiö, om befordran, hvilket bref finnes införd uti 7 *Saml. af Handl. til K. Carl XI.tes Hift. p. 157.* — Året efter 1676, erhölt han K. Carl XI:tes fullmagt på Sorunda Paftorat i Södermanland. Han præfiderade vid präftmötet i Strengnäs 1681. Följande åren fatt han fåfom Ståndets Fullmägtig uti ftora Commisfionen öfver Minoritets förvaltningen. Änteligen flyttades han genom famma Konungs Fullmagt af d. 9 Apr. 1687, til Iönkiöpings Paftorat. Här affomnade han 1708, i en ålder af 67 år. Han ägde en grundelig Lärdom, efter den tidens fmak, och til hans ogemena arbetfamhet, kan flutas af hans många genom trycket utkomne Skrifter.

Gift, f. g. m. *Catharina Jungberg* a. g. m. *Catharina Billing*, tr. g. m. *Rebecka Korp.* Med desfa fina Fruar, hade han flera barn. Yngfta dottren med fifta giftet, halp Fadren med

med correcturen vid flere hans utgifne arbeten.

Dess tryckta *Skrifter: Disput. De vario Sepeliendi ritu, Ups. 1672. — Lineamenta Gloriæ Sveconæ, S. de rebus a Gothis præclare gestis, Wittenberg 1673 — Monarch-Spegel, Jönk. 1691, 8:o — Luna Turcica, ibid. 1694. in 8:o — Gamla och Nya Test. Kyrko-Historia, 2 Tomer, Iönkiöping 1704 och 1706, in 4:o — Predikningar,* icke mindre än 172 til antalet, vid flere slags tilfällen. — Dessa alla finnas til titlar och åratal upräknade uti *Doctor Strickers Homil. Bibl. p. 30 — 36 —.* De mästa af dessa predikningar, äro hållne i Iönkiöping —.

Öfver-Prosten Dryselii bild i kopparstick, har hans måg och efterträdare til Iönkiöpings Pastorat, skrifvit följande verser:

Haec est vera viri venerandæ frontis imago,
Quam pinxit chartis arte polita manus.
Hæc est vita: Labor, pietas et candida virtus,
Ingenium monstrant publica Scripta viri.

(Se Con. R. N. Aurelii Strengnäs Stifts Herdaminne 1. Delen p. 445 — Dr. Strickers Homil. B. l. c. —)

DÜBEN, JOACHIM von. *Friherre och S. R. Råd.* Slägten är ifrån Saxen. Förste stamfadren för Grefvar, Friherrar och Adelsmän af detta namnet, var *Anders Düben,* som kom til Sverige 1624, och var Kongl. Capell-mästare. Dennes Son, *Gustaf Düben,* ockſå

ockſå Kongl. Capell-mäſtare, och gift med *Emerentia Standeart*, var Fader åt *Joachim*, ſom föddes i Stockholm år 1671. Mindre hugfäld för krigs väſendet beſlöt han at ſöka ſin lycka inom civil-ſtåndet. Vid Kongl. Cancelliet tjente han, förſt hemma, och ſedan på utländſk botten, ifrån år 1694 til 1707, uti de mindre ſyſlor, och vart adlad ſåſom Secretarius Referens. Århölt 1706 Konung Carl XII:tes tilſtånd at reſa til varma badet i Aken, och at tillika ſe Paris, hvilken reſa af de hos K. Carl varande Engelſke och Holländſke Miniſtrar, miſstänktes utan grund, ſåſom ſyftande på någon hemlig underhandling med Frankrike emot deſſa magter. Vid Pultava blef han fången 1709, och återfick ej ſin frihet, förrän i ſlutet af år 1719; men utnämdes emedlertid 1714 til Cancellie-Råd. Hemkommen, blef han 1719 Stats-Secreterare, förſt vid Utrikes, och ſedan vid Krigs-Expedition. Siſtnämde år Friherre. 1723 Hof-Canceller, och 1727 Riks-Råd, ſamt tillika Cancellie-Råd. Affomnade i Stockholm, 1730, och är uti Linkiöpings Domkyrka begrafven. Efter hans död, förunnades hans famille den heder, ſom honom ſjelf ämnad var, at uti Grefveligt ſtånd uphöjas.

Gift m. *Margaretha Spegel*. En dotter af Årke B. *Dr. Haq. Spegel.*

Then namnkunnige Franſke Poëten Boi-

eaus

leaus ſkaldekonſt på Svenſka öfverſatt, tr. i Stockholm 1721 in 4:o är Frih. v. Dübens anonyma arbete. Äfven ſå en liten Bok, tr. 1725, med denna Titel: *Utvalde andeliga ſånger af Tyſka ſpråket på Svenſko tolkade.*

(von Stiernmans Afh. om Herrar Hof-Cancellerer — Dr. Norbergs K. Carl XII:tes Hiſtoria — Stiernmans Cent I & II Anonymorum —)

DYKMAN, PEHR. *Aſſeſſor* i Götha Hof-Rätt. Född i Veſtmanland, men hans föräldrar, hans födelſeår och lefnads omſtändigheter, äro obekante. Man vet allena, at han i Upſala disputerade år 1672, at han någon tid tjente ſåſom Lands-Secreterare i Upſala Län, ſluteligen blef Aſſeſſor uti Jönkiöpings Hofrätt, 1697, och dödde i Stockholm 1718. Han lärer hafva varit en mångkunnig och tillika mycket arbetſam man. Inom Fäderneslandet är han känd, genom följande Hiſtoriſka *Skrifter: Om de fordne Svears och Göthers Penninge-Räkning, tr. i Stockh. 1686 in 8:o — Svenſke Kyrkjo-Handlingar, tr. Stockh. 1703 — Om Sveriges 12 Carla Konungar, Stockh. 1708. — Hiſtoriſka anmärkningar öfver en del Runſtenar, Stockh. 1723.*—

Uti Manuſcripter lemnade han efter ſig nedannämde afhandlingar:

Obſervationes de voce Upſala — Anmärkningar öfver Svea Konungar af Guſtavianſka Familien — Andra delen af Obſervationer öfver Svea och Götha penninge-Räkning — Anledning

ning til Svenska Tungomålets egenskap och art. — *Ståders, Häraders, Socknars och största delen Byanamnens ursprung i Provinsen Upland* —. (von Stiernmans Bibl. Sviogoth. P. III. Mscpt — Scheff. Svec. Lit. p. 270 — Holm. Lit. p. 19. 112. —)

E.

EHRENSKIÖLD, NILS, *Amiral och Directeur af Amiralitets Oeconomie-verket* i Carlscrona. Föddes i Åbo Stad 1674, af Fadren *Johan Nilsson Ehrenskiöld*, som sist blef Lands-Höfdinge i Österbotten, och Fru *Catharina Rask*. Vid Amiralitetet tjente han ifrån yngre åren, och anförde såsom Vice-Amiral den Svenska Flottan, som i Aug månad 1714 mötte den Ryska på höjden af Åland, och som bestod af trettio krigs-skepp, åttatio galerer och hundrade half-galerer, med tjugutusen soldater om bord. Amiral Apraxin förde befälet öfver denna flotta, och den Ryske Kejsaren tjente här sjelf såsom Contre-Amiral. Ehuru Svenska flottan var mer än två tredjedelar svagare, drabbade den med den Ryska uti fulla tre timmar. Czaren fäste sig vid Ehrenskiölds skepp, och tog både skepp och befälhafvaren til fånga. Man gjorde i Petersburg mycket väsende af denna seger, i affeende på följande omständighet: Czaren hade kort förut gjort skriftelig ansökning hos sin Senat, at få blifva *Vice-Amiral*

miral. Senaten hade därpå ſvarat: *At ſom Flottan vore en dyrbar Clenod i Riket, ſå borde han hafva betänkande vid, at taga den under ſit eget commando, ſåſom ännu ovan at ſtrida til Sjös.* — Efter vunnen ſeger, hölt Czaren et präktigt intåg i Petersburg, och ſkänkte vid detta tilfället åt den fångne Svenſke Amiralen en med ſilfver rikt beprydd ny klädning. Sedan denna högtidelighet var förbi, tog Czaren Ehrenſkiöld vid handen, och förde honom up til Senaten, med föreſtällning: *Om de nu ville ſamtycka til hans förra begäran, ſedan han i en ſå ſtor och blodig action, tagit en ſå dråpelig Sjöman til fånga?* Alla jakade med en mun, lyckönſkade Czaren til ſin ärerika ſeger, och förklarade honom *värdig at blifva Vice-Amiral* —. Ehrenſkiöld blef ſedan mycket väl hållen, och hade den nåden at ſom oftaſt af Czaren ſjelf beſökas. Han fick dock ej ſin frihet, förr än efter fredens ſlut, och vid afreſan 1721 begåfvade honom Czaren med ſit Portrait, ſom var beſatt med vackra Roſenſtenar. Straxt efter hemkomſten, utnämdes Ehrenſkiöld til Directeur vid Amiralitetet, och i Carlscrona affomnade han i ſlutet af år 1728. Han innehade flera grundeliga kunſkaper, ſärdeles uti Phyſiquen, Algebra, Geometrien och Aſtronomien, hvarmed han roade ſig, under ſin långvariga fångenſkap i Petersburg. Här hade han ock med egen hand förfärdigat flera

re *Mathematiske Instrumenter*, af hvilka må nämnas et *Astrolabium universale*, som finnes beskrifvit uti *Actis Literariis Sveciæ för år 1723, p. 395.*

Gift m. *Fr. Lovisa Ankarstierna*, men barnlös, så at ätten med honom utgick.

Farbrodren *Eric* med samma tilnamn, adlades 1675, och var Lagman i Södra Finne Lagsagu. Denna adeliga gren sträckte sig icke vidare än til Sonen, vice Corporalen af Drabanterne, *Joh. Ehrenskiöld*, som strandade 1718 med et Fartyg ej långt ifrån Uddevalla, där han blef ihjälslagen af dem som bärga skulle.

(Se v. Stiernmans Matr. p. 597 och p. 656. — Dr. Norbergs K. Carl XII:tes Hist. 2. D. p. 437. — Voltaires K. Carl XII:tes Hist. försvenskad, pag. 371. — Beckstadii Sv. Sjöman, p. 69 —.)

EHRENSTEN, CARL, *Lagman* öfver Skåne och Blekinge. Föddes uti Thorn i Preusen 1656. Fadren var Herr *Edvard Ehrensten*, som slutligen blef Kongl. Råd, och Modren Fru *Catharina Wallenstedt.* Vid Upsala Academie njöt han de berömde männens, Dr. Brunneri, Benzelii och Schefferi undervisning, och reste sedan til England, Holland och Frankrike, med sin Herr Fader som var Legat vid det bekanta fredsverket, desse magter emellan. 1675, vardt den unge Ehrensten antagen til Cancellie-Iunker, och njöt mycken nåd af K. Carl XI. År 1677,

Secreterare i Kongl Revisionen, och under den året efter infallande Riksdagen i Halmstad, vardt han brukad vid åtskilliga vigtiga förrättningar. S. år, fick han befallning, at vid Arméen i Skåne sig inställa, och var vid Konungens sida under flere rencontres som emellan Konungen och de Danske förefölle. Vid Freds-tractaten, som slöts i Lund 1679, nyttjade Kongl. Majestät hans tjenst och skicklighet, uti de mäst angelägne ärender. År 1680, åtfölgde han Grefve Gyllenstolpe på dess Legation til Holland, där Ehrensten tilbragte 8 månader. Vägen togs därifrån med Envoijén Herr Liljeroth, til Paris, där han sig uppehölt i 14 månader. Ifrån Paris skedde resan til Vien. Här var icke godt at länge dröja, då Turkiska Arméen var i anmarche, som sedan belägrade Staden. Ehrensten kom til München, dit Kejserliga Hofvet sig begifvit, och efter någon tids vistande där, återkom han 1683 til Stockholm. Utnämdes 1691 til Häradshöfdinge öfver 5 Härader i Södermanland, med Konungens löfte om bättre befordran. Löftet var Kungligt, och kunde således icke blifva utan fullbordan. Följande året blef han Lagman öfver Skåne och Blekinge. Han berömmes mycket för skicklighet och trohet, uti alla honom anförtrodde förrättningar, och för en synnerlig oväldughet i Lagens skipande. Detta loford, såsom sanfärdigt utgör hans

hans äreminne hos en efterverld. I Stockholm dog han 1702, af en hetſig feber, uti ſin raſkaſte ålder då han hade räknat några månader öfver 45 år.

(Se Perſonalierne efter Likpred. hållen af Sim. Mogæus, tr. 1702. —)

EHRENSVÄRD, JOHAN JACOB, *Öfverſte*. Kallade ſig *Scheffer*, innan han adlades. Var född i Tyſkland 1666, men gick i unga åren uti tjenſt vid Svenſka Artilleriet. Blef Fendrik vid ſamma Corps 1701, Lieutenant 1704, och Capitaine 1710. Desſcenten öfver Düna-ſtrömmen, ſlaget med Saxarne, campagnen i Curland, och i Polſka Preusſen, action vid Holofzin och Desna-ſtrömmen, attaquen vid Vipreck och ſlaget vid Pultava; alt detta beviſtade han ſåſom en käck Officerare. Vid Pultava vardt han fången, men gjorde ſig lös och kom til Stockholm i början af år 1710 Då de Danſke föllo in i Skåne ſ. å. commenderades han dit med Artilleriet, och öfvervar ſlaget vid Helſingborg. Major af Artilleriet 1712, gick han til Viſmar, ſom då var bloquerad; kom lyckeligen in i Fäſtningen, och gjorde vid deſs Artillerie de förbättringar, hvarigenom Staden ſedan kunde uthärda den långa belägringen. År 1715 vardt han Öfverſte-Lieutenant, ärhölt 1716 commando öfver Fält-artilleriet i Skåne, och beordrades 1718, at åtfölja Arméen til Norige. Var med vid

belägringen för Fredrichshall, och hade vakt samma afton som Konung Carl blef skuten. År 1719 commenderades han til arméen i Roslagen, och s. å. blef han Öfverste samt Commendant på Carlstens Fästning, där han 1731 afled. Af Konung Carl XII, adlades han 1717, men Diplomet är underteknadt 1719 af Drottning Ulrica Eleonora. Gift. f. g. m. Fr. *Anna Margaretha Mannerheim*, a. g. m. Grefvinnan *Sophia Polus*, Enkefru efter Cancellie-Rådet *Peringskiöld*.

Af dess egenhändiga *Journaler*, hvilka ännu förvaras inom Familien, ses at han varit en alfvarsam, dristig och oförskräckt man; sin Öfverhet altid tilgifven, och af et särdeles muntert sinne. I å flera ställen i brädden af Journalerne, har han med en lätt och färdig hand afritat fästningsverk, torn, vallar, slott, m. m. och vid Konungens död den han således berättar: *Nov. 30, blef Konungen skuten om qvällen, mellan kl.* 10 *och 11, uti Approchen för Fredrichs-Hall*, har han ritat *en Pelare*, som i fallet är afbruten —.

Med sin första Fru, hade han flera Barn, hvaribland de tvenne älste Sönerne, Fält-Marskalken, Ridd. och Comm. Grefve *August Ehrensvärd*, och General-Majoren, samt Öfversten för Artilleriet, Friherre *Carl Ehrensvärd* äro minnesvärde personer, för den tid de lefvat. Den förre dog 1772, och den senare 1770.

(Med-

(Meddelade efterrättelser af Välb. Herr Kammar-Herren C. H. Uggla.)

Ehrenström, Olof, *Directeur* för Landtmäteri - Commissionen i Finland. Fadren var Bergs-Rådman *Anders Larsson Ehrenström*, och Modren *Anna Trotsig.* Han föddes år 1713 på Liljesund, en dess föräldrar tilhörig Bergs-frälse-Egendom, i Tårsångs Socken, nära Fahlu Stad. Fadren dog 1717, och efterlemnade många omyndiga barn. Denne skickades 1722, jämte tvenne af sine äldre Bröder til Upsala, under Mag. Joh. Linds handledande, som sedan blef dess styffader, och sist Theol. Doctor och Prost i St. Tuna. Efter förvärfvade Academiska kunskaper, conditionerade han några år, och reste sedan på egen hand til Upsala, at studera Mathematiken. År 1736, antogs Ehrenström såsom Extra-ord. i Landtmäteri-Contoret, där han i synnerhet blef brukad vid Informations-verket. Genom Kongl. fullmagt, befordrades han 1739 til Bergs Collegii Landtmätare, och 1747 til Directeur öfver den samma år förordnade Geographiske mätnings-Commission, i Österbotten, med bibehållande af sin förra tjenst. Framledne Öfver-Directeuren Jac. Faggot, uti dess underdåniga förslag til Konungen, efter Ehrenström, yttrar sig om honom på följande sätt: "*Han ägde icke allenast god insigt i alla de vet-*"*tenskaper, som af en sådan styresman fordras,*

 "*utan*

"*utan han har ock i sielfva verket visat, en o-*
"*trolig nit vid gjöromålens skötsel och framgång:*
"*Ja, så långt, at jag förvisso vet, det han ge-*
"*nom idkeligit bemödande tagit skada til hälsan,*
"*och kanske altför tidigt ådragit sig sjelfva dö-*
"*den —. En så skickelig och drifvande mans*
"*misning, har altså rätt mycket oroat mit sin-*
"*ne, samt tillika satt mig i tvekan, hvar jag*
"*skulle finna et ämne, som med så goda egenska-*
"*per, matte kunna fylla den aflednes rum och*
"*ställe* —. Ehrenström dog ogift år 1750 i Va-
sa och begrofs därstädes. Honom succede-
rade, den på förslaget ensam upförde, och
för sina kunskaper så väl kände, Ephr. Otto
Runeberg. Directeur Ehrenström gjorde täta
resor i Nyland, Tavastland och Savolax,
och lemnade 1748 til General-Gouverneuren,
R. R. Rosen berättelse om sina *förrättningar*,
uti hvilken han äfven lät inflyta flera *anmärk-*
ningar, rörande den allmänna Landt-Hushåll-
ningen —. Han hade mycken naturlig qvick-
het; och så vidsträckta kunskaper uti militai-
re-detaillen, at han skref et grundeligit *Be-*
tänkande om Landets defension, som en stor
General sedan nyttjat —. Säkerligen hade
han upnått en ypperlig lyckas grad i militai-
ren, om han fått lefva —.

Man må ock til Ehrenströms heder näm-
na detta: År 1743, gjorde han den på Fahlu
torg församlade Dalallmogen [illegible] föreställ-
ningar för at afråda dem ifrån deras tilär-
nade

nade upror. Men då desse voro frugtlöse, reste han i största hast och genom bivägar til Stockholm, och aflade hos Konungen berättelse om uprorets beskaffenhet, hvilket mycket nådigt uptogs. Af trycket har han utgifvit: *Anmärkningar öfver det gensvar som en obekant Auctor framgifvit emot det, som upå Herr Amiralen och Lands-Höfdingen Theodor Ankarkronas d. 12 Julii 1744 hållne Tal är gifvit af Herr Inspectoren Jacob Faggot, författade af Olof Ehrenström* —.

(Meddelade efterrättelser, af Herr Öfver-Directeuren P. Holmbrinck —.)

EKEBLAD, CLAES, *Grefve och Sv. R. Råd.* Son af *Joh. Christophers*. *Ekeblad* til Stola, *Envoyé Extra-Ord.* til Frankrike, 1670, och dess förra Fru *Christina Hågerstierna*, och född år 1669. Vid år 1701, var han Öfverste-Lieutenant. Efter flere förut aflagda mandoms prof, skördade han en ny krigsära uti action vid Clissou 1702, där han mitt under starkaste elden, med sin corps, de så kallade *Tremänningarne*, fick i synnerhet at göra med Saxiska Gardet. I början af år 1704, blef han Öfverste för et nyvärfvadt Infanteri-Regemente, bestående af 1200 man, hvarmed han marcherade til Elbingen, hvarest Öfverste Ekeblad också blef Commendant. 1705, gjorde han en lycklig expedition emot en hop Polackar, af hvilka han

til ſtörre delen tog til fångar. Lika lyckligt beſörgde han ock 1708 om en äfventyrlig transport, af åtſkillige *Amunitions ſaker*, tilhörande Lif-Regementet, hvilka fördes en väg af hela 70 mil. 1709 Friherre och 1710 utnämd til General-Major, ſamt 1711 Commendant i Stralſund. Under Action vid Gadebuſch, commenderade han den vänſtra flygelen. Förordnades 1714 til Lands-Höfdinge öfver Nerike och Vermeland och fick 1716 befallning, at förbättra Eda ſkants i Vermeland, ſå at den vid förefallande tillfällen måtte kunna förſvara Landet. Siſt vardt han Riks-Råd 1719, och ſ. å. uti Grefveſtånd uphögd. Han var begåfvad med alla de förmoner både til kropp och ſinne, ſom äro tjenlige at väcka vördnad och högaktning. Sin prisliga vädjoban ſlöt han 1737.

Gift m. Fr. *Hedvig Mörner*, en dotter af *Gen. Lieutenanten Frih. Hans Georg Mörner.*

(von Stiernmans Höfd. minne — Dr. Norbergs K. Carl XII:tes Hiſtoria —)

EKMAN, OLOF, *Kyrkoherde* och *Proſt* i Fahlun. Född 1639 inom Fellingsbro Förſamling i Wäſtmanland, af Bonde-föräldrar. Blef 1672 Magiſter i Upſala, var någon tid Adjunctus Paſtoris prim. i Stockholm., och förordnades 167 - - til Superintendent vid Fält-Conſiſtorium i Lifland. Genom Kongl. fullmagt af år 1681, flyttades han til Dompro-

proste - ämbetet i Strengnäs, hvarifrån han 1687 fick transport til Pastoratet i Fahlun. Han utnämdes 1693 at vara Superintendent på Gottland; men utbad sig den nåden at få blifva qvar vid sin älskade Församling, hvarpå han i Fahlun dog 1713; vördad så länge han lefde, och saknad då han icke mera var til.

Af trycket har han utgifvit: *Sjönöds-löfte, tr. Stockholm 1680 — Christendoms öfning af Guds ord, Stockh. 1708. — Crux Christi, sive Narratio Historiæ Passionis Holm. 1713 — Dissertationes — Likpred. öfver Kyrkoh. i Nykjöping Ol. Rosendalius, tr. 1685 — öfver Cath. von Cussem, tr. 1691 — öfver Bergmästaren Er. Eriksson, tr. 1694 — öfver Bergsmannen Jon. Olofsson, tr. 1694 — öfver Karin Larsdotter, tr. 1695 — öfver Helena And. Bergia, tr. 1698 —.*

Mannen är graverad tvenne särskildta gånger, *in 4:o* af *Landsberg* och af *Gillberg.*

(v. Stiernmans Bibl. Sv. Goth. T. III. Mspt — Dr. Strickers Homil. Bibl. p. 38. — Berchs Catalogue des Portraits, p. 32. —)

ELDH, ABRAHAM GOTTLIEB, *Capitaine.* Född i Stockholm 1724, och Son af Banco-Commissarien *Nils Eldh*, med Fru *Hedvig Magdalena Ficktelia*, dotter af Kongl. Hof-Apothekaren och Med. Doct. *Gottlieb Ficktelius.* Sedan han vid Academien stude-

rat, inſkrefs han ſåſom Volontair vid Kongl. Fortifications-verket, reſte utrikes, blef Lieutenant i Franſk tjenſt, och åtfölgde Kongl. Franſyſka Arméen, ſom commenderades af Fältmarſkalken Belliſle, då han beviſtade bataillen vid Rocour, jämte flere betydande belägringar i Flandern. Til fäderneslandet, återkom han med hedrande bevis om ſit upförande, och utnämdes 1750 af Konung Fredrich til Capitaine. Han var af en ſärdeles väl proportionerad kropps-geſtalt, excellerade uti alla kroppsöfningar, men beſynnerligen i dans-konſten, och målade uti miniatur, med en ſnäll och lycklig hand. Också var han känd ſåſom en dugtig och hurtig Officerare. Dog i Stockholm ogift, år *1763*, ſörgd af alla ſom honom kände, för ſit intagande umgänges-ſätt, och ſaknad af det Kongl. Hofvet i affeende på deſs lyſande talanger.

Eldhe-Slägten, är befryndad med adlige familierne *Eldſtiernor* och *Stierneldar*.

(Lemnadt af Brodren Majoren Herr Chriſtopher Eldh. —)

EOSANDER, JOH. FREDRIC, och ſom han kallade ſig ſjelf, *Friherre von Göthe*, *General-Lieutenant* i Polſk tjenſt. Svenſk til börden, men deſs Föräldrar äro obekante. Uti *Memoires de Lambertys*, *Tom. II p.* 223, ſäges han hafva varit en Brorſon af Grefve Liljeroth, (*Neveu de Liljeroth*,) och

ſålun-

såलunda en Son, antingen af *Samuel Göthe*, eller af någon annan Grefvens okände Bröder. Den senare gisſningen torde vara den sannolikaste. Af flere sammanlagde omständigheter synes troligt, at denne Eosander, som tidigt lemnade Fäderneslandet, af egen driſtighet, och för at gifva sig et anseende ibland Tyſkarne, adopterat Farbrodrens namn, och gjort sig ſjelf, ej allenast til Adelsman, utan ock til *Freyherr von Göthe*. *Joh. Michael von Loon*, som i tryck utgifvit denne Mannens *Militariſka arbete*, har i sina *Kleine Schriften, I Theil, Frankf. 1749 in 8:o p. 258.* följande om honom anfört:

General Eosander, Svenſk född, ägde en förträffelig insigt i Geometrie, Architecture, Fyrverkeri, med flere af de vackra konsterna, som bragte honom up hos K. Fredric I, i Preussen, där han lemnat ståteliga vedermälen af sin insigt uti Byggnings konsten, i Berlin, men i synnerhet ſkal Charlottenburg vara til det mästa anlagdt efter hans dessein. Vid K. Fredrichs död, ville Eosander vid den reforme som gjordes af den unge Regenten, ej tillåta det minsta dragas af sin sold, utan tog afſked, och begaf sig til K. Carl XII, som i affeende på hans insigter i krigs - Architecturen gjorde honom til General-Vachtmeister. Han ſkall ock hafva varit i Stralsund under belägringen, och vid Stadens öfvergång blifvit gjord

til

til krigsfånge, men på gifven parole, fått tilstånd at vistas i Frankfurt am Mayn, där han sig uppehållit til år 1722, fört en prägtig lefnad, och hållit som det säges, et godt bord, där de förnämsta och bästa sällskaper sig infunnit. Men härigenom satte han ock af de ansenliga penningar han fått med sin Fru, Geheime-Rådinnan von Merians dotter. Hela det dyrbara och präktiga Merianska Bokförrådet försvann, och de där befintelige dråpeligaste verk med de skönaste kopparstycken, föllo i Judarnas händer för liderligaste pris. Til lycka voro hans personella egenskaper och insigter i krigs vettenskapen komne för Konungen i Polen Fredrich Augusts öron, som år 1723 kallade Eosander til Dresden, såsom General Lieutenant med 6000 gyllens årlig pension den han upbar til sin död 1729. Han har varit af en mera än medelmåttig växt, hade starka lemmar, vänligt och behageligt ansigte, som snart förbyttes i en vred upsyn, när han blef ond. I *Svedische Fama* finnes hans Portrait af *Pesne* i Berlin, helt likt. Han var född för mänskliga umgänget, älskade konster, vettenskaper och alla slags anständiga nöjen, munter, artig, finrik, intagande och fullkomligen skicklig för Hof-lefnad. Han älskade depenser. Hans ambition gjorde honom ömsom högmodig, djärf, tapper, förmäten och snarsticken. Vid slutet af sin lefnad, plågades han af gikt,

hvil-

hvilken gjorde honom ännu mera otålig. för öfrigt hade han drag af en ärlig och honnet man; talte grundeligen i Religions-saker, men älskade Chymien nästan för mycket. —

Hans utkomne *Arbete* i vackert tryck och papper, samt med sköna plancher förledt kallas: *Krigs-Schule oder Teutsche Soldat. Erster Theil in Fol. A. 1744.*

(Meddelt af Herr Lagmannen J. Appelblad.)

EURENIUS, JÖNS *Prost och Kyrkoherde* vid Thorsåkers församling i Ångermanland. Dess Fader var Prosten *Jacob Eurenius*, en man af verkeliga förtjenster, som i sit första gifte hade Fru — *Steuch*, en Syster til Ärke-Biskopen Mathias Steuch; dess senare maka var *Maria Blanck*. År 1688 föddes Jöns Eurenius, och blef efter väl använd ungdoms tid vid Hernösands Gymnasium, en värdig Academicus i Upsala, där han 1716 emottog Magisterkransen. Vid återkomsten til sin hemort, blef han först Conrector vid Trivial-Skolan i Hernösand, och därpå Lector Matheseos, hvilken lection emot Eloquent. & Poes. 1721 förbyttes. År 1723 emottog han Thorsåkers Pastorat, hvilket han, jämte Proste-ämbetet, utan medhjelpare til sin död 1751 ömsint skötte. Med sin Fru — *Rhenhorn*, hade han många barn. Prosten *Eurenii* efterlemnade *Skrifter* och *Bref*

Bref-samlingar, äro tilförlåteliga bevis af hans grundeliga lärdom, ogemena arbetsamhet och mångfaldiga insigter. Ibland de senare, som förvaras hos dess värdige Son, Konstmästaren vid Trolhätte Slussbyggnad Herr *Abrah. Eurenius*, äro denne mannens vid åtskilliga tillfällen förde *Brefvdxlingar med Consistorium i Hernösand*, hvilka ställa dess frimodighet at med oförskräckt anda tala sanningens språk i full dager. Här äro dessutom *flere Bref* ifrån den tidens Lärde, Herrar *Walliner*, *Asp*, *Plantin*, *Ullén*, m. fl. hvilka förtjena at komma i dagsliuset. —

Af *Pr. Eurenii arbeten* märkas: *En prdst i sin prydning — tr. 175 — in 8:o — Grammatica et Syntaxis — tr. 1733 — Munus Parent. in obit. Georgii Wallin — 1723 — Suspiria in Tum. Sven. Pontam — Incendium Hernoesand. triplex* — på Latinsk vers — *Panegyr. Grat. ad Jll. L.B M. Palmquist, Praef. Gev. Gub. 1724. — Oratio Synod. de Praedestinatione, 1729 — Fest. Rest. Acad. Aboens. Nomine Consist. Hernoes. celebr. 1722* — på Latinsk vers. *Atlantica Orientalis*, författad, år 1722, och tr. 1751 i Strengnäs med Domprosten *C. Fr. Ljungbergs* Företal. — Et lärdt arbete. — *En Brud i sin skrud, Mscpt — Sjdlavård emot freslelsens stund, Mscpt. — Bibliska genfrågor, och en kort vederläggning af Chr. Democriti Dem. Evang. Mscpt. — Theologia Biblico Evangelica Mscpt. — Barna ldra, Mscpt.* — Å desse sistnämde

nämde arbeten, utfärdades 1750, för Borgmäſtare Rhenhorn privilegium; men de hafva icke utkommit.

(Meddeladt af Herr Magiſter And. Forsſenius, efter tilförlåteliga upgifter af Herr Konſtm. Abr. Eurenius —)

F.

FALCKENBERG, DIDRIC, *General-Major.* Fadren *Henric Falckenberg* til Börstorp, Trystorp och Bålbyn, inkom ifrån Lifland til Sverige 1595, och vardt K. Carl IX:tes Krigs-Råd och *Gen. Commisſarius.* Med Fru *Eliſabeth Fitinghoff*, hade han flere Söner, och denne *Didric* föddes 1595 i Lifland. Ung, gaf han ſig til Krigsväſendet, och under Konung Guſtaf Adolphs örlig med Polen, vardt han Öfverſte för et Tyſkt Infanterie-Regemente. På det fördelaktigaſte känd af den Svenſke Hjelten, åtfölgde Falckenberg ſin Konung på Tyſk botten år 1629, ſåſom deſs Hofmarſkalk, och med General-Majors värdighet. Af ſin Konung vardt han 1631 ſänd ſåſom Commendant, til Magdeburg. Han gjorde här i det längſta et tappert motſtånd; men nödſakades ſluteligen ſe denna Staden af de Kejſerlige, med ſtormande hand intagas. Kejſerlige Generalen Pappenheim, var ſjelf en ibland de förſte, ſom trängde in i Staden. Honom mötte General-Major Falcken-

kenberg, och hade nära tvungit honom, at med sit folk draga sig tilbaka, för at rädda lifvet. Pappenheim var ock verkeligen på sin retraite, när en kula träffade General Falckenberg, som dödade honom på stället. Därmed föll modet på en gång hos besättningen, och Staden vardt uti fiendens händer öfverlåten. Utan fasa och rysning, kan man icke läsa, de efterrättelser som finnas, om de grymheter hvilka af de Kejserlige föröfvades vid denna Stadens öfvergång —. General Falckenbergs döda kropp, jämte många tusende människjor, förtärdes af den härjande elden, som förvandlade alt til en askehög. —

General Pappenheim, hade gjort flere förfök, at vinna Falckenberg på de Kejserliges sida, och jämte löfte om 4 tunnor Guld var af Kejsaren, Grefvevärdighet honom tilbuden. Den sista beskickning härom ifrån Gen. Pappenheim, vardt på det sättet emottagen, at Falckenberg uti tilkallade vittnens närvaro tilsade den utsände, *at ddräst antingen han eller någon annan, i samma ärende vågade återkomma, så hade den at vänta en snara om halsen* —.

General-Major *Falckenbergs* Broder, *Melcher Falckenberg*, til Bålby och Falkenå, var ock en lofvärd man. Säsom General Krigs-Commissarius, tjente han länge under Tyska kriget, och blef 1633, Kammar-Præsident

fident öfver Churfurftendömet Maintz, Bifkopsdömet Worms, och en del af Franckenland. År 1635 fändes han ifrån Sverige, uti vigtiga ärender til Churfurftarne af Saxen, Brandenburg, och Hertigarne af Pommern och Meklenburg. Landshöfdinge öfver norra och födra Finland blef han 1637, Under-Ståthållare på Stockholms Slott 1646, och tillika Krigsråd. I Stockholm afled han 1651. Brodren *Conrad Falckenberg* til Trystorp, f. 1591, och dog 1654, är nämd uti näfta artikel, fåfom Fader åt Grefve *Gabriel Falckenberg.*

(Gauens Hift. Helden-Lexicon — p. 563 — Stiernmans Höfd. Minne —)

FALCKENBERG, GABRIEL, *Grefve, Kongl. Råd och Praefident* i Kongl. Svea Hofrätt. Föddes 1646. Defs Fader *Conrad Falckenberg* til Trystorp, var Landshöfdinge öfver Calmare Län, och blef fluteligen Riks- och Kammar-Råd. Hans Husfru hette *Catharina Bonde.* Den unge *Gabriel* njöt en upfoftran fom fvarade mot hans ftånd och i fina muntrafte år, blef han Landshöfdinge öfver Södermanland. Såfom Kongl. Råd, och Præfident i Åbo Hof-Rätt, uphögdes han i Grefveftånd 1693. Sedermera vardt han 1703 Præfident i Kongl. Svea Hof-Rätt och 1705 Åbo Academie Canceller. I Stockholm dog han ogift 1714, och med honom hade fåle-

des den Grefveliga grenen, både ſin början och ſit ſlut. Uti *Gauens Hiſtoriſka Helden-Lexicon*, p. 563 ſammanblandas Fadren och och Sonen, *Conrad* och *Gabriel Falckenberg*, til en perſon, och ſäges, "*at Kongl. Rådet "och Præſidenten, Grefve Conrad Falckenberg, "ſom var en Brorſon af Gen. Major Didric "Falckenberg, dog i Stockholm, 1714, uti en "ålder af 91 år.*" Grefve Falckenberg har varit en Herre af ſtora egenſkaper, med mycken kunſkap, mycken drift och rådighet; och desſe voro förenade med et ädelt ſinne. Under hans *Conterfait* i Kongl. Svea Hof-Rätts-Sal läſas följande ord:

Gabriel Falckenberg, Comes,
S. R. S. et Supr. Jud. Reg. Præſes, A. 1704.
Corporis effigies mea, ſed pars altera picta eſt,
Ingenuam mentem pinge, ita totus ero.

Kongl. R. Gr. Falckenbergs älſte broder, *Henric Falckenberg*, Herre til Börstorp, Nynäs Skagersholm och Pyhajocki, bör ockſå kännas. Han var född i Stockholm 1636, reſte mycket i unga åren, blef Commisſarius i Reductions-Collegio, Kammar-Råd, och 1674 Landshöfdinge öfver Elfsborgs Län och Dal. År 1678 förordnades han af Konung Carl XI, at vara Landt-Marſkalk för Rikſens Ridderſkap och Adel, ſom då var förſamlad på Riksdagen i Halmſtad. År 1680, vardt han, jämte R. R. Herr Clas Rålamb, och då varande General-Lieutenanten, ſedermera Kongl.

R. Gr.

R. Gr. Jöran Sperling affänd i en angelägen förrättning til Hertigdömerne Bremen, Wehrden och Pommern, angående famma Provinfers upkomft och förkofring. Efter återkomften därifrån tilbragte han fin öfriga lifstid i ro och lugn, affomnade i Stockholm 1691, och begrofs året efter i Kongl. Riddarholms Kyrkan, hvarefter liket fördes til familie-grafven i Wafsbro kyrka i Södermanland. Han var gift, f. g. m. *Maria Spanheim*, bördig af en gammal adelig flägt ifrån Chur-Pfaltz; a. g. med *Chriftina Krufe.* Älfte Sonen med förra giftet, *Henric Falckenberg*, tjente en tid utrikes fåfom Officerare, och gick federmera til Konung Carl XII i Bender. Efter Calabaliquen därftädes 1713, refte han til Wien, och antog där Catholfka läran. Älfte Sonen med fenare giftet, *Gabriel Falckenberg*, Friherre til Onsviholm, Herre til Lagmansö och Börstorp, f. 1685, refte mycket utrikes, var Kammarherre, Hofmarfkalk, Landshöfdinge öfver Skaraborgs-Län, och ärhölt på begäran affked 1748. S. å. vardt han Riddare och Commendeur af Kongl. Nordft. Orden. Dog 1756, och är begrafven i Vafsbro Kyrka i Södermanland. Gift m. *Beata Douglas.*

(Gauens Held. Lexicon, l. cit. — Stjernmans Geneal. Matr. p. 21 — 213 — 256 — Ejusdem Landt M. Hiftoria — i Sv. Bibliothequet — 4. Delen — p. 341. —)

FANT, MICHAEL, *Kongl. Hofpredikant och Kyrkoherde* i Efkilstuna. Fadren *Michael Fant*, född i Öfterbotten och Vafa Stad 1676, blef efter flere omfkiftande öden, och fedan han flygtat för en i Finland härjande fiende, genom lottning Kyrkoherde och Proft i Alfta i Helfingland, där han, under fina ämbets refor; fmittad af den gångbara blodfjukan, år 1746 flutade en 70 åra lefnad. Med tvenne makar, hade han 17 barn, 9 Söner och 8 Döttrar. Af förfta giftet, med Fru *Maria Vargentin*, föddes Sonen *Michael*, i Alfta präftegård 1718. Denne var vid ankomften til verlden få fvag, at man måfte gifva honom nöddop. Til Upfala fändes han 1732, och infkrefs uti Öfterbottens Nation. Vid detta Lärofäte handleddes han i Studier af fin äldre Broder *Eric*, hvilken här dödde Philof. Magifter, i början af år 1740. Profesfor Olof Rudbeck, antog den unge och fkicklige ynglingen Michael Fant, 1736, til Amanuens, at afkrifva defs *Thefaurus Lingvarum Afiae et Europae Harmonicus*, hvilket arbete afbröts, genom Profesforns död 1740. Han blef Magifter 1743, ordinerades til präft i Upfala 1746, på ärhållen kallelfe af Öfverftåthållaren Friherre Rutger Fuchs, och hade året därpå den nåden, at predika på Kongl. Hofvet, då han tvenne dagar därefter utnämdes til Extr. Ord. Kongl. Hof-predikant. År 1752 ärhölt han Kongl. Full-

magt

magt på Eſkilstuna, Kloſter och Fors Paſtorat i Strengnäs Stift. Men hans vandringstid var kort. — Han hade under ſin lefnad värit beſvärad af et ſvagt bröſt, och efter en mattande ſjukdom, lemnade han verlden, 1754, uti en ålder af 36 år och några veckor.

Hof-predikanten Fant hördes med mycken begärlighet på Kongl. Slottet, faſtän lungſoten nödgade honom hoſta ſnart ſagt vid hvar tredie mening han talte. Häröfver hade framledne Biſkopen Dr. Wallin detta välgrundade infall: *Denne Hof-predikanten har en predikant i ſit bröſt, ſom predikar alſvarſamt för honom, och han för oſs.* — En liflig och rörande målning af deſs caractere, är teknad af Öfver-Hofpr. Dr. Roſén, i deſs företal til *Lector Alnanders Theol. Bibl.* — *Du* "*var en hel pråſtman*, ſkrifver han, *och icke* "*en ibland dem, hvars ena ſida ligger likſom* "*borttagen. Förſtånd och hjerta rörde ſig hos* "*dig på en gång, lika Chriſteligen. Det rena-* "*ſte hufvud var förbundit med det redeligaſte* "*hjerta, emot din bäſta vän i Himmelen, och* "*därföre mot dem du hade på jorden.* — *Deſſe* "*ſakna dig* — *Deſſe ropa med mig, ſom gläds* "*öfver tilfället*,

- - - Manibus date lilia plenis,
Purpureos ſpargam flores, animamque - -
His ſaltem accumulem donis - - -

VIRG.

Opväldigheten och ſanningen af detta

 he-

hedrande minne ligger til en del för Allmänhetens ögon, i Kongl. Hof-pred. Fants efterlemnade *Arbeten.* Desse äro: *En pred. på andra stora Bönedagen 1750, öfver Texten: Klagov. 3. 39 — tr. i Stockh. in 4:o — Pred. på 14 Sönd. efter Trinit. tr. i Stockh. 1750, in 4:o — Affkedspred. från Kongl. Hofvet, på 3 Sönd. efter Påsk, tr. i Stockh. 1752 in 4:o — Betr. öfver Sön-och Högtidsdags Evangelierne*, som utkommo flera år efter hans död, genom hans efterlemnade Bröders omsorg, *tryckte i Stockh. 1760 hos Nyström och Stolpe, i 4 delar i 4:o.* — Dessa Betraktelser äro å nyo uplagde i Stockholm.

Gift m. *Christina Ström.*

(Se Upsala Tidningar för år 1774, p. 180 och p. 209 — Alnanders Anvisning til et Theol. Bibl. Företalet och afdeln. VIII p. 29 Företalet til A. Nohrborgs Postilla, — Dr. Strickers Homil. Bibl. p. 45. —)

Fersen, Reinhold Johan von, *Grefve* til Granhammar, *Kongl. Råd*, och *Praesident* i Kongl. Sv. Hof-Rätt, född 16 - - Fadren *Gen. Lieutenanten* och *Gouverneuren* öfver Ingermanland och Keksholms Län, Frih. *Hans Reinhold von Fersen*, hade denne Sonen med sin förra Fru *Catharina Elis. Burth.* Ifrån ungdomsåren upoffrade han sig åt krigsväsendet, med et ädelt och manligt hjerta, och åtfölgde Konung Carl på dess segersamma Fälttog. Han nämnes redan

såsom Öfverste för Westerbottens Regemente år 1701, då den lyckliga descenten gjordes af Svenska Arméen, öfver Düna strömmen. Också commenderade han sit Regemente som stod på vänstra flygeln, då det blodiga slaget hölts vid Clissou. Förordnades til General-Major och Commendant i Götheborg 1702, och straxt därpå til General-Lieutenant och Gouverneur i Wismar. I början af år 1711, kallades han til Råds-ämbetet, jämte det, at han skulle bivista öfverläggningarna uti Krigs Collegio och Defensions-Commission, och då Konung Stanislaus s. å. kom ifrån Stralsund öfver til Stockholm, emottogs och fördes Konungen til Kongl. Slottet, af Kongl. Råden Gr. Horn och Gr. Fersen. Äfven emottog han Arfprinsen af Hessen-Cassel, vid dess högtideliga intåg i Stockholm 1715. Uti Grefvestånd uphögdes han 1712, och utnämdes s. å. til General Fälttygmästare efter Frih. Sjöblads död. 1715 vardt han Præsident i Kongl. Sv. Hof-Rätt, och dog 1717 i Stockholm. Under denne Herres *Contrefait* uti Kongl. Hofrätts-Salen, stå dessa orden:

Reinhold Joh. von Fersen, Comes,
S. R. S. et Supr. Iud. Reg. Praeses, A:o 1715.
Marte prius multos Patriae spectatus in annos,
Clausit inoffensos hac statione dies.

Sonen, *Grefve Hans Reinholdsson von Fersen*, som förut varit General-Lieutenant af Cavaleriet, blef ock Præsident uti Sv. Hofrätt,

och dog 1736. Han är graverad af Fritsch, in 4:o och afcopierad in 8:vo.

Gr. *Reinh. Joh. von Fersen*, var gift m. *Anna Sophia von Ungern Sternberg.*

(von Stiernmans Matr. — D:. Norbergs K. Carl XII:tes Hist. — Florerande Stockholm —

FLACHSENIUS, JOHAN, *Theol. Doctor* och *Domprost* i Åbo. Föddes i Finland och Vemo Socken 1636, Broder til *Jacob Flachsenius*, som ockſå var Domprost i Åbo. Fadren *Hindric Hindricsson* hade kommit ifrån Westergöthland til Finland, och dess hustru hette *Margaretha Jacobsdotter*. Sonen vardt Academicus år 1653, och utmärkte sig såsom ogement qvick. Promoverades 1661 til Phil. Magister, hvarefter han förordnades til Lector vid Viborgs Gymnasium. Därifrån flyttades han 1665 såsom Academie-Secreterare til Åbo, blef 1669 Mathemat. Professor, 1688 Extra-och 1689 Ord. Theol. Professor, 1694 Theol. Doctor i Åbo, och Prim. Theologus och Domprost, 1697. Sedan han tjent såsom Lärare vid Åbo Academie i en tid af nära 40 år, kalllades han sist af Viborgs stift til Biskop, men dog i Åbo 1708, på dess 72 ålders år. För sin grundeliga Lärdom var han uti stort anseende. Hans ro var at arbeta och göra gagn med sina kunskaper. Gifte sig f. g. m. *Magdalena Wallinstierna*, a. g. m. *Elisabeth Aransbeck.*

Hans

Hans af trycket utkomne *Skrifter*, äro: *Disputationer.* — *Chronologia Sacra, a condito mundo ad finem LXX hebdomadum Danielis* — *Ab.* 1692, *in* 8:o — *Appendix ad Chronologiam Sacram*, *Ab.* 1692, *in* 8:o — *Synopsis Mechanicae*, *Ab.* 1682, *in* 8:o — *Relation och betänkande om den stora Cometen, som här ifrån d.* 11. *Dec.* 1680, *til d.* 11 *Febr.* 1681, *uti* 61 *dagar sedder är* — *Åbo* 1681 *in* 8:o — *Algebra et VIII Ephemerides Cometae Vis* 1682. *Ab.* — *Syllog. Systematum Theologicorum mundi ante et post diluviani ad haec nostra tempora* — *Ab.* 1690, *in* 8:o — *Harmoniae Evangelicae compendium*, *Ab* 1701, *in* 8:o. —

(Se Stiernmans Aboa Literata, p. 66 —)

FLEMING, HENRIC, *Herre* til Lectis, Ekeby, Isenhoff, m. m. *Assessor* i Krigs-Rådet. — Son af Ståthållaren på Åbo Slott och Landshöfdingen öfver Finland, *Claes Hermans. Fleming*, och Fru *Elin Henr. dotter Horn.* Föddes 1584, och blef efter utrikes resor, 1607, K. Carl IX Kammar-Iunkare. Såsom Ryttmästare, vid Uplands Regemente, följde han 1613 Konung Gustaf Adolph på flera fälttog uti Ingermanland, Lifland och Ryssland, och skickades 1614 såsom Sublegatus med den Kongl. Engelske Hofjunkaren Thomas Smitt emot de Ryska Sändebuden, hvilka kommo ifrån Nougården, för at med de Svenske handla om fred. För sit välför-

hållande vid denna fredshandling, befordrades han 1617 til Ståthållare på Viborgs och Nyflotts befäftningar, famt öfver defs Län. 1618 vardt han Öfverfte för krigsfolket i Carelen; och 1620 Landshöfdinge öfver Ingermanland famt Ståthållare öfver flera Finfka Slott. 1622 Öfverfte för hela Finfka Rytteriet och det Carelfka fotfolket. 1628 Vice Amiral, 1634 Gefandt til Mufcou, där han för fin fritalighet råkade i någon ledfamhet. — Efter hemkomften ifrån Ryfsland, kallades han 1638 til Affeffor i Krigs-Rådet, famt til Munfterherre i Svea Rike och Finland. År 1643 vardt han Landt-Marfkalk på Riksdagen i Stockholm. När kriget år 1644 utbraut emot Dannemark, updrogs honom förfvarsverket på gränfen emot Jämteland, med befallning, *at bringa famma Landfkap under Svenfka Kronans lydno, hvarunder det tilförene hört.* Denna förrättning lyckades honom, hvarefter han andra gången emottog Landt-Marfkalks Stafven i Stockholm. Han affomnade år 1650, och hans ftoft hvilar uti Virmo Kyrka i Finland, under en prägtig grafvård.

År 1607, gifte han fig förfta gången, med *Ebba Båt*, en dotter af Häradshöfdingen *Erland Johansfon Båt* til Fituna. Uti den af honom fjelf upfatte *Lefvernes-Befkrifning*, gör han om fit gifte denna okonftlade berättelfe: "*Ändock månge onde männifkjor ville för-*"*hindra detta ägtenfkap, få upväckte Gud likväl*

"*månge*

"många som härtil rådde — Ibland desse var "Cancelleren Herr Axel, (Oxenstierna) på Tidön, "med Fru Kerstin. — Efter vårt hållne Bröllop, "var jag en fattig ung person, och hon samma-"ledes. Vi ägde på båda sidor ringa eller ganska "litet —: hon sina kläder, jag mina och en häst "med sadel och bysor och tyg. — Vår oldgen-"ket, 8 dagar efter bröllopet blef så stor, at "jag utöfver alla utgifter i mitt bröllop, ej "mera hade öfver, än et halft runstycke, det jag "i några vänners närvaro slog fast i min kam-"marvägg, och straxt bandt den toma pungen "vid min pistols laddstäck och sköt det således i "väddret, bedjandes min unga hustru, at hon med "mig, ville bedja Gud om sin Gudomeliga väl-"signelse, och vi som unge par folk, ville älska "hvarannan både i mot och medgång. — Af Fadren lärer han njutit liten undsättning i sit trångmål —; men han nämner *Slägt* och *främmande*, med mycket beröm, såsom mera gifmilde —. Sluteligen vardt han en förmögen man. Andra g. gifte han sig 1633, med *Sigrid Krusell*, Landshöfdinge dotter ifrån Nerike.

Hans Portrait är graverat in 4:o af *Akrel.*

(Sv. Bibliothequet, 3 Delen — p. 388 — Lönboms Histor. uplysningar, I Delen, p. 43. —)

FOGDONIUS, JOSEPHUS MATHIÆ, *Kyrkoherde* och *Domprost* i Strengnäs. Af Fögdö Socken

Socken i Södermanland, där han 156.. var född, tog han ſit tilnamn. Kyrkoherden därſtädes *Mathias Andreæ Smolandus*, var hans Fader, och modrens namn var *Martha Jans dotter*. Denne Joſeph, ſom var ende ſonen, ſkickades tidigt til Cathedral Scholan i Strengnäs. Vid ſamma tid kom *Peder Jonæ*, då Paſtor i Nykiöping, med en *Sven Olsſon* til Strengnäs, at på Hertig Carls befallning, uti Scholan upmuntra de dugelige och utmönſtra de odugelige. Den unge och qvicke Joſeph behagade ſå mäſter Peder, at han tog honom med ſig til Nykiöping, och lät honom någon tid ſtudera tilſammans med ſin egen Son. Han flyttade åter til Strengnäs Schola, när deſs foſterfader, år 1586, blef här Biſkop. Efter 2 års förlopp, ſedan han af Öfverheten njutit 40 R:ds årligt underhåll, reſte han til utrikes orter, i följe med Biſkopens Son Jonas Petri, 1588, under hvilken reſa Philoſophiſka Faculteten i Frankfurt am Oder, tilböd honom Gradum Magiſterii; men han nekade ſig vara ſkickelig til ſamma heder. Efter hemkomſten förordnades han 1592 til Græcæ Lingvæ Lector vid Cathedral Scholan, och 1596 til Rector. Hertig Carl ärnade väl honom til någon Politiſk ſysſla; men då Biſkop Peder Jonæ fick det veta, rådde han honom at låta ſig präſtvigas. Detta ſkedde år 1598. År 1603 kallades han af Konungen til Tynels-ö, at där för honom predika. Konungen

nungen fant det behag i hans predikan, at han samma dag gjorde honom til Kyrkoherde i Strengnäs. År 1633, nämnes han *Præpositus Stregnesensis*, men lärer ej blifvit Domprost förr än vid år 1645. Dessa sista kall skötte han i hela 54 åren, under hvilken tid han tvenne gånger valdes af Prästerskapet och Consistorio til Biskop i Strengnäs, och en gång i Vexjö; men assade sig detta ämbete, för sin höga ålderdom. Han afsomnade 1656, sedan han upnått 94 år. Hans stoft hvilar vid det sa kallade *Bonde Choret* i Strengnäs Domkyrka, där han sjelf några år förut låtit upsätta en minnes-tafla. Med sin hustru *Elisabeth Esberni*, Prostedotter ifrån Örebro, hade han 12 Barn, 6 Söner och 6 Döttrar. Sonen *Daniel*, efterträdde Fadren i Domproste-Embetet, sedan han förut varit Pastor i Glanshammar i Neriket. Uti *Memoires de la Reine Christine*, omtalas denne mannen på et för honom mindre hedrande sätt, och nämnes ibland Biskop Joh. Mathiæ förföljare — Man vil låta Auctor sjelf tala: *Entre les ennemis de l'Evêque, etoit Fogdonius, Doïen du Chapitre de Strengnâs __ Homme sordide et plein de ruses et de bassesses — On en peut juger par ce trait de son caractere. Voulant s'allier dans la précedente maison Episcopale de ce Diocése, où il eût un refus, il s'en alla tout droit à Stockholm et épousa la premiere servante qu'il rencontra dans la rue en entrant*

entrant dans la Capitale. Tout le monde s'en moqua comme de raison. Mais notre Doïen pour se faire valoir par quelque endroit, fit un complot avec ses Confréres du Consistoire pour accuser leur propre Evéque de plusieurs fautes commisses dans l'administration de sa charge. — Sist och år 1669 flyttades Fogdonius til Örebro Pastorat, där han 1675 afled.

(Strengnäs Stifts Herdaminne, I Delen, p. 492. — Archenholtz Mem. de la Reine Christine, T. II. p. 63. —)

FORSKÅL, PEHR, *Kongl. Dansk Professor.* Var född i Upland 1736. Fadren *Petrus Forskål*, Finne til börden, var Kyrkoherde vid Tegelsmora Församling i Upland, innan han flyttade såsom Pastor til Finska Kyrkan i Stockholm, och därifrån vardt Kyrkoherde vid St. Mariæ församling, samt hedrad med Theol. Doctors värdighet. Modren hette *Margaretha Kålbeckia.* Sonen Pehr var yngst af fyra Söner, och visade ifrån barnaåren et eldigt snille. Hans egen flit och håg til studier, var vida större än de tilfällen han i barndomen hade, til en lätt undervisning. Ännu mycket ung, reste han til Göttingen, där han til ärhållande af Magister graden, år 1756, utan bistånd, förfvarade en af honom sjelf utarbetad Philosophisk afhandling, som innehölt *Dubia de principiis Philosophiæ recentioris.* — Han nagelfar i denna skrift vår tids

härskande

härſkande Philoſophies principer med en ſärdeles ſkarpſinnighet och frihet, och vi ar genom de ſtarkaſte tvifvelsmål, antingen deras ogrund eller deras ofaſthet at förſvara ſina högſäten. Denna afhandling har ockſå fått de ovanligaſte loford, i en vidlyftig *recenſion*, ſom finnes införd uti *Göttingiſche Anzeigen*, *N:o* 88, *d.* 22 *Jul.* 1756. —Magiſter Forſkål viſtades ſedan några år i Upſala, i tanka at där inom Academien vinna befordran, och utmärkte ſig ſåſom en ſtor Diſputator och djupſinnig Metaphyſicus. — Ockſå var han någon tid i Stockholm, och råkade i anſvar för en *Politiſk Skrift*, ſom han där låtit trycka, och ſom ſtötte den tidens härſkande tänkeſätt. Titeln på ſkriften var denna: *Tankar om medborgeliga Friheten*, *Stockh.* 1759 *in* 4:o — År 1760 afreſte Mag. Forſkål til Köpenhamn, efter ärhållen kallelſe af Hans Danſka Majeſtät, at ſåſom *Natural-Hiſtoricus* följa *det Kongl. Danſka lärda Sällſkapet* på en reſa til Oſtindien och Arabien. Hans kända mogna inſigter uti Orientaliſka ſpråken och uti Natural-Hiſtorien, hade banat honom vägen til denna hedrande kallelſe, genom Arch. v. Linnés förord; och jämte de förmonligaſte vilkor, tillades honom *Profesſors* namn och värdighet. Men til vetenſkapernas ſtora förluſt, dog han af peſten under påſtående reſa. Om hans afgång ſtår uti *Gött. Anzeig.* *N:o* 140, *för d.* 22 *Nov.* 1764. *Sie*

—Säll-

Sällskapet — *hat aber in dem letzen sommer erst einen hofnungs vollen jungen gelehrten, dem Herrn Prof Forskål, erlitten hat, der den namen ihres Correspondenten führete, und in Arabien, mitten unter den eifrigsten Bemühungen für die Gelehrsamkeit, nebst zweyen andern mitarbeitern, sein Leben einblüssen müssen.* — I sällskap var han altid munter, och full af de qvickaste infall. Han hade et städadt vett, de djupaste insigter i alla vetenskaper, och hvad som förhöjer alt detta — han var en ädel människjovän. Hans utseende röjde en tänkande och en forskande själ. Ifrån denne vittre mannen, kom icke mera til hans gynnare von Linné, än en liten quist af Balsam-busken, uti Bref. Ibland Pr. Forskåls efterlemnade och i oreda komne papper, upletade och i ordning satte med mycken möda, hans vän Herr *Niebuhr*, de uptäckter i Natural-Historien, som han gjort. Af et antal ej mindre än 1800 större och mindre skrefne lappar, samlade Herr Niebuhr ämnen til et verk som i Köpenhamn utgafs år 1775, under denna Titel: *Descriptiones Animalium, Avium, Amphibiorum, Piscium, Insectorum, Vermium, quæ in itinere orientali observavit Petrus Forskål, Prof. Havn.* — Verket är af Herr Niebuhr tilägnadt Konungen af Dannemark. Forskåls skriffätt är sig öfver alt här likt, neml. okonstladt, tydeligt och til saken lämpadt. Det förråder klarligen Auctors sinnelag,

lag, som i synnerhet utmärkte sig därigenom, at *aldrig vara lättrogen* — Ej sällan afviker han här ifrån andras tankar, i synnerhet då han efter sin egen öfvertygelse funnit skäl härtil. — P. Forskål, säger Hr. Niebuhr, *opere hoc posthumo posteritate traditus, superstes erit.* —

(Sv. Mercurius för år 1765 — Febr. m. p. 171 — för år 1759, Oct. M. p. 122 — Upsala Tidningar för år 1775, N:o 32 — Samlade efterrättelser —)

FORSSELIUS, LARS, *Prost och Kyrkoherde* i Alingsås. Föddes år 1653 i Vestergöthland och Forss Socken. Fadren *Jonas Laurentii*, var Kyrkoherde vid Rommeleds och Forss Församlingar, och hade til hustru *Elisabeth Rommel.* Sonen studerade vid Götheborgs och Carlstads Gymnasier, och reste 1675 til Åbo Academie, där han följande året hölt en Latinsk Oration, *Encomium Romanae Eloquentiae parentis M. T. Ciceronis* — och sedan 1677 en annan på Latinsk vers, *in Laudem Academiæ Aboensis*, som för sit vackra innehåll blef tryckt, jämte några Professorers lyckönsknings betygelser för den skicklige Skalden. Ibland desse, skref Prof. Mart. Miltopæus:

Noster Forsselius omine fausto
Omne tulit punctum, celebrando carmine docto
Laudes, quæ nostro debentur jure Lyceo.

 Salve

Salve igitur civis non inficiende Camenis
Arctoo quæ sunt sub sidere, quæ tibi serta
Laurea perpetuæ contexent frondis honore. —
Castalidesque tibi felicia secula mecum
Exoptant, spondentque bono sua præmia alumno.
År 1678, vardt Forsselius präſtvigd i Götheborg, för at ſåſom Adjunctus biträda ſin Fader, och 1680 blef han Con-Rector vid Trivial-Scholan i Götheborg. Nog hade ungdomen mycket gagn af denne Läraren; men Schole-ſtoftet qväfde hans ſinnes eld och hans förra munterhet. Lyckligt vis kom Konung Carl XI til Götheborg, och lärde känna Forsſelii egenſkaper. Påfölgden blef, at Konungen ſedan utfärdade et nådigt Bref til Conſiſtorium i Skara, dat. Kongsöhr d. 5 Maji 1682, af innehåll, "*at ſom Forsſelius* "*under Konungens viſtande i Götheborg, århål-* "*lit nådig förſäkran på förſt ledig blifvande Pa-* "*ſtorat; ty anbefaltes Conſiſtorium, at förordna* "*honom til Kyrkoherde vid Tunhems Paſtorat,* "*med deſs tillydande rättigheter, antingen Gället* "*vore regale eller ej, efter ſom han var både* "*capable och meriterad.* — Men ſom Kongl. Rådet Grefve And. Torſtenſon ſtraxt efter inkom til Kongl. Majeſtät med ſin underdåniga föreſtällning, at hans förfäder af ålder uti denna förſamling ägt *jus vocandi*; ſå blef detta Paſtorat icke Forsſelii lott. Konungen ärnade följ. året utnämna honom til Rångedala Gäld; men ockſå denna gången var lyckan

lyckan vidrig, sedan Församlingen uti en supplique til Konungen, yttrat sin underdåniga åstundan, at få til deras Kyrkoherde Predikanten vid Öfverste Hamiltons Regemente Joh. Jhre, hvilket i nåder beviljades Emedlertid vardt Forsselius 1683 Poëseos och Historiarum Lector vid Götheborgs Gymnasium, och tilträdde denna sysslan med en lärd Oration på Latinsk vers, *de origine, incrementis, officio, dignitate ac præstantia Poëseos.* — Flyttad i et friare fält, ifrån sämre til bättre vilkor, började hans snille at åter qvickna och samla krafter. Hvad han nu skref såsom Poët, var lifligt och fullt af de skönaste uttryck. Men Rångedala Pastorat blef snart ledigt, och hårpå ärhölt han Konungens nådiga fullmagt år 1685. Riksdagsman var han 1693, och parenterade då på Skara Stifts vägnar, öfver Drottning Ulrica Eleonora, på Latinsk vers. År 1698 flyttades han såsom Pastor och Præpositus til Alingsås Stads och Lands församlingar, där han sedan hela 30 åren med värdighet tjente. År 1699 præsiderade han uti et Präстmöte i Skara, med en färdighet som förkjusade dess åhörare. Han hade om sommaren 1715 rest til Rommeled at besöka sine anhörige, när hans ena ben vardt krossadt, under et olyckligt fall af en häst som med honom stupade. Känning häraf följde honom sedan så länge han lefde. Han predikade Juledagen 1728, uti den ena Lands-

 för-

församlingen, och när han Annan-dagen hade i Staden skriftat, mässat och ensam haft Communion-förrättningen, skyndade han ifrån Kyrkan til fots, ut på Landet där han bodde. Men en förkylning förde honom i dödens armar, och d. 2. Jan. 1729 var han redan förgängelsens rof. Biskop Svedberg hölt öfver honom Likpredikan, och poëtiska blomster ströddes på dess grift, af de tvenne ypperlige Skalderne, *Gustaf Lithou*, och Fru *Sophia Elisab. Brenner*; Den förres *Elegidion* är tryckt uti dess *Poëmata Heroico-Miscellanea, P. I. Holm. 1734. p. 204—211* — och den senares *Graf-Skrift* läses uti 2 *Delen af Soph. Elis. Brenners Poëtiska Dikter, Stockh. 1732. — p. 92.* —

En vidsträckt och grundelig insigt uti Theologien, Historien Antiquiteterne, och de så kallade lärda språken, gjorde Prosten Forsselius allmänt känd och högaktad inom Fäderneslandet. Såsom Latinsk Poët, tilhörer honom et ärerum uti Apollos tempel. Också har hans poëtiska ådra varit rikhaltig, såat man kan räkna en ansenlig mängd af dess större och mindre Skalde-stycken, tid efter annan författade. Den som åstundar känna alla dessa, så til sina tillfällen som titlar, hänvises til det lärda Academiska arbete, hvarutur denna Biographie är hämtad, och som nedanföre skall nämnas. Emedlertid och til prof för vitterhets älskare, af Forsselii styrka och smak,

at

at ſkrifva Latinſk vers, må anföras et ſtycke utur deſs *Parentation*, öfver Drottning Ulrica Eleonora, tryckt i Götheborg år 1694. — Poëten införer här den döende Drottningen, ſåſom tiltalande ſin ſon, Prins Carl —

Hæc memori condas animo, fidisſima Mater
Admonet extremum: Patrii ſi limina regni
Scandere contingat, Tibi ſit primaria Summi
Cura Dei, fideique decus venerabile, veræ
Religionis amor, quali Tua Patria centum
Nunc annos fruitur felix, Eccleſia Chriſti.
Alma Themis placeat; celſoque humilique bilance
Jura feras æquus parili! Clementia Sceptro,
Illa Dei Soboles, ac dos clarisſima Regum,
Sit Comes indiviſa Tuo. Violentia triſtis
Ad Libycas abeat portas! feritate timeri
Se jactent alii, ac duro vis turbida ferro!
Lene fluit Nilus, ſed cunctis amnibus extat
Utilior: ripas frendentibus Iſter arenis
Alluit, et Gothicas horrendus Gutalus alpes.
Sic, Matri credas, Regum tranquilla poteſtas
Eſt rigida melior. —

Proſten Forsſelius gifte ſig 1685 m. *Chriſtina Walleria*, och hade med henne 15 Barn.

(Se Hiſtoriola Litteraria Poët. Veſtrogoth. Latinorum, P. VII. et VIII. Auct. Ol. And. Knös, Phil. Adjunct. Ups. 1785. p. 144 — 177.)

FRONDIN, ELIAS, *Kammar-Råd, och Hiſt. Profesſor* i Upſala, född 1686. Fadren Mag. *Eric Frondin*, var Proſt i Våhla i Veſtmanland, och hade i ſit Gifte *Margaretha*

Rhalambia, ſom ock var Proſtdotter därſtädes. Tidigt kom Frondin til Upſala, där han, efter aflagde Lärdoms prof, 1710 vardt Phil. Magiſter. Docens i Philoſophien 1718, och 1720 vice Räntmäſtare, til ſin gamle Svärfaders Acad. Räntemäſtaren Berge Rommels biträde, hvarefter 1721, följde Kongl. Fullmagt på ſamma ordinarie ſyſſla. År 1730, förordnades han genom Kongl. Fullmagt, til Profeſſor Ord. Hiſtoriarum, vid Upſala Academie, och denna ſyſſlan beklädde han i 17 år. På begäran, ärhölt han 1747 tjenſtfrihet, med bibehållande af hela lönen och Kammar-Råds Caracter, och afled i Upſala, 1761.

Om hans *vältalighet*, yttrar ſig Profeſſ. J. N. Hageman i *Grafſkriften:*

Semper ab ore lepos et ſvavia mella fluebant,
Utilibus numquam non comitata jocis
Non verbis doctrina minor, non arte venuſtas,
Lingva ſui compos nil niſi grande tulit.

Prof. Frondins utgifna *Arbeten* äro, utom flera *Programmer* och *23 under deſs Præſidio utgifne Diſputationer*, *tvenne Parentationer; öfver Domproſten Djurberg, Ups. 1736 och öfver Profeſſor Hermanſſon*, *1737*: båda tryckte *in 4:o* — *Oratio ad Principem Adolphum Fridericum, cum auguſta præſentia ſua Upſalienſes Muſas dignaretur, d. 27 Jan. 1744, in fol.* —

Gift 1715 m. *Gunnila Rommel.* Sonen *Berge Frondin*, *Bibliothecarius* vid Kongl Academien i Upſala och *Ledamot* af Kongl. Witterh.

Witterh. Acad. ſamt Kongl. Vett. Sällſkapet i Upſala, är för ſin ſällſynta lärdom, vältalighet och ſmak, i den lärda verlden på det fördelaktigaſte känd. Han dog i Upſala 1783.

(Denna Biographie, är meddelad, af vice-Bibliothecarien i Upſala, Hr. Mag. O. A. Knös.)

FRYKSELL, ELAV, *Proſt* och *Kyrkoherde* i Väſe härad, f. i Frykeruds Socken i Vermeland 1684, af Bondeföräldrar. Fadren *Olof Knutsſon* hade gjort et löfte, at Sonen ſkulle ſtudera til präſt. Vid Upſala Academie, lade han ſig med mycken framgång på flere vettenſkaper, och hugfältes mäſt för Lagfarenheten, måſte dock efter Fadrens vilja, lemna detta ſtudium. Han blef, efter aflagde lärdoms prof, Magiſter år 1710, präſtvigd 1712, och efter några ringare ſyſlor, antogs vid Gymnaſium i Carlſtad. År 1716 upvaktade han i Åmål, hos Heſſ. Arfprinſen, ſedan K. Fredric, hvilken för ſin i Norige undfångne bleſſure fördes dit, och beſöktes under deſs curerande af ſin Gemål Prinſesſan, ſedan Drottning Ulrica Eleonora. Frykſell predikade vid det Furſteliga Hofvet med det bifall, at Prinſesſan begärte åtſkillige af deſs predikningar. 1717 blef han Mathes. Lector i Carlſtad. 1719 Eloq. och Poës. Lector. 1721 Paſtor i Väſe härad. 1722, beviſtade han, ſåſom Ledamot, den ſå kallade Troll-Commisſion. 1731 præſiderade på et

 präſt-

präſtmöte. 1737 Proſt. 1738 och 1740 Riksdagsman, och fick båda gånger af Drottningen *gull-medailler*, til nådigt minne af hans tienſt i Åmål. 1741 upfördes han på förſlag til Super-Intendent i Carlſtad. Han var en grundlärd man, och hade ſärdeles talegåfvor. Några hans *predikningar* äro tryckte, och hans *Poſtilla* ligger ännu i Mſcr. färdigſkrefven. Til ſlut blef han blind och dog 1751.
(Sv. Merc. 2. d. f. 1758. p. 138.)

FRÖLICH, CARL GUSTAF, *Grefve* och *Kongl. Råd*, var född 16 . . . och Son af Öfverſten *Hans Chriſtoph. Frölich*, ſom omkring år 1640, gick uti Svenſk tjenſt. Modrens namn var *Eliſabeth von Pleſſen.* Inom Krigs-Ståndet gjorde han de vanliga ſteg och var Öfverſte, när han 1682 fick Introduction på Riddarhuſet, ibland Svenſke Adelsmän. Omkring år 1700 blef han General, Friherre, och 1704 General af Infanteriet, ſamt Gouverneur i Riga. I ſlutet af år 1706 utnämdes han af K. Carl til Grefve, Kongl. Råd och Præſident i Lifländſka Hofrätten. afgick med döden 1714.

Gift. f. g. m. *Platina Bengtsdotter*, a. g. m. *Beata Chriſtina Cronſtröm.*

Kongl. R. Gr. Frölich hade en Broder, *Hans Fredric*, född i Sverige 16 . . . adlad 1693, Öfverſte 1711, och död i Lübeck 1715. Med ſin Fru *Anna Margaretha Silfverſvärd*

svärd, hade han 26 barn — Grefve *Carl Frölich*, son af Kongl. Rådet, tiente ifrån yngre åren vid K. Carls sida, och blef, sedan han varit Landshöfdinge, sist Præsident i Åbo Hofrätt. Dog 174 . . .

En Syster til Kongl. Rådet, var den för sina fanatiska griller bekanta *Eva M. Frölich*. Hon hade varit gift uti Riga, där hon först på 1680 talet började munteligen och skrifteligen utsprida sin orediga hjernas foster. Sedermera reste hon til Stockholm, och ville äfven här vara Apostel — Hon vardt af Stockholms Stads Consistorio upkallad och examinerad, sattes i fängsligt förvar; men lösgafs såsom sinnes-svag. År 1685 vardt hon förvist ifrån Stockholm, då hon satte sig på et skepp och reste til Tyskland. Äfven härifrån vardt hon snart förafskedad, och tog vägen åt Amsterdam. Här slog hon up öfver ingången til det hus i hvilket hon bodde, denna Inscription:

Hier vohnet eine tausendjährige Prophetin,
Welche heisset Eva Margaretha Frölichin.

Efter 4 års vistande i Amsterdam, kom hon 1692 åter til Stockholm. Resan lyckades henne då icke bättre, än at hon af Kongl. Svea Hofrätt dömdes til et beständigt fängelse. Vid et förhör i Hofrätten, tog hon på sig en klädning af många färgor, och bandt et svärd vid sidan. När man frågade henne orsaken til denna rustning, svarade hon, at

 hon

hon följde Pauli råd uti Ephes. 6. v. 13. — Hon förde ock med sig til Stockholm en stallbroder, som varit Guldsmed i Riga, och lämpade på sig och honom Malachiæ ord, Cap. 3: 2. 3. — Ibland flere hennes galna och underliga skrifter, som äro tryckte ifrån år 1684, til och med 1688, är denna nog löjelig: *Sechs Leider gemacht auf die gottlosen Consistorial Priester in Stockholm, die mich verfolgten, umb ihres verfluchten Beicht-geldes willen.* — *in 8:o*

(Se von Stiernmans Geneal. Matr. p. 38 — p. 936 — K. Carl. XII:tes Hist. af Dr. Norberg, registret; p. 47. — 2 Delen. — Palmschöldiana — Alnanders Hist. Librorum prohibitorum in Svecia, P. I. Ups. 1764. —)

FUNCK, THOMAS, *Öfverste.* Föddes år 166 . . . och var Son af *Assessoren i Bergs-Collegio Johan Funck*, med *Elisabeth Hansdotter.* Uti Konung *Carl XII:tes, Historia*, nämnes han så ofta, at han icke kan vara okänd, för en efterverld. Redan var han Capitaine af Lifdragonerne år 1701, då han tappert fäktade emot Polske Castellan Oginski, och undsattes af Konung Carl i egen person. Uti action vid Clissau 1702 visade han äfven prof af tapperhet, och efter vunnen seger därstädes, updrog Konungen honom, at gå til Sendomir, för at där inrätta et magazin. 1703, vid Thorns belägring, sändes han med 200 hästar, til staden Posen, at

at begära proviant, ſom af Magiſtraten därſtädes med trotſiga ord afſlogs. 1704 blef han Öfverſte-Lieutenant, och gjorde detta år en lycklig expedition emot et partie Saxar vid Bug-Strömmen. Ärhölt Öfverſte fullmagt vid Södermanlands Regemente 1710, och affärdades ſ. å. ifrån Bender til Conſtantinopel, at uppå Konung Carls namn och credit, ſåſom fullmägtigad General Krigs-Commisſarius, anſkaffa 400,000 Riksdaler. Denna ſumma negocierade han, för Hans Majeſtäts räkning, af Engelſkè köpmän, och ſände penningarne Konungen til handa, med Legations-Secreteraren Perman, hvilka ſtraxt af Konungen utdeltes, til de hos Konungen varande officerare och Soldater. Uti Neügebauers ſtälle, ſom förordnades til Regerings Råd i Pommern, vardt han 1711 utnämd Envojé vid Turkiſka Hofvet, där han i Junii månad hade en högtidelig audience hos Caimakan, eller Stor-Vizirens Vicarius, hos hvilken han undfägnades med complimenter, Caffé, Sorbet och rökelſe. — Ockſå fick både han och hans Svite Caftaner. Til Divan eller Turkiſka Rådet, ingaf han i Aug. m. ſ. å. et Memorial, rörande Portens biträde emot Czaren. *Anonymus von Leben und Tod Carl XII,* berättar, at Funcken i anledning af detta Memorial, kom i arreſt i Conſtantinopel, men denna berättelſen är ogrundad. Däremot är ſant, at Envojé Funck vid detta tilfälle lät be-

bedraga sig af Caimakan och af Mufti, at utom Sultans minne, hos hvilken han var en väl ansedd Minister, och utom sin Konungs tilstånd, resa ifrån sin post. til Turkiska Arméen. När han kom fram til Turkiska Lägret, märkte han straxt bedrägeriet, då honom af Stor-Viziren antyddes, at genast förfoga sig til Bender, för at anmana K. Carl, at *skyndesamt resa utur Turkiet, så kärt honom vore, at undgå en eljest förestående skymf och olycka.* —

Man kan lätt föreställa sig, huru litet välkommen Envojé Funck skulle blifva hos sin Konung, särdeles då han *sådane hälsningar at frambära*, och dessutom rest ifrån sit ställe utan ordres. Vid ankomsten til Bender, drögde 3 eller 4 dagar, innan han fick tala med Konungen Änteligen lät Konungen honom göra sin berättelse, om sakens hela sammanhang, hvarpå han fick befallning, at tils vidare vara qvar i Bender. Efter några veckors förlopp, sändes han åter til Constantinopel såsom Envojé, och fick i sit sällskap, Gen. Adjut Gr. Jac. Torstenson, Gen. Adjut. Sten Arvidsson, och Secret. Herm Cedercreutz. De ärhöllo med ny högtidlighet audience hos Stor-Viziren, då talet mäst gick ut på *Konungens resa. Hvarföre reser icke din Konung härifrån landet, hem til sit egit?* frågade Stor-Viziren ibland annat. *Hans Majestät*

ſtåt har intet ſagt mig ſina raiſoner, ſvarade Funcken; *Men ſå mycket jag hört, väntar H. M. huru Sultan nu behagar yttra ſig ſedan freden är ſluten med Czaren, tvärt emot Sultans ſkrifteliga förſäkran, ſom lofvat, at alt ſkulle ſke med Konungens vett och minne. — Om han intet vill gå ſin väg,* ſade Stor-Viziren, *ſå ſkal jag binda honom på en vagn, och köra honom hädan* — *Funcken* gaf til ſvar: *Stor-Viziren kan ſäkert tro, at min Konung låter intet binda ſig af hvem det ock vara vill. — Och griper någon H. M. med våld, ſå brukar han våld igen, ſå länge han kan röra ſit minſta finger.* — Den myndige Turken blef vred, och viſte Funcken dörren. Ockſå blef både han och deſs ſvite, utom tältet af vagten tagne och til Tartar Chan förde. Hans ſällſkap lösgafs, efter några dagar, dock ſå, at de ſkulle ofördröjeligen förtoga ſig åt Bender; men Funck blef qvarhållen, under en vagt af 200 man, likväl höfligt bemött, och det uti en tid af några månader. Stor-Viziren ſåg ſig änteligen nödſakad, at ſtälla ſig ſåſom Funcks vän, ſedan hans falſkhet emot Konung Carl, mer och mer vardt updagad, hvarvid han vågat at nyttja ſjelfve Sultans namn. Han hade därföre flera vänliga och förtroliga conferencer med Funck, förſäkrandes honom, om *ſin fullkomliga tilgifvenhet för den Svenſke Monarken.* I Julii månad 1712 hade Envojé Funck audience hos ſjelfve Sultan,

Sultan, hvarmed ingen kunde vara mindre nögd än den konſtige och falſke Stor-Viziren. Dennes rättmätiga fall påſkyndades i ſynnerhet, genom tvenne Memorialer, ſom Envojé Funck, kort efter ſin audience, ſkaffade uti Sultans egna händer, utaf hvilka Sultanen vardt omſtändeligen uplyſt om de konſtgrep ſom Stor-Viziren brukat emot K. Carl, uti ſina underhandlingar med Ryſſarne. På et rätt behändigt ſätt, blefvo deſsa Memorialer, inom en kort tid lemnade åt Sultan. Det förra framgafs af Funcks egen Portvaktare, ſom med goda ord och penningar blef öfvertalad at påtaga ſig ärendet, och det ſenare af hans Köksvaktare. Båda deſſe, pasſade ut Sultan, då han gick utur Kyrkan efter förrättad andagt. Båda hände väl det miſsöde, at de fördes i arreſt, men efter et litet förhör, vordo de lösgifne. När Sultan i Nov. 1712 i egen perſon och med ſin Kejſerliga ſvite reſte til Adrianopel, fick Envojé Funck Kejſarens befallning, at ock inſtälla ſig uti deſs Läger. Efter Calabaliquen i Bender, reſte Funck ifrån Adrianopel, 1713, och mötte Konung Carl på reſan til Timurtasch. Härifrån ſkulle han i ſlutet af ſ. å. följa Konungen til Demotica; men ſjuknade vid ſamma tid uti en hetſig feber, ſom efter några dagars förlopp, förde honom i grafven.

(Konung Carl XII:tes Hiſtoria, af Dr. Norberg, 1 och 2 D. —)

FÄR-

FÄRLING, JSRAEL, *Lieutenant* vid Veſtmanlands Cavalerie. Född år 1587 Om denne mannens härkomſt och lefnad, har man ſig icke mera bekant, än detta, at han var Lieutenant och bodde på Nibble gård uti Tillberga Socken i Veſtmanland. Men följande händelſe har gjort honom minnesvärd: år 1664 d. 17 Oct. dog denne Färling, och ſtod lik omkring 6 veckor. Förſta Söndagen i Adventet t. a. ſkulle han begrafvas. Lördagen förut, hade de ſom ſkulle ringa och gräfva emot aftonen kommit ifrån Kyrkan, och njöto någon välfägnad vid gården. En huſtru gick in med en vedfamn i ſalen, där liket låg. Hon ſåg då Lieutenanten ſitta uppe i likkiſtan, hvilken tiltalade henne: *Huſtru Kerſtin, gif mig mina byxor och tåflor*, hvarvid huſtrun af häpenhet dånade. En tjenſtegäſſe, ſom hörde bullret vid huſtruns fall med vedfammen, ſprang in, hvilken Lieutenanten äfven tiltalade: *Olle, gif mig mina byxor och tåflor.* — Bäfvande gaf Olle ſin Husbonde hvad han begärte, och i det ſamma reſte Lieutenanten ſig up utur lik-kiſtan, då kälen, med mycken ſvett och blod runnit af honom. *Hvad är det at jag ligger här*, frågade Lieutenanten? *Lieutenants far*, ſvarade gåſſen, *I hafven legat lik. — Du ſäger intet ſant — Jag undrar om det är ſant*, ſade Färling, vändande ſig om, och beſkådande ſig ſjelf. Man

Man ledde honom därpå til andra ſtugan, där folket ſatt och fägnades, hvilka, när de ſågo honom lefvande blefvo högſt förſkräckte. Lieutenanten bad dem icke rädas, tog på ſig kläderna, och ſade til ſina drängar: *Efter Gud har gifvit mig igen lifvet, ſå faren åſtad och ſägen dem alla återbud, ſom äro kallade til mit grafööl. — Komma de alla hit, ſå vilja de hafva något til bäſta.* — Hans befallning åtlyddes ſtrax. — Denne Färling, ſom förut varit en ſträng man, ſkall ſedan hafva ändrat ſit lefverne, och man utviſar ännu en ſten et ſtycke ifrån gården Nibble, vid hvilken Lieutenanten ifrån den dagen förrättat ſin dageliga böneandagt. Han lefde däreſter til år 1666. Den nämde goſſen Olof Larsſon, var ännu i lifvet 1737, ſåſom Kyrkovaktare i Tillberga Socken, och har för många intygat ſanningen af alt detta. Gamle män inom Förſamlingen hafva ock berättat, at man kallat denne Färling *Nibble Skrubben*, emedan han efter denna beſynnerliga händelſen ſkydt andra männiſkjors ſällſkap, mäſt lefvat för ſig ſjelf, gått omkring huſen hemma och läſt. Uti Tillberga Sacriſtia, förvaras än i dag, Lieutenant Färlings Likfana, ſom hängt öfver grafven, med denna påſkrift: *Kongl. Majeſtäts Tro-Tjenare och Lieutenant öfver Våſtmanlands Cavalerie, den Ehreborne och Manhaftige Jſrael Olofsſon Färling är födä år 1587, d. 8 Aug. och afſomnade*

somnade d. 2 Febr. år 1666. Gud förlåne honom en frögdefull upståndelse.

(Se O. Graus Beskrifning öfver Westmanland. p. 257. — O. Tillæi Berättelse om döds-teckens ovisshet.)

G.

GADELIUS, SVEN, *Theol. Lector primar.* vid Götheborgs Gymnasium. Föddes i Westergöthland 1669. Fadren *And. Gadelius* var Kyrkoherde i Torestorp. Med vackra Academiska studier, prästvigdes han 1696, och blef följande året Græc. Lingv. Lector vid Gymnasium i Götheborg, då han i stället för Inträdes tal, 1698 parenterade öfver K. Carl XI, och præsiderade s. å. på Prästmötet för Artiklen *de Creatione.* 1704 vardt han transporterad til andra Theol. Lection, och at visa sin skicklighet härtil, försvarade han 1705 i Lund under Prof. Poppelman, en dissertation *de S. Coena.* Detta skedde med den distinction, at han följande året, frånvarande och efter Phil. Facultetens beslut, utan vidare specimina, ärkändes och förklarades för Magister; en sällsynt heder vid Svenska Hög Scholar. — 1715 blef han Förste Theol. Lector, samt Prost öfver Fjäre och Wilske Härader. Han bestridde med heder sit ämbete, præsiderade vid flere prästmöten, hade röster til Biskop i sit Stift år 1725, ägde god insigt i Theologia Dogma-

tica och i grundſpråken, och var ſärdeles arbetſam. Dog 1743. Han lemnade i *Handſkrift* efter ſig: *Utläggning öfver I Moſis Bok* — *Öfver Pauli Bref til Epheſerne och Galaterne* — *öfver Johannis I. Bref* — *och en fullſtändig Hiſtoria Evangelica* —

Gift m. *Rachel Hall.*

(Se Gjörv. Biograph. Sv. Goth. —)

GARTMAN, JOHAN, *Juris Profeſſor* i Upſala. Var född i Mariæſtad 1624, af Borgaren *Nils Johansſon*, och deſs huſtru *Catharina Jansdotter.* När han år 1647 kom til Upſala, lade han ſig i ſynnerhet på Theologien och de Orientaliſka Språken; men ſedan han, 1653, antogs til Informator för Friherrarne Chriſtopher och Conrad Gyllenſtierna, vände han ſin håg til Politiquen och Lagfarenheten. Med deſſe Herrar, började han 1659 en utlänſk reſa. Vägen togs til Dannemark, och därifrån åt England; men en ſtorm nödgade dem, at förſt ſtälla koſan til Holland. Ifrån England reſte de ſedan til Frankrike, beſågo vidare flera Städer i Tyſkland, och förfogade ſig til Italien. Efter 16 månaders viſtande i Rom, reſte de åter til Frankrike, och ännu en gång til Holland, i affigt at någon tid ſig uppehålla i Leiden och Franecker. Efter hemkomſten år 1667, blef Gartman Bibliothecarius hos Riksdrotſen Gr. M. G. De la Gardie och därifrån 1668, Juris

Juris Profesſor i Upſala. Han räknades ibland ſin tids lärdaſte män. Gifte ſig 1670 m. *Margaretha Angerman.* Dog 1684.

Han har utgifvit: *Elogium D. Erici Gyllenſtierna, R. Sv. Senatoris. Holm. 1658* — *Tractatus de Poenitentia Legali.* —

(v. Stiernmans Bibl. Sv. Goth. I. III. Mſcpt. —)

GAVELIUS, PEDER, *Borgmäſtare* i Stockholm. I Gefle var han född år 1601, där Fadren *Peder Hansſon*, gift med *Ingri Pehrsdotter* var Rådman och Handlande. Med et qvickt och eldfullt ſnille, gjorde han ſtora framſteg på Lärdomsvägen, ej allenaſt vid Upſala, utan ock vid flera Tyſka Läroſäten. Lagfarenheten var i ſynnerhet desſ ſtudium, och under hans viſtande i Iena, vardt honom Juris Profesſion därſtädes tilbuden. Han afſlog detta anbud, reſte ifrån Iena 1633, förſt til Holland och därifrån til Frankrike, ſtannade vid Univerſitetet i Orleans, och efter aflagda Lärdomsprof, vardt han där 1634 Juris utriusq. Doctor. Följande året återkom han til fäderneslandet, ſedan han med utmärkt beröm, och en allmän högaktning för ſin utbredda Lärdom, uti hela 13 åren viſtats i främmande land. År 1637, vardt han kallad och vald til Borgmäſtare i Stockholm. I detta ämbete, var han vid några Riksmöten Ordförande för Rikſens Borgerſkap, då han, ſom det om honom heter,

"til Hennes Majeſtäts vichtiga propoſitioner, med "et godt beſked privilegen ſvarat, och Borger- "ſkapets mening förklarat hafver; hvilket alt kräf- "ver icke allenaſt vishet och lärdom, utan ock för- "ſigtighet, en tidig fogelighet, beſkedelighet och "lämpa, thet allom icke gifvit är. — Han var uti ſit 44 ålders år, när han vandrade all verldenes väg 1645. I Stockholms Storkyrka vardt han begrafven, med Likſermon ſom hölts af Paſtor Prim. Dr. Ol. Laurelius, öfver denna *Texten: Exod. 18. 21 "Sök tig up ibland alt "folket, redeliga män, the ſom fruchta Gud, ſan- "färduga, och the ſom hata girughetena, them "ſätt öfver them.*

Gift m. *Kerſtin Nilsdotter.* Sonen *Mårten Gavelius* adlades år 1686, och kallade ſig *Cronſtedt.* Han hade Directeurs Titel och dog 1696. Hans fyra ſtjufbarn, *Oldermänner*, blefvo äfven 1693, med ſamma namn adlade. Älſte ſtjufſonen *Joh. Olderman Cronſtedt*, var Theol. Profesſor i Upſala — *Jacob Cronſtedt* vardt Grefve och R. Råd — *Gabriel*, vardt General-Lieutenant, och *Carl*, Friherre och Præſident i Kongl. Krigs - Collegio. —

Borgmäſtare Peder Gavelius, hade en Brorſon med ſamma namn, ſom benådades 1627 med Adelſkap, och kallade ſig *Cederſkiöld*, ockſå intagen uti denna Biographiſka ſamling. — Äfven var en *Lars Gavelius*, Asſesſor i Götha Hofrätt, död 1661, och förmode-

modeligen af ſamma ſlägt ſom förenämde *Gavelier.* Denne hade tvenne Söner: *Jacob*, ſom 1698 adlades med namnet *Lagerſtedt*, och *Magnus Gavelius*, ockſå adlad 1682 med tilnamn af *Lagercrantz.*

(Likpr. med Perſonalier öfver den äreborne och höglärde mannen Doctor Peder Gavelium — tr. i Stockholm 1645 in 4:o — v. Stiernmans Geneal. Matr. — Ejusd. Bibl. Sv. Goth. T. III. Mſcpt.)

Geijer, Bengt Gustaf, *Bruks-Patron.* Född 1682, på ſtora Bähr i Veſtmanland. Fadren var Skogs-Inſpectoren *Chriſtopher Geijer*, och modren *Engel Carlberg.* Stamfadren af Tyſk adelig ätt, inkallades af Konung Guſtaf Adolph til Sverige, med flere Bergskunnige Män, til Svenſka Bergverkens uphjelpande. Sedan ynglingen lagt god grund i Studier, blef Bruks handteringen hans förnämſta yrke. Han nedſlog ſina bopålar i Wärmeland, Elvedals Härad, Eks och Råda Socknar, där han uti ſnart ſagt en ödemark, inrättade och upbyggde flere Stångjärns Hamrar, Manufactur-och Masugnar, ſå at han upbragte ſina verk til öfver 6000 Skeppds ſmide. Ifrån Skogs-roten röġde och upodlade han, ſå många Hemman, Torp och Boſtäder, at til desſas årliga utſäde tarfvades emellan 3 och 400 Tunnor.— En folkſkara af emellan 2 och 3000 Männiſkjor voro genom hans driftighet förſörgde. Han räknade äfven för en glad ſkyldighet,

at af sin förmögenhet räcka en hjelpsam hand och tilfälle til förtjenst, åt en torftig och behöfvande allmoge, uti Elwedals, Frisdals-Härad och Dalarne. Med en outtröttelig flit och ospard kostnad, uträttade han således hvad uti arbetsvägen möjeligen åstadkommas kan af en männiſkja, som sätter sin ära och sit nöje däruti, at odla en tacksam jord, at öka folkhopen och at rikta Kronans cassa. Bruks-Patron Geijers förtjenst var härunder så mycket större och hans ombemödande så mycket berömligare, som han til en treflig och gagnande Bostad förvandlade ställen, där ingen utom vilda djur tilförene vistats. — Egen Kyrka upbygde han, och den nyttjas nu af en talrik Församling, som välsignar Bruks-Patron Geijers mull, och med högaktning nämner dess namn. Hans stora och sammanhängande egendom, under namn af *Uddeholms Bolaget*, skall efter dess förordnande, för all tid drifvas samfält af dess barn och efterkommande med senare Giftet. — Gammal och trött afsomnade han, år 1746. Gift f. g. m. *Engelborg Strokierk*, a. g. m. *Lovisa Traneus*. — Uti förra giftet hade han en Son och en Dotter, och i det senare 10 barn, 7 Söner och 3 Döttrar. — Ibland desse värdige barn af en värdig Fader, må nämnas Bergs-Rådet *Emanuel* af *Geijerstam*, som skrifver sig til Ahlquittern, och som med en mogen, en rådig drift och sköt-

sel

ſel af de Bruksegendomar han dels ärft dels ſjelf ſig förvärfvat, icke mindre gagnat Fäderneslandet, än han gjort heder åt ſina förfäders och ſit eget namn.

(Perſonalierne efter Likpr. öfver Bruks-Patron Bengt Guſt. Geijer, hållen af Proſt. Bengt Piſcator, tr. i Carlſtad, 1761. — Frih. J. A. Rehbinders Matr. p. 292. —)

GERNER, ANDERS, *Borgmäſtare* i Stockholm. Föddes där 1632. Fadren *Albrecht Gerner*, var en förmögen Handlande, gift med *Maria Vaſton*, båda af Skottſk Famille, hvilkas Föräldrar för Religions förföljelſer, emot ſlutet af 1500 talet, flyttat, dels til Sverige, dels til Dannemark och Norje. Efter väl använd tid utrikes, och i ſynnerhet vid Univerſitetet i Königsberg, återkom den unge Anders Gerner til fäderneslandet 1651, och blef af då varande Riks-Marſken, R. R. Grefve Mag. Gabr. De la Gardie, ſåſom känd för qvickhet och mognade kunſkaper, uti angelägne ärender ſänd, til den vid Kejſerliga Hofvet i Wien, då varande Svenſke Extra Ord. Envojén, ſedermera R. R. Biörnklou, där han på 3:dje året viſtades. Hemkallades af Gr. De la Gardie, at handleda deſs Son, Gr. Guſtaf Adam De la Gardie uti deſs ſtudier, hvaruti han fortfor, til år 1661. Som Gerners håg mäſt var ſtäld därhän, at genom utrikes reſor, öka ſin

kunſkap, om främmande Rikens och Staters Politiſka, Oeconomiſka och Handels-författningar, med deras relativa interesſen, ſå företog han ſig en reſa ſ. å i ſällſkap med tvenne unga Baroner Leijonſköld til Dannemark, Hollſten, Holland, Brabant, Frankrike, och en del af Tyſkland, hvarefter han någon tid ſtannade uti Italien, återkommandes til Sverige vid ſlutet af år 1665. Straxt vardt han af Kongl. Regeringen utnämd til förſte Protocoll Secreterare uti Stora Cancelliet, hvilken ſyſſla han värdigt föreſtod til år 1671, då han, efter enhällig kallelſe af Stockholms Borgerſkap, blef förordnad til *Politie* Borgmäſtare. Vid Riksdagen 1672, då Minoritets Regeringen uphörde, vardt han ſit Stånds Taleman och adlades 1676, med bibehållande af ſit Fädernes namn. Uti ſin bäſta ålder, dog han 1683 i Stockholm, 51 år gammal, af en miſslyckad åderlåtning Gift 1669 m. *Eliſabeth Pfeiff*, Enka efter Kongl. Secr *Joh. Eberh. Schantz*, dotter af Biſkopen i Revel, *Dr. Joh. Pfeiff*, och *Anna Grundel*, Borgm. *Jacob Grundels dotter.*

Af denna Skottſka familien, ſom flyttade til Dannemark, äro ännu vid Kongl. Amiralitetet i Dannemark, tvenne *Öfverſtar* och *Contre-Amiraler*, *Gerner*, berömde Sjö-Officerare.

(Se Perſonalierne til Likpr. hållen 1683. —)

GERNER, ALBRECHT, *Öfverſte* och Rid-

Riddare af Kongl. Sv. Orden. Son af föregående Borgmästare *Anders Gerner* och Fru *Elisabeth Pfeiff*, född i Stockholm 1682. Vid Upsala Academie, hade han i synnerhet läst Mathematiken, Fortification och Språken, då han gick uti Krigstjenst vid Kongl. Lifgardet, och åtfölgde de troppar, som 1704 ifrån Riket affändes til Kongl. Arméen i Polen, hvarefter han deltog uti alla förefallande större och mindre Krigs-operationer. Efter Konung Carls ingång 1706 med hela Arméen i Sachsen, blef han, 1707. Cornet vid Lif-Dragone-Regementet, och gick med Arméen utur Sachsen, hvarefter flera häftiga bardalekar följde, i synnerhet det blodiga flaget vid Holoffin, 1708, då Konungen, som sjelf anförde Infanterie-attaquen, på den bakom kärr och moras retrancherade Tyska Arméen, af några och 20,000 man, efter vunnen seger, fick se Cornet Gerner, ehuru illa blesserad, och sedan 2 hästar voro honom undanskutne, likväl hafva frälst sit standar, hvarvid stången var affkuten, och såsom ensam Officerare, commendera det lilla quarblefna af Compagniet, saluterande Konungen med Standarstumpen. På tilfrågan, fick Konungen af honom veta, at båda Capitainerne, båda Lieutenanterne, och hela Manskapet, på 13 man nära, voro skutne eller blesserade. Cornet Gerners hurtighet och mod behagade Konungen mycket, och lof-

 vade

vade Hans Majeſtät uti de nådigaſte ordalag, at hafva honom i minne. Men de flere ſtraxt därpå förefallande attaquer, marchen til Ukraine, och ſluteligen det olyckeliga ſlaget vid Pultava, hindrade en lång tid värkſtälligheten af detta nådiga löfte.

Efter Pultava ſlaget, blef Cornet Gerner, tillika med ſtörre delen af de Svenſke krigsfångarne, och efter den ängſlande procesſion i Czarens triumf, förd från Muſcou, och därifrån til den lilla Staden Solikamſkoij i Siberien. Här utſtod han, jämte ſine olyckelige Kamerater, mycken nöd, ſmälek och elände. Men genom et ſärdeles förſigtigt upförande, tilvant han ſig ſmåningom den grad af Commendantens förtroende, at han, utan bevakning, fick gå på jagt, när han ville. Denna frihet nyttjade Gerner, at genom ſmå upmuntringar, och flere anſtälde prof, förſäkra ſig om tvenne Ryſke Bönders tilgifvenhet och trohet, hvilka väl kände landet och alla vägar, och hvilka ſluteligen förklarade ſig villiga, at emot god betalning, för hans ſkull äfventyra något. Cornet Gerner, hade emellertid, med mycken flit, lärt ſig Ryſka Språket, och i ſynnerhet Bondedialecten. Han hade ock, genom en Lutherſk Präſts omſorg i Muſcou, fått både en god Charta öfver Siberien, och en Compaſs. Så ſnart han med alt detta var förſedd, kallade han de båda Ryſka Bönderne til ſig, uptäck-

uptäckte för dem ſit beſlut at rymma, gaf dem 50 Rubel ſtraxt då reſan började s,och deponerade uti deras närvaro 100 Rubel deſsutom, hos en af dem godkänd och ſäker vän, hvilka de ſkulle få lyfta, ſå ſnart de, ifrån Archangel, dit de ſkulle följa honom, hade at upviſa Gerners ſkrifteliga betyg, at de redeligen fört honom fram. Cornet Gerner, iklädde ſig då lika Bondkläder, ſom hans båda följeſlagare, och i förtröſtan på Förſynens vakande nåd, började s denna äfventyrliga reſa, d. 13 Julii 1716. Alla bebodde orter undvekos. Skogar, ödemarker, träſk och ſtrömmar, ſom efter Compasſens visning genaſt lågo i linien til Archangel, utprickades på Chartan och följdes. Våra 3 vandringsmän, buro ock ſtändigt, ſkiftevis, en lätt båt med ſig. Efter 4 veckors tid, blefvo Rysſarne tvehågſe, öfver en ſå mödoſam och farlig reſa. De rådſlogo ſins emellan, då de trodde at deras följesman ſåf, om icke bäſt vore, at ſlå honom ihjäl, plundra honom, och ſå vända tilbaka. Men Cornet Gerners beſtändiga vakſamhet, frimodighet och munterhet, at förſäkra dem om en ſnar framkomſt och ſäker belöning, jämte hans rådighet vid alla förefallande ſvårigheter, undanböjde faran och ſtadgade hans ſällſkap, at fullborda det gifna löftet. Änteligen, och efter 6 veckors ſtändiga oro, arbete och vakande, dag och natt, hunno de fram til Archan-

Archangel. Där gingo våra 3 Ryſka Bönder, til en redelig Holländſk Köpman. Den förklädde Gerner, tiltalade honom på Tyſka, yppade ſig för honom, och utbad ſig hans medlidande och hjelp, at ſnart komma undan Ryſke Monarkens välde. Holländaren, ſom hade et ädelt hjerta, gömde honom öfver natten; de Ryſke Bönderne fingo ſtraxt ſit afſked med tiltäjelſe, at icke uppehålla ſig i Staden, och därtil en ſkriftelig anvisning på de 100 Rubels lyftande i Solikamſkoij. Följande morgon, förde den Holländſke Köpmannen, den då i Båtsmans drägt klädde Gerner, om bord på et ſegelfärdigt Portugiſiſkt fartyg, och efter 14 dagars reſa, anlände han lyckeligen til Liſabon, där Gerner af Svenſke Conſuln De Besche, med mycken glädje vardt emottagen och i alla ſina förnödenheter hulpen. På et Svenſkt fartyg, fördes han ſedan til Götheborg, hvarifrån han, inom 1716 års ſlut, kom til Yſtad, där Konung Carl då var. Cornet Gerner, blef af ſin Konung, ej allenaſt nådigt igenkänd, utan ock frågad, om ſina blesſurer, om ſin fångenſkap och ſin eſchapade. Straxt förordnades han til Capitaine för ſamma Compagnie af Li Dragonerne, hvarvid han, under action vid Holoſiin, med ſå mycken hurtighet, 8 år förut, ſåſom Cornet frälſat Standaret. Han gjorde de därpå följande tvenne campagner i Norrige, vid Regementet,

mentet, intil Konungens död, sedan vid Roslags skären 1719 och 1720 emot Rysiarnes anfall. Efter freden 1721, då Lif-Dragonerne, ifrån et värfvadt, blef et i Finland indelt Regemente, fick Capitaine Gerner, Konung Fredrics fullmagt, at vara Major i Arméen, med Capitaines indelning vid Jönköpings Infanterie-Regemente, hvarifrån han sedan transporterades til Lifregementet til häst, och fick 1736, Örebro Compagnie, med hvilket han 1742 gjorde campagnen i Roslagen, och sedan hela 1743, och halfva 1744 årens campagner i Skåne. Blef 1747 Öfverste-Lieutenant, vid Östgötha Cavalerie. 1748 Riddare af Sv. Orden. Fick 1752, efter underdånig anhållan, afsked, och hugnades med Öfverste namn och värdighet. Afled på Wennegarns Kongsgård d. 29 Sept. 1755; begrofs uti Sigtuna Stads kyrka, hvarifrån liket flyttades i den graf på kyrkogården, som hans efterlefvande Enke-Grefvinna, låtit upmura. Gift 1719 m. *Grefvinnan Anna Gyllenborg*, dotter af Kongl. Rådet, Gr. *Jacob Gyllenborg*, och Fru *Anna Thegner.*

Öfverste Gerner, var af et hastigt sinne, hade god hälsa och en stark kropps sammansättning, hvilket gaf honom et gladt och muntert väsende, jämte et vackert utseende. Med en oskrymtad Gudsfruktan var han oförskräckt i alla faror, och vördade med et rördt hjerta, Guds underbara försyn, som vårdat

vårdat honom under hela dess lefnad. Såsom et bevis af dess kropps styrka, in uti senaste åldren, må följande anföras: då han, vid 61 års ålder, d. 4 Nov. 1743, i Skåne skulle med sit Compagnie intaga de där utsedde quarteren, och han med en del af Compagniet och öfrige Officerare, satt til häst, på en pråm-färja, invid Bosjö-kloster, blef hans häst af några yra hästar, stött öfver ledstången på färjan och i sjöviken, hvilken var så djup, at innan hästen, som med ryggen först kom ned i vattnet, hant med sin börda vända sig, och åter blifva synlig ofvan vattnet, åtgick 3 hela minuter, utan at någon af de på färjan eller på landet varande, kunde på minsta sätt hjelpa. Utur denna fara räddades han änteligen därmed, at hästen hade styrka nog at simma öfver sundet i land, och kände Major Gerner icke minsta olägenhet af detta kalla badet.

(Denna märkvärdiga Biographie är hämtad utur sal. Öfv. Gerners egenhändiga anteckningar om sin lefnads öden, och meddelad af dess värdige Son, Öfversten och Riddaren af Kongl. Svärds och Vasa Ord. välborne Herr A. Gerner.)

GIERTA, JOHAN, *Friherre* och *Præsident* i Kongl. Krigs-Collegio. Föddes i Narven år 1666, och härstammade af hederlige Svenske Föräldrar. Tidigt upoffrade han sig, efter den tidens härskande tänkesätt, åt krigstjensten, och gjorde sig känd vid de

mindre

mindre lyſande förrättningar, ſåſom en behjertad Soldat. Han nämnes förſt ſåſom Adjutant vid Drabanterne, uti K. Carl. XII:tes Hiſtoria. Blef ſedan Öfverſte, och Lieutenant vid ſamma Corps, och fick 1709 tvenne blesſurer uti den heta bardaleken vid Staden Krasnakut, där Konungen med ſine Drabanter allena, gjorde en högſt äfventyrlig attaque emot fienden. Han var ock i ſtarkaſte elden, under det olyckliga ſlaget vid Pultava d. 27 Jun. ſ. å. Det är en bekant ſak, at Konung Carls lif, vid detta tilfället var i ytterſta fara, ſedan båren, på hvilken Konungen ſåſom blesſerad fördes, blef undanſkuten. Lyckligtvis fick man rådrum, at hjelpa Konungen på en häſt; men när denne ock vardt ſkuten, var Konungen uti ny lifsfara. Döden hade för honom varit oundvikelig, ſå framt icke Öfverſte Gierta, ehuru äfven ganſka illa ſårad, i ſamma ögnablick kaſtat ſig af ſin häſt, för at lemna den åt Konungen. Gierta, ſom för ſin blesſure icke hade ſtyrka at gå, ſåg ſit öde mitt ibland den härjande fienden, när efter några ögnablicks förlopp, en af Konungens ſtalldrängar, kom ridande, ſom förde Hans Majeſtäts handhäſt, den ſå kallade *Brand-Klipparen*, på hvilken han ſig kaſtade, ſkyndande ſig til Bagaget, dit han med glädje ſåg ſin Konung förut vara kommen. Gierta var ſedermera tillika med några andre förnämare och rin-

ringare Officerare, uti fin olycklige Konungs följe, då vägen togs åt Bender, fäktade vid Konungens fida uti den heta Calabaliquen, där han blef fången, och fedan ifrån Tartarerne utlöft. I början af 1710 vardt han adlad, med bibehållande af fit förra namn. Uti Sköldebrefvet ftår: — *Förutan desfa redeliga och tappra tjenfter, har han ännu uti Slaget vid Pultava, gifvit et märkvärdigt prof, af en trogen och redelig underfåtare, i det han, då vår häft blef fkuten, ftraxt fteg af fin, och ofs den famma gaf, uti et tilfälle, där han hvarken kunde få någon annan, eller finna någon undflykt, utan fåledes af idel kärlek för ofs, defs lif fienden frimodigt til fpillo gaf, af hvilken han ock ftraxt blef omränd, och efter alt utfeende var förlorad, men dock af en färdeles den Högftes fkickelfe, omfider undankom, fedan han til fot något följt, mitt ibland fiendens fotfolk.* — År 1713 utnämdes han til General-Major, och år 1717, updrogs honom af Konung Carl, commando vid Strömftad och Sundsborg, där han attaquerades af de Danfke, men bemötte dem på et fätt fom kom dem at ångra fin driftighet. *Doctor Norberg* fkrifver om denna lyckliga förrättning: *Igenom den avantagen fom de Svenfke hade fig nu förvärfvat, fingo de tilfälle, at efter hand, få befäfta fig i Strömftad, at ingen kunde hindra de ftörre utfigter, hvilka Konungen förehade, och utaf Strömftads bibehållande ganfka mycket berodde,*

berodde. Hans Majeſtät, ſom aldrig gjorde ſå ſtort wäſende af någon ting, ſom af brava och honetta Actioner, lät ock förmärka et ſärdeles nådigt nöje, när han utaf Giertas bref, fick kunſkap om det ſom förelupet var. — Förenämde år, blef han Capitaine-Lieutenant af Drabanterne, åtfölgde Konungen til Lund, 1718, och därifrån åt Norrſka gränſen, och fick af Konungen et ganſka nådigt bref, några dagar före Konungens död. År 1719 uphögdes han uti Friherre ſtånd, blef ſ. å. General-Lieutenant, och utnämdes ſiſt til Præſident uti Kongl. Krigs-Collegio. Dog i Stockholm 1740 utan manliga arfvingar, och utgick ſåledes med honom denna Friherre-ätt. Gift med Fru *Eliſabeth Adlerſkiöld*, ſom var Enka efter Rev. Secreteraren *Tom. Blixenſtierna.*

Præſident Gierta, hade tvenne Bröder, *Chriſtian*, f. i Narven 1671, och *Adam Johan*, f. 1674, hvilka äfven af Konung Carl adlades 1710. Båda tjente de, vid ſin Konungs ſida ſåſom Drabanter och voro äfven närvarande vid Pultava ſlaget. *Chriſtian*, vardt ſluteligen 1722 Öfverſte för Björneborgs Regemente, och dog, 1746, ſedan han 1741 tagit affked ifrån ſin Öfverſte beſtällning, med General-Majors Caractere. *Adam Johan*, vardt ſiſt, och år 1739 Öfverſte för Calmare-Regemente, men dog ſ. å. Den förre hade til Fru *Catharina Cedermarck*, och den ſenare, Friherrinnan *Elſa Wrede.*

(Se von Stjernmans Matr. p. 152 — p. 1068 — Dr. Norbergs K. Carl XII:tes Historia — Correspondance Historique et Critique entre deux Svedois, au sujet de la bataille de Pultava — p. 94. seqq. —)

GIÄDDA HANS, eller som han också nämnes *Johannes*, *Prost* och *Kyrkoherde* i Norrkiöping. Var född 1670 i Bohus län och Bro Pastorat. Fadren *Anders Giädda* Kyrkoherde därstädes, härstammade i fjerde led, och ifrån 200 år tilbaka, ifrån *Guido Giädda*, den förste Evangeliske Lutherske Präst, i denne Provinsen. Efter inhämtad grundelig uplysning af sjelfve *Doctor Lutherus* i Wittenberg, hemkom denne *Guido Giädda*, och understödde *Reformationen* på sin födslobygd, med lärande och predikande. Om honom finnes denna berättelse införd, uti Prosten *Giäddas Personalier*: *vid den första predikan han i Qville Kyrka hölt, hände något besynnerligit. Den Påfviske Prästen, som för detta varit Lärare i Församlingen, hade uti sin afskeds predikan, ibland annat sagt til den församling han nu måste lemna: Om den Lära och Religion, som jag intil denna dag för Eder predikat, icke är den sanna och Gudi behageliga, så önskar jag mig det ödet, at vid min afresa ifrån Eder, för Edra ögon omkomma på sjön, som ligger här vid Kyrkan. Den afskedade Prästen steg uti sin båt, lade ut ifrån stranden, men hade icke hunnit långt, då en hastig väder-*

hvirf-

hvirfvel kom, ſom kaſtade båten öfver ända, och i hela Förſamlingens åſyn ifrån ſtranden, förde Präſten til ſjöbotten. — *Häraf*, ſtår det vidare, *fick både den tilträdande Läraren och alle hans åhörare en ny ſtyrka i Trona, om den Evangeliſka Lärans viſshet för Gud.* — Vidare läſes uti Perſonalierne detta: *Öfver ſamme Guido Giäddas efterkommande, har ock den välſignelſe hvilat, at ej allenaſt af den ſtammen, redelige och nitälſkande Lärare altid varit, utan ock vid Qville Paſtorat, altid någon, antingen af man- eller qvinno-linien, barn efter barn, därvid blifvit conſerverade.* — Men nu til *Hans Giädda.* — Modren var *Barbro Jansdotter.* Tidigt förlorade han ſin Fader, förſändes til Köpenhamns Schola, och blef där vid Academien Student år 1696. Ifrån Köpenhamn reſte han til Lunds Academie, Präſtvigdes 1698, vardt Adjunct uti Eldsberga i Halland, 1701, vice Paſtor i Svenliunga, och 1702 Adjunctus Arch. Præpoſiti vid Domkyrkan i Götheborg. Sedermera förordnades han 1703 til Comminiſter därſtädes, kallades 1712 til Comminiſter vid Storkyrko Förſamlingen i Stockholm, och utnämdes ſedan 1724 til Paſtor i Norrkiöping. Men döden tog honom bort i ſlutet af ſamma år, ſå at han icke öfver 6 månader innehade ſit ſiſta ämbete. Han berömmes at hafva varit en nitälſkande präſt, mycket begåfvad för predikſtolen, oförſkräckt at tala ſanningen, förelyſande i ſin vandel, och

en ſtor hatare af egen vinning eller girighet. Miſstänktes under ſin Lärotid i Stockholm, at inclinera åt Pietismen; men ägde dock allmän kärlek och aktning. Drottning Ulrica Eleonora, hörde honom gärna, och infant ſig til den ändan ej ſällan i Storkyrkan.

När Ryſka tropparna 1719 lågo i Stockholms ſkären vid Baggar-Stäket, och om ſommaren brände gårdar och landtegendomar, ſå at röken ej allenaſt ſyntes, utan ock dref åt ſjelfva Staden, där alt var i ſtörſta förſkräckelſe och häpenhet, ſkall Giäddan, då Comminiſter vid Storkyrkan, uti en aftonſångspredikan mycket ifrat emot de under Enevåldstiden begångna ſynder, och ibland annat utlåtit ſig ſå: *En Guds man driſtade ſig at ſkrifva mot Souveraineteten. Men hvad hände? De togo och ſatte honom i arreſt, dömde honom til evigt fångelſe, och brände hans Skrifter: där, där,* (pekande åt ſtortorget,) *på kåken. Jag törs väl ſäga hvad han hette — han hette Jacob Boëtius* — hvarvid han med häftighet ſpasſerade i predikſtolen af och an. Den ſom läſt hans tryckta *Tackſägelſes predikan öfver freden*, 1720, i anledning af *Texten: Syr. 50: 24 — 26.* torde uti ofvananförde berättelſe, icke finna något otroligt. —

Pr. Giädda, gifte ſig 1703 m. *J. Eliſabeth Schröder*, en Dotter af *prim. Theol. Lect.* och *Proſten Göran Schröder* i Götheborg. Med henne hade han 13 Barn. (Se

(Se Likpr. med Perſonalier, hållen af Biſk. Herman Schröder — tr. 1725 — Anecdoter om namnkunnige Sv. Män, 4 ſtycket, p. 10 — Dr. Strickers Homil. Bibl. p. 52. — Meddelade efterrättelſer.)

GRAN, eller GRANIUS, NICOLAUS ANDREÆ, *Phyſ. Profesſor* vid Academien i Helmſtedt. Var född i Strengnäs Stad på 15 hundrade talet. När han lemnade Fäderneslandet är obekant, men redan år 1592, viſtades han utrikes, och uppehölt ſig då i Frankfurt vid Mayn. Lika ſå obekant är, vid hvad tid han blef Profesſor i Helmſtedt. Af en år 1609 ſkrefven *Dedication til Petr. Weintrabius*, framför en *tryckt ſamling af ſine i Helmſtedt hållne Diſputationer*, finnes, at han icke ärnade tilbringa ſin hela lifstid på detta ſtället; icke deſs mindre var han 1612 ännu qvar i Helmſtedt, ſom ſes af en ſ. å. af honom därſtädes utgifven Disſertation. År 1611, fick han kallelſebref, at emottaga Matheſeos Profesſion vid Upſala Academie, den han vederſakade. Förmodeligen bar han icke mycken kärlek til ſit Fädernesland, och förnämſta orſaken til denna kallſinnighet, lärer hafva varit hans tilgifvenhet för Påfviſka Läran. Flera Bref af honom ſkrefne, åren 1607, 1608 och 1609, til Joh. Lennæus, (ſedermera Arche-Biſkop i Upſala,) ſom då viſtades i Wittenberg, vittna nogſamt om hans irriga tänkeſätt uti Religionen. Han ſkall hafva ägt en vacker Bokſamling, och

 den-

denne tilhörer Helmſtedſka Academiens Bibliothek, antingen genom Teſtamente af ägaren, eller genom köp, eller på annat ſätt. Hans grundeliga och vidſträckta Lärdom berömmes mycket, af de tvenne på ſin tid ſtore Lärdoms kännare i Tyſkland, *Caſelius* och *Mel. Schmidius*. Denne ſenare ſkall ock hafva parenterat öfver Granii död. *Von Stiernman*, ſom uti ſin *Bibl. Sv. Goth. T. II. p. 81*, anfört detta, nämner icke Grans döds år, ej heller ſtället, hvar detta *Åm. Tal* är hållit.

Under beklädandet af Profesſors ſysſlan vid Academien i Helmſtedt, har *Gran* eller *Granius* utgifvit *Academiſka afhandlingar*, nästan öfver alla Philoſophiens delar. Uti *Phyſiquen*, *VIII Dispp. A:o 1605 och 1606 in 4:o* — Uti *Rhetorican*, *IV Dispp. 1605 in 4:o* — Uti *Cosmographien*, *Dispp. X. A:o 1605. och 1606 in 4:o* — Uti *Mathematiquen Disp. 1612, in 4:o* — Uti *Ethican*, *Dispp. V. A:o 1606 och 1607 in 4:o* — Uti *Politiquen*, *Dispp. IV. Anno 1607 och 1608 in 4:o* — Vidare är han *Auctor* til *tvenne Latinſka Orationer*: den ena, *pro Philoſophia, contra oſores objicientes vanitatem ſcientiarum, incomprœhenſibilitatem veri, æqualem probabilitatem opinionum contrariarum.* — Den andra, *De conjunctione ſ. mutua necesſitudine diſciplinarum, contra objicientes earum confuſionem*, *tryckte i Roſtoch, 1608 in 4:o* — Ännu en annan *Oration*: *De causſis roboris ac indolis bellicoſæ gen-*

gentilium borealium, ſom af *Mollerus* berömmes. Sluteligen må nämnas en *vacker ſkrift,* ſom i anſeende til *tiden*, då den utkom, bordt förſt vara uptagen, och ſom förer denna titel: *Memoria et honori virtute et prudentia tam civili q. castrenſi eximii viri Svercheri Simonis, Provincialis Judicis et Militum Præfecti, ſerenisſimorum et potentisſimor. Svecorum etc. Regum Guſtavi, Erici XIV et Johannis III. Nicolaus Granius, Strengnenſis Svecus, Francofurti ad Moenum ſcribebat.* Denna *Minnesſkrift* ſtår bakefter *Herm. Kirkneri* utgifne *vita Svercheri Simonis, Sveci, tr. i Marpurg 1592 in 4:o.* (v. Stiernmans Bibl. Sviogoth. T. II. l. cit. — Sv. Mercurius för år 1758, Jul. Månad, p. 43. — Molleri Hypomn. ad Schefferi Svec. Lit. p. 391.)

GRAVE, SEBASTIAN, *Bruks-Patron.* Föddes i Philipſtad 1684, af Handlanden därſtädes *Bryngel Sebaſtiansſon* och *Brita Torſtensdotter.* Slägten var Vallonſk, och inkom uti Konung Carl IX tid, til Svenſka Bergverkens uphjelpande, då den vardt bofaſt i Vermeland. Den unge Sebaſtian, med tilnamnet *Grave*, lade förſta grunden til ſina kunſkaper, uti Philipſtads Schola och Carlſtads Gymnaſium. Kom ſedan 1703 til Upſala, där han med knappa vilkor fortſatte ſine ſtudier. Han hade en ſärdeles håg för Urmakare konſten, och förfärdigade under ſit viſtande i Upſala, flera ſmå ur, med mycken framgång. Hans kärlek för Mechaniquen, gjorde honom vägen lätt til en nära bekantſkap med den berömde Polhem, under hvars

inſeende och handledande han mer och mer utvidgade desſa ſina kunſkaper, och förde dem til practique. År 1712 lät han ſkrifva ſig ſåſom Auſcultant i Kongl. Bergs-Collegio, och gjorde ifrån denna tiden Bergsvettenſkapen til ſit hufvud-yrke. Han ärhölt äfven frihet at några år viſtas vid åtſkillige Bergverk i Födſlobygden, där han ſtändigt ſysſloſatte ſig med malmſtrecks och grufvors upſökande; och utom andra, i ſynnerhet vid Torsbecks Koppargrufvor, nedlade mycket arbete. Under denna tiden, hade han lärt känna beſkaffenheten af närmaſt belägna ödetrakter och vattudrag, och tillika inſett, huruvida möjeligit vore, at där gjöra några nyttiga inrättningar. Han ſökte, och ärhölt 1721 Kongl. Bergs-Collegii privilegium, at i Veſterdal-och Fahlu Län, nära Vermelands-gränſen, på Nås allmänning, (en då näſtan obebodd trakt,) 5 mil ifrån Socknekyrkan, få ſöka ſin näring genom Manufactur-verks anläggning. På denna ödemark voro några få hushåll Finnar boende uti några vidtſpridde Torp. Här anlades då förſt *Gravendals Bruk* år 1721, hvarpå Kongl. Majeſtäts confirmation 1724 utföll. Bruks-Patron Grave ingick ſedermera Bolag med Bruks-Patron Hans O. Ström, och fortſatte flera betydeliga inrättningar, neml. 1727 med *Strömdals*, 1729 *Fredricsbergs*, 1735 *Ulricsbergs* och 1737 med *Anneforſs-Bruk*: alla inom et diſtrict af $1\frac{1}{2}$ til 3 mil, hvilka ännu bära namn af *Gra-*

ven-

vendalſka Verken, ehuru de altſedan 1736, då bolaget ſkildes, varit tvenne ſärſkilte hus tilhörige. — Efter 27 års nedlagd möda och koſtnad på denna aflägſna ort, afled Bruks-Patron Grave under ſit viſtande i Stockh. 1748. Då han varit den, ſom ej allenaſt bidragit, at det nu ſå kallade *Säffen* eller *Nås Finmark*, ifrån några få hushåll, blifvit en Förſamling af mera än 1500 perſoner, hvilka alla vid de där af honom anlagde 5 nya Verk, hafva ſin bärgning; utan ock, at Kongl. Majeſtät och Kronan, i ſtället för en liten ſkatt af några utfattige Torpare, årligen af desſa Bruk och deſs underliggande, nu får upbära en Bevillning, Hammarſkatt, Tjonde, Recogn. afgift m. m. öfver 2C00 Riksdaler: ſå bör *Bruks-Patron Sebaſt. Graves namn och minne* med heder öfverföras til den ſenaſte framtid. Gift m. *Anna Chriſtina Chenon.* Bruks-Patron Graves Portrait, är ſtuckit i koppar *in 8.o* af *Bergqviſt.* Dottren har därunder ſkrifvit desſa verſer:

Jag glåds at vårda få, en Faders vårda minne,
Som tjent i redligt nit ſin Gud och Foſterland.
Han född af Galliſk ſtam dock ägde Göthiſkt ſinne,
Fem Bruk bland villſint folk han anlagt med ſin hand.
I Slögder var han ſnåll, och kände Malmars vårde.
Han delt åt många bröd och mogna råd beſkärde.

ULRICA GRAVE.

(Se Perſonalierne vid Proſt. Weſtblads Likpr. tr. 1748. Direct. Abr. Hylphers Dagbok öfver Dal-reſan p. 314 — Ejus. Wallvikſka Ättartal — p. 40. —)

GRIP, BIRGE NILSSON, *Friherre* til Winäs, *Sv. R. Råd.* Son af R. R. *Nils Boſon* och deſs Fru *Anna Trolle.* Vid Konung Guſtaf I Kröning 1528, ſlogs han til Riddare och blef ſedan Ståthållare på Elfsborg. Affändes 1529 til Lybeck, at med denna Stadens invånare afhandla om en dem förunnad Handelsfrihet i Sverige. Blef 1531 Ståthållare öfver Småland och ſ. å. Lars Sparre, Guſtaf Stenbock, och en ſtor ſvite af Hof-Cavaillerer och Damer följaktig til Tyſkland, at inhämta K. Guſtafs tilärnade Gemål Prinſesſan Catharina af Saxen. Affärdades 1537 ſåſom Sändebud, at jämte trenne Rikſens Råd, å Konung Guſtafs vägnar, och uti Konung Chriſtians öfvervaro i Kiöpenhamn ſvara Grefve Eric af Höja, på det tiltal, ſom han å ſin Broders Grefve Johans, jämte Lybeckarnes vägnar, förmente ſig hafva ſkäl at ſtälla emot den Svenſke Konungen. År 1556 Ståthållare på Viborg, och vid Konung Eric XIV:des Kröning 1561, Friherre, dock utan Län. 1566 Krigs Öfverſte, då han gjorde et infall i Halland, hvilket Land han härjade och brände. Dog 1571. Var gift med *Brita Brahe*, en dotter af R. R. Jochim Brahe, med Fru Margaretha Vaſe, Konung Guſtaf I:tes Syſter.

So-

Sonen *Mauritz Grip*, Friherre til Vinäs och Ternö, vardt ock Rikſens Råd. Såſom tillika Krigs Öfverſte, gjorde han et tåg med Svenſka hären emot ſtora Nowogrod, utan at ens träffa någon fiende; och ſom kiölden var ganſka ſtark, och äfven mycken ſnö fallen, ſå hände at en ſtor del af Krigsfolket ihjälfrös, eller ock blefvo til hälſan aldeles fördärfvade. Konung Johan kunde ej annat än med mycken onåd anſe detta olyckliga tåg, och tiltalade anföraren ſkarpt. Grip förſvarade ſig med häftighet, och begärte afſked. Konungen, angelägen at ſtälla hans ſinne tilrätta, bad honom icke taga ſaken ſå hårdt, och förſäkrade honom om ſin ynneſt. Men R. R. Grip, fick ej länge njuta denna förſäkran ſig til godo, ty han dog ſtraxt därefter 1592, då med honom utgick på Svärds-ſidan den Adeliga Gripe-ätten, ſom öfver 400 år i Sverige florerat.

Gift m. Fru *Edela Stensdotter Lejonhufvud.*

(Se Girs K. Joh. III:es Krönika. —)

Grubb, Nils. *Kyrkoherde och Proſt* i Umeå. Var därſtädes född, 1681. — I unga åren förvärfvade han ſig grundeliga inſigter, var en tid *Phil. Adjunct*, eller ſom andre påſtå, *Hiſt. Profesſor* i Gripsvald, men flyttades år 1712 til Umeå Paſtorat. Här började han med mycken nit och ſtränghet drif-

va

va på *Kyrko-Disciplinen*, och fick för sit nit beskyllning at vara *Pietismen* tilgifven. Under hans vistande vid Riksdagen i Stockholm 1719 och 1720, drefvo hans föga Christelige ovänner sin ovilja emot honom så långt, at en *Commission* öfver honom sattes, hälften af *Lekmän*, och hälften af *Clerker;* men underfökningen aflopp så, at Prosten Grubb frikändes ifrån de honom gjorde ovänliga tilvitelser. Domen blef tryckt. Den som närmare vill lära känna denna *Religions procefs*, må läsa härom uti *Nordische Samlungen*, 3 *Saml. p.* 83. utgifne i *Altona år* 1755, under inseende af en Svensk Separatist, vid namn *Lars Segerholm.* Prosten Grubb afsomnade år 1728. På hans graffsten i Umeå Kyrka, stå dessa Davids ord: *Tystne the falska munnar som tala emot __ Tu förgjömmer the rättfärdiga hemliga när tig, för hvars mans trug. __ Ps.* 31: 19 __ 21. Hans *Skrifter* äro: *Berättelse, om det så kallade Kyrko-ovåsendet i Umeå Stad __ tr. Stockh.* 1721. — *De rätta Christnas dageliga kors, Stockh.* 1739. och å nyo uplagd 1753. __ *Otium Lubecense, Stockh.* 1712 — *Predikan öfver Evangelium på Bönesöndagen, hållen uti R. R. Gr. Arvid Horns Hof i Stockh.* 1723, kom ej af trycket förr än år 1765, hos *Lars Salvius in* 8:vo. Denna Bönedags predikan är dock inryckt på Tyska, uti *Nord. Saml.*

(Se Ask. Diss. de Uma, __ Sv. Mercur. för år 1765, Maij

Maij m. p. 385. — v. Stiernmans Bibl. Sv. Goth. T. III. Mſcpt. —)

GRÖNWALL, ANDERS, *Lagman.* Bondegården Grönwallen i Grytnäs Socken och Dalarne var hans födelſeort, där Fadren *Peder Andersſon* bodde. År 1671 föddes han, och begynte at ſtudera i Afveſtads Schola. Fortſatte ſedermera ſina ſtudier både vid Scholan och Gymnaſium i Veſterås til år 1694, då han reſte til Upſala. Knappa vilkor hindrade honom at denna gången länge vara vid Läroſätet. 1696, kom han åter dit, läſte med all flit och fick Magiſterkranſen 1703. Under denna tiden blef han handledare för Landsh. Baron Marti Trotzigs ende Son, med hvilken han anträdde en utrikes reſa. Under vägen ifrån Götheborg til England, vardt han åſkådare af en het träffning vid Engelſka kuſten, emellan Svenſka och Engelſka Flottorna. I England var ſåſom Svenſk Miniſter, den unge Baron Trotzigs Morbroder, Herr Chriſt. Leijoncrona, hvilken med glädje emottog de tvenne reſande Svenſke uti ſit hus, och lemnade Grönwall fritt tilträde til ſitt vackra och anſenliga Bibliotheque. Grönwall nyttjade denna förmon, i tre år. 1707 utnämdes han til Adjunct i Philoſophiſka Faculteten i Upſala, och året därpå, ſedan Landsh. Trotzig blifvit död och den unge Baron Trotzig nu ſattes i Weſtminſters College i London til vidare undervisning, företog

tog Grönwall ſig en lärd reſa åt Holland, Nederländerna och Frankrike. På alla ſtällen gjorde han ſig bekant med desſa orters Lärde. Återkom til England 1709, och därifrån til Fäderneslandet 1710. Sin Adjunctur i Upſala tilträdde han, vardt tillika Bok-Auctioniſt och 1712 Academiens Secreterare, hvilken ſiſtnämde ſysſla han innehade til 1719, då han blef Ethices et Polit. Profesſor. Tog afſked 1748 med Lagmans Caracter och blef död 1758, på ſit 87 ålders år.

Grönwall lemnade efter ſig en anſenlig förmögenhet, hvaraf han i lifstiden förordnade et Capital af 40000 Dlr. K:mt, af hvars Interesſe, 7 Studerande, hälſt Bonde-Söner af Väſtmanlands och Dala-Nation, ſkulle njuta Stipendium.

(Svenſka Mercurius, Maij M. 1758. —)

GUTOFSKY, HENRIC, *Capitaine* vid Öſterbottens Infanterie-Regemente. Han var född 1685 på godſet Welckegouti i Lithauen, ſom ſkall vara beläget emellan Städerne Trocko och Grodno. Föräldrarnes namn och öden äro obekanta. Då Konung Carl XII, i början af året 1706, uprättade tvenne Regementen Wallacher, blef Gutofſky antagen ſåſom Underofficer, och gjorde med det Regemente, hvarvid han ſtod, march åt Saxen, biviſtade alla här förefallande tilfälligheter. Han åtfölgde ſedermera Arméen åt Ukrai-

Ukraine, var med uti Slaget vid Holofzin, belägringen af Wipreck, och den olyckliga Action vid Pultava. Härifrån gick han med den öfverblefna Arméen åt Nipern, blef fången, och fändes til Siberien, i fällskap med flere olycklige Svenfke män. Som Gutoffky var utlänning, få lemnades honom mera frihet än de Svenfke fångarne, dock få, at han icke fkulle afvika. Denna fin frihet nyttjade han på et fätt, fom var både honom fjelf och hans olycklige kamerater til båtnad. Af en Engelfk Köpman, fick han låna en fumma penningar, och med den började han drifva en handel, fom fatte honom i ftånd, at bärga både fig och andre, ifrån en tryckande nöd. Hans redeliga upförande, förvärfvade honom ytterligare Gouverneurens tilftånd, at få refa til aflägsnare Städer, hvarigenom han äfven kom til Archangel. Under fit viftande där, fant han flera utlänfka fkepp, hvaraf han föll på den tankan, at förföka, om han fkulle kunna på flygten hjelpa någre af fine Svenfke medfångar. På et förfök vände han tilbaka, til fin fängelfeort, refte därifrån för fin handel fkull, och tog med fig en då varande Capitaine, federmera Generalen Silfverfparre, fom under refan pasferade för Gutoffkys Betjent. När han lyckligt var kommen til Archangel accorderade han med en Skeppare, at taga denne om bord, och föra honom til någon ort,

ort, hvarifrån Capitaine Silfverſparre ſedan med ſäkerhet kunde fortſätta ſin reſa til Sverige. Denna lyckoſamma framgång, upmuntrade Gutoffky at vidare våga ſamma ſteg. Det ſkedde med flere både Öfver-och Under-Officerare, den ene efter den andre, och må ibland de förre nämnas, en Capitaine Evert ſåmt då varande Capitainen, ſedermera Generalen Muhl, med hvilken ſiſtnämde, Gutofſky äfven ſjelf gaf ſig på flygten, ſedan han hos Gouverneuren blifvit miſstänkt för ſin hjelpſamhet, och värkeligen förrådd af en ibland de Svenſke fångarne, en Adjutant. — År 1720, anlände han tillika med Capitaine Muhl til Sverige, ſedan de med et Fartyg ifrån Archangel, gått til Hamburg. Hans nit och redlighet för Svenſka Kronan, blef ſtraxt belönt på det ſätt, at han 1721 fick Lieutenants Fullmagt, och ſom ingen ordinair lön var ledig, ſå tillades honom en liten på extra ſtat, beſtående af 2 Soldate gager ifrån Lif-Gardet. Vid denna tiden vardt han beordrad, at ſåſom Courier eller rättaſt ſagt, ſåſom Spion färdas til Petersburg, hvarifrån han ſkyndeſamt återkom med de anbefalte underrättelſer. Han vardt ſedermera placerad vid Kymenegårds Regemente, där han kort före det ſiſta Finſka Kriget, ärhölt Fendriks indelning. Under deſſa krigsoroligheter, miſtade han den lilla egendom och förmögenhet han i ſit förſta gifte ſig

för-

förvärfvat, och måſte med Fru och tvenne ſmä barn, i blotta lintyget och under mörka natten flygta åt ſkogen, hvarifrån deſse olycklige af Bönder, i den ömkeligaſte belägenhet, blefvo förde til General Didron, hvilken af barmhertighet köpte dem Bondkläder, at ſkyla ſig med. Fienden härjade och upbrände emedlertid deras hemvist. Frun och de båda ſmå Döttrarne, fördes til Stockholm, där de afledo. Gutofſky, ſåſom kännare af Landet, antogs af General Didron, til deſs Adjutant, men beordrades kort efter at [illegible] ſit Regemente, där han gjorde tjenſt, til deſs han efter retraiten til Helſingforſs, med den öfriga Arméen, begaf ſig til Stockholm. Sedan han nu förlorat både maka, barn, egendom, indelning och tjenſt, emedan ſtörre delen af Regementet blef under Ryſkt välde, vardt han benådad med Officerslön på extra Stat vid Kymenegårds Bataillon, hvilken han upbar til år 1759, då han efter 1756 års placering, flyttades til Nylands Infanterie, med Stabs-Capitaines indelning. Genom byte, kom han ſiſt til Öſterbottens Regemente, hvarifrån han 1760 tog afſked. Sina ålderdomsdagar tilbragte han i et ſtilla lugn, uti Wittis Socken i Nylands Län. 1743 gifte han ſig andra gången med N. Methers, af hvilket gifte han ägde 2 ännu lefvande värdige Söner, båda Capitainer uti Svenſk tjenſt och äfven nobiliterade, hvar-

 vid

vid de behållit Fädernesnamnet Gutofſky. Han upnådde en hög ålder, och man fant hos honom en munterhet, en ſtyrka, en vighet och härdighet, ſom oändeligen öfvergick hans år. En ringa penſion, och några nät, dem han ſjelf ſkötte vid några och nittio års ålder, upfylte hans nödtorftigaſte behof, och han kunde knapt förmås, at emottaga den hjelp, ſom hans hederlige föner, räknade ſom en vällust at ſom oftaſt ärbjuda en älſkad och vördad fader. Man ſåg denne hedersgubbe, 92 år gammal til häſt, efter flere mils ridt, komma ridande helt bittida en morgon, at beſöka en af ſine Söner, ſom var ſjuk. — Högaktad och älſkad på ſin ort, för ſin redelighet, ſin ärfarenhet, ſin munterhet och förnöjſamhet, afſomnade han i Wittis Socken den 5 Nov. 1784. — Läſaren förlåte, at man med denna artikel afvikit ifrån den epoque, man ſig ſjelf uti detta Biographiſka verk föreſkrifvit. — Men en 99 åra Hedersman, — en Soldat ibland de aldraſiſte Konung Carls ſå kallade *Busſar*, — En man ſom redan år 1760, och då uti en ålder af några och ſjuttio år afklädde ſin Krigsruſtning; — en ſådan mans minnesvärda lefnadsöden, torde ſkymma bort detta afſteg. —

(Denna Biographie är meddelad af Herr Öfverſten och Riddaren Gerner.)

GYL.

GYLLENBORG, OLOF, *Grefve* och *Landshöfdinge* öfver Södermanland. Var äldste Sonen af *Kongl. Rådet Grefve Jacob Gyllenborg*, med *Friherrinnan Anna Thegner*, och föddes 1676. Vid Upsala Academie studerade han, och var där en tid *Rector Illustris.* Ifrån Kongl. Kammarherre, vardt han 1712 Lagman i Westergöthland och Dals Lagsagu, och 1718 Lagman i Arboga Läns Lagsagu. År 1719, blef han andra gången Lagman i Westergöthland; 1725 Landshöfdinge öfver Elfsborgs Län, och 1733 därifrån transporterad til Landshöfdinge Ämbetet i Nykiöping, där han 1737 aflömnade. Hans snille och lärdom sätta honom ibland Sveriges *Store Män*, och han var onekeligen den lyckligaste Svenske Skald, på en tid, då den inhemska Witterheten ännu mera allmänt saknade hyfsning och stadga. *Fru Nordenflycht* skrifver om Gr. O. Gyllenborg uti *V. Försök*, *3. D. p. 143.*

Du, hvars eld och skarpa snille, Svenska Skalder hedrat har,
Dock så sällan qväda ville, som du sällsynt bland dem var;
Hjerta, vett och tankar brinna, I det ljufsta sammandrag,
När Du kär, för din Gudinna, tolkar kärleks högsta Lag:

Högt och fint du sammanparar, finrik, präktig, är din ton,
När du sjunger och förklarar, nit för Svenske Cæsars thron.

Gift m. *Fr. Catharina Gripenwall.* —

(Stiernmans Höfd. minne; p. 121. — Cancellie R. och R. A. Schönbergs Åm. Tal, öfv. R. R. Gr. Henning Ad. Gyllenborg, p. 3. — Våra Försök, 3. D. l. c. —)

GYLTA, BENGT, *R. Råd, Riddare och Riks-Skattmästare.* Föddes i början af 16 Sec. af *R. R. Bengt Pehrsson Gylta* til Påtorp och *Fru Brita Lillje.* 1550 Lagman i Vestergöthland, 1555 Slottslofven på Elfsborg, och 1564 Ståthållare på Stockholms Slott. Vid K. Eric XIV Kröning flogs han til Riddare, och blef 1566 Riks-Råd. Herr *v. Stiernman* säger at han 1567 vardt Lagman i Vestmanland och Dalarne; men felar däruti, ty han blef det år 1569, som kan bevisas af *K. Johan III:es originale Fullmagt.* 1556 och 1557, fullmyndigt Sändebud til Ryssland, och 1570, til Stettinske mötet affärdad med Hr. Jöran Geera och Hr. Eric Gyllenstierna. Fick ock s. å. Konungens befallning, at i Ryssland låna penningar för 6 til 10 procent, med pant. — "*Item, om några penningar kunde upbringas,* "*skulle de betalas med* 200 *Skepp. Koppar årli-* "*gen,* som orden lyda uti Konungens *originala Instruction.* — Huru denna commission aflopp,

aflopp, viſar äfven dennes egenhändiga räkning af 1570, ſom til denna dag är förvarad. Han dog 1574. Af flere deſs egne originale *Skrifter* och Riksdags-*Handlingar* ſynes, at han varit en mycket välmenande och förfaren man, ſom förtjente ſin Öfverhets nåd och ſine medborgares högaktning. Gift 1547 m. *Ingeborg Krumme.*

(Se v. Stiernmans Höfd. Minne — ejusd. Regiſter til K. Joh. Chrön. — Handſkrefne Samlingar, hos Hr. Magiſter A. Forsſenius —)

GÖTHE, SAMUEL, til Öſterby, *Asſesſor* i Kongl. Sv. Hof-Rätt. Han är minnesvärd, genom flera vigtiga förrättningar dem han med en ſärdeles ſkickelighet utfört. Deſs rätta namn var *Eoſander.* En Broder til Kongl. Rådet, Friherre *Nils Liljeroth*, och Son af Kyrkoherden uti Asbo Socken i Öſtergöthland *Hans Eſoander*, med *Eliſabeth Trana.* Föddes i Asbo präſtegård 1638, eller 1640. Väl underbygd i ſtudier, fick han 1664 Kongligt Stipendium, för at af grunden lära ſig det Ryſka ſpråket, och at göra ſig kunnig om ſamma folkſlags affairer och handlingar, i hvilken affigt han 1665 reſte til Muſcou, där han ſtraxt blef den Svenſke Reſidenten Joh. Liljenthals Handſkrifvare. Kort efter, vid det ſtora gränſemötet med de Ryſke Fullmägtige vid Plyſe, vardt han Hof-Junkare hos R. R. och Fältmarſkalken Frih. Simon Grun-

del Helmfeldt, ſom var *Caput Legationis*. Här biviſtade han alla Conferencer, och antogs ſedermera ſåſom Secreterare hos Svenſke Extra-Ord. Envojén Eberſköld i Muſcou. Vidare vardt han 1669 Secreterare hos Svenſke Extra Ord. Envojén til Ryſsland, Öfverſte-Lieutenanten Fritz Cronman. Han återkom 1670 til Sverige, och vardt Ryſk Translator. Gick åter andra gången 1671 ſåſom Secreterare til Rysſland, med förenämde Envojé Eberſköld, under hvars ſjuklighet, Eoſander mäſtadels allena förrättade hela commisſionen. Translator, vid den ſtora Ambasſaden ſom 1673 gick til Muſcou Hemſändes til Sverige uti visſa angelägenheter 1674, och återſkickades i ſlutet af ſ. å. med Bref til Czaren. År 1677, blef han Secretarius Referens uti Kongl. Cancelliet vid de Ryſke affairerne, och 1680, Envojé Extraordinaire til Muſcou. år 1680 nämdes Eoſander til Rådman i Stockholm, 1693 til Aſſeſſor i Kongl. Sv. Hof-Rätt, och ſluteligen blef han 1699 Ambasſadeur Extra-Ordinaire til Rysſland. — Såſom Aſſeſſor, benådades han 1698 med Adelſkap, då han kallade ſig *Göthe*. I Stockholm dog han utan Söner, 1712, och jordades i Jacobi Kyrka.

Gift m. *Anna* — Enka efter Kamereraren Eric Thorbiörnsſon.

(Stiernmans Matr. p. 996. — Supplementet til det i ſlor ſtående Stockh. 3. Delen, p. 624. —)

HAL-

H.

HALENIUS, LARS, *Kyrkoherde och Prost* uti Söderala Församling i Helsingland. Föddes i Helsingland, 1654, där Fadren *Jonas Halenius* var pastor i Bergsiö. Han blef Phil. Magister i Upsala, 1682, och åtföljde sedan såsom Präst den Svenska Legationen til Ryssland. Vardt därefter 1686 Con-Rector vid Gefle Schola, och sedan Lector Græc. Lingv. vid detta Gymnasium. Sist Pastor i Söderala, och dog 1722. Med sin maka *Catharina Kram*, hade han 14 Barn. Utom sina *Disputationer*, och några tryckta *Latinska Carmina*, har han i synnerhet grundlagt sit minne ibland de Lärde, genom sit arbete, kalladt: *Nya Testamentets Svenske och Grekiske Concordantier, utvisande Bok, Capitel och Vers, hvarest hvart Svenskt ord och mening i nya Testamentsens Skrifter finnas beskrifna, samt hvad thäremot svarat i Grekiskan, och huru ofta samma ord af grundspråket sammaledes är förswånskadt.* Detta Verk utkom i Stockh. 1734 och 1742, *i 2 Delar*, som gemenligen göra *3 Band i Folio.* — *Jacob Le Long*, har med mycket beröm, recenserat detta arbete, uti sit *Bibliotheca Sacra.* — Denna *Verbal-Concordantsen*, som aldeles liknar *Lankischens Tyska*, har jämväl samma förtjenst, at vara *ganska fullständig.* Kännare sätta härpå så mycket större värde, som han är *den enda i sit slag, af Svensk utarbetning.*

(Se Prof. Fants Historiola Literaturæ Græcæ in Svecia, p. 47. — Joh. Dav. Flintenbergs Dissert. Hist. de Territorio Australi Helsingiæ, tr. 1784, p. 28. — Alnanders Theol. Bibl. 3. afdel. p. 327.)

HAMMARBERG, GUSTAF, *Öfver-Jägmästare.* Son af Kyrkoherden vid St. Clara i Stockholm *Mag. Sam. Hammarin* och *Maria Karckman*, född 1651. En färdeles flit ifrån ungdomsåren och utrikes resor vid en mera stadgad ålder, gjorde honom tidigt skicklig til vigtiga förrättningar. Såsom Cancellist åtföljde han en Svensk Ambassade til England, Holland och Cöln. Ifrån Notarius i Com. Collegio blef han 167 . . Secreterare uti Götha Hof-Rätt. Under denna hans ämbetstid, tildrog sig en färdeles händelse som intager et hufvudsakeligt rum uti dess lefnadslopp. Vid et förehaft grannlaga pröfningsämne hade Götha Hof-Rätt ådragit sig K. Carl XI missnöje, så at Konungen genom et *skarpt Bref* lät förehålla Hofrättens Ledamöter deras förseelse. — Secreteraren Hammarin hade författat *det svar* eller den *Förklaring*, som til Konungen skulle afgå, öfver det misshagade göromålet, och denna förklaring var ställd uti sådane ordalag som uti alla affeenden voro lämpelige; Men vid underskriften, gjorde någre af Hof-Rättens Ledamöter *en eller annan ändring eller tilsats* med deras egen hand, jämte *befallning* til Secreteraren, *at uti Canceliiet låta omskrifva och sjelf cantrasignera*

nera denna Expedition, med dessa tilsatser eller rättelser. — Konung Carl XI, var då i Skåne vid fälttåget emot de Danske, och emottog där Hof-Rättens svar eller förklaring. — De däruti brukade förgripelige ordalag missbehagade Konungen — och Secreteraren Hammarin vardt befald at inom 24 timar inställa sig hos Konungen. — Detta skedde, och Konungen äskade af honom *uplysning, huruvida flere eller färre af Hof-Rättens Ledamöter tagit del uti svaret.* — Hammarin urskuldade sig sjelf därmed at han för Konungen upvisade sit concept, med de däruti ändrade ställen, jämte tilkännagifvande, *uppå nådig befallning, hvilka de Ledamöter varit, som hade tilsatt ändringarne.* — Desse 4 Assessorer blefvo sedan anklagade inför Iustitiæ Revision, efter Konungens befallning, och *Actoratet* fördes, enligt Konungens eget förordnande, af Secreteraren Hammarin, med den för de anklagade obehageliga utgång, at de *dömdes sin tjenst förlustige.* — Hammarin däremot benådades med Adelskap och fick tillika General-Adjutants Fullmagt. I detta sit nya ämbete gjorde han tjenst hos sin Konung under kriget emot de Danske, ända til fredens slut. Därefter förordnades han at vara Öfver-Jägmästare i Skåne, Halland, Blekinge, Småland och Östergöthland. Ifrån denna beställning tog han efter flera års förlopp afsked, och lefde sedan på sin Egendom til sin död 1737. Om

honom berättas at han varit en hurtig, ädelfinnad och vänfaſt man. På deſs hufvudbaner i Viredaholms Kyrka uti Småland, läſes deſs val-ſpråk: *Sic tranſit gloria mundi.* —

Han var gift f. g. m. *Brita Henricsdotter* ifrån Götheborg. — A. g. m. *Pernilla Bille*, ifrån Dannemark.

(Meddelade efterrättelſer af Herr Magiſter A. Forsſenius, utur deſs Biographiſke Samlingar.)

HAMMARBERG, HENRIC, *Præſident* uti Kongl. Sv. Hofrätt. Son af Öfver-Jägmäſtaren *Guſtaf Hammarberg* och född i Småland på Viredaholms gård 1683, där han ock ſlöt ſin lefnad. Sedan han med mycken båtnad för ſit förſtånd och ſnille, beſökt både in- och utrikes Läroſäten, blef han Auſcultant uti Kongl. Götha Hofrätt. Vid denna tiden nyttjade han alla tilfällen, at utvidga ſitt vett och ſina inſigter, til fäderneslandets tjenſt. Hos Fältmarſkalken Grefve Magnus Stenbock, gjorde han ſig känd och älſkad, och vardt för någon tid deſs hand-Secreterare, under påſtående Krigsrörelſer i Skåne. I ſjelfva Action emot de Danſke vid Helſingborg, hade Hammarberg, ehuru civil, den lyſande äran at ſåſom Adjutant af Grefve Stenbock blifva brukad. Honom updrogs därefter beſkickningen til då varande Arf-Prinſesſan och Senaten i Stockholm, at aflemna både munt- och ſkriftelige underrättelſer

telſer om förloppet af denna Action och de Svenſkes vundne ſeger. Oftaſt ſökte Grefve Stenbock förmå Hammarberg, at blifva Militaire; men desſa lockande föreſtällningar kunde dock intet öfvervinna hans böjelſe för Civil-ſtåndet. Icke deſs mindre påfant Gr. Stenbock et ſätt at vinna ſit ändamål, hvilket Hammarberg icke kunde förekomma. Vid den tiden då förenämde beſkickning ſkedde, var en Regements-Qvartermäſtare beſtällning vid Lifregementet til häſt ledig; och utan at rådfråga Hammarberg, fant Gr. Stenbock för godt, at jämte ſin ſkrifvelſe om fälttågets utgång, foga et ſärſkildt Bref til Arfprinſesſan, däruti han begärde, at den lediga beſtällningen måtte genom Fullmagt til Hammarberg updragas. —

När Hammarberg var färdig at ifrån Stockholm begifva ſig tilbaka åt Skåne, och til den ändan gjorde ſin afſkeds upvaktning vid Hofvet, lemnades honom Regements-Qvartermäſtare Fullmagten af Prinſesſans egen hand, med lyckönſkan uti de nådigaſte utlåtelſer. Hammarberg emottog ſin oväntade Fullmagt med underdånig tackſägelſe, men med lika *förbehåll at få komma tilbaka uti något civilt ämbete, ſå ſnart Riket återvunnit freden, hvarom han ock med nådigt löfte hugnades.* Under krigets fortſättning följde Hammarberg Arméen, befordrades förſt til Ryttmäſtare vid Lifregementet, och ſedan efter

egen

egen åſtundan, genom transport til en lika beſtällning vti Norra Skånſka Regementet, den han til K. Carl XII:tes död, och til fredens ſlut innehade.

Vid denna tiden blef Domſagan uti Luggude, Rönneberga och Onſjö Härader i Skåne ledig. På anſökning och underdånig ärhindran om nådigt löfte, ärhölt han härå Fullmagt, med tillagd Lagmans värdighet, i anſeende til deſs förra ämbeten. I den följande tiden, och intil år 1737 innehade han Häradshöfdinge ſysſlan, men detta år vid förefallande förändringar uti deſs enſkildta Oeconomie åſtundade och ärhölt han transport til den då lediga Lagſagan i Upland. Uti denna ſyſla gjorde han ſig känd vid 1738 års Riksdag, genom ſit modiga faſtän miſslyckade förſvar för de Herrar R. Råd, hvilka ſedan måſte lemna ſina ämbeten. Icke långt därefter eller 1739, flyttades han til Vice-Præſidents ämbetet i Götha Hofrätt, hvartil han likväl icke kunde vinna förſlag af Hofrätten. Då Præſidenten i ſamma Hofrätt Bernh. Cederholm genom döden lemnade ſit rum ledigt, ſökte han at blifva deſs efterträdare, vardt ock af Rådet föreſlagen, men Konungens val föll denna gången på då varande Hof-Cancelleren Frih. v. Nolcken, dock icke utan et nådigt öga på Hammarbergs förtjenſter, emedan han, efter Konungens egen böjelſe, vid ſamma tilfälle med

Juſtitiæ

Juſtitiæ Cancellers Fullmagt benådades, under fortſatt tjenſtgörning vid Vice Præſidents ämbetet.

Omſider, och ſedan Præſidenten uti Kongl. Svea Hofrätt Frih. C. G. Löwenhjelm blifvit kallad til Rådsämbetet 1751, behagade Konungen i nåder utnämna Hammarberg til dennes efterträdare. Intil år 1753 innehade han denna värdighet, då han därifrån tog affked. Utnämdes til Riddare af K. Sv. Orden, 1748. I lugn tilbragte han ſina ſenaſte dagar på Viredaholm, och afſomnade d. 25 Jan. 1768. Var gift med *Prof. Silfverſkölds dotter, Abela Juliana*, ſom afled 1728, och hade med henne 5 Söner och 7 Döttrar. Af de förre voro tvenne, ſom i hederstjenſter honom öfverlefde.

Præſidenten Hammarberg, har varit en lärd och vitter man, i ſynnerhet ſtark *Volfian.* Intagen af *Apocataſtaſis panton*, har han til deſs förſvar författat en *Syſtematiſk afhandling* under denna titel: *Guds kärleks-ſeger, eller eviga nådes beſlut, at genom den andre Adam förloſa, och til ſin fordna härlighet återſtälla, alt hvad genom den förſte Adam blifvit förloradt.* Detta Verk förvaras i *Manuſcript* inom Familien, och tjenar til bevis på *Författarens ſkarpſinnighet.* — Minnet af den ofvanföre nämde beſkickningen til Arf-Prinſesſan och Regeringen i Stockholm, är och blifver varaktigt äfven inom Familien,

genom

genom *den Medaille i guld af 50 Ducater*, ſom Arf-Prinſesſan *Ulr. Eleonora* vid afſkedstagandet honom förärade.

Præſidenten Hammarbergs *Tryckta Skrifter* äro: *Disſertatio de Colliſione Teſtium*, *Gryph.* 1705 — *Sinne-bilder vid Drottning Ulrica Eleonoras hyllning d. 11 Apr. 1719, Stoch. i Patent* — *Anonymice* har han utgifvit: *Hjelters hårda öde, betraktadt då den Stormägtigſte Svea och Götha Konung Carl den Tolftes Jordefärd blef med anſenlig Kongl. pragt och ſtåt firad uti Stockholm d. 26 Febr. 1719 af en deſs uti lifstiden hafde Höfvitsman. Stockh. hos J. L. Horrn in 4:o, 1 ark på Svenſk vers.* — *Den beſtändiga Herdinnan*, *uti en Comoedia under tvenne öpningar, på Svenſka rim framſtäld. Stockh. 1741 in 4:o.* —

(Denna Biographie är utdragen utur Præſ. Hammarbergs egenhändiga Lefnadslopp, och meddelad af Hr. Mag. And. Forsſenius. — Äfven tillagde efterrättelſer af Välb. Herr Lagmannen J. Apelblad. —)

HELLMAN, JOHAN, *Phil. Magiſter och Bruks-Predikant.* Föddes i Nykiöping 1697, af Borgaren och Handelsmannen därſtädes *Joh. Hellman* och Huſtru *Maria Ekman.* I Upſala vardt han Magiſter år 1722, och ſamma år präſtvigd i Strengnäs in uſum Conſiſtorii, hvarefter han ſåſom Huspräſt betjente några Herrſkaper. Ifrån år 1724 til 1727, var han Adjunctus vid St. Nicolai Förſamling i Stockholm,

holm, under hvilken tid han ockſå hade förſlag til de lediga Sacellanier vid Mariæ och Catharinæ Förſamlingar. Til medhjelpare vid Skeppsholms Förſamlingen, vardt han 1728 atnagen, och kallades ſedermera 1732 til Predikant vid Wellinge Bruks-förſamling. Det var under denna tjenſtetiden, ſom han råkade uti farliga ſcrupler öfver *åtſkilliga vår Chriſteliga Läras hufvud-artiklar, i ſynnerhet den, ſom rörer Rättfärdiggörelſen.* Och ſom han icke utan ſamvetets förkränkande kunde predika det för androm, ſom han ſjelf drog i tviſvelsmål, ſå blef han däraf under mycken ſinnes ängſlan föranlåten, at ej allenaſt *taga afſked ifrån ſin Förſamling*, utan ock, at *ſkrifteligen uti Conſiſtorio Stregnenſi, afſäga ſi: Präſte ämbetet.* Han tilbragte nu några år uti en indragen ſtillhet, men under mycken oro, ſom påförde honom en dödelig ſjukdom. Under denna ſvårmodighet kom han tilfälligtvis at få läſa en liten Tyſk Tractat, *om Jeſu Evangelii öfverſvinneliga kännedom*, af hvilken et beſynnerligit ljus uti hans hjerta upgick, ſom ſkingrade hans förra vilfarelſer och gaf honom ſinnes lugn. — Han aflade därpå uti Stockholms Stads Conſiſtorio ſin *offenteliga declaration och Tros-bekännelſe*, hvilken finnes *tryckt* uti deſs *Perſonalier.* Därefter, och ſedan han uti Strengnäs Conſiſtorio undergått en ganſka noggran Examen; ſå antvardades honom på nytt Präſte-ämbetet d. 1 Aug.

Aug. 1740. Ifrån den tiden predikade han med mycken nit, uti de fläſta Kyrkor i Stockholm, och vant genom ſit vackra upförande allmän aktning och kärlek. Åter nedlades han på ſiukſängen, och beredde ſig til ſin annalkande död, på et ſätt ſom hjerteligen gladde alla deſs vänner. Af hans mun hörde man icke något enda otåligt ord, och hans tal var jämt *om frålſarens förſoningsåmbete.* — Uti en ålder af 44 år, lemnade han verlden, d. 20 Febr. 1741. Hans lik jordades uti St. Mariæ Kyrka i Stockholm, och *Likpredikan* hölts af *Th. L. Odhelius.* Ockſå hedrades hans minne med en vacker *Latinſk grafſkrift i Stenſtyl,* författad af deſs vän *Joh. Fredr. Kryger.*

Gift m. *Maria Eliſabeth Zellbell.* Han har utgifvit följande *predikningar: Om vår dyre Frålſares J. C. ſanna efterföljelſe, i läro, lefverne och lidande, på 3:dje Dag Jul, tr. 1729. in 8.o. — Om den ſanna, lefvande och ſaliggörande trona, på Mariae Beſökelſe Dag tr. 1728 — in 8:o. — Om then ſanna och in för Gud gällande rättfärdigheten, på Dom. XI p. Trinit. tr. 1740. in 8:o. —*

(Se Likpred. med perſonalier — tr. i Stockh. 1742. in 8:o — Dr. Strickers Homil. Bibl. p. 59. —)

HELSINGIUS, PETRUS JONÆ, *Kyrkoherde och Proſt* i Fahlun. Var född i Helſingland, år 1592, men deſs slägt och Föräldrar äro obekante. Förſta grunden til

ſina

ſina ſtudier lade han i Gefle Schola, och kom ſedan til Veſterås, där han til Collega vid Trivial Scholan förordnades. Denna ſysslan hade han ännu när han 1615 Präſtvigdes, och inom denna lilla krets, kännes han icke af något, ſom juſt är märkvärdigt. Men han kom framdeles at viſa ſig på en ſtörre rymd. — När Biſkopen Dr. Joh. Rudbeckius, 1619 emottog Veſterås Stift, blef en ibland hans förnämſta omſorger, at bringa det förfallna Informations verket i godt ſtånd. För at vinna detta ändamål, utſökte han de bäſta ämnen ſom gåfvo hopp at bliſva dugtige Scholæ - Lärare, hvilka han til utrikes Academier affärdade. Petrus Jonæ var redan hos Biſkopen ſå fördelaktigt känd, at han blef en ibland desſe. Han öfvergaf ſin ſysſla, och reſte ut 1620, underſtödd med någon hielp af Dom-Capitlets Casſa. Under ſit utrikes viſtande, uppehölt han ſig mäſt och längſt i Helmſtad och Wittenberg, hafvande til följeſlagare, den namnkunnige Georg Lilja, ſedan Stjernhielm och Jonas Columbus, ſom ſedan blef Prof. i Upſala, men ſiſt Proſt i Husby. Genomdrifven i *Philoſophia Scholastica*, och *Theologia Polemica*, hvilka ſtycken han i ſynnerhet idkade, och hedrad med Magiſter namnet, kom han hem 1625 och förordnades ſ. å. til Logices Lector och Rector Scholæ i Veſterås. En disciplin, ſom i ſynnerhet den tiden icke ägde många beha-

 gelig-

geligheter, råkade här i ganſka goda händer. Han ſkall efter berättelſe, med ſådan ſmak hållit ſina föreläsningar, at ungdomen intogs af kärlek til denna vettenſkapen, utan at ens märka det däruti inblandade gräl. Det blef ſåledes, hvarken Biſkopen til nöje, ej häller ungdomen til förmon, när han efter kort tid ſkildes ifrån Gymnaſium. Mora Dalkarlar hade, man vet ej juſt af hvad för et tilfälle, fattat för honom en beſynnerlig aktning och tycke. När Paſtoratet var ledigt, voro de i ſin anſökning om *Måſter Pehr*, (ſå kallades han öfver alt,) ſå enträgne at han år 1629 vardt til deras Kyrkoherde förordnad. Välkommen hos alla, tilträdde han Paſtoratet, och bibehölt ſig ſtändigt i det förtroende ſom denne redelige Almoge en gång för honom fattat. Märken af god hushållning i Förſamlingen, bära än i dag Mora Kyrka, ſom i hans tid blef utvidgad och Wämus Capell, ſom år 1633 äfven blef upbygt. År 1640 fick han kallelſe til Falu Förſamling, och flyttade dit 1641 ſåſom Paſtor, Proſt och Præſes i ortens då varande Conſiſtorio. År 1649 vardt han Herredagsman för ſit Stift, och teknade då ſit namn under *Ståndernes förklaring, om K. Carl Guſtafs Succesſion.* År 1655 invigde han Falu nya Kyrka, ſom i hans tid ifrån grunden blifvit upbygd. Han var en man af ſtora natursgåfvor, mogna inſigter, och känd ſå af nit i äm-

i ämbetet, ſom et vackert upförande. I ſynnerhet har han lemnat efter ſig det lofordet, at han varit pålitelig, ordhållen, vänfaſt, upriktig och utan förbehåll. Men ſom qvickhet har der öde, at lätt förfalla i beſynnerligheter, ſå hände detta äfven oftaſt med *Mäſter Pehr.* Exempel härpå torde man äfven i denna Lefvernesbeſkrifning ſå anföra, til läſarens ro. I alfvarſammaſte ſaker, var det honom en plåga, at ej få inblanda löjligheter och ſkämt. Sielfva hans predikningar voro ej frie därifrån, och ſom han tillika ej ſkrädde ord, utan betjente ſig af plumpa Bondeſpråket, ſå föllo de, ehuru eljeſt välmenande, i en löjelig och egen ſmak. Ockſå har *Mäſter Pehr* för ſin ſällſamma fritalighet, blifvit vida känd. Han dog i Falun 1663, 61 år gammal, gift m. *Karin Hindrichsdotter.* Barnen togo ſig det tilnamnet *Moræus.*

Nu — några roande *anecdoter* om mannen: — När han en gång helt vackert hade ändat ſin predikan, och med hjertrörande ord hade framſtält vår allmänna nöd, andägtigt anropat Gud om ſyndernas förlåtelſe, om väderlek och mera ſådant, ſlöt han ſå: *Nu bedje hvar och en i ſin ſtad, i ſynnerhet där han känner ſkon måſt ſkavern.* —

När han en gång i Stockholm, under varande Riksdag, hade hållit en vacker högmäſſo predikan, och hvarvid Drottning Chriſtina intet varit tilſtädes, fick Drottningen

en ſådan luſt at höra denna predikan, at hon befalte honom förnya den ſamma eftermiddagen. Mäſter Pehr, efter befallning inſtäller ſig och börjar ſåledes ſin Aftonſångs predikan: *Jag ſtår nu här, och ſkä varma up den kåln ſom jag förmiddagen kokade.* —

En Trettondag Jul, ſade han i predikan: *Ded ſägs, at desſe 3 viſe män ha varit Konungar, men intet har jag varit med i kröningen — ded ſägs ock, at de ha farit 100 mil, men intet var jag med i ſkiutsſählen — De ſökte Chriſtum, men hvar funno deen? — Måſt tro i Ieruſalem? Io därn varn: I Samarien? lika mycke — I Tyro och Sidon? Tag imoten: Men i Bethlehem, i det lilla och gemena och oanſenliga Bethlehem, där funno deen — Äfven ſå, om ni vill ſöka Chriſtum, män han ſkulle finnas i Stockholm? tag imot: I Kopparberget? knaſt, knaſt. I ſtora Herrgålar? ganſka ſällan. — Men vill du finna Chriſtum, ſå gack til Biusåhs — til Åhl — til Floda — och Näs — hos de enfaldiga Bönder, där finner du'n allerſnaräſt* —

Näſta ſöndagen efter Trettondagen, då Evang. omtalar, huru *Chriſti Fader och Moder ſökte efter Pilten* — ſade *Måſter Pehr: Så ſka du ock gjöra — Du ſka ha opſikt och omſorg om dina barn, och ſi ätter, hvart de gå, och hva ſällſkap de vänja ſej til — du ſka inte ſäga åt gåſſen din, ſom haran ſäger*

åt

åt ungien sin: du har så stor ögon som jag, du får gå hvart du vill. —

En Falu Borgare, som var förfallen til andelig och värdslig plikt, gick först til *Måster Pehr* och böd honom *mutor.* Men då detta försök honom icke lyckades, gick han til en Justitiæ-Betjent, där hans försök bättre flog an. — Denne hette värkeligen *Påhl* — När Gubben Söndagen efter kom på predikstolen, talade han om *Rätten, huru nu den bör handhafvas — När man kommer och biuder mutor — tar intet Pehr, så tar fuller Påhl.* —

Så ofta Drottning Christina kom til Kopparberget, logerade hon hos *Måster Pehr*, och hade ro af hans skämt. En gång hade Drottningen en knä-hund, som af en händelse kom at gå på bordet, från den ena til den andra. En hvar af Hofmännerne, præsenterade honom af det bästa de hade, sägande: *Behagar hund et stycke stek, et stycke fisk— et stycke kaka!* — När hunden kom til *Måster Pehrs* talrick; grabbade han uti den späda Hundryggen med sin stora hand, och sade: *Behagar hund spassera på gålfve — när jag var hund, så fick jag vackert vara under bordet.* —

En gång kom en grann karl in i Falu kyrka, under det *Måster Pehr* stod på predikstolen. Denne hade efter, den tidens högsta mode, mycket upskurna och ristade armar, mycket bjäfs, band och krus

på kläderna, fom hängde och fladdrade på alla fidor. *Å fi*, fade Mäfter Pehr, *Si, hur Fan ha furi fram med den där karn, — hur han ha rifvi och fliti honom — Gud bevar ofs ifrån — Tan och len ut? —*

Sedan Mäfter Pehr fått Kongl. Fullmagt på Kopparbergs paftorat, refte han hem til fin födelfeort. När hans Slägt med fägnad frågade honom, *hvar han fkulle få fit bofiälle?* fvarade han: *Där fom eld ach fvafvel brinner natt och dag.* —

I Falun hade Mäfter Pehr uptagit i fit hus en fattig gåsfe. Han använde fjelf all möda, at lära gåffen läfa; men utan framgång. Uti ifvern hotade Mäfter Pehr fin tröge Lärjunge, at han fkulle hänga honom up. Hotelfen värkftältes en gång; men på et fätt, fom efter Mäfter Pehrs tillftällning, icke fkulle fkada gåffen. Gubben gick få för en ftund ut; men när han kom tilbaka, fant han gåffen död. Förfkräckelfe var förmodeligen här til orfaken. — Man kan lätt förefttälla fig Herr Pehrs beftörtning vid denna oväntade fynen. Mäfter Pehr låter i ögnablicket fadla fin häft, flyger til Stockholm, haftar på Slottet, och kaftar fig för Drottning Chriftinas fötter, under det han berättar händelfen och beder om nåd. — Han vinner ock fin önfkan hos Drottningen, fom altför väl kände hans ärlighet och hade medlidande vid detta mifsöde.

En

En *Likpredikan* öfver *Aletha Clasdotter*, Borgmästaren *Joh. Ottos* hustru, är efter honom tryckt, 1653. Den är städad, och i en jämn styl.

(Se Kongl. Bibl. Tidningar för år 1768 p. 20 — Meddelade efterrättelser —)

HERMANSSON, JOHAN, *Professor Skyttianus* vid Kongl. Acad. i Upsala. Föddes i Stockholm 1679, och var Son af Borgaren därstädes *Herman Hermansson*, med dess senare Maka *Christina Hansdotter*. Sedan han i Stockholms Stor-Schola nyttjat den undervisning som i unga åren vanlig är, reste han 1694 til Upsala. Jämte Vältaligheten, Skaldekonsten, och de lärda språken, idkade han äfven med särdeles flit Lagfarenheten, under Carl Lundii handledning. Känd för mogen lärdom, blef han 1707, Facult. Jurid. Adjunctus i Upsala, och hölt följande året en *Panegyris* på Latinsk vers, öfver *K. Carl XII tjugusjunde Födelsedag*, som trycktes i Stockh. Sedan han varit uti åtanka både til Poeseos och Moralium Prof. i Upsala, åren 1707 och 1712, flyttades han 1715 til Lund, såsom Iuris Nat. et Gent. samt Moralium Professor, hvarifrån han 1717 återkom til Upsala, med fullmagt på Skyttianske Profession därstädes. Enligt Testamentet, skulle *lärde män utrikes ifrån, til denna Sysslans bestridande antagas*; Men Ioh. Upmarck, sedermera

 Stats-

Stats Secr. Rosenadler, var den förste, och Prof. Hermansson blef nu den andre *inländske*, som ansågs *förtjent et föredragas utlänningen.* Innan Prof. Hermansson emottog Skyttianska Profession, hade han af Konung Carl XII, varit til Lagman utnämd. För sin Lärdom var han i mycket anseende, och genom et bebagligit umgänge, gjorde han sig allmänt älskad. Räknas med skäl, ibland lyckelige Latinske Poëter. Affomnade i Upsala, år 1737.

Gift. m. *Margaretha Steuch*, en dotter af Arke Bisk. *Dr. Maths Steuch.* Barnen adlades 1744.

Prof. Hermansson har præsiderat, i Lund för 7, och i Upsala för 208 *Dissertationer* — Också utgifvit flere *Programmer*, *Poësier* och *Parentationer.* Af de senare må här nämnas: *Oratio Memoriæ et meritis Herois ac Comitis Nicolai Gyllenstierna*, *Ups.* 1721. *in* 4:o — *Memoria Comitis ac Senatoris*, *Caroli Gust. Rehnskiöld*, *Holm.* 1723, *in fol.* — *Panegyris Regis Caroli XII, circa natalem XXVII. consecrata*, *Holm.* 1708, *in* 4:o — *Oratio Funebris in memoriam Mathiæ Steuch*, *Matth. fil. Lond. Goth.* 1714. *in* 4:o — *Memoria vitæ et Mortis Joh. Wallerii*, *Ups.* 1718, *in* 4:o —.

(Se von Döbels Hist. Acad. Lundens. — v. Stjernmans Geneal. Matr. — Prof. Frondins Parent. Ups. 1737. — Baron Rhebinders Matr. p. 11. — I Wåhlbergs Dissert. de Poëtis Sv. Lat. p. 47. — Prof. Lidéns Catalog. Dispp. —

HES-

HESSELIUS, ANDERS, *Prost och Kyrkoherde* uti Gagnefs Församling i Dalarne. Föddes år 1677, i Stora Skedvi Socken. Fadren med samma namn, var sist *Kyrkoherde* uti Folkjerna Församling. Modren hette *Maria Bergia*, en Prostedotter ifrån Norrberke. Den unge Sonen vardt både tidigt och väl handledd, och sändes 1691 til Upsala. Känd härstädes för sin quickhet och flit, fick han Kongl. Stipendium in Facultate Theologica, och blef med heder Magister, år 1707. Oförmodeligen kom honom 1711 tilhanda, Kongl. fullmagt, at vara Predikant vid Svenska Församligarne i West-Indien, och til resepenningar fick han tillika med en honom tilförordnad medhjelpare, (sedermera Prosten i Umeå Abrah. Lidenius) utur Kongl. Ränteriet, *Två Tusende Dlr. Silfvermynt.* Därpå vigdes han, jämte sin resekamerat til Präst, uti Skara Domkyrka, af Biskopen Dr. Jesp. Swedberg, som hade bestyrt om denna kallelsen. I Oct månad s. å. eller 1711, gaf Hesselius sig om bord på et Engelskt skepp, och kom, efter en svår storm, til Harvich i England, där han måste uthärda den så kallade 40 *dagars quarantaine*, och igenom en ogudaktig Skepps-Capitaines förvållande, som var *Presbyterian*, utstod flere olägenheter, jämte det at han måste vidkännas brist på nödvändigt lifs uppehälle. I början af Dec. månad detta år, kom han til London,

besåg uti denna ſtora och folkrika Staden, hvad märkvärdigaſt var, och gick vidare d. 11 Febr. 1712, med reſepaſs af Engelſka Hofvet, och med recommendationer ifrån *Mylord Biſkop af London*, då varande Svenſke Reſidenten därſtädes, ſedermera R. R. Gr. Carl Gyllenborg, och Americanſke Gouverneuren *Siv. Villiam Penn*, då viſtande i London, för at fullborda ſin långa ſjöreſa. I Apr. anlände ſkeppet til Carolina Land, och gick ſå upföre genom Wirginien och Maryland. Änteligen, efter en Sjöreſa af 5209 Engelſka mil, allenaſt räknade ifrån Engelſka ſtranden Lizard, ſåg han Chriſtinæ Kyrka eller Förſamling i *Penſylvanien*, d. 1 Maji, ofvannämde år. Här ſkötte han ſit vigtiga ämbete, ſåſom en rättſinnig Lärare, rättandes ſig mäſtadels efter Svenſka Kyrko-ordningen, men ock ſtundom, efter ortens och folkets beſkaffenhet. Hvar enda vecka, ſå länge hälſan honom biſtod, vandrade han efter Apoſtlarnes vis omkring, för at lära både unga och gamla. Efter hans egna antekningar, har han uti Penſylvaniens Kyrkor, hållit 680 Svenſka, och 66 Engelſka Högmäſſo-prediLningar, förutan Otteſångar och Likprediknningar, af hvilka de förra, näſtan utgöra et lika antal, emedan mäſt hvarje Söndag, Otteſångs Gudstjenſt äfven förrättades. Ofta måſte han på en dag hålla 3 à 4 prediLningar, ömſom uti den Svenſka och Engelſka Kyr-

Kyrkan. Hedningarnes och andre villfarande männifkiors omvändelfe, ibland hvilke de Svenfke på den orten äro boende, lät han ömt vara fig om hjertat, at så långt fom hans trägna ämbetsfysflor vid den honom anförtrodde Förfamling, kunde tillåta. Ock var hans ombemödande i denna delen icke utan fynnerlig välfignelfe. Af *Qvdkare*, *Morianer*, och *Mulatter*, har han vunnit 25 fullvuxne perfoner til Chriftina Kyrkan, och årligen hade han den glädjen, at fe perfoner af *Prefsbyterianerne*, af Holländfka och Skottfka Kyrkan, gå öfver til den Evangelifka. År 1719 fick han fin andelige Förmans Bifkop Svedbergs honom tilfände fullmagt, at uti den afgångne Proften A. Sandels ftälle, vara *Proft öfver Svenfka Förfamlingarne i Penfylvanien*, hvilken fysfla han ock förrättade, med flitiga vifitationer. Ockfå fick han 1720, af Engelfke vice Bifkopen öfver Öftra Maryland Doctor Wilkinsfon, det hedrande anbud, at i den provinfen emottaga en anfenlig förfamling, fom då nyligen blifvit ledig. Men Proften Hesfelius ville icke lemna fin redan kände mindre hjord.

Den Lofliga *Societeten i England*, fom hade at *beftyra om Evangelii utfpridande på främmande orter*, utfärdade år 1721, för Proften Hesfelius en icke mindre hedrande kallelfe, til at förestå de vacante Engelfke Kyrkor i Penfylvanien, jämte anbud af 10 pund Ster-

Sterlings årlig lön, (Et pund Sterling faller aldrig under 6 plåtar, men går ofta i America öfver 40 Dlr. K:mt) om han ville hålla 20 Engelſka-Predikningar om året. Denna kallelſen emottog han, och fullgiorde den troligen intil ſin afreſa, utan ringaſte förſummelſe vid ſina Svenſka Kyrkor.

År *1722*, rönte han en ſynnerlig välſignad frugt af ſit ämbete, vid den Engelſka Förſamlingen: I Maryland uppehölt ſig en talrik hop männiſkjor, af den Secten ſom kallar ſig *Labadiſts* — Under en viſitation vant han ſå detta partie, at de giorde en högtidelig öfvergång til den Engelſka Kyrkan, och at han på en gång fick döpa 18 perſoner, til Förſamlingens gemenſkap. Ibland desſe var en hederlig Matrona, ſom framſtälte til dopet 5 Sina Döttrar — I Slut af d. år, fick Proſten Heſſelius en annan kallelſe: Den kom ifrån Engelſke Vice-Biſkopen Dr. Wilkinsſon, hvilken jämte landets ägare och Gouverneur i Maryland, Mylord Battimore, tilböd honom at i defs provins emottaga en af de ſtörſta Förſamlingarne i America. Denna Förſamling är belägen på den härliga och ſtora Ön *Kent*, liggande mitt emellan *Öſtra och Väſtra Maryland.* Men ſom han juſt i det ſamma, til och med på ſamma dag, fick Bref ifrån Sverige, och Biſkop Svedbergs tilſtyrkan, at med det ſnaraſte komma hem, ſå tog han ſit ſlut, efter

efter några mognare öfverläggningar inom sig sjelf, at följa den senare vinken af Guds försyn. Likmätigt detta beslut, gjorde han sig färdig til hemresan, hölt sina afskeds-predikningar uti alla sina ombetrodde Församlingar, skaffade sig vederbörligt resepass af högsta Öfverheten där i Landet, jämte recommendations Bref ifrån Engelska Prästerskapet, som vardt gifvit i allmänt *Synodum*, så väl som ock ifrån Församlingarne, och gaf sig d. 8 Octobr. 1723 til sjös, med hustru och sina små Barn. Efter en faselig storm, och en liden obotelig skada på böcker, kläder, varor, och i synnerhet den samling han gjort af hvarjehanda sällsynta i synnerhet til Natural Historien hörande stycken, hvilka af hafsböljorna mästadels borttogos, eller ock aldeles förskämdes, anlände han, med en svag hälsa til London d. 29 Nov, där han sedan i 7 månader väntade på tilfälle, at få komma öfver til Sverige. På denna kostsamma orten, ville hans pung näppeligen räcka til. Den var ock i det närmaste uttömd, när den *Lofliga Societeten* i England som besörgde om Evangelii fortplantande i Verlden, skänkte Prosten *Hesselius* en summa af 30 pund Sterling, såsom en resehjelp til Fäderneslandet. Men han skulle innan sin afresa ifrån London, göra den känbaraste förlust. Han hade gift sig i America 1713, med Jungfru *Sara Wallrave.*

Nu

Nu dog hon ifrån honom och 4 små Barn, af hvilket det yngsta var född, sedan de kommit til London, och var endast 8 veckor gammalt. Tilfälle at resa, yppade sig i det samma, som hans maka afled. På femte dagen efter dödsfållet, måste han vara om bord. Man kan föreställa sig, huru högt han var bekymrad för sina små barn. — Men hvad hände? En rask och ömsint Engelsk hustru, ärböd sig at följa med Barnen til Sverige, och sköta dem under resan. Det skedde; och den beskedeliga hustrun, gaf sig straxt tilbaka åt Engeland, sedan hon sett Barnen vara komna i goda händer. — Prosten Hesselius tog ifrån Helsingborg, landvägen til Västergöthland. Där låg för honom Collations Bref på Säters Pastorat. Han for vidare til Stockholm 1728, och gjorde sin underdåniga upvaktning hos Deras Kongl. Majestäter, i närvaro af samtelige Riksens Råd, hvilka alle betygade deras enhälliga nöje, öfver den af honom ingifne *Berättelsen, om den Svenska Kyrkans närvarande tilstånd i America.* Samma *Berättelse* blef ock sedan tryckt Til följe af Kongl. Majestäts nådiga Bref af d. 22 Dec. 1724, utföll för Prosten Hesselius, fullmagt, daterad d. 27 Jan. 1725, på Gagnefs Pastorat. Här skötte han sit ämbete, med den trohet, nit och välmening, som fordras af en rättskaffens Herde. Han gifte sig sistnämde år andra

gån-

gången med Iungfru *Brita Lagerbeck*, och hade med henne 4 Söner, och 1 Dotter. Hans hälſa hade lidit de ſvåraſte anſtöter, under mödoſamma reſor och mycket arbete.—De ſiſta lefnadsåren brukade han utan fördel flera läkemedel. Han ſåg utan förſkräckelſe döden nalkas. Han ſkickade ſig at taga det ſiſta ſteget, och ſomnade ſtilla in, d. 23 Decembr. år 1733, ſedan han räknat en mödoſam lefnad nära 58 år.

Hans uti pennan ſammanfattade flere *anmärkningar och berättelſer, om det ſom märkvärdigt förekommit, ſå väl under hans reſor, ſom under deſs viſtande i fjärran land*, förtjente, at komma til allmänhetens kännedom. —

(Utdragit af de Perſonalier, ſom blifvit upläſte, vid afl. Proſten Hesſelii Begrafning, i Gagnefs Kyrka, d. 20 Jan. år 1734, meddelade af Sonen, vice Borgmäſtaren i Örebro, Herr Gerhard Hesſelius.)

HESSELIUS, JOHAN, *Med. Doctor, Aſſeſſor och Prov. Med.* i Nerike. — Föddes 1690 i Falu, där fadren, *And. Hesſelius*, då var Rect. Scholæ, men blef ſedermera Kyrkoherde i Folkerna. Modren hette *Maria Bergia.* Ganſka tidigt ſändes han til Upſala, under en äldre Broders handledning. I början ärnade han ſtudera Theologien, men fattade ſedan ſmak för Läkarekonſten. I denna vettenſkapen gjorde han ſå vackra framſteg, at han 1715 anſågs värdig at emottaga Provincial Medici Sysſlan i Wäſtergöthland.

Vid

Vid ſin ankomſt til denna orten, vardt han med ſynnerlig kärlek omfattad af Biſkop Svedberg ſom ägde hans Moſter, hvars hus och bord, han i många år, efter ſina reſor nyttjade. I Sällſkap med en ung Svedenborg reſte Hesſelius utrikes, ſå ſnart freden återbragt lugn och ſtillhet hos Sveriges närmaſte grannar. I Hardervik, blef han 1721 Med. Doctor, och därifrån fortſatte han ſin reſetour til flere orter, ſom efter hans afſigter, förtjente at beſökas. I Leyden gjorde han bekantſkap med den lärde och berömde Boerhawe, ſamt med den djupſinnige Graveſand. Ifrån Holland ärnade han ſig til Frankrike, men en äfventyrlig peſt, ſom uti en del af detta riket var inrotad, hindrade hans upſåt. I ſtället togs vägen in uti Tyſka riket, och ſedan hem til Fäderneslandet, och til den ſysſla, ſom honom där väntade. År 1728 vardt han flyttad til Nerike och Wermeland, och fem år därefter, blef han Aſſesſor uti K. Coll. Med. Man kan med all ſanning ſäga, at han ägde all ſkicklighet och vidſträckt kännedom i ſin vettenſkap. Det hörer til hans beröm och äreminne, at han viſade rörelſe och blödighet, när han hade at ſtrida med döden om andras lif. Men om ſinnet var rördt, ſå var konſten dock ej rådlös. — Färdig var han at tjena alla, utan afſeende på egen vinning. Främmande, dyrbare och konſtige Läkedomar, dyrkades ic-

ke

ke af honom med vidſkeppelſe. Oftaſt brukade han de hjelpemedel af örter, på hvilka vårt Land har den lättaſte tilgång. Han fant et ſärdeles nöje däruti, at vid lediga ſtunder göra *nya förſök och uptäckter uti växtriket.* Han trodde, at de förakteligaſte och förhateligaſte växter, borde kunna gifva oſs någon nytta. *Hans förſök och tankar om Brän-nåsſlan, ſåſom tjenlig til vinterfoder*, läſes uti *Wett. Ac. Dagbok, för år* 1747. Af *Tiſtelen*, lärde han ſamla *en Bom-ull, om icke til ſpånad, dock til andra behof tjenlig.* Han gjorde ockſå *Rön, huru Bom-ull kan ſamlas af våra Svenſka Jolſter-trän.* — Af åtſkilliga ämnen, tilredde han *profver af kimrök*; mäſt af ſådane ſom almänt vräkas och til intet brukas. Af *kärnan i Solblomme ſkjelkarne*, tilredde han *en ſvart ritfärg*, ſom i finhet och godhet ſkall vara jämngod med den utländſka. Af den ſå kallade *Ren-Måſſan*, förſökte han at tilreda *et bröd*, ſom kan göras tämeligen ſmakligt. — Intagen af den tankan, at den milda förſynen mellan våra ſkogar och klippor nedlagt många förmåner, dem vi ännu ej känne, och ſåledes ej vete at nyttja, var han outtröttelig at betrakta och forſka *jord-riket*, at ſamla *alla ſlags arter af jord, leror, kalk, ſand* och *ſtenar*, — och med dem anſtälla *mångfaldiga förſök. Den vackra hvita och röd-ſpräcklotta Marmor*, ſom nu är ibland oſs känd, och ſom finnes vid

Hjelmarens stränder, var *Hesselii uptäckt.* Genom sin Broder, som tjente vid den Svenska Församlingen i America, samlade han *et ansenligt förråd af ormar, ödlor och flere slags hos oss okände kräk.* Desse hade han länge sjelf hos sig förvarade, men öfverlemnade dem sedermera åt R. R. Gr. Carl Gyllenborg, hvarifrån de kommo til Upsala, och förvaras där ännu uti *Academiens Natural-Cabinet.* Vid 1747 års Riksdag, hugnades och hedrades han af Riksens Ständer med *en belöning för sin möda och arbetsamhet uti naturens kännedom.* — I Wermeland dog han 1752. Denne mannen var mera nyttig än ansenlig i Verlden. — I en liten kropp, hade en själ med stora gåfvor utrustad: artig, gladlynt, nögd, upriktig, vänfast, hjelpsam och välmenande emot alla. Han räknas ibland *Kongl. Vett. Academiens förste Ledamöter.* Dess *Dagbok* och *Handlingar* bära flere *bevis* om Doctor Hesselii kunskaper, arbetsamhet och forskande snille.

Gift m. *N— Kåhre.*

(Se Åmin. Talet öfver Doctor, m. m. Joh. Hesselius, hållit af Iac. H. Mörk — Stockh. 1752. —)

HINSTRÖM, PALLEMON, *Philos. Magister och Collega* vid Dom-Scholan i Lund. Var född 1713 i Giörslöfs Prästegård i Skåne, hvarest Fadren var Pastor. Sedan han 1730 kom til Lunds Academie, studerade han i synnerhet Philologien och de Österländske

ſke ſpråken, och hade häruti en förträffelig Läromäſtare uti då Philoſophiæ Adjuncten, ſedan L. L. O. O. Profeſſoren, och ſiſt Biſkopen Dr. Joh. Engeſtröm, ſom altid räknade honom för en af ſina bäſta Lärjungar. Han förſvarade ock 1732, *tredje delen af Prof. Engeſtröms Hebreiſka Grammatica*, och blef ſedan 1738 en välförtjent Magiſter. År 1744 vardt han Collega vid Dom-Scholan i Lund, hvilken tröttſamma Syſſla han til ſin död 1751 föreſtod. På lyckans väg var han ſåledes litet lyſande; men hans minne förtjenar at upliſvas, ty han var ej allenaſt en lärd man, utan ock en outtröttelig ſamlare uti *vår Svenſka Lärdoms* och *Diſputations Hiſtoria.* Man ſlute til hans flit och omhugſan i detta ämnet, och af följande upgift på deſs efterlemnade Samlingar:

Diſputationer och Orationer, i 4:o hållna,

I Lund, 43 ſtarka Band, ſom innehöllo	1205 *St.*
I Upſala, 35 Band — — —	1713
I Åbo, 7 Band — — —	381
Vid Gymnaſierna i Riket, 3 Band	120
I Dorpt och Pernau, 3 Band, —	257
I utrikes orter 24 Band, — —	1100

Diſputationer och Orationer i 8:o hållna:

I Lund, 16 Band, — — —	290 *St.*
I Upſala, 118 Band, — — —	2514
I Åbo, 20 Band, — — —	420
Vid Gymnaſierne i Riket, 5 Band, —	93
Band 274, och Stycken,	8093

Alla desfa voro väl inbundna, och af de Lundſke både *Diſputationer* och *Orationer*, var här en *fullſtändig ſamling ifrån Academiens början, til 1750 års ſlut.* (Hvilken rik tilökning ifrån Rikets Academier hade han haft, om han lefvat intil närvarande tid!) Hela denna ej mindre intresſanta än artiga *Samling*, ſåldes ſedan af arfvingarne til den namnkunnige Kongl. Danſke Stats-Miniſtern, m. m. *Grefve Joh. Lud. von Hollſtein,* en af de ſtörſte Lärdomens ſkydds-Herrar ſom Dannemark någon tid haft.

(Se Svenſka Mercurius, för år 1757, Sept. Månad, p. 305. —)

HISING, MICHAEL, *Bruks-Patron och Groſshandlare* i Stockholm. Föddes i Kjöping 1687, där Fadren *Carl Hiſing* var Borgmäſtare, och hvars Förfäder äfven där beklädt Borgmäſtare ämbetet, i en följd ſom i få ſlägter och få Städer har ſin like. — Modren hette *Borbo Petré.* Helt ung gaf han ſig til handelen, ſatte ſig förſt ned i Kjöping ſåſom Borgare, men flyttade ſedan 1713 til Stockholm. Med en obetydelig ſumma började han ſin handels-rörelſe, men blef ſnart en mycket förmögen man, ſå at han köpte ſig Bruks-Egendomar. Han inrättade flere Hammar-och Manufactur-verk, både i Sverige och Finland, hvarigenom ej allenaſt en myckenhet folk af honom njöto ſit uppehälle,

utan

utan ock Riket med många gagnande inrättningar förkofrades. Valdes til Stockholms Stads fullmägtig vid Riksdagen 1734. Blef ock fullmägtig vid det omkring ſamma tid inrättade *Kongl. Koppar-Contoret*; deputerad vid *Stockholms Stads - Bemedlings Commisſion*; vid Kongl. *Convoj-Commisſariatet* och flereſtädes — Emot ſin födelſeort har han i ſynnerhet viſat mycken ömhet: Til Kjöpings Schola, ſkänkte han et Capital af 8000 Dlr. K:mt, hvaraf Räntan tilfaller 6 fattige ſtuderande, hvardera i 6 års tid: Til ſamma Schola et Capital af 2000 Dlr. K:mt, hvars ränta är et underhåll för en Barnalärare, ſom vägleder de ſpädare til en ren innanläsning. Likaledes förärade han til Kjöpings Stad en ſumma af 6000 Dlr. K:mt., hvars årliga ränta är et underſtöd för 18 fattiga Enkor i ſamma Stad. Bruks Patron Hiſing afſomnade i ſlutet af år 1756 på ſit Landtgods Ådön, i en ålder af 70 år. Han var en Man, ſom ej ſlöſte bort ſina medel uti fåfänga, och brydde ſig föga om at lyſa; men han har dock för ſin giſmildhet emot behöfvande, lemnat efter ſig et långt, et angenämt och välſignadt minne.

Giſt m. *Margaretha Frodbom.*

(Se Åm. Talet, hållit på Kjöpings Stads Rådhus, af P. O. H. tr. i Stockh. 1757. — Sv. Mercurius för år 1757, Aug. M. —)

HOGHUSEN, JOHAN, *Friherre och*

Landshöfdinge öfver Upland. Broder til Stats-Secreteraren *Henric Hoghusen*, och född i Stockholm, 1634. Redan år 1665 var han i Konungens tjenst, och sedan han med särdeles beröm, företrädt så väl Fält-Casseurs tjensten vid den Bremiske Expedition, som en Commissarie beställning uti Kongl. Kammar-Revision och Reductions Commission, förordnades han at vara General-Proviant-Mästare under Skånska fegden. Vid denna sysla adlades han 1677. S. å. anförtroddes honom Krigs-Commissarie-Sysslan uti K. Krigs-Collegio, samt därhos 1685 Krigs Råds ämbetet. I denna värdighet var han nästan dageligen vid sin Konungs sida. Med sina mogna torslager, arbetade han mycket på *Indelningsverkets inrättande*. Äfven updrogs honom inseende öfver *Vadstena Krigsmanshus* och dess inkomster, til märkelig förökning vid de ålderstegne och bräcklige Krigsmäns underhåll, som där fått sin boning. Med stor möda och besvär altifrån 1680, bivistade han alla munstringar med Svenska Krigsmagten, och förfärdigade äfven et *nyttigt arbete öfver marcherne och nattlägren för tropparna, hvaraf man med lätthet kunde veta, huru mycken tid fordrades för Arméen at efter upbrott tåga til bestämd ort*. I affeende på hans mångåriga förtjenster, benådade honom Konungen 1695 med fullmagt på Landshöfdinge ämbetet i Upland, hvartil äfven 1696 lades Friherre-

vär-

värdighet. Han var en driftig, omtänkfam och älfkad Landshöfdinge. Landtmannen berömde hans rådighet och fromhet, under fvåra år och befvärliga krigstider. Borgaren hugnades vid Lagens rättvifa fkipande och Upfala Stad, refte fig genom hans nitifka åtgärd fnart utur fin afka, efter den olyckliga branden. Denne förtiente Mannen dog 1716, och begrofs uti Kongl. Riddarh. kyrkan i Stockholm. Gift m. *Helena Trotzig.* — Ätten utgick med Sonen, *Friherre Joh. Johanfon Hoghufen*, Adjutant af Drabanterne, fom afled 1736.

(Stiernmans Matr. p. 135. — Peringfkölds Monum. Upland. p. 118. —)

HOLMSTRÖM, JSRAEL, *Krigs-Råd*, Född i Stocholm år 167 . . . och var förmodeligen Son af Borgmäftaren därftädes *Guftaf Holmftröm*. Kom tidigt til Upfala Lärofäte, där han med mycken framgång ftuderade, och antogs federmera uti Kongl. Cancelliet, hvareft han inom några års förlopp blef Regiftrator. Sedermera åtfölgde han Konung Carl XII, fåfom fält-Secreterare, vardt 1697 General-Auditeur, och därefter med Krigs-Råds fullmagt hugnad. Han ftod uti färdeles nåd hos Konung Carl, hvilken han ej fällan roade med fina quicka infällen Vid et tilfälle då Konungen på fkämt fade til honom, at *han intet dugde til Officer*, förfäkrade

Holmström i all underdånighet, *at han skulle likaså väl kunna darra i et par stora Stöflor, som en viss General-Major.* — Infallet var så mycket mera vådeligit, som Konungen utan svårighet begrep, at det syftade på en, som vinglat sig til et slags favoritskap. — Konungen vände sig ifrån Holmström, men intet tecken blef til onåd. — Holmström dog ogift uti Lithauen, i början af året 1708. Han har gjort sig känd såsom vitter man och en särdeles lycklig Svensk Poët. Bevis härtil ligga uti de *Skrifter*, som ifrån hans hand utkommit: *Parentation öfver Dr. Ulrica Eleonora, hållen på Riddarhuset i Stockh. 1693, tr. in fol. — Parentation öfver K. Carl XI, hållen på Riddarhuset i Stockh. 1697, tr. in fol. Underdånige glädjetankar, då Kon. Carl XII kröntes, 1697, genom en Solenn Oration på Riddarhuset framstälde, tr. in fol. — Brud- och Graf-Skrifter, och verser* vid hvarjehanda tilfällen skrefne, af hvilka en del äro tryckte, och en del förvaras hos Samlare uti *Handskrift.* Vi må höra et eller annat slag, af denne Poëtens välstämda harpa:

Öfver K. Carl XI:es börd, qväder han, i *Parentationen* vid dess död:

Onödigt håller jag at räkna opp Thess ahnor,
Dess stolta Kunga ätt och kröta Slägte-Fanor.
Det är et prål för dem, som intet annat ha,
Som intet kunna sitt, men nödgas andras visa;
Likt månan den der måst af Solens strålar lysa,
Och all sin lånta prakt af hennes klarhet ta.

Ver-

Verser, i sanden skrefne med en käpp:
En penna utan fjädr; en bok förutan papper,
En skrift förutan bläck; en tiggar utan lappar;
Å fyra rara ting. Dock finnas alla här,
Ty detta skref med käpp en fattig Secreter.

Grafskrift öfver Konung Carl XII:tes hund.

Pompe, Kungens trogne dräng,
Sof hvar natt i Kungens Säng:
Sist af år och resor trötter,
Led han af vid Kungens fötter.
Mången täck och fager Mö,
Önskade som Pompe lefva;
Månge Hjeltar efterstråfva,
At få såsom Pompe dö.

Dessa sista verser hafva utomlands vunnit det behag, at de af en förnäm Herre, blifvit på Latin så öfversatte:

Regalis lecti catulus qui parte receptus
Pompius, Augusti cura fidelis erat.
Hic tamen senio fractus, lassusque viarum,
Effertur Regis mortuus ante pedes.
Optarunt multæ sic vivere posse puellæ,
Heroës multi sic potuisse mori.

Suppliquen för Fruntimret, til Konung *Carl XII*, at få behålla Sidenkläder, som så börjas:

Om blyga quinnor törs bland Hjeltar visa sig,
Om böner finna rum bland vapen, svärd och Krig —

Läses med förnöjelse uti de så kallade *Små-Saker*, 4. *D. p.* 66. — Billigt har denne Poëten blifvit hedrad med et sådant omdöme, af den vittra Fru *Nordenflycht.*

Holmström, dina infall glada
Och din rika skalde-lått
Visar ut hvad brist och skada
Konsten af din tystnad fått.
I en tid då han sig bringat
Jämte smaken til sin högd
Hade nog din harpa klingat
Ljufligt til båd sorg och frögd.

Och med denna *Grifte-Skrift*, af en annan hand:

Han som i all sin tid et lustigt sinne hade,
Som Werldens vedersend' ej på hjertat nånsin lade,
Som mycket roligt sagt, dock utan andras men,
Är död i Gud förnögd och hvilar sött sin ben.

(Se Prof. Joh. Lidéns Histor. Poet. Svecanorum, P. IV. p. 85 — C. R. Lagerbrings Sammandrag af Sv. Hist. 4. D. 3. Afdel. — Samlade efterrättelser. —)

HOLST, ARON, *Justitiarius* vid Kongl. Amiralitetet och *Borgmästare* i Götheborg. Född 1683 i Kongelf, där Fadren *Nils Holst* var Landt-Räntemästare. Han studerade Lagfarenheten och Historien i Upsala, under C. Lundius och den äldre O. Rudbeck; började tjena 1705 i Kongl. Götha Hofrätt, blef 1709 Secreterare vid Kongl. Amiralitets-Staten

ten i Götheborg, och 1712 Justitiarius därstädes. Detta år följde han, på vice-Amiralens Gr. Axel Lewenhaupts Escadre til Nordsjön, at efter dess ordres hafva et vaksamt öga på Officerarnes upförande; utspejade de i Amsterdam varande Danske Köpmans-skepp, och skaffade Commend. C. Gathenhielm tilfälle, at kapra up dem. De följande krigsåren, hade han händerna fulla, med Flottans angelägenheter; men 1720 indrogs hans syssla, hvarpå han, lefde tjenstfri alt til år 1736, då han blef Politie Borgmästare i Götheborg. År 1743, gjorde han sit Fädernesland den tjensten, at i sin början qväfva en gäsning i Götheborgska Borgerskapets sinnen, som då ville förena sig med den uproriske Dal-almogen, förmedelst et til dem d. 23 Jun. på Rådhuset hållit eftertryckeligit *Tal*. K. Fredric tackade honom i egen person, för sit nit vid detta tilfälle, då han 1744 besökte Götheborg; och betygade Regeringen vidare 1748 sit välbehag öfver Magistratens förhållande, skonande Borgerskapet för all näpst eller straff. Detta var *bästa äreminnet* för honom, som nyss förut d. 22 Apr. 1748 var med döden afgången. Han gifte sig 1713 m. *Maria von Seth.* Man räknar honom skäligen, ibland arbetsamme och vittre Svenske män. Han lemnade efter sig artiga *Samlingar i Svenska Häfder*, dock til en god del efter döden skingrade, och mäst förkomne.

Han

Han har förfärdigat: *Genstig, medelst hvilken mångfaldige af Sveriges Konungar utgångne Placater, Stadgar, Förordningar, Reglementer, Påbud, Resolutioner och Instructioner, igenfinnas kunna, under Titlar efter Alphabetisk ordning sammanfattade, Mspt. in Fol. af år 1716.*

(Se Assessor Giörvells Biograph. Sv. Goth. I. p. 49.)

HORN, BENGT, *Friherre* til Åminne, Herre til Ekebyholm, Mustila, Ryda, m. m. *Sv. Rikes Råd och Fält-Marskalk.* Son af *R. R. Clas Christiernss. Horn*, med Fru *Sigrid Oxenstierna*, och född på Fädernesgården Wikhus i Westmanland, 1623. Han använde sin ungdoms tid til studier, dels i Upsala, och dels i Riga, där han i 4 år vistades under sin Morbroders Gen. Gouverneuren Herr Bengt Oxenstiernas vård. Anträdde år 1645 en utrikes resa, under hvilken han fattade en särdeles lust för krigsväsendet, hvarföre han ifrån Rom, tog genaste vägen öfver Geneve til Fältmarskalken Carl Gustaf Wrangel, som då stod qvar med sin Armée vid Bodensjön, sedan han näst förut hade intagit Bregantz. Horn begynte 1647 sitt krigslefverne med at blifva Capitaine af Lif-Compagniet, under det gamla så kallade *Blåregementet.* Kort därpå befordrades han til Major vid Generalen G. O. Stenbocks Regemente, och vidare til Öfverste-Lieutenant därstädes. Han hade förestått commendantskap på flera ställen,

len, när han på tilſtånd år 1651 reſte hem til Sverige, at beſöka ſin ſjuke Fader. En liten tid gick förbi, innan Drottning Chriſtina gjorde honom til Öfverſte, och tog honom tillika vid ſit Hof, at vara *Lieutenant af deſs Garde du Corps.* Och ſåſom i de åren alt var fredligt i Riket, ſå benådades han 1654, med det igenom Nils Kaggs död ledigt blefne Gouvernementet i Halland. Men omſtändigheterna förändrade ſig, ſå ſnart K. Carl Guſtaf var upſtigen på Thronen, och då en krigsfärd emot Polen företogs, följde Horn med ſåſom Öfverſte för det nyſs uprättade Drottningens Lifregemente. Vid belägringen för Marienburg i Preuſſen, hölt han ſig mycker tappert, och blef därföre, ſedan denna orten var lagd under Konungens välde, förordnad til Commendant öfver Stad och fäſtning. Härifrån flyttades han ſedan 1656, til Gouverneurs ämbetet uti Staden Revel, jämte General-Majors Fullmagt, och använde i denna beſtällning all flit, at hålla tilbaka Ryſſarnes anfall på Staden. När freden ſedermera med Ryſsland ſkulle afſlutas, fick Baron Horn befallning at öfvervara detta granlaga verket, jämte de flere tilförordnade Herrar. Med Horns upförande härvid, var Konungen ſå aldeles nögd, at han på Riksdagen i Götheborg, kort för ſin död, nämde honom til Ledamot ibland Rikſens Råd 1660. Efter den formeliga Freds-tractaten ſom under-

derſkrefs å ömſe ſidor 1661, vardt R. R. Horn affänd til Muſcow, där han af Czaren med ſärdeles hedersbevisning bemöttes. Återkommen därifrån, blef hans förnämſta omſorg, at genom hälſoſamma anſtalter uphjelpa den honom anförtrodda Provins. Vid ſit anträde til Regeringen utnämde Konung *Carl XI*, R. R. Horn til General-Gouverneur öſver Eſtland, och gjorde honom kort därpå, äfven til Lagman i Carelen. År 1674 gaf Konungen honom det ledigt blefne Præſidentſkapet i Svea Hof-Rätt. Under detta ämbetets förvaltning, öfverlemnades honom ockſå på någon tid ſtyrelſen af Cancellie-verket. Men tidernas tilſtånd föranlät Konungen, at åter bruka R. R. Horn i Fält, där han förut inlagt ſå mycken ära.

Med Fältmarſkalks ſtafven, gafs honom 1677 befälet öfver Arméen i Lifland, ſom ſkulle ſammandragas, at tåga Pommern til undſättning. Ehuru nu til krafter genom åren förſvagad, utom det at han redan en god tid, endaſt haft fredliga ſysſlor för händer, ville han dock icke undandraga ſig at tjena ſit fädernesland i denna härfärd. När han vid förenämde års ſlut med de til transporten förordnade fartyg, var kommen et ſtycke ut i ſjön, inföll en ſtark vinter, ſom nödgade honom at fälla ankar vid Finland, och at gå landvägen genom Ingermanland och Eſtland, ſå at han icke förr än i Jan. månad

rad 1678 kom til Riga. Denna befvärliga refan påskyndade hans lifsflut: En häftig fjukdom gjorde honom til dödens rof d. 7 Febr. famma år. Han begrofs året efter uti Kongl. Riddarholms kyrkan i Stockholm, tillika med fin nittonårige Son, *Bengt*, fom hade varis Lieutenant til häst, och fom detta året ftupat uti en fkärmytfel vid Lithauiska gränfen emot de Brandenburgiske. Liken fördes federmera til ftändig hvila i Gottröra Kyrka i Upland. Vid begrafningen flogs öfver R. R. Horn en *Skådepenning*, fom på förfta fidan vifar hans bild, med öfverfkrift: *Bengt Horn, Sv. Riks-Råd*, på andra fidan, *et Skepp*, uti hvilket *dygden* fitter vid ftyret, och *Lyckan* håller feglet, med öfverfkrift: *Virtusque Auxilio.*

Af hvad befkaffenhet R. R. B. Horns Procefs må hafva varit, med en *Conrad von Baner*, är icke få aldeles bekant, men at den blef flutad, til R. R. Horns heder, kan inhämtas af följande *Document*, fom ännu in Originali förvaras uti *Grefveliga Hornifka Bibliothequet på Fogelvik*:

"*Then Kongl. Rättens åndteliga Sentens "och dom, uti then criminal fak, emellan Herr "Riks-Rådet Välborne Herr Bengt Horn, å "ena fidan klagande och Välbördig Conrad "von Baner på then andra fidan fvarande, angå-"ende några grofva och ärerörigа befkyllningar, "fom bemälte Baner på Herr Riks-Rådet fkall "hafva utgjutit, affagd i Stockholm den 8 Maji, "1666.* "Utaf

"Utaf the skål och bevis in Actis finnes, er-"kånner Råtten Riks-Rådet Vålborne Herr Bengt "Horn, för Conrad von Baners grofva beskyll-"ningar fri, och han för samma sina obevisliga "tilmålen varde halshuggen. Och emedan bemål-"te Baner för thenna doms publication är sit fän-"gelse förrymd, ty förklaras han öfver hela Sve-"riges Rike och dess underliggande Provinser va-"ra fridlös. Och fördenskull pålägges alle Exe-"cutorer det de flitigt låta slå efter honom at han "fångas, hitföres och här undergår sit tilbörliga "straff. Sådant alt med rätta. Actum ut supra.

På then Kongl. Hof-Råttens vägnar

Pehr Brahe. *Seved Bååt,*
Gyldenbring.

Gift 3 gånger, 1. g. m. *Margaretha Sparre.* 1652. — 2. g. m. *Jngeborg Baner* 1662. — 3. g. m. *Margaretha Bjelke*, 1677. Alla Barnen dogo ogifte.

(Se Berchs S. Herrars och Fruars Skådep. och Lefvernesbeskr. 3:de flocken p. 29 — meddelade efterrättelser af Herr Magister Nils Mobäck, Esquad. Pred. vid Östg. Cavalerie-Regem. —)

HORN, GUSTAF, *Friherre* til Åminne, *Herre* til Warsala och Bjurbäck, *Sv. R. Råd och Kongl. Hofmåstare.* Föddes år 1610 uti Vestmanland på sin Mödernesgård Vikhus. Fadren var *Herr Christiern Classon Horn*, Friherre til Åminne, hvars Fader *Claes Christiernsson*, *Sv. R. Råd*, och *Riks-Amiral*, af Konung

Konung Eric XIV, blef uphögd uti Friherre-Stånd, och til Riddare ſlagen, på Stockholms Slott, 1562. Modren var Fru *Karin Thuresdotter Bjelke.* Tillika med tvenne ſine Bröder, ſändes han i unga åren til Stockholm, at jämte flere Ädlingar, njuta den bekante Joh. Meſſenii underviſning. Vid Upſala Academie, aflade han flera Lärdomsprof, genom Diſputationer och Orationer. Därifrån reſte han 1621 utrikes, på Konung Guſtaf Adolphs bekoſtnad, til at ytterligare förkofra ſig uti bokliga konſter, och i ſynnerhet ſkaffa ſig färdighet uti ſpråken. 1631 upvaktade han Konung Guſtaf Adolph på Tyſk botten, och utnämdes, af Honom til Deſs Kammarherre. I denna ſyſſla, brukade Konungen honom uti åtſkillige angelägenheter, dels vid Engelſka och dels vid Franſka Hofvet. Sedermera förordnades han til Reſident uti Staden Ulm, och efter någon tids förlopp, återkallades han til ſin upvaktning hos Konungen, af hvilken han utmärkt älſkades. Konungens lik beledſagade han, jämte flere Svenſke Adelsmän til Wolgaſt, och vid återkomſten til Stockholm, vardt han den unga Drottning Chriſtinas Hofmäſtare eller Hofmarſkalk. Drottningen viſade honom mycken nåd, och behagade nyttja hans ſällſkap til öfning för ſig uti det Franſka ſpråket. Uphöjdes 1638 til Riks-Rådsvärdigheten. Älſkad och hedrad af alla, ſom

kände dess personliga goda egenskaper, vardt han af döden bortryckt, uti sin bästa ålder. Et fall som han giorde med en häst, förorsakade hans tidiga död, och den inföll, efter en upbyggelig beredelse, på hans Gods Vikshus, år 1639. Begrafningen skedde med mycken högtidlighet, s. å. uti Upsala Domkyrka. Lik-sermon hölts af *Joh. Mathiæ*, då varande Hennes Majestäts *Præceptor* och *Hof-Predikant.*

R. R. Gustaf Horn, gifte sig 1637, på Kongl. Slottet i Stockholm, med Hof-Fröken, eller som hon uti Personalierne nämnes, *H. K. M. förnämlige Kammar-Jungfru*, *Kerstin Boos-dotter.* Bät.

(Se förenämde Likpr. med Personalier, tr. i Stockholm, hos Henr. Keijser, 1641. —)

HORN, HENRIC RUDOLPH, *til Rantzien, Grefve och Sv. Rikes Råd.* Föddes i Pommern, 16 . . . Son af *Baltzar Hennings-son Horn* til Rantzien, Oldenburg och Clotzau, med Fru *Magdalena Sophia von Redens.* Ifrån ungdoms åren tjente han vid Militairen, och omtalas först såsom General-Major och Commendant i Narva, uti K. Carl XII:tes Historia. Denna Fästning försvarade han tappert, emot Ryssarnes första anfall 1700. Men då Fästningen år 1704, genom storm och et grufveligit nederlag, kom uti Ryssarnes händer, vardt han, tillika med 5 Svenske Öfver-

verſtar, 2 Öfverſte-Lieutenanter, 5 Majorer, och 2000 man, fången. Här nödgades han ſe, at Ryſſarne öpnade grafven, där hans döda Grefvinna låg, och när de borttagit kopparkiſtan och ſvepningen, förde Liket bort på en kärra, och kaſtade det i ſtrömmen. Czaren kom i egen Perſon til Narva, och när Gen. Major Horn för honom framhades, blef han mycket hårdt bemött, och kaſtades uti et ſtyggt underjordiſkt fängelſe, där han ſatt i 12 dygn och ſpiſades med vatten och bröd. Sedan fördes han til Muſcou, och inneſlöts uti et lika otäckt rum, hvareſt han tilbragte hela 3 åren, ibland röfvare och de argaſte miſsgärningsmän. Hans Son och 5 Döttrar, ſom alla voro ännu ſmå, och under 10 år, togos äfven til fånga. År 1707 vardt han lösgifven, och reſte til Sverige, där han ſtraxt til Gen. Fälttygmäſtare utnämdes, men hans omyndige Barn, blefvo i fångenſkapen quarhållne, til deſs freden ſlöts 1721.

Henr. Rudolph Horn, blef Friherre år 1701, ſåſom Gen. Major af Infanteriet och Öfver-Commendant i alla Fäſtningar uti Ingermanland, Riks-Råd år 1719, och ſamma år, uti Grefve-värdighet uphögd. Dog i Stockh. 1730, och begrofs uti S. Mariæ Kyrka.

Gift. m. *Grefvinnan Helena Sperling*, en dotter af Kongl. Rådet, Fältmarſkalken och General-Gouverneuren *Gr. Jöran Sperling.*

(Se Dr. Norbergs K. Carl XII:tes Hiſtoria, I. och 2 Delen R.)

2 Delen — v. Stjernmans Matr. p. 51. — Suppl. til Flor. Stockh. p. 220. —

HUMMERHIELM, ALEXANDER, *Friherre* til Follnäs, *Herre* til Hakarp m m. *General-Major* af Cavaleriet och *Öfverste* för Adelsfanan. Född 1644, i Östergöthland; och Son af Ryttmästaren vid Östgötha Cavalerie, *Nils Hummer.* Var Ryttmästare, då han 1678 adlades, och Öfverste vid Svenska Adelsfanan, när Konung Carl XII började sina fälttog. Et lyckligt nederlag gjorde han 1702 på et partie af Polske Prinsen Wiesnowickis folk vid Jesna, ifrån hvilka han borttog 10 metall Canoner; men då Hummerhielm var i begrep, at fullfölja sin seger, vände sig krigslyckan åt andra sidan. Öfverste Hummerhielm hade gått öfver en ström, med 130 hästar och 100 man fotfolk, och träffade efter några dagars förlopp Wiesnowickis sammandragna styrka, som honom anföll. Hummerhielm dref i början förtropparna til rygga, men vardt snart på alla sidor kringränd, och sjelf fången. På det ovärdigaste sätt blef han handterad. Man slog honom obarmhärtigt. Han spändes i *Polska Bocken*, det är, händerna blefvo sammmanbundne, armarne dragne öfver knäen, och en käpp träddes under knäen och öfver armarne, hvarpå han kastades i et gammalt fähus, där man då och då, stack honom några matbitar i munnen,

nen. Han hade ofelbart i ſådant elände blifvit förgången, om icke en Jeſuit, Pater Berentz, viſat honom ſit medlidande. Året efter 1703, i Oct. Månad, vardt han utbytt ifrån ſit fångenſkap, emot Saxiſke Öfverſten Goltz, ſom var blefven Konung Carls fånge vid Thorns öfvergång. År 1704 var han åter i träffning, med et partie Polackar, och dref dem på flyckten. I den heta bardaleken vid Punitz emot Saxarne, gjorde han fienden mycken afbräck, därmed at han bröt in med ſina Regementer, uti deſs Bataillon quadré. I ſlutet af ſiſtnämde år, blef han General-Major, och 1705 Friherre. Under den ärerika Actionen vid Frauenſtadt, commenderade han ſit egit Regemente. För ſin kropsbräcklighet ſkull, begärade och ärhölt han kort efter tilſtånd at reſa hem til Sverige, och dog år 1723. Allmänt var han känd och högaktad, för ſin redlighet och ſit mannavett.

Gift f. g. m. *Anna Barbara von Siegeroth.*— a. g. m. *Catharina Margaretha Hagerflycht.* Han har fört *et Diarium öfver Skånſka kriget, för åren 1676, 1677, och 1678 til 1679*, ſom är tryckt.

(Se K. Carl XII tes Hiſt. af Dr. Norberg I. D. — v. Stiernmans Matr. p. 140, — Loenboms Anecdoter om namnkunnige Sv. Män, I Bandet, 2 Stycket, —)

HUSENBERGIUS, JOHANNES NICOLAI, *Kyrkoherde* vid Normlöſa Förſamling

 i Öſter-

i Östergöthland. År 1540, föddes han inom Härstads Församling på Kyrkoherde bostället *Husberga*, hvaraf han sedan tog sit tilnamn. Fadren, som där var Kyrkoherde, har hetat *Nicolaus Eschilli.* Om denne *Nils* eller Fadren, är det märkvärdiga, at han var den förste Präst i hela Östergöthland, som vid Reformationens början, vågade ingå ägtenskap. År 1536, blef en Nunna ifrån Vadstena kloster hans hustru. Detta steg tilskyndade honom flere vidrigheter och förföljelser, af den tidens vidskeppelige Präster och Munkar, hvilket gjorde, at han år 1553 sökte sig ifrån Härstads til Normlösa Pastorat, at där vinna mera lugn. Här dog han år 1570. Sonen *Johan Husenbergius* studerade, och förvärfvade sig både inom och utom Riket mycken lärdom och vidsträckta insigter i flere Wettenskaper. Tjugufyra år gammal vardt han Prästvigd och sin Faders medhjelpare; men han fick icke länge vara uti detta ämbete. Konung Eric XIV, kallade honom til sit Hof, och gjorde honom til Kongl. Secreterare, af det skäl at Konungen lärt känna dess stora insigter uti Lagfarenheten och Politiska ärender, hvarförutan Husenbergius ock skref en vacker hand. Sit nya ämbete förestod han til Konungens fullkomliga nöje, och bestridde äfven samma sysla, under Konung Johan III:es Regering. At Husenbergius ägde båda dessa Konungars nåd

och

och förtroende, kan dömmas däraf, at han så väl af Konung Johan, som af K. Eric hade anbud af Adelskap; men han undanbad sig denna heder, och ville häldre fullföllja sit förstbegynta vitæ genus. — Han vant ock sin önskan, då han år 1571 ifrån Kongl. Secreterare blef Kyrkoherde uti Normlösa efter sin Fader. Med nytta för sin Församling och med heder för sig sjelf, var han här Lärare i hela 46 åren. Afsomnade år 1617, och är begrafven uti nyssnämde Kyrka, hvarest et Epitaphium ännu finnes, som uti en Latinsk påskrift tolkar både Fadrens och Sonens Lefnads-öden.

Husenbergius var gift med *Sigrid Nilsdotter*.

(Se Broocmans Beskrifning öfver Östergöthland, p. 760. —)

HÅKANSSON, *Olof*, *Bondeståndets Taleman.* Var född 1695, i Lösens By uti Blekingen. Fadren, Bonde i samma By, hette *Håkan Ofredsson*, och lärer hafva dödt 1708 eller 1709, ty vid Pestetiden, var Olof Håkansson redan sjelf Husbonde, och genom dess varsamhet i umgänge med andra, samt flere försigtighets steg, förekom all smitta i dess hushåll. Han upfostrades efter sit stånd och den tidens sed. At läsa i bok fick han änteligen lära; men hans åhåga at blifva undervisad i Skrifning kunde icke upfyllas.

 Hans

Hans alfvarſamma föräldrar trodde ock, at ſådant icke tarfvades för den ſom ſkulle hantera plogen, och de fruktade, at en ſådan kunſkap ſkulle betaga honom luſten til arbete ſåſom Bonde. Det var därföre, icke förr än han rådde ſig ſjelf, ſom han lärde ſig ſå mycket, at han kunde läſa ſkrift och ſkrifva något. Redan vid 20 års ålder hade han börjat vinna anſeende bland ſine medbröder. Vid alla tilfällen i hemorten då något allmänt ärende förekom, var han Sockneboernes fullmägtig. Han var Kyrkovärd i Förſamlingen, och intet Brudepar af anſeende förenade ſig, ſom icke hade Olof Håkansſon, efter därvarande Landſens ſed, til Taleman både vid trolofning och vigſel. Til 1726 års Riksdag, blef han förſta gången kallad til Riksdagsman, at Allmogen uti Öſtra och Medelſtads Härader. Han var då icke tilſtädes vid valet, utan blef efterſkickad. Vid 1731 års Riksdag, utſåg hela Blekingſka Allmogen honom til deras Fullmägtig, och fortforo ſedan med detta ſit förtroende vid alla Riksmöten, ſå länge han lefde. Således biviſtade Olof Håkansſon, ſåſom Rikſens Ständers Ledamot, 12 Riksdagar å rad. Under denna tiden, har han vid en Riksdag, nemligen 1734, varit Bondeſtåndets Vice Tal man, och vid 8 Riksdagar, 1738, 1741, 1743, 1746, 1751, 1756, 1762, och 1769, *Bondeſtåndets Taleman*; han deltog således

ledes uti allmänna ärenderna, nästan ifrån början til slut af förra Regeringssättet. Ända til 1765 års Riksdag, hade man icke vetat af någon Talemans omröstning i Bondeståndet, utan så snart Ståndet var samladt, blef altid Olof Håkansson enhälligt utnämd; men 1765 flyttades, genom Ståndets pluralitet, Talemans-klubban i andra händer, och Olof Håkanssons Medbröder i Ståndet ansågo hans biträde så ringa at de i Aug. Månad 1765, uteslöto honom ifrån säte och stämma för den Riksdagen. Skäl härtil hämtades deraf, at han skulle hafva klandrat *Ståndets Beslut*, om åtskillige Herrar Riksens Råds Licentierande ifrån deras Råds-Embeten, då han sökte föreställa sine medbröder, at stora förändringar uti Kongl. Majestäts Rådkammare icke voro nyttige för Riket, och hvarvid han ville föra Ståndet til minnes de följder, som däraf förut sig visat. O. H. S. lemnade Ståndet, och uti et ingifvit *Memorial, tackade han sine medbröder för all den vänskap, han tilförene af dem njutit, under försäkran, at han gärna gick ifrån skådeplatsen, för at lemna andra rum och för sin egen del, vinna lugn.* — Då 1769 års Riksdag sedermera inföll, tycktes hans ålder förbjuda honom, at taga ytterligare del uti allmänna ärenderne; men ännu behållen vid en, uti sådan ålder ovanlig kropps och sinnes styrka, lät han dock af sine hemmavarande medbröder öfvertala sig,

 at

at blifva Riksdagsman. Ständerne förfamlade fig, fom bekant är, i Norrkiöping, och Ståndets gamla aktning uplifvades för Olof Håkansfon, få at Talemans-klubban blef honom ånyo öfverlemnad. Men hans lefnad nalkades til fit flut. Sedan Riksdagen blifvit återflyttad til Stockholm, afled han där haftigt, d. 18 Nov. 1769, uti en ålder af 74 år och 8 månader. Begrafningen fkedde uti Kongl. Riddarholms kyrkan, och Liket beledfagades af Ridderfkapets och Adelens Landt-Marfkalk, af Präfte-och Borgare-Ståndens Talemän, af *Deputerade* ifrån famma trenne Stånd, och af hela Bondeftåndet. Uti Grefveliga *Ferfiska* Grafven, fkedde jordfäftningen. Då varande Kyrkoherden uti Stockholms Stads-Storkyrka, federmera Bifkopen i Carlftad, *Dr. Joh. Schröder*, höll *Likpredikan.* Arfvingarne påkoftade begrafningen.

Det torde med fullt fkäl kunna fägas, at Olof Håkansfon varit en af de märkvärdigafte perfoner, fom det nyfs förflutna tidehvarfvet framalftrat. Af naturen var han utruftad med de fällfyntafte förmögenheter, et fkarpt förftånd, en genomträngande urfkilning, et makalöft minne, mycken lätthet at med behagelighet och redighet, yttra fina tankar, och et fätt at göra de mäft inveckla de ämnen begriplige, för dem af fine medbröder, hvilka icke haft tilfälle, at göra fig med fådane ärender bekante. Ockfå hade

de omſtändigheterna ſå fogat ſig, at han uti ſit Stånd, ej annat kunde än med ſådane egenſkaper blifva både nyttig och ryktbar. Altid ſökte han, at inom ſit Stånd bibehålla en jämnvigt, emellan deſs rättigheters vanvårdande, eller för vida utſträckande; faſtän den ſenare i ſynnerhet, genom politiſka tiltag, ſtundom vardt rubbad. Följderna häraf inſåg han, och varnade för hvad hända kunde. Den tiltagande förvirringen oroade honom; men han hade icke den lyckan, at öfverlefva den tid, ſom botade detta onda. Den del han ägde uti det lyckliga Konungavalet 1743, drager ingen i tvifvelsmål, ſom känner de tiders händelſer. Hans förſigtighet och förſtånd framlyſte, vid alla de brydſamma omſtändigheter, ſom i de allmänna ärender under Riksdagarne föreföllo. Hans tänkeſätt var aldrig vacklande, och han bar ſamma oinſkränkta vördnad för ſin Öfverhet, ſom altid varit Svenſka Allmogens kännemärke. Ockſå hade han at hugna ſig af ſin Öfverhets nåd.

Då Drottning *Ulrica Eleonora*, vid 1739 års Riksdags ſlut, lät förſtå, at Hennes Majeſtät vore ſinnad lemna Talemannen Olof Hakanſſon något vedermäle af ſin Kongl. nåd, utbad han ſig underdånigſt, at ſådant måtte få komma hans fattiga Socknekyrka til godo; och därpå behagade Hennes Majeſtät öfverlemna til honom 4 ſköna Mäſſkrudar

ſkrudar, för at tillſtälla Löſens Kyrka. Då Konung Fredric 1745 gjorde en reſa genom Södra delen af Riket, täcktes Hans Majeſtät låta anrätta middag för ſig uti Olof Håkansſons hus i Löſens by, och uppehölt ſig där uti flera timar Konungen pålade Talemannen, ſom då var Enkling, at gifta ſig, innan han näſta gång kom til Stockholm. Befallningen åtlyddes, och då han vid 1746 års Riksdag hade den nåden at upvakta, lät H. M. tillſtälla honom et vackert Silfverkäril, med befallning *at de tilkommande Barnen däruti ſkulle döpas.* För ſine egne Committenter var han outtröttelig och Bondeſtåndets meddelta yttranden vid hvarje Riksdags ſlut, viſa, hvad värde Ståndet ſatte på deſs Taleman. Uti den allmänna ſammanlefnaden, var O. H. S. upriktig, vänfaſt och hjelpſam. Hemma ſyntes han altid uti ſit Stånds enfald, ſkötte ſin hushållning och ſit jordbruk; och i Löſens By kunde man icke föreſtälla ſig, at han var den ſamme mannen ſom vid de allmänna Riksmöten ſyntes vara mera danad för klubban än plogen. Hans umgänge var lätt och behageligt, blandadt med et ſkämt, ſom utmärkte både quickhet och belefvenhet. Åtſkillige af hans ſinrike infall, äro ännu i minne. — Olof Håkansſon var til utſeende af något öfver medelmåttig växt, och hade en ſtarklagd kropp. Hans åtbörder okonſtlade, hans väſende tryggt. Hans anſigte

ſigte, när det noga beſkådades, utmärkte en eldig, rådig och klok man. Han är *grave-rad* af en mäſtare hand, *Prof. Joh. Fr. Martin.* Ofelbart intager han förſta rummet ibland alla de Svenſke Dannemän, ſom biviſtat Svenſka Riksdagar.

Gift f. g. 1711, m. Bonde-Enkan *Bothild Pehrsdotter.* A. g. 1746, m. *Brigita Cath. Timell,* en dotter af Kyrkoherden i Wong uti Skara Stift, *Anders Timell.* Han hade flere Barn. Sonen af förſta giftet, *Håkan Olsſon,* dog ſåſom Riksdagsman i Stockholm, 1772. Sonen *Anders Håkansſon* af ſenare giftet, är *Härads-Höfdinge* öfver Öſtra Domſagan i Blekingen.

(Denna Lefvernes-beſkrifning är utdragen af Prof. J. Fr. Martins Sv. Galerie — 2 Häftet. —)

HÖPKEN, DANIEL NICLAS von, *Friherre* til Fogelſta och *Praeſident* i Com. Collegio. Föddes i Bremen år 1669. Ätten är ifrån England, och Förfädren kallade ſig *Höpking.* Farfadren, *Geheime-Kammar-och Cancellie-Rådet*, *Niclas Balsarsſon Höpken*, adlades af Drottning Chriſtina, 1649. Fadren var *Niclas Nic. von Höpken* til Melau, och modren Fru *Anna Margaretha von Greiffencrantz.* Han tjente flere år uti Kongl. Cancelliet ſåſom Secreterare, och åtfölgde 1715. i denna ſysſla, Kongl. Råden, Gr. Nils Gyllenſtierna och Gr. Arved Horn, til Vadſtena,

där

där en angelägen conference, på Kongl. Senatens vägnar, förehades med Konung Staniſlaus. År 1714, vardt han Stats-Secreterare vid Kammar-och ſedan vid Utrikes Expeditionen. Friherre 1719, och 1727 Præſident uti Com. Collegio. Dog i Stockholm År 1741.

At mynt-tecknet *Publica Fides*, både til upfinning, figur och öfverſkrift, var ifrån Stats-Secreteraren Höpken, innan den bekante Baron Görtz ännu hade någon del uti Rikets hushållning, kan ſes af *Kongl. Förordningen af d. 23 Martii 1715.* — Desſa flögos i början til en million Daler Silfvermynt. Stats-Secr. Höpken var Ledamot uti den af Baron Görtz ſedermera inrättade *Uphandlings Commisſion*, ſom hade de allmänna medlen under händer, och ſtod under direction af Grefve von der Noth, hvilken äfven fängſlades, ſå ſnart Konung Carl var död. Då Baron Oſterman, under Åländſka Fredshandlingen 1719 affärdades af Czaren til Stockholm, och vardt näſtan ſåſom en Statsfånge handterad, voro Grefve Carl Gyllenborg och Stats-Secreteraren Höpken de ende, ſom hade lof, at med Baron Oſterman omgås. Frih. Dan. N. v. Höpken var en Herre af ſtort förſtånd och en fullkomlig Statsman. Han ägde en ovanlig jämnhet i ſinnelag och en ſtillhet i ſjälen, ſom äfven teknades i hans utſeende. Uti en ſlipprig tid, hade han förſigtighet och

ſtyrka

ſtyrka, at bibehålla ſig uti allas aktning, och då ſjelſve Grefve Horn gick ifrån Præſidentſkapet i Cancelliet var ingen fråga om Stats-Secreteraren Höpken, minſt ifrån Hofvets ſida. — Hans ſinrika inſall och qvicka ſvar vid många tilfällen, omtalas och höras ännu, med en ſlags vällust för ſinnet.

Gift, f. g. m. *Fr. Anna Catharina König.* a. g. m. *Friherrinnan Eleonora Lindhjelm.* Han var Auctor til *Lettre de Mr. N. N. ecrite à un de ſes amis, ſur la conduite préſente de la Suede, touchant le commerce de la mer Baltique, ecrite 1714, tr. i quarto.* Detta Bref vardt ſedan förſvenſkadt utgifvit af General-Majoren Frih. *Vilh. Guſt. Coijet.*

(Se von Stjernmans Matr. — p. 164. — Kongl. Bibl. Tidningarne för år 1768, p. 83. — C. R. Lagerbrings ſtörre ſammandrag af Sv. R. Hiſt. 4 Delen. — Stiernmans Cent. prima Anonymorum p. 40)

Hylteen, Samuel von, *Friherre och Landshöfdinge.* Son af *Aſſeſſoren* i Svea Hofrätt, *Lars Anderſſ. Hylteen,* med *Helena Dauer,* och född i Stockholm, 16 . . . Säſom Aſſeſſor i Svea Hof-Rätt, adlades han 1714, vardt ſedan Landshöfdinge i Christianſtads Län, och i denna värdighet Friherre, år 1719. Dog i Skåne, 1768 Gift m. *Helena König.* — Han var en redelig och välmenande Patriot. Et vigtigt *ſamtal,* emellan Konung Fredric I. och honom under varande Riksdag 1723, har af honom ſjelf blifvit i pennan

pennan författadt, och finnes infördt uti *Allmänna Tidningarne för år 1772, N:o 36* och *följ.* Man vil häraf til Läsarens nöje göra et kort utdrag:

"*Efter slutad aftonmåltid, på Carlberg. d.* "*21 Junii 1721*, skrifver Hylteen, *där jag* "*efter befallning äfven var närvarande, gingo* "*Konungen och Drottningen ut i Trägården at* "*spassera, då Hans Kongl. Majestät, efter en* "*liten stunds indifferente discourser och roliga in-*"*fall, tog mig vid handen, söndrade sig ifrån* "*det öfriga sällskapet, drog mig allena med sig in* "*i en Trägång, och tiltalade mig sålunda: Lands-*"*höfdinge Hylteen, jag har altid funnit hos Eder,* "*en sådan utlåten upriktighet, sägen mig rätt* "*öppenhjertigt, hvad kan vara rätta orsaken och* "*ursprunget til den kallsinnighet och vedervilja,* "*som hos en stor del af Svenska nationen emot* "*mig förspörjes, och hvad råd och väg vore til* "*taga, at ställa all ting i det förra förtroen-*"*det igen.*

"*Jag svarade: E. M:s frågan är stor, och* "*rätt svår at svara uppå. — Ofta bekommer ock* "*illa, at svara med stor utlåtenhet — Detta har* "*jag redan förnummit. — Det är ock svårt at* "*gifva E. M. råd, då jag hvarken hafver därtil* "*nog stark tanka om mig sjelf, och då sedan kan-*"*ske andre hemlige rådgifvare torde komma ef-*"*ter, och antingen förvända, eller förstöra min* "*välmening. Konungen: Jag försäkrar Eder på* "*min honneur, at med nådig ärkänsla uptaga alt*

"*hvad*

"hvad Ständerne föreslagit, och at antaga hvad nyttigt synes. Jag vet at folket håller Eder för en ärlig välmenande man för fäderneslandet, och jag erkänner, at jag ock befunnit Eder sådan emot mig. Tala utan förbehåll. —

"Jag. — Eder Maj. eftertänke, hvad som vid denna Riksdag är passeradt, til vinnande af mera magt och myndighet, hvarigenom de flästa Ständernes Ledamöter äro satte i förundran och häpenhet, och hvaraf E. M. lätteligen kan sluta, at en häftig sinnesrörelse är förorsakad — Här lärer E. M. finna anledningen til det af E. M. så kallade missnöjet — Konungen — Men jag råder icke för de uptågen, om mer magt och myndighet — jag har dem intet begynt, och jag vill intet veta af dem — jag har ju uppenbarligen förklarat mit missnöje däremot.

"Jag. — Allernådigste Konung! Til at härom persvadera menigheten, därtil fordras annat, än några ord och skrifter, därtil behöfves nödvändigt en uppenbar beständig conduite, som visar contrarium vid alla tilfällen, och på annat sätt kan E. M. aldrig taga folket ur den tanka de hafva. Hvar man tror eljest framgent, at E. M. ändå vetat förut af Böndernas förslag och försök om mer magt och myndighet, och at E. M. det icke förr förkastat, än efteråt, då man såg omöjligheten, at genomtränga därmed. — E. M. kan sjelf finna, hvad tankar och bedröfvelse slika för-

 "sök,

*"fök, hemligen och dem ovetterligen anlagde,
"skola upväcka hos et folk, som nyligen har
"skuddat Envålds oket af sig, och fasar för det
"samma, som för helsvetet,* — *Konungen: Alt det-
"ta är mera andras drift än min egen — Man
"har öfverhopat mig med förslager och projecter,
"men jag har aldrig velat gå in däruti.* —

*"Jag — Andra orsaken til nationens miss-
"nöje torde vara denna, at sådane förslagsma-
"kare, otidige Favoriter och omogne Rådgifvare
"tålas, höras, och afskaffas intet.* — *Konun-
"gen — Men borde man icke genom några visse
"män låta förtroligen säga mig, hvad man har
"emot mig, til min sinnes lisa och trygghet?* —

*"Jag — Så mycket som tjenar til E. M.
"nöje och säkerhet, lärer intet förtigas, och det-
"ta sker säkerligen med det snaraste — Svea Män
"hafva antagit och uphögt E. M. til Konung,
"som var en främmande, och de hafva med E.
"M. välfärd förknippat sin välgång så fast, at
"den ena icke kan bestå förutan den andra — Så-
"ledes bör E. M. altid finnas villig, at i alt
"instämma med samtl. Ständernes förslag och tan-
"kesätt — E. M. må icke gå därifrån, eller
"upskjuta deras värksällighet — Af de utländ-
"ske Tyske Prinsar, som understundom blifvit
"til Konungar i Sverige kallade, har ingen rege-
"rat lyckligen, just af den orsaken, at de följt
"utlänningars rådslag och icke öfverensstämt med
"med Svea Ständers mening.* —

*"Konungen. Men hvad kunna väl Stän-
"derne*

"derne påſyfta med den Kongl. Höghets Titeln, "ſom de gifvit åt Hertigen af Holſten? hade de "icke bort hänſkjuta denna ſaken i förtrolighet "til Drottningen och mig?

"Jag. — Ständerne hafva härvid icke å-"ſidoſatt E. M. eller Drottningens hvarken "rättighet eller ſäkerhet — Jag betygar, in-"för Gud, at härmed icke är något påſyf-"tadt til E. M. eller Drottningens förfång. "E. M. täcktes utur Svenſka Hiſtorierne låta "underrätta ſig, om ock någonſin et fotſpor fin-"nes, at Svenſke Män hafva viſt otrohet och ovil-"ja emot deras antagne Konung, enär han ef-"ter Ständers aftal och efter Sveriges Lag ſtyrt "hafver. — Konungen — Nå, ſå vill jag ock "aldrig annars, än aldeles och blind is inſtäm-"ma med alt det Rikſens Ständer föreſlå. —

"Jag — Ja, Allernådigſte Herre! följen "detta upſåt, ſå ſkall E. M. altid finna, hvar "ärlig Svenſk beredvillig, at förſvara och biträ-"da E. M. och det med egendom, lif och blod— "Ännu en ſak vil jag nämna, på det lof och den "befallning E. M. mig gifvit — E. M. tänke "aldrig på någon Hesſiſk Succesſion — eller til-"ſtädje, at någon härpå må arbeta, utom Stän-"dernas vettſkap.

"Konungen — Jag vill aldrig höra det "nämnas, och hvad bryr mig det, hvem ſom ſkall re-"gera efter mig? Jag förſäkrar Er, på min "ära, om jag viſte, at någon af mina egna brö-"der omginge med en ſådan tanka, ſå ſkulle jag

 "ſjelf

"sjelf taga honom vid hufvudet och öfvergifva "honom til Ständerna.

"Jag — Sådant rykte löper likväl, emot "E. M. vettenskap och vilja. —

"Konungen — Ja, underſtundom kan man "väl hafva ſina raiſoner, at låta et rykte löpa, "til at hindra något annat uptog.

"Jag — Min oförgripeliga tanka är och "blifver, at E. M. förtror ſig aldeles til ſina "trogna Ständer, och utom dem, intet förſlag "hörer eller antager. —

"Konungen — Nå, jag ſkall det ſom en "ärlig man göra, och jag beder, ſamt befaller "Er, at I detta mit faſta upſåt ſägen åt alla— "Jag har i alla mina dagar paſſerat för en är- "lig Man, och jag ſkall aldrig gå ifrån mit ord "och löfte. —

En broder til Landshöfdingen von Hylteen var Anders v. Hyltéen, hvilken, ſedan han varit Riddarhus-Fiſcal, vice Lagman, och Stads-Secreterare i Stockholm, ſiſt 1704 vart *Juſt. Borgmäſtare* därſtädes, i hvilken ſyſla han 1714 adlades. Då frågan väcktes vid 1720 års *Riksdag*, om *Arfprinſens af Heſſen uphöjelſe på Svenſka Thronen* ſant denna ſaken i början ganſka mycket motſtånd hos Rikſens Ständer. Man kan ſluta til Nationens ovilja, af det ſom i Borgareſtåndet hände. Borgmäſtare Hyltéen var då Ståndets Taleman, och blef hotad, at om han inlät ſig i denna ſaken, och icke viſade ſig ſåſom en

är-

ärlig man, så skulle *han förlora Talemanskapet.* Ja, Ståndet yttrade sig uti detta litet afmätta talesätt: *De skulle kasta honom — Hyltéen, — ut genom fenstren, och bryta halsen af honom.* Borgmästare Hyltéen dog i Stockholm 1721. Var gift m. *Regina Petré.* —

(Se v. Stiernmans Matr. — p. 159. och p. 1099. Höfdinga minnet p. — Allm. Tidn. för 1772, N:o 36 — Kongl. Bibl. Tidning. för år 1768 — p. 94. —

I.

JERNSTRÖM, ANDERS, *Öfverste Lieutenant och Commendant* på Marstrand. Var född på Vermelands Dal, 1667, och blef efter fulländade resor genom Tyskland, England, Holland, Frankrike och Italien, Philosophiæ Magister, hvarpå kallelse följde til Math. Profession, så väl vid Greiffsvalds Academie, som *Gymnasium Illustre i Zveybrücken.* I stället för at emottaga dessa anbud, blef han Ingenieur vid Pommerska Landtmäteri-Commission, tils 1701, då han gick til Holland, och gjorde under General Cochen det årets fälttåg. År 1702 bivistade han under Prins Louis af Baden, belägringen vid Landow, och åtfölgde Arméen därifrån til Steijern. Vid denna Armée uppehölt han sig til 1704, då han blef hemkallad, och emottog Translators sysslan under en förevarande expedition. År 1706 gick han med K. Carl

XII:tes tilstånd i K. Stanislai tjenst, och bivistade de därpå följande åren såsom Major och Directeur vid Dess Fortification, fälttågen 1708 vardt han fången, men året efter utväxlad och tog 1710 afsked utur K. Stanislai tienst. 1712, blef han under-Commendant i Marstrand, och 1717 fick han Öfverste-Lieutenants fullmagt, jämte Commendants-sysslan på Sundsholm. Dess dödsår är obekant.

(Utdragit af v. Stiernmans Höfd. minne 2 D. Mscpt. och meddeladt af Herr Mag. A. Forssenius.)

JÖNSSON, ANDERS, *Borgmästare* i Stockholm. Född i Stockholm år 1605, där fadren *Jöns Ericsson*, var *Råd-och Handelsman*, gift med *Margaretha Matsdotter*. Denne fadren dog tidigt, och Sonens utsigt på framtiden, hade blifvit oangenäm, så framt han icke fått en Stjuffader, hvilken vårdade honom på det ömaste. Med en naturlig qvickhet, gjorde ynglingen snabba framsteg uti räkne Scholan i Lübeck, dit han sändes, och snart fant han sig äga styrka nog, at på sina lediga stunder, undervisa sine medlärlingar i räknekonsten, hvilka med mindre lätthet än han kunde emottaga det som läras borde. Härmed samlade han ock en liten och obetydelig summa, som likväl förbättrade hans vilkor. Ifrån Lübeck reste han til Hamburg, och vidare fort til de vid Öster-

sjön

ſjön liggande förnämſta Handels-ſtäder, med et upmärkſamt öga på alt hvad ſom kunde tjena honom til uplyſning uti handelsvägen. År 1621 återkom han til Stockholm, ſedan han utſtått en beſvärlig och farlig ſjöreſa, och ſå ſnart han var hemkomen, började han at idka handel tilſammans med Stiuffadren, görandes under detta bolag, några ytterligare reſor til Hamburg, Lübeck och Dantzig. Emedlertid blef Anders Jönsſon fördelaktigt känd uti desſe florerande Handelsſtäder, för ſin ſkicklighet och ärlighet. Härmed grundlades hans Credit, och uppå den vågade han en egen handel, ſom inom kort tids förlopp, ſatte honom i välſtånd, och i förmåga, at kunna anſenligen utvidga ſin rörelſe. Men hans egenſkaper eller ſkicklighet voro icke inſkränkte inom Handels-kretſen. Man anſåg honom ſåſom en förſtåndig och uplyſt man i flere hänſeenden. Af Borgmäſtare och Råd, kallades och valdes han 1632 til Kämner, och oanſedt han gärna varit därifrån befriad, emedan han då redan var inne uti en vidlöftig handel på Finland, Norrland, Öſter-och Veſterbotten, dit han oftaſt måſte färdas; likväl fant han otackſamt, at afſlå ſine förmäns anbud och vilja. Han hade berömligen varit vid detta kall, inpå fjerde året, när han 1636 utkorades til Rådman och af R. R. ſamt Öfverſtåthållaren i Stockholm Herr Claes Flem-

 ming

ming introducerades. År 1639 blef han förordnad at præsidera uti Norrmalms Kämners-Kammare. Det var vid denna tiden som pästen grufveligen härjade inom Stockholms Stad. De fläste af Rådmannen And. Jönssons Ämbetsbröder, satte sig i säkerhet för smittan genom en tidig flygt; men denne förblef stadigt vid sin kallelse, utan at sky faran Han vardt ock verkeligen af peststmittan angripen, men undgick döden. Ej allenast Stockholms Stads Magistrat, som närmast kände mannens rådighet och mogna vett, utan ock Kongl. Hof-Rätten i Stockholm, anförtrodde honom vid flere tillfällen de mäst granlaga förrättningar, och folk som lågo med hvarannan i Rättegång, voro ganska nögde, at få öfverlemna deras sak åt hans granskning och rättvisa skärskådande. Så allmänt var han godkänd, både på förstånds och hjertats sida. Man igenfinner häruti lätteligen orsaken, hvarföre en nådig Öfverhet år 1668, utan hans eget eftertraktande, updrog åt honom Borgmästare-Sysslan uti Ämbets-Collegio i Stockholm. Han visade, at han äfven var denna heder värdig; men hans bästa dagar voro förbi, och ålderdomen kom. Han gick til hvila i början af år 1671, sedan han räknat 65 år. Gift m. Fru *Karin Ersdotter*, hvars Fader Eric Ingemundsson också varit Borgmästare i Stockholm.

(Se

(Se Perſonalierne efter Likpr. hållen af Dr. Nic. Rudbeck, tr. i Stockh. 1671. in 4:o. —)

K.

KAMMECKER, *Joachim*, *Borgare* och *Ålderman* för det Lofl. Bagare-Ämbetet i Stockholm. Var född i Stockholm, 1642. I ſina yngre år, genomreſte han Tyſkland, Ungern och Böhmen, och tjente några år Romerſke Kejſaren Leopold uti kriget emot Turken. Han förhölt ſig härunder ſå väl, at han af högbemälte Kejſare benådades med Adelſkap och et väl utſiradt vapen. Af båda desſe ärebetygelſer, emottog han allenaſt det ſenare, hvilket han til ſin död hos ſig förvarade. I Stockholm ſatte han ſig ned, och utmärkte ſig ſåſom en förſtåndig och hederlig man. Af ſine medborgare valdes han fem ſärſkilta gånger til Taleman, vid de uti Stockholm hållne Riksdagar, och detta tilſkyndade honom den ſynnerliga heder, at hans Contrefait blef ſatt på Kongl. Luſt-Slottet Drottningholm, ibland minnesvärde Svenſke Män. År 1725 inrättade han, tillika med trenne andre förmögne och ädelſinnade Borgare, et *Hoſpital* eller ſå kalladt *Enkehus*, på Ladugårdslandet. År 1732 afſomnade han i Stockholm, och vardt i St. Jacobi kyrka begrafven. Den vittre *Mag. Ioh. Guſt. Hallman*, ſedermera Kyrkoherde vid St. Hedvig

Eleon. Församling i Stockholm, hedrade hans minne, med en vacker *Grafskrift.*

Gift m. *Margaretha Gerdes*, en dotter af *Past. Primar.* vid Tyska Församl. i Stockholm, *Doctor Henr. Gerdes.* År 1721 firade desse makar sit *Guld-Bröllop.*

(Supplementet til det i flor stående Stockholm, tr. 1740. p. 201. —)

KAMMECKER, MARTIN, *Theol. Doctor och Superintendent* på Gothland. Var född 1698 i Simtuna i Vestmanland, där fadren var Prost och Kyrkoherde. I Upsala studerade han ifrån år 1709, och blef 1721 Magister. Han började 1724 en utländsk femårig resa genom Dannemark, Tyskland, Frankrike, England och Holland, öfver hvilken han förde *en Dagbok*, som innehåller många artiga underrättelser, och som finnes i *Handskrift.* Efter hemkomsten 1729 blef han Philos. Adjunct i Upsala, hölt *politiska föreläsningar* och författade et *Collegium om Sveriges Rikes Stat*, som hos många finnes i *Handskrift* och hvaraf flere utländske Ministrar i Stockholm tagit *afskrifter.* Det är ganska vidlöftigt, och består af 19 *Capitel.* 1723 Blef han Adjunct i Theologien, och 1745 Superintendent på Gothland, hvartil lades Theol. Doctors värdighet, vid Konung Adolph Fredrichs kröning. I Wisby afsomnade han 1757. Han var en grundlärd man, och en af de största

Bok-

Bokkännare som Sverige haft. Den förtjente Lectorn vid *Amiral. Schol.* i Carlscrona *S. I. Alnander*, bekänner i *Företalet* til sit vackra och nyttiga verk: *Anledning til et utvaldt Theologisk Bibliothek*, at han härtil fick första anledningen, upmuntran och biträdet, under sit umgänge med denne *Store Bokkännare*. Doctor Kammeckers sköna och rika Theologiska och Historiska *Bibliotheque*, bortsåldes genom Auction i Upsala 1759.

Dess *Riksdags predikan*, öfver *Ordsp. B. 4: 26. 27. hållen 1746, år i Stockh. tryckt.*

Gift m. *N. Wallin.* —

(Sv. Mercurius, Oct. M. 1750. p. 124. — Alnander l. cit. p. I. — Dr. Strickers Homil. Bibl. p. 72. —)

KAULBARS, JOH. FREDRIC von, *Friherre, General, Landshöfdinge och Com. af Sv. Ord.* Til börden utlänning, men til hjertat aldeles Svensk, och af en obefläckad ära. Han föddes år 1689, af Öfversten i Kejserlig Romersk tjenst, *W. L. Kaulbars*, och Modren Fru *Hedv. Chr. Cymin.* Denna Fru var af Skottsk ätt; och Fadren hade redan genom sin Fader, Öfv. Lieutenanten *Johan Kaulbars*, blifvit ibland Svenske Riddersmän intagen. De många vettenskaper som prydde Gen. Joh. Fr. Kaulbars, lemna den fördelaktigaste målning på dess upfostran. Redan år 1704, blef han Fendrik i Hollstensk tjenst,

tjenſt, och beviſtade ſ. å. belägringen för Namur. Åren 1705 och 1706, öfvervar han attaquen vid Gouſlemont, belägringarne vid Huij och Soutleven, ſamt fältſlaget vid Ramillies. 1708 fick han, under den ſtore Eugene, förkofra ſina inſigter i Militaire-vettenſkapen, och vid Malplaquet blef han 1709 ſårad. 1710 utnämdes til Ryttmäſtare vid Hollſtenſka Regementet. 1713 anförde han en egen tropp Husſarer och gjorde fienden därmed mycken afbräck: men det var år 1714, ſom vår Kaulbars kom i Konung Carl XII:tes tjenſt, och fick då det bäſta tilfälle at, under en oförliknelig Anförare, viſa prof af redan förvärfvade inſigter. 1715 emottog han Majors fullmagt, och blef därpå, vid Stralſunds belägring, fången. En Officerare af hans förtjenſter kunde icke länge umbäras; han blef ſtraxt utbytt, och brukades 1717 i ſin Regents hemliga värf, til Amſterdam. Återkom, efter en til Konungens höga nöje uträttad expedition, och belöntes 1718, med General-Adjutants ſysſlan hos Kongl. Majeſtät. Et ſärſkildt förordnande af d. 19 Nov. ſ. år, ålade honom detta ämbete ännu närmare, och biviſtade han 1718 års olyckliga belägring för Fredricshall.

Vid det olycks-ſkott, ſom d. 30 Nov. ſ. å. förſatte hela Svenſka Arméen i den billigaſte ſaknad och den bekymmerſammaſte förlägenhet, var vår Kaulbars den döende Regen.

Regenten aldranärmast, och då han blef varse Konungens död, ropade han bestört til den närastående Lieutenanten, sedan Öfversten Carlberg: *Herr Jesu! der König ist geschossen*, — med ordres, at det för General Schverin berätta. Således var han et åsyna vittne til sin och hela Rikets förlust; och då denne Herre med säkerhet haft sig de besynnerligaste omständigheter vid denne Monarks frånfälle bekant, år beklageligit, det denna hemlighet, som nu mera torde få uppenbaras, med honom dödt. 1731, blef han benådad med Öfverste-Lieutenants indelning vid Norra Skånska Cavaleriet, och 1741 utnämd til Öfverste, med befallning at bibehålla sin til 1743 innehafde Gen. Adjutants beställning, då honom vardt updragit, at commendera de både hemmavarande Skånske Cavalerie-Regementerne. 1747 förordnades han til General-Major af Cavaleriet, då han s. å. fick Vestgötha Cavalerie. 1748, hedrades han med Commendeurs Bandet af Sv. Orden, då han tog til valspråk: *Habet sua proemia virtus*. s. å. blef han Landshöfdinge öfver Gotheborgs och Bohus Län, uptogs til 1751 i Frih. Stånd, utnämdes 1756 til General-Lieutenant, och 1762 til General. — Också vardt han år 1751 utnämd til Sv. R. Råd, hvilken värdighet han sig undanbad. afled d. 16 Decembr. 1762. Rena tänkesätt för Konung och Fäderneslaand, och vördnad för

för Religion, ſtyrde hans gerningar. Medmänniſkjors väl, var hans gladaſte ſyftemål. Nitiſk i ämbetet, trofaſt emot vänner, glad i umgänge, upriktig emot alla, kunde han icke annat än ſaknas. Men hans namn lefver.

Gift, f. g. m. *Fru Soph. Fred. Cronhjelm*, dotter af *R. R. Gr. Cronhjelm*; a. g. m. *Fru Cath. Ekmark.* —

(Sammandragit utur Capit. Sv. Kellander — Mannerſkantz Å. Tal, och andre pålitelige Handlingar, — och meddeladt af Hr. Mag. A. C. Forſſenius. —)

KJERMAN, GUSTAF, *Handels Borgmäſtare* i Stockholm. Son af Rådmannen i Aſkerſunds Stad, *Anders Kjerman* och deſs andra huſtru *Elſa Sundberg*, föddes han därſtädes år 1702. Ifrån en liten, utvidgade han ſin handel til en ſtörre och vidſträcktare rörelſe. Hans uti Stockholm ärhållne Burſkap gjorde honom ſnart til en af de ſtörſte Groſs handlare. År 1742 blef han Rådman, och 1757 Handels Borgmäſtare i Stockholm, hvar~~efter han~~ valdes til Directeur vid Oſtindiſka Compagniet, därifrån han 1765 ~~blef entledi-gad~~. Vid ſiu ſärſkildte Riksdagar, var han fullmägtig för Stockholms Stad, och de tvenne ſiſta, Borgare-Ståndets Taleman. Han var ~~en driftig och raſk~~ Köpman, ſom i ſin rörelſe, ſamlade mycken förmögenhet. Ingen har i Sverige drifvit Skepps-byggeriet ſå högt ſom han. Genom entreprenader, gjorde han

ock

ock många nyttiga inrättningar, och genom ſin driftighet ſatte han många männiſkjor i den lyckliga belägenheten, at få förtjena födan. Han var mycket munter och fritalig. Denna ſiſta hans ſinnes egenſkap, jämte hans betydenhet vid Riksdagarne, och hans jämna medgång, ſkaffade honom ovänner. — Han dog år 1766, och hans ben hvila i deſs beredda graf, vid Kongl. Riddarholms kyrkan.

Gift f. g. m. *Agneta Gjöding*, a. g. m. *Juliana Brandel*, Enka efter Handelsmannen i Stockh. *Ephr. Lothſack.* Stjufſonen *Jacob Lothſack*, adlades 1770, med namnet *Kjermanſchöld.*

(Herr Baron J. Rehbinders Matr. p. 311. — Meddelade efterrättelſer. —)

Knös, Olof, *Kyrkoherde* vid ſtora Vånga Förſamlingar och *Härads-Proſt* i Skara Stift. I Ods Socken och Veſtergöthland föddes han år 1683, af Fadren *Börje Olsſ. Knös*, Heidridare öfver Elfsborgs Län, och Modren *Gunnur Lechandra.* Tidigt viſade han håg för ſtudier, och lätthet at fatta det ſom honom lärdes. Föräldrarne beſlöto ſåledes, at för honom välja läſevägen. Efter några års viſtande vid Skara Schola och Gymnaſium, reſte han 1703 til Upſala, där han 1713 blef Magiſter. Hans kända ſkicklighet, gjorde, at han utan någon deſs egen anſökning, fick

fick Rectoratet vid Mariæstads Schola, 1716, hvarmed sedan 1724 följde Kyrkoherde sysslan vid Leksbergs Församling, såsom Præbende. Ungdomen hade nu uti honom en öm Lärare och Församlingen en vårdande Herde. År 1730 flyttades han til Vånga Pastorat, och hedrades sedan med Fullmagt at vara Härads-Prost. Vid Prästmötet i Skara, præsiderade han 1739 med allmänt bifall, och år 1748 slöt han sin lefnad. Han var i flere hänseenden en lärd och vitter man, dock låg hans mästa styrka i Latinska språket, uti hvilket han ock utmärkt sig, såsom en snäll *Poët.* Flera tryckta *Poëmer*, utom många *Latinska Carmina i Manuscript*, vittna, at detta beröm är förtjent. Intil senaste åldren, skref han med lika lätthet och behaglighet. Han roade sig ock stundom, at försöka sin styrka uti den *Grekiska Poësien.* Äfven ägde han vackra gåfvor på predikstolen, med hvilka han förenade en rättskaffens exemplarisk vandel. I stora Vånga Kyrka, vardt han begrafven med *Likpredikan*, som hölts af Domprosten *P. Brodd* i Skara. På sin grafsten lät han sätta en Inscription på Latinsk vers, den han sjelf författat. Gift m. *Eva Beata Bellander.*

Ibland 14 större och mindre tryckte *Latinske Poëmer*, må nämnas, hans *Orat. de victoria ad Holofszin*, *Upsal.* 1708 — Hans *Amarantus* — *Holm.* 1713 — Sist anmärkes hans

hans af trycket i Skara år *1723 in 4:o utgifne Likpred. Guds Barnas Tårars säd och glädjesskörd, hållen öfver Råd - och Handelsm. i Mariaestad C. Bånges Maka, An. Calleri*. —

(Salvii Lärd. Tid. 1748, N:o 72 — Sv. Mercur. Ian. M. 1758, p. 818. — Meddelade efterrättelser af Amanuens. Bibl. Ups. Herr Magister Olof And. Knös. —)

KOLTHOFF, HERMAN, *Bruks-Patron*. Fadren med samma namn, beklädde Borgmästare ämbetet i Carlstad, och modren var *Brita Carlberg*. Af elfva barn, var Herman den yngste, och föddes i Carlstad 1683. Han njöt den bästa upfostran, ehuru han tidigt måste sakna en huld Fader. Kom til Upsala 1704, och begaf sig sedan til Stockholm, at där inom något Collegium söka sin upkomst. Lyckligtvis hade han här trenne Slägtingar, då varande Advocat - Fiscalen i Svea Hofrätt, sedermera Justitiæ Cancelleren och Landshöfdingen Frih. Joh. Cederbielke, Kyrkoherden Sven Cameen och Com. Rådet Erland Cameen, hvilka ärtedde honom mycken ynnest. Ynglingens skicklighet, angenäma väsende och behagliga umgänges sätt, tilvant honom äfven månge andre Gynnare. Men han ville icke länge quarstanna i Stockholm. År 1706 reste han til Carlstad, i afsigt at inom Värmeland skaffa sig någon Bruks-Handtering. Upsåtet lyckades så väl, at han

 såsom

såsom Arrendator, i sällskap med Bruks-Patron Ekebom år 1708 tillträdde Norums tvenne Stångjerns-Hamrar och Glumseruds Masugn; hvilka egendomar, en tid därefter, updrogos Kolthoff til kjöps af dess ägare. Nu hade han upnått sin önskan uti en handtering, den han til egen förmon och Landets bästa, förstod at sköta. År 1739 träffade honom den sorgen, at han, fast utan synnerlig känning af värk, helt och hållit mistade sin syn. Man skulle tro, at tiltagande år och synens förlust kunnat göra honom ledsen och oförmögen, at befatta sig med en stor och granlaga Bruksdrift; men til allas förundran som honom kände, såg man honom sjelf förvalta och styra sin egendom, med den klokhet, uträkning och goda framgång at han ej allenast, i senare åren, anlade et fördelaktigt Jern-Manufactur-verk vid Vägsjöforss uti Frycksände Socken och Frycksdals Härad, utan ock med sin handelsrörelse tilskyndade sine Medbröder och hela orten en redbar fördel och vinst. Med råd och gärning, räckte han alla, som honom tillitade en hjelpsam hand. I synnerhet var han et stöd och en fader, för fattige och nödlidande, hvilka dageligen ifrån alla orter, strömmade til dess hus. Han var kostfri, och fägnade utmärkt gärna alla dem som honom besökte. Häraf hände, at ingen missunnade honom hans välmåga och rikedom.

dom. Med et nögdt ſinne, emottog han döden i en ålder af nära 71 år, och begrofs uti Ny-Eds Kyrka d. 7 Maji 1754. Han lemnade åt ſin talrika famille, et anſenligt arf til delnings. Gift f. g. m. *Maria Hedengren*, a. g. m. *Catharina Noréen.*

Ibland flere tryckte *Grafſkrifter*, genom hvilka Bruks-Patron Kolthoffs minne blifvit uplifvadt, har den dödas måg *Magnus Ullmark*, fört en lycklig penna. Början af hans Grafſkrift lyder ſå:

Heus. Viator.
Ire. Qui. Properas. Pede. Præpete.
Vivere. Qui. Deſideras. Cura. Perpete.
Siſte. Gradum. Ad. Hunc. Lapidem.
Sta. Ad. Hoc. Saxum.
Aſt.
Non. Lapis. Ad. Lapidem.
Non. Saxum. Super. Saxum.
Morare. Et. Mirare.
Etenim.
Lapis. Hic. Eſt. dicax.
Saxum. Hoc. Eſt. Loqvax.
Ergo.
Lege. Et. Perlege.
Collige. Intellige.
Quæ. Lapis. Loquitur.
Quæ. Saxum. Dicit.
Tu.
Dum. Vivis.
Inter. Sacrum. Saxumque. Stas.

Omnem. Lapidem. Moves.
Lubrica. Saxa. Volvis.
At.
Mortuus.
Sub. Lapide. Lates.
Sub. Saxo. Quiescis.
Crede. Mihi.
Sisyphi. Saxum. Cernis.
Irruit. In. Vivos.
Obruit. Et. Mortuos.
Heraclius. Lapis Est.
Sed. Qui. Trahit. Homines. Non. Ferrum.
En. Magnetismum. Manifestum. Homines. Inter. Et.
Lapides.
Ejusdem. Ossa. Lapides. Ossa. Operiunt. Hominum.
Sub. Hoc. Lapide.
Quem. Heic. Vides.
Ossa. Conduntur. Pretiosa.
Quæris. Cujusdam.
Respondeo.
Viri. Integerrimi.
Hermanni. Kolthoff.

(Se Likpred. med Personalier — tr. i Carlstad, 1755, in 4:o. —)

KOSKULL, ANDERS, *Friherre och Landshöfainge* i Cronobergs Län. Föddes i Vestergötland 1677, af *Capitaine Eric And. Koskull* och Fru *Maria Gyllensvärd*. Krigsväsendet lekte ifrån barnaåren för dess håg. Han åtföljde K. Carl XII, ifrån desa första krigs-

krigsrörelser; och äfven til Bender, hvarifrån han 1712 afsändes til Wallachiet, at uphandla hästar, då resan til Sverige påtänktes. Hästarne blefvo sedan nyttjade för de Drabanter och det Manskap, som om våren 1713, i största hastighet, på Konungens befallning monderades, och af då varande Öfverste-Lieutenant Koskull anfördes, til vakt för Konung Stanislaus, när han reste åt Polska gränsen. Då Konung Stanislaus sedan 1714, med Turkiskt pass, och under namn af *Grefve Cronstein*, ifrån Bender tog vägen åt Zveybrücken, i sällskap med några Svenske Officerare, var Öfv. Lieutenant Koskull äfven uti denna svite. År 1717 utnämdes han til Öfverste för Lif-Regementet, 1719 til General-Major af Cavaleriet, s. å. til Friherre, och 1729 til Landshöfdinge öfver Cronobergs Län. Hedrades 1743 med General-Lieutenants namn och värdighet. Han var en ypperlig Styresman och uphjelpte mycket den förfallna Landthushållningen inom sit Län. Det är ock härigenom som han grundlagt en fullkomlig rättighet för sit namn, at med beröm och högaktning nämnas. Full af ära, rättvisa, billighet och en fogelig upriktighet, utan låghet emot dem som voro öfver honom, utan högfärd emot de ringare. På Landshöfdinge sätet Croneborg, slöt han sina dagar 1746, utan manliga arfvingar, och utgick således med honom denna Friherre-ätt.

 Gift.

Gift. f. g. m. *Grefvinnan Anna Catharina Stromberg*, a. g. m. *Friherrinnan Nora Palmfeldt*, tr. g. m. *Friherrinnan Mariana Taube.*

(Se K. Carl. XII:tes Hiftoria af Dr. Norberg, 2. D, _ v. Stiernmans Höfd. Minne, p. 344. — Meddelade efterrättelser. —)

KURCK, KNUT, *Friherre* til Lempelä, *Herre* til Lauko, Klackeborg, *Sv. R. Råd.* var Son af *R. R. och Præfidenten Frih. Jöns Kurck*, med deſs förſta *Fru Mårta Oxenſtierna*, och föddes 1622. Öfver Veſtmanland vardt han Landshöfdinge 1651, blef Riks-Råd 1660 och ſ. å. Aſſeſſor uti Com. Collegio. 1661 General Commerce-Råd, 1663 Præſident i Gen. Com. Collegio, 1666 Lagman i Nerike och ſiſt Præſident i Kongl. Svea Hofrätt 1677, ifrån hvilket ämbete han 1680 tog aſſked. Uti *Gr. Bondes tryckta Anecdoter*, göres på honom denna målning: "*Han* "*var en klok och djupſinnig man, hade et ſtort* "*ſinne och ſade alt för torra och bitande ſan-* "*ningar.*" _ Den tidens *Handlingar* viſa ock, at han jämte ſin Broder Frih. Guſtaf Kurck, hölt partie emot K. Carl XI:tes förmyndare, hvilkas myndighet ſom oftaſt miſshagade Allmänheten.

Trenne gånger var R. R. K. K. gift, 1. g. m *Lucretia Chriſtina v. Stackelbruck* ifrån Holland. 2. g. m. *Fr. Barbro Natt och Dag*, ſom dog barnlös, faſt hon 18 gånger var hafvande.

Hon

Hon var Syskonebarn med sin Herre, och som detta giftermål ansågs för olofligt, måste *Frih. Kurck* 1665 göra afbön och gifva 2000 Dlr. S:mt til *pios usus.* 3. g. m. *Friherrinnan Christina Sparre.* Han sjelf gick ur verlden 1690.

(Se Stjernmans Höfd. Minne — Loenboms Hist. märkv. 4 delen. —)

KURCK, GUSTAF, *Friherre* til Lempelä m. m. *Sv. Rikes Råd.* En Broder til förenämde *Frih. Knut Kurck*, och född 1624. Såsom Landshöfdinge förestod han Östergöthlands Län ifrån år 1658 til år 1664, då han kallades til Råds-ämbetet. Härtil lades äfven 1665 Häradshöfdinge sysslan öfver Hammarkinds, Björkekinds och Öst-kinds härader, år 1667 Krigs-Råds, och 1674 Lagmans-ämbetet öfver Calmare-Län. När Riks-Skattmästare ämbetet år 1667 vardt ledigt efter Gustaf Bonde, var all sannolikhet at de flästa rösterne i Rådet skulle utfalla för Frih. Sten Bjelke. Likväl vardt detta ämbetet bortgifvit åt R. R. Seved Bååt, som tillika var Dr. Christinas General-Gouverneur eller rättare sagt *General Skattmästare.* Man beskylte i synnerhet Herrar R. R. Kurck för denna vändning, hvilka ifrån sit gifna löfte til Sten Bjelke, hade låtit sig draga på en annan sida, genom andra smickrande löften, om Gouverneurs sysslan efter R. R. Sev. Bååt.

Herrarne Kurk, som sågo sig bedragne, funno förmodeligen sedermera utvägar, at göra för Friherre Bååt den ännu af honom innehafda Gouvernements-Sysslan tung. — Riks-Skattmästaren ansåg för sig rådeligast, at sjelf hos Drottningen anhålla om entledigande därifrån, och detta blef honom så mycket mindre vägradt, som Gustaf Kurck redan skaffat sig en *eventuel Fullmagt* på Gouvernementskapet, dock utan tillstånd at den producera, åtminstone så länge Ständerne voro tilsamman — På denna Riksdagen 1668, voro Herrar Kurck, Drottningen i synnerhet tilgifne, äfven som de ock visade mycken vidrighet emot *Förmyndare-Regeringen.* Hvad mera eller mindre skäl de härtil hade, hörer icke hit at undersöka. Emedlertid hafva dessa båda Herrar, såsom sluge Statsmän, gjort sig minnesvärde.

R. R. Gustaf Kurck afsomnade på sin gård Olien-ö, år 1689, begrofs uti Stenby kyrka i Östergöthland, och hade uti sit gifte, *Fr. Elsa Ebba Baner.*

(Se von Stiernm. Höfd. Minne — Memoires de la Reine Christine par Archenholtz T. 2. p. 124 — Canc. R. Berchs afhandl. om Sv. Herrars och Fruars Skådepenningar, — p. 151. —)

König, Christian, *Lagman* öfver Vestmanland och Dalarne, föddes 1678. Fadren var *Commissarien* hos hennes Kongl. Höghet, Hertiginnan af Holsten och Vexelhandlaren

laren i Stockholm, *Henric König*, som för dess Riket gjorda tjenster, adlades 1714. Modren var *Anna Helena Dover*. Den unge König, reste hela 18 åren utrikes, och begagnade sig vid de Tyska Academier af den tidens största Lärares undervisning. Uti Holland, Frankrike, England och Italien, ökade han ock sina kunskaper. Hemkommen, blef han först Commissarius i Kongl. Com. Collegio, så Præsidents Secreterare uti samma Collegio, och sist, i början af 1720 talet, Lagman. Han var hvad man kallar, en grundlärd Man, hvarom hans utgifna arbeten bära vittnesbörd. Oeconomie-Profession i Upsala sökte han, då den först stiftades 1741, och af denna anledning præsiderade han i Upsala för sin äldre Son, Christian König, som sedermera var Adjutant hos General Cronstöm i Bergen op Zom. Disputationen afhandlade ämnet: *De cura Principis circa annonam.* — Ifrån sin tjenst tog han afsked vid slutet af 1740 talet, och vistades af nöje för lärdom, en tid i Upsala, där han ock andra gången præsiderade för en Disputation. Affomnade år 175 —.

Gift, f. g. m. *Anna Margaretha Weilandt*, Enka efter Handelsmannen *Muselius*, a. g. m. *Mar. Wederkop*, Enkefru efter öfv. Lieutenanten vid Kongl. Artilleriet *C. v. Spongen*. Med förra Frun, hade han 8 Barn, af hvilka allenast tvenne Söner honom öfverlefde. En

Son Blef ſkuten ſåſom *Fendrik*, vid Berg op Zooms belägring, där han 1747 med utmärkt tapperhet fäktade.

Lagm. Königs utgifne arbeten, utom de tvenne ofvannämde *Academiſka Afhandlingar*, äro: *Lärdoms-Öfningar, beſtående af XI Tomer tr. i Stockh. 17 — Svenſka Lagen öfverſatt på Latin, under Titel: Codex Legum Svecic: några Anonyma Skrifter, har han ock utgifvit.*—

(Meddelade efterrättelſer, af Stads-Architecten, välb. Hr. Chr. König. —)

Königsmarck, Carl Johan, *Grefve och Öfverſte* för et Franſkt Infanterie-Regemente. Son af Svenſke *General-Majoren* ſamt vice *Gouverneuren* i Bremen, *Gr. Cordt Chriſtopher Königsmarck*, hvilken ſåſom *General-Lieutenant* i Holländſk tjenſt, vardt ſkuten för Bonn år 1673. Modren var *Grefvinnan Maria Chriſtina Wrangel*, en dotter af den namnkunnige *Feltherren Herman Wrangel*. Carl Joh. Königsmark föddes 1659 uti Staden Nieburg på Fühen, under K. Carl Guſtafs ſegrande felttog. Så väl i Hamburg ſom i Stade njöt han underviſning i bokliga konſter och Ridderliga öfningar, hvarefter han pröfvades ſkickelig at anträda utrikes reſor. I Paris vardt den unge Grefven af ſin ſlägtinge Feltmarſkalken O. W. Königsmarck hos Konungen och hos de förnämſte af Hofvet præſenterad. Ifrån Frankrike tog han vägen

til

til de Södre Landſkaper, och han var redan inom Italiens gränſor när ryktet ſade honom, at krigslågan emellan Sverige och Brandenburg 1677 utbruſtit. Uplifvad af en innerlig håg at genom krigsbragder träda uti Förfädernes fotſpor, ſkref han ſtraxt hem, och begärte at få inſtälla ſig, för at med verjan tjena ſit Fädernesland. Denna gången ville Grefvens anhörige härtil icke ſamtycka; han reſte därföre öfver til Malta, där han ſtraxt fick tilfälle at ſåſom Volontaire göra en Caravan emot Turkarne. Malteſiſka Galleren på hvilken Grefve K. var, kom efter få dagars förlopp at äntra med et Turkiſkt ſkepp. Den hetſige Grefven var den förſte ſom ſprang öfver, och hölt ſig redan faſt i fiendens tågvärke, när det med en Sabel blef afhuggit, och han baklänges ſtörtades i hafvet. Genom vighet och ſimmande, var han inom några ögnablick uppe på andra ſidan af ſkeppet, och med ſabeln i handen, föll fienden i ryggen. Det Turkiſka ſkeppet, omringadt af flere de Chriſtnas Fartyg, hade ſluteligen ingen annan undanflygt, än at ſpringa i luften. Den ena delen flög allena up, och Königsmark ſtod på den andra. Ifrån ſkråfvet kaſtade han ſig i hafvet och ſimmade til Malteſiſka Galleren, ehuru han med en pil var i foten illa ſårad. När Grefve K. följ. året 1678 tog afſked ifrån Malta, ſkänkte honom Stormäſtaren *Maltheſer-korſet*

at

at bära. Ifrån Livorno gick han öfver til Rom, befåg Venedig och Genua, Spanien och Portugal, och återvände få til Paris, at fe högtideligheterna vid Giftermålet emellan K. af Spanien och Orleanfka Prinfesfan. Därpå refte han til Sverige. I Kongsöhr upvaktade han K. Carl XI, år 1680, och ärhölt tilftånd, at ännu ytterligare öfva fig uti krigskonften på främmande orter. Han dröjde ej länge, innan han gick öfver til England. Uti Windfor upvaktade han den Engelfke K. Carl II, och ärböd honom fin tjenft at gå emot Morerne, fom nu hade belägrat Tanger. Gr. Königsmarck, mera ifrig uti denna expedition än Konung Carls eget folk, gaf fig icke ens tid at gå fjövägen, fedan ftorm och motväder mellankommo. Natt och dag fkyndade han fig genom Frankrike och Spanien, och kom til Tanger juft den ftunden då i Staden intet annat hördes än qvinnornas gråt och fkri öfver deras Män, fom nu vågat det fifta utfallet och voro i full eld med fienden. Den modige Grefven löper ftraxt ut til Grenadiererne hvareft fkarpaft tilgick, och har tillika med dem den lyckan, at drifva Morerne tilbaka, hvilka med et gräfeligit rop öfvergåfvo deras Linier. Det Engelfka Rytteriet fätter dem efter. Gr. Königsmarck får fatt en ledig häft, och ville fe flutet af fegren, då hetfigheten förde honom hundrade fteg framföre det öfriga Rytteriet.

teriet. Efter några dagars förlopp angrep han med femton Volontairer et ftort parti Morer, drifver dem i hafvet, och tager deras häftar och bortkaftade vapen til byte.

Efter fredens flut, gick Gr. K. på Konungens af Frankrike befallning, med angelägna bref til Spanfka Drottningen. Ifrån Madrit vände han om til Tanger och härifrån feglade han til Gibraltar, då han under vägen blef af Sjöröfvare tre gånger angripen. Åtfölgde federmera den Engelfka Örlogsflottan, fom gick at kryfsa på Algirerne. År 1681 fåg han Strasburgs märkvärdiga belägring. År 1682, då han viftades i London, vardt han invecklad uti en ärerörig procefs, fåfom fkulle han hafva varit delaktig uti et mord, fom på en Engelfk Adelsman vardt begångit. Denne rättegång flöts dock til hans heder. När Grefven fåfom frikänd gick ifrån Domftolen, fåg man gator och gränder fulla med folk af bägge könen, hvilka gladde fig öfver hans updagade ofkuld. *) Ifrån England, gick han nu öfver til Frankrike

*) På *Upfala Bibliotheque* finnes en Bok i *fol.* tryckt 1682 i London, fom innehåller *hela ranfakningen om detta mord, och de brottfligas dom.* — En vitter Svenfk, fom i England med mycken granfkning och upmärkfamhet genomläft alla *Acter* hörande til denna procesfen, håller *Gr. Königsmarck* icke få aldeles ofkyldig, ehuru han af Domftolen vardt frikänd. — *Se Allm. Tidningarne för år* 1770, p. 359. —

rike. Där emottog honom K. Ludvic med ſärdeles nåd, och gjorde honom til Öfverſte för et Infanterie-Regemente, hvilket han til ſin död behölt. Ännu ville han icke ſitta i ſtillhet. År 1683 biviſtade han belägringen vid Courtray. Kort efter inlade han mycken krigsära uti ſlaget vid Pont-Major i Catalonien, ſedan han banat ſig och ſit folk väg til valplatſen på det ſätt, at han ſjelf var den förſte, ſom gaf ſig uti et djupt vatten, där han nära hade blifvit borta. När K. Ludvic efter ſlutad fred med Spanien, fick i ſinnet at bruka ſit krigsfolk hemma i Landet för at tvinga ſine underſåtares ſamveten, ville Gr. Königsmarck i detta örlig icke draga ſin värja. Äfven ſå litet ville han ſjelf gå öfver til den Catholſka Läran, ehuru mycken möda man använde at honom härtil öfvertala. Han utbad ſig då frihet, at få reſa öfver til det Venetianſka Lägret emot Turkarne, där han hade ſin Farbroder. Så ſnart han ditkom, viſade han ock här ſit hjeltemod. Slaget vid Argos var det ſom påſkyndade hans ändalyckt. Här fäktade och commenderade han ömſom med den ifver och häftighet, at han ſtrax efter ärhållen ſeger, föll uti en hetſig feber. På ſjukſängen tackade han Gud, at han med et roligt ſamvete kunde ſkiljas hädan, men var miſsnögd med ſig ſjelf, efter han tyckte ſig ännu ingen ting hafva uträttat i verlden. Uti Aug. månad 1686 afſomnade han ogift.

Liket

Liket fördes til Stade och ſtod obegrafvit til deſs at det med Farbrodrens, uti Familie grafven blef nedſatt.

Holländſke Generalen Jſ. Cronſtröm, ſom i unga åren ſtod vid Gr. Königsmarcks Regemente i Frankrike, har uti ſine handſkrefne Franſyſke *Memoires* om honom upteknat följande: *"Le Comte Königsmarck — etoit un "homme de grand air et valeur heroique, ayant "deja tout jeune qu'il etoit, traverſé tous les "Etats de l'Europe, fait des Caravanes à Mal-"te, ſans y être obligé, aſſiſté à la chaſſe des "Lions en Afrique, viſité l'Egypte et la Terre "Sainte; c'etoit enfin un parfait Chevalier Errant. "Il etoit deja celebre par pluſieurs avantures Ro-"maneſques. — Puis il aroit eû une facheuſe af-"faire à Londres, où il avoit courru risque, quoque "innocent, d'être condamné à la mort, ſi Louis "XIV ne ſe fut intereſſé à lui ſauver la vie.*

Han är graverad i 8:o af *Coſſin*, och in fol. af *White*, med Engelſk underſkrift. — Fadren Gr. Cordt Chriſt. är ock graverad in 12:o med Franſyſk underſkrift.

En liten och mycket rar penning är ſlagen öfver *Gr. C. J. Königsmarck*, ſom föreſtäller hans bild och namn. Han var Broder til den bekanta Grefvinnan *Maria Eleonora Königsmarck*, och äfven Broder til *Gr. Philip Chriſtopher Königsmarck*, General-Major i Saxiſk tjenſt, ſom på ſit 32 ålders år, ömkeligen omkom i Hannover år 1694, och var

den

den siste manlige person af detta namnet i Sverige. En omständelig och märkvärdig *berättelse om denna olycks händelsen med sina orsaker* finnes uti *Histoire Secrette de la Duchesse d'Hannover, Epouse de Georg I. Roi de la Grande Bretagne, Londres 1732, in 12:o* — och uti *en Tysk öfversättning af samma Bok, tryckt An. 1734, in 8:o.* — med denna Titel: *Geschichte des Hertzogin von Hannover, Gemahlin Georgens des Ersten, Königes von Gross-Britanien, oder Beschreibung derer Begebenheiten dieser unglückseligen Prinzessin; Ihres Gefangnüsses auf dem Schlosse zu Ahlen, woselbst sie ihr Leben beschlossen; Ihres geheimen verständnüsses mit dem deswegen umgebrachten Grafen von Königsmarck &c. aus dem Französischen im Teutsche mit fleiss übersetzet.* —

(Canc. R. och Ridd. Berchs Sv. Herrars och Fruars Skådepenningar — 1. D. p. 298 — Sv. Bibliothequet, 2. D. p. 380 — Meddelade uplysningar af Herr Profess. E. M. Fant. — Observationes Selectæ Historiam Svecanam illustrantes, P. I. Præs. E. Fant, Prof. Resp. And Hammarlund, Ups. 1785.)

L.

LAGERLÖF, ERLAND, *Eloquentiæ Professor* i Lund, var född, 1653, i Vermland inom Fryksdals Socken, där Fadren *Magnus Schevedius* var Capellan, och hade til hustru *Catharina Brunia.* Då han studerade vid Carlstads Gymnasium, tilvant han sig genom

genom sin flit och qvickhet, Biskopen Kilanders synnerliga ynnest, och emottog hans söner såsom disciplar. I Upsala gjorde han sig äfven fördelaktigt känd, och fick där en förtjent Lagerkrants. Sedermera kom han uti Grefve Lindsklölds hus, såsom Informator för dess älste Son. Med honom reste han utrikes, och hade under resan den sorgen, at i Tübingen se sin qvicka discipel blifva et rof för döden. Han vardt därefter kallad såsom Gouverneur för den unge Prinsen af Würtenberg. Hans goda egenskaper banade honom vägen til denna Heders-kallelse. *Erat "enim in nostro*, skrifver And. Rydelius uti Åminnelse-Talet —*non modo eruditio et rerum "humanarum copiosa peritia, sed singularis etiam et plene Parisianus morum cultus, sermonis, animi lepor, nec timidus, nec audax, quo domi forisque obvios cepit. — Cum igitur "in Aula Stutgardtensi sæpius esset versatus, "Aulicis et illustrissimo cuique adeo placuit, ut "erudiendo consangvineo Principi præ aliis com-"mendaretur.* — Men hans förre Patron och Mæcenat, ville icke släppa honom, utan kallade honom hem, at emottaga en dess yngre son. Det drögde icke länge, innan hans förtjenster fingo sin lön. Vår Lagerlöf utnämdes til Historiarum Professor i Dorpt, men reste emedlertid med den unge Grefve Lindschöld til Lund, där han år 1689 vardt Philos. Theoret. Professor, och kom således

 icke

icke at tilträda den förstnämde Profession. Sin nya syssla skötte han med all flit och värdighet. "*Mirandum profecto erat*, skrifver "Panegyristen, *ingenium illud suave, Historicum,* "*oratorium civile; his disciplinis a familiaris vitæ* "*genio abstractis longissime, ita excelluisse, ac si* "*a pueris has solas animo volutasset. Mirandum* "*erat, lingvam verbis nectareis assvetam, tam* "*exacte cum Scholasticis locutam fuisse, ac si in* "*Thomæ Scoti, Occami vel Svarezii familia esset* "*educatus.* — På sit 56 ålders år, vardt han flyttad til Eloquentiæ Professionen. *Contigit, quodam quasi joco fortunæ, ut ad juventutis suæ genialem Musam, jam pene depositam revocaretur. — Sed finis jam properabat, et mors lingvæ calamoque datura vacationem corporis et animi, nervos paulatim invasit.* — År 1713 afsomnade han, sörgd och saknad, såsom en ypperlig och allmänt älskad Lärare.

Gift m. *Christina Nordman.*

De under hans Præs. utkomne Academiska *Disputationer*, finnas upteknade uti *v. Döbels Hist. Lund. Acad.* —

(Se Orat. Funebr. Auctore Andr. Rydelio - Lund. 1713. —)

LANNERUS, DANIEL, *Kyrkoherde* vid Nöble och Thårsåhs Församlingar, och *Prost* öfver Kunga Härad i Småland. Föddes år 1679, i Gårdsby Pastorat. Dess, Fader, Comministern *Bengt Lannerus*, bivistade som

Krigs-

Krigs - Präst slaget vid vid Lund, och var gift med *Jngeborg Wall.* Efter fadrens död, reste den unge Daniel til Åbo Academie, och hade icke mera i pungen än 10 Dlr. Silfvermynt, dem han sig sjelf förvärfvat, och en dubbel Carolin, den hans moder honom gifvit. Men hans vän och resekamerat, en ung Malmerus, som var bättre bemedlad, underhjelpte honom af sit förråd. Lannerus med et lyckligt snille och en oförtruten arbetsamhet, gjorde snabba framsteg i sina studier. Disputerade i Åbo tvenne gånger, och reste sedan med sin gynnare Dr. Torsten Rudén, som var utnämd Superintendens i Carlstad til Stockholm, och vidare til Vexiö, där han år 1719 vardt Rector, sedan han frånvarande blifvit til Magister i Åbo creerad. Under då nyss framledne krigiske tider, hade det missbruket sig inritat, at mången arbetsför dräng, för at undgå Musqueten, retirerade sig til Scholan. At i läsevägen upfolka desse, fordrade mycken alfvarsamhet. Härigenom ansågs väl Rector Lannerus at vara något öfver medelmåttan sträng: Var det kanske stundom ock; Emedlertid gjorde han mycken nytta i sit kall såsom en skickelig handledare för ungdomen. Ibland hans disciplar var den sedan store von Linné. År 1729 utföll för honom Kongl. fullmagt på Nöble och Thårsåhs Pastorat, och 1738 förordnades han til Härads-Prost. Han hade

 upnått

upnått något öfver 82 års ålder, när han år 1761, nedlade sin vandrings-staf. Likpredikan höls af Lectorn, sedermera Härads-Prosten Mag. Erl. Colliander.

Prosten Lannerus hade et starkt, men behageligit och muntert anlete. I sysslors skötande, var han outtröttelig. Såsom Predikant frambar han Religionens dyra sanningar, med värdig enfald, och med hjertats eget språk. Sjelfva hans vandel, var en predikan, altid högst upbyggelig. Kongl. Bibliothecarien Herr Giörvell, som i dess periodiska arbete, *Nya Sv. Bibliothequet, för år 1761, 7 Stycket*, korteligen omtalar Lanneri lefverne, slutar med följande sanna och vackra drag: *Hans namn är således fredadt från förgängelighet, men hans Gudsfruktan, lärdom och många värdige egenskaper, gör, at det altid lefver med heder.* —

Gift f. g. m. *Catharina Osander*, a. g. m. *Gunila Uljgren*. I förra giftet hade han 11. och i senare 9 Barn, til större delen i en späd ålder afledne.

(Denna Biographie är meddelad af Prosten Lanneri yngste Son, Assessoren Herr Jsr. Lannér. —)

LAURBECKIUS, PETRUS, *Theol. Doctor* och *Biskop i Viborg*, Född 1628 i Östergöthland och Gammel Kihls Socken. Fadren hette *Laurentius Canuti*, och modren *Brita Larsdotter*. Vid Linkiöpings Schola och

och Gymnafium, vifade han redan med hvilka förträffeliga natursgåfvor han var utrustad, och hvad man hade af honom at vänta vid en mognare ålder. Refte til Åbo Academie 1652, och ftuderade där i fynnerhet Lagfarenheten jämte Medicinen, under de tvenne berömlige Lärares, Juris Prof. Mich. Gyllenftolpes och Med. Prof. Er. Achrelii, handledning. År 1659, nämdes han på Phil. Facultetens recommendation hos Academiens Canceller Grefve Petrus Prahe, til Philofophiæ Adjunct, och 1661 blef han Magifter, en värdighet, fom redan 1658 var honom ärbuden, men fom för en mellankommen fjukdom icke kunde emottagas. År 1666 blef han Academiens Bibliothecarius, och följande år Profesfor Ord. Poefeos. Denna fysfla innehade Laurbeckius öfver 20 år. Sedermera föreftod han Math. Profesfionen, fom blef ledig genom Sim. Kexleri dödsfall, vardt Phyfices, och kort efter Juris Profesfor Extra Ord. famt fick Pickis och Lundo Paftorater, det förra år 1681 och det fenare 1682. Theol. Profesfor blef han 1687, och creerades 1689 til Theol. Doctor af Bifkopen i Åbo Dr. Joh. Gezelius, hvarpå 1692 följde Konungens Fullmagt, at vara Kyrkoherde i Åbo. Ännu återftod et hedersfteg för denne mannen. Han utnämdes 1696 til Bifkop i Wiborg. Här flöt han fina dagar 1705, åldrig 77 år, och begrofs med Likpredikan, fom hölts af *Georg Hel-*

ſingius, öfver Texten Eſ. 57, 1. 2. v. — Man har tillagt honom detta förtjenta beröm: *Erat Philoſophus, Poeta, Polyhiſtor, Iuridicus, Theologus, in omnibus Sanus, Sincerus Chriſtianus, Patriæ honor, Eccleſiæ lumen, Academiæ decus.* — Gift f. g. m. *Maria Hörling*, a. g. m. *Maria Pratana.*

Af trycket har han utgifvit: *Orationem in obitum Caroli Guſtavi, Ab. 1660, in fol.* — *Disſertationes varias.* — *Ab.* — *Arithmeticam generalem, cum Iſagoge ſuccincta de Matheſi in Genere et pædiam Mathematicam, Ab. 1673, in 8:o* — *Orationem carmine latino in Solemnia Coronationis Sereniſs. Reginæ Ulricæ Eleonoræ, Ab. 1681, in fol.* — m. m.

(Se Stiernmans Aboa Lit. p. 56. — Petr. Hahns Programma Exeq. — G. Helſingii Likpr. med perſonalier, tr. 1705 —)

LECHE, JOHAN, *Med. Doctor och Profesſor*, vid Kongl. Academien i Åbo. Var född 1704 af en urgammal Präſte-ſlägt i Skåne, förſt uprunnen i Holland. Fadren *Joh. Leche* var Proſt och Kyrkoherde öfver Bark-Åkra och Ribbelberga Förſamlingar: Modren *Catharina Paulin.* Hans Stjuf fader bar för honom mycken omſorg, och väl använde han ſin tid vid Lunds Hög-Schola, där han i ſynnerhet gjorde Theologien til ſin hufvudſak. Småningom föll hans tycke på Natural-Hiſtorien, under det han hade en Con-

Condition på Landet, och därigenom blef Arch. Kilian Stobæus hans fynnerlige gynnare. Denne tog Leche uti fit hus och lemna honom fri tilgång til alla fina Samlingar, hvaremot Leche ärböd fig at förestå fin välgörares Laboratorium Chemicum. Af Academie Cancelleren Gr. C. Gyllenborg, förordnades han fedan, at jämte Profectors fysslan, vårda den vackra naturalie-famling, fom Stobæus til Academien hade förärat. År 1739 förfvarade han fit förfta lärdoms prof *de mumia Egyptiaca*, och fedan han 1740 fått fin förfta fullmagt, fom var på Provincial-Medici Sysslan i Skaraborgs Län, emottog han fin förtjenta Doctors hatt 1740. Efter M. Doctorn Joh. Jac. v. Döbeln, upfördes han på förflag til en Med. Profesfion i Lund 1742, refte få til Stockholm, men kom icke denna gången uti nådig åtanke. Efter et års viftande här, antog han 1745 et tilbud af Oftindifka Compagniet, at blifva defs Medicus i Götheborg. Härifrån flyttades han 1748 med nådig fullmagt på en Med. Profesfion, til Åbo Academie. Man fåg honom väl icke ofta här i Cathedern, men han fysfelfatte fig dock med fådane förrättningar, fom gjorde honom til en rätt nyttig Lärare. En fömnfjuka med en ftändig Feber förde honom til dödens-rike 1764. Gift med *Helena Elifabeth Svenonia.* År 1744 lät han fin älfta dotter blifva för Allmänheten det förfta lyckeliga prof

man i Riket vet at omtala, ſom undergått Koppympningen.

Medan han ännu viſtades i Götheborg, antog honom Kongl. Sv. Vett. Acad. 1746, til ſin Ledamot. Icke mindre än 17 *Rön*, äro ifrån hans hand uti Kongl. Acad. Handlingar, alla ſådane at de bära vittnesbörd, om en grundelig Lärdom och en ſärdeles förfarenhet. De äro nämde uti det vackra *Åm. Tal*, hvarmed *Prof. Roland Martin*, hedrat mannens minne.

(Se nämde Åm. Tal, hållit för Kongl. Sv. Wett. Acad. tr. i Stockh. 1765. —)

LEJONBRINCK, GABRIEL, *Öfverſte.* Hette *Brinck*, innan han 1718 vardt adlad, och var född i Stockholm 1675, Son af Commisſarien i Banquen, *Sven Brinck*, med deſs förra huſtru *Maria de la Wallée.* Flere år viſtades han vid in- och utländſke Läroſäten. Efter hemkomſten til Sverige 1698, utgaf han i Upſala, en vidlyftig Diſputation *De Emtione et Venditione*, och hölt en Oration på Latinſk vers, kallad *Carmen Seculare Academiae Upſalienſi ineunte Seculo Octavo decimo dicatum.* Åter reſte han ut, och vardt vid ſin ankomſt til Frankrike, 1703, Volontaire vid Franſka Arméen, 1704 Lieutenant Reformé af Regementet *Royal Etranger.* År 1705 tog han afſked ifrån Frankrike, och gick i Preuſiſk tjenſt, där för honom yppades

flere

flere tillfällen, at visa sin hurtighet. År 1706, vardt han Svensk Lifdrabant, och åtfölgde Svenska Arméen, genom Slesien, Polen och Littauen, och bevisade sig 1708 i slaget vid Holofzin, såsom en tapper och oförskräckt Martis Son. Här vardt han tvärt igenom lifvet skuten. Läkt af en så svår blessure, var han äfven med vid Pultava slag, efter hvilkets olyckeliga utgång, han åtfölgde sin Konung til Bender. För sin hälsas återvinnande, fick han nådigt tilstånd at ifrån Bender, resa til varma Baden. Vägen togs åt Constantinopel, och sedan han besett det märkvärdiga som här fästade hans upmärksamhet, begaf han sig til Natolien, och brukade under Berget Olympo det därvarande varma Badet. Återresan skedde, genom Constantinopel, Ungern, Österrike, Stralsund, och så til Stockholm, där han 1711 vardt Öfverste Lieutenant för Enrolerings-Manskapet, och s. å. Commendeur för Almogen på Dal, hvarpå sedan 1712 följde confirmation på Öfverste-Lieutenants beställningen. Vid 1716 års inbrott uti Norige, oaktadt alla i vägen liggande svåra hinder, beledsagade han Krigsmagten där in, och förekom med försigtighet de Danskas infall på Dal, äfven som hans vaksamhet bibehölt communication med Arméen. Denna lyckosamma expedition, belöntes med Adelskap, och med Öfverste-Fullmagt, 1718, i kraft af hvilken honom updrogs befälet öfver Kongl.

Majestäts på Dals gränsen commenderade troppar. Änteligen affomnade han 1724. Gift m. *Elisabeth Mörling* — Ätten gick ut med Sonen, Amiral-Lieutenanten, *Joh. Gabriel Lejonbrinck*, som år 1741 dog på Örlogs-Flåttan.

Denne Artikel må slutas, med et utdrag utur *Dr. Norbergs Hist. öfver Konung Carl XII, 2 Delen, p. 665.* —

"*Vid tilfälle at jag berättar*, skrifver Dr. "N. *huru Hans Majestät färdades af och til e-"mellan Regementerna, må jag nämna detta be-"synnerliga — Det hände i dessa samma dagar, " 1717) at Hans Majestät oförmodeligan besök-"te Öfversten Lejonbrinck, som commenderade "Allmogen på Dahls-Land. Hvad discourser där "föreföllo om Allmogens tilstånd, gevär, exerci-"cer ach mera dylikt, lemne vi därhän; — Nog, "at Konungen viste sig mycket nögd, och tog et "nådigt afsked. Under återresan begynte Hans "Majestät samma tal med en förnäm Officerare "som var i hans följe, om Allmogen, om deras "kärlek och hog, at försvara sit Land, om de-"ras oförskräckta hjerta, som de några gånger "visat vid fiendens infall dessa åren o. s. v. Den "andre svarade: Ja, Eders Majestät; Det kan "så vara; men jag vet icke, om Lejonbrinck har "fyllest conduite, at umgås med en Almoge? "Orden voro ej så snart sagda, som Konungen "fick honom vid handen, sägandes: Intet så min "kära - - - Jag märker väl hvad I vill säga; "men*

"men lär det af mig, at aldrig tala illa om nå-
"gon människja, när I talen vid Eder Konung.
"— Jag skulle aldrig nämt detta, yttrar sig
"vidare D. Norberg, *om jag icke kunde gjörat*
"med den säkerheten, at samme Officerare sjelf
"berättat mig hela passagen, beklagat sin öfver-
"ilning, och bedt mig annotera det, såsom den
"starkaste moral, alla trappdragare och öron-
"taslare til varning. —

(Stiernmans Geneal. Matr. p. 1160 — K. Carl XII:es Hist af Dr. Norberg, loc. cit. —)

LEJONSKIÖLD, AUGUSTIN, *Friherre, Öfverste-Lieutenant,* och Riddare af K. Sv. Orden. Född 1686 på Hofgården i Vestmanland. Fadren var Ryttmästaren Friherre *Carl Fr. Lejonskiöld*, som vid några och trettio års ålder, blef skuten i Actionen vid Calisch i Polen. Modren var Fr. *Emerentia Reutercrantz.* Den unge Frih. Lejonskiöld, följde 1700 General-Lieutenanten och då varande Gouverneuren i Skåne, Frih. Renskiöld såsom Page til Seeland, och efter slutad fred til Carlshamn, hvarest en svår sjukdom hindrade honom, at följa med til Narven. Då Norra Skånska Cavalerie-Regementet 1701 öfverfördes til Pommern, åtföljde han sin fader dit, och blef året efter Adjutant vid Pommerska Cavaleriet, som marcherade åt Polen. 1703 engagerad såsom Dragon vid Lif-Dragone Regementet, och s. å. befordrad til Förare

rare därstädes. År 1704 Sergeant vid nämde Regemente, och bivistade Actionen vid Punitz, då han af en Musquet-kula blef blesserad, hatten af hufvudet skuten och hästen äfven honom undanskuten. 1705 Cornet, och följande år uti Actionerne vid Frauenstadt och Holofzin. På en fouragering, allena stadd, blef han s. å. af 10 Cossaker öfverfallen, emot hvilka han manneligen fäktade, til des hans häst störtade, då han var nog lycklig, at kunna rädda sig med flykten. Under det Regementet stod i quarter vid staden Monusteritz, blef Baron Lejonskjöld 1706 d. 20 Nov. i dagningen af 100 man Cossaker och Bönder attaquerad, emot hvilka han försvarade sig halfannan time, med en Dragon, en dräng och tre gåssar. Denna svärm drog sig sedan undan til nästa by eller gård, där de på stället massacrerade en Capitaine Kling, en Sergeant, elfva Dragoner och några Drängar. År 1709 bivistade Frih. Lejonskiöld det olyckliga slaget vid Pultava, där nästan i samma ögnablick, han sjelf af en Musquet-kula, nedan för vänstra tinningen blesserades, och hans häst af en Canon-kula vardt dödskuten. Af tvenne Dragoner, uptogs han såsom död och fördes ifrån valplatsen, men åtföljde sedan, ehuru sjuk och afmattad, sin Konung til Bender. Härifrån vardt han sedermera med då varande Öfverste Gyllenkrok til Vallachiet commenderad,

då

då både honom och Öfverste Gyllenkrok hände det missöde, at de blefvo fångne och först til Muscou, sedan til Siberien förde. Lejonsköld utstod otaliga svårigheter, under et 12 års fångenskap, och nödsakades i denna usla belägenhet, at lära sig sjelf åtskilliga handtverk, för at med deras idkande hafva sin nödvändigaste bärgning. Vid hemkomsten utur fångenskapen, ärhölt han Capitaines Caracter vid Lif-Dragonerne, men fick ej mera än Cornets Indelning. År 1725 vardt han til Capitaine-Lieutenant vid samma Regemente befordrad, 1726 transporterad til Lieutenants indelning vid Kongl. Lif-Gardet, och 1739 avancerade, han änteligen til Capitaine vid Majorens Compagnie, sedan han på 32 året varit Lieutenant, och erhölt året efter Compagnie. År 1743 i Nov. vardt han commenderad til Åland, at hemföra de stora Pråmarne *Götha Lejon* och *Hercules*, hvilket i en sen och besvärlig årstid var en den äfventyrligaste förrättning. 1746 blef han benådad med Öfverste-Lieutenants Fullmagt, vid Adelsfanan, och 1747 ärhölt han på begäran afsked, sedan han med utmärkt mandom, nit och trohet, uti hela 44 åren tjent Konung och fädernesland. Riddare af Kongl. Sv. Orden 1748. Dog på Sundby Sätesgård i Södermanland d. 31 Jan. 1752, under et besök hos dess vän och Slägtinge. Ligger begrafven uti Munketorps kyrka, i Förfädernas graf.

Gift

Gift m. Fr. *Charlotta Sophia von Brömsen*, utan manlige Bröstarfvingar.

(Denna Artickel är sammandragen af framl. Öfv. Lieut. och Ridd. Frih. Lejonskiölds egenhändiga annotationer, och meddelad af Öfversten och Riddaren Herr Edv. Plaan.)

LEJONSKÖLD, MÅRTEN AUGUSTINSON, *Friherre* til Elfkarleby, *Herre* til Dahlborg, Issvoss, Wallhof, och *Kammar-Råd.* Son af Borgmästaren i Jönkiöping, *Augustin Hansson*, och *Anna Mårtensdotter*, föddes han i nämde Stad 1600. En ömsint Stjuffader, Krono-Befallningsmannen öfver Jönkiöpings Län, *Anders Segersson*, försummade intet ynglingens upfostran och handledning uti de kunskaper som borde bereda hans lycka. 1616, sändes han til Hamburg, at vinna färdighet uti Bokhålleriet och räknekonsten. Han var både Fader- och Moderlös, då Konung Gustaf Adolph 1619, med sin Hoffstat kom til Jönkiöping, och vid hvilket tilfälle honom hände den lyckan, at af Riks-Cancelleren, Gr. Axel Oxenstierna blifva antagen såsom dess Handskrifvare, och til dess enskildte räkningars afslutande. Den gransynte Riks-Cancelleren såg snart hvartil ynglingen dugde, och tog honom därföre med sig til Tyskland, dit han såsom Legat af sin Konung skickades, at ifrån Chur-Brandenburg afhämta Prinsessan Maria Eleonora. Alla penningar och présenter, som til denna expedition

pedition hörde, voro under resan lemnade til Mårten Augustinssons vård. År 1621, lät Riks-Cancelleren inskrifva honom uti Kongl. Cancelliet, och året efter, följde han såsom Secreterare med Riksdrotsen Gabr. Gustafsson Oxenstierna, som i qualité af Legat til Dannemark affärdades, då han ock fick Legations-Cassan under händer. När denna förrättning var fullbordad, och Konungen s. å. reste öfver til Riga, at fortsätta kriget med Polen, blef Augustinsson befalt at följa med, och stannade sedan qvar hos Riks-Cancelleren, som efter Konungens afresa därifrån, var i underhandling med Polen om stillestånd, hvilket kort efter slöts. 1623 om hösten, förordnades han af Konungen, at uti Ingermanland och Carelen, biträda Krigs-Commissarien Eric Andersson Trana, med Svenska Jordeböckers uprättande, och några år därefter ökades äfven detta hans granlaga arbete, först med Churförstendömet Maintz, som på lika sätt skulle beskattas, och sedan med de under Sveriges Krono lagde Landskaper i Phaltz, i under-och öfver-Elsas, och på andra sidan Rhenströmmen, Brisgau, med medel-markgrefskapet Baden. År 1633 sändes han af Riks-Cancelleren uti vigtiga ärender til Regeringen i Sverige, och år 1634, fick han Riks-Cancellerens befallning, at hafva Inspection öfver alla Kongl. Licent-Kammars-Böcker med räkningar och deras tilbehör, i Lifland,

land, Preufen, Pomern och Meklenburg: likaledes Tull-Räkningarne öfver Rein, Main, och Elbe strömmen. S. å. vardt han ock å nyo fkickad til Sverige, hvarifrån han ftraxt återkom, upvaktade R. Cancelleren i Magdeburg, och förfogade fig få åter til Preusfen. 1636 om vintren refte han ifrån Preufen med Licent-Kammar-Böckerne, bragte dem Landvägen til Stralfund, där de öfverfågos af Riks-Cancelleren, och förde dem federmera til Stockholm. Emot flutet af f. å. fick han kallelfe och fullmagt at vara General-Tullförvaltare öfver Sverige och Finlands ftora Sjötullar, hvilken tjenft han i 12 års tid föreftod, och det på et fätt fom gjorde honom förtjent til et utmärkt nådigt betyg af Drottning Chriftina, om defs nit och trohet. Under famma förvaltning, inbragte han ftora penninge-Summor til Kronan, och förbättrade anfenligen Tullverket, få at Rikets inkomfter, uti en betydelig måtto, genom hans outtrötteliga möda och omtanka, blefvo förökade. År 1645, fant Drottning Chriftina för godt, at belöna hans många och redbara förtjenfter, med adelig värdighet, då han kallade fig *Lejonfköld*, och år 1649, utnämdes han af Drottningen til Kammar-Råd. 1651 förordnades han at tillika vara Vice-Præfident uti Kongl. Handels och Com. Collegio, hvareft Præfidentfkapet blifvit ledigt, efter R. R. Joh. Berends, fom med döden

afgått.

afgått. Förenämde båda tjenster, förrättade han, tils år 1654, då han på begäran erhölt nådigt afsked, och då tillika uphögdes af Drottningen uti Friherre stånd, hvarmed också följde verkeligt Friherrskap i Riket.

Då Konung Carl Gustaf, hos hvilken Baron Lejonsköld länge varit känd, såsom en rådig, nitisk och trogen Ämbetsman, tilträdde Regeringen, återkallade han Friherre Lejonsköld, uti de nådigaste ordalag, til Kammar-Råds Ämbetet. Och ehuru Lejonsköld, i anseende til en af träget arbete och mångfaldiga fatiguer förswagad hälsa, häldre hade önskat, at i stillhet få tilbringa sina återstående dagar, fogade han sig likväl efter sin Konungs nådiga vilja. Han emottog således sit förra ämbete, kvilket han med en driftig omsorg til sin död skötte. Hans dödsdag var d. 27 Oct. 1656. Begrafningen skedde d. 14 Dec. s. å. uti S. Nicolai kyrka i Stockholm, med mycken högtidelighet, och med Likpredikan, som blef hållen af Past. Prim. Doctor Er. Emporagrius. Konungen och Riket, saknade genom hans bortgång, en Man som utmärkt hela sin lefnad, med ära, trohet, förfarenhet, och et rent upsåt, at gagna sit fädernesland. Af den tidens handlingar ses, at han ej allenast genom sin omtanka ganska mycket förökat Kronans inkomster, utan ock genom sin egen credit, så inom som utom Riket, skaffat Regeringen betydeliga penninge förskotter.

Gifte sig 1631, i Stockholm, med *Brita Sneckenfeldt.*

(Föregående Biographie, är sammansattad så väl af Anthentique Documenter, som af Personalierne efter Likpredikan, och meddelad af Kammar-Rådet Friherre Lejonskölds Sone-Sons Sonesons Måg, Välborne Herr Öfversten och Riddaren af K. Sv. Orden, Edv. Plaan. —)

LEJONSPARRE, PAUL LUDVIC, *General-Qvartermästare* af Fortification. Föddes i Stockholm, 1657, Son af Snickaren och Borgaren därstädes Mäster *Rasmus Landsberg*, och hustru *Anna Ersdotter.* Ifrån yngre åren, visade han mycken hug för Mathematiske vettenskaperne och de stycken, som höra til Fortification. Vid 18 års ålder fant han et gynnande tilfälle, at upte flere af sina profstycken uti praxis af Mathematiquen åt Kongl. Rådet och Gen. Gouverneuren Gr. Dahlberg, som gaf den qvicke Landsberg löfte, at vid första vacance blifva Conducteur vid Fortificationen. I denna beställning, och vid Danska krigets början åtfölgde Landsberg 1676 Kongl. Armeen och stannade öfver vintren i Wenersborg. Sedan beordrades han, at följa med til Ede - och Vingerskants i Norrige, den han under fiendens starka canonerande afteknade. Också lemnades denna tiden åt honom Chartor och ritningar at förbättra och i mindre form bringa. Samma år bivistade han retranchementets upkastande vid

vid ſtranden af Råas-Hed i Skåne, och gick ſtraxt därpå med Arméen til Chriſtianſtad, ſamt däritrån til Halland, där et nytt Fält-verk blef anlagdt, och ſå vidare til Småland, där Magaziner för Arméen ſkulle uprättas. 1677, var han i Lund, för at där pallifadera Staden och alla gatumunnar, emot de ſtröfvande Danſke partier. 1678 var han i Skara, och fullbordade där et honom updragit arbete. Utan för Chriſtianſtad, fick han ordres at anlägga et epaulement, at betäcka en del af Svenſka Rytteriet, hvilket, oaktadt fiendens beſtändiga ſkjutande, inom några nätters förlopp, nådde ſin fullbordan. Med en ſtark Escort, gick han 1679 för Helſingborg, at recognoſcera, under en ſkarp canonnade ifrån flottet och det höga tornet, görandes ſedan om altſammans en nöjaktig rapport. S. å. vardt han Lieutenant af Stockholms Fortifications Stat. 1681, anbefaltes honom, at öfvervara fäſtnings-arbetet i Carlscrona, och ſ. å gick han med General-Qvartermäſtaren öfver til Vismar, där Fäſtningsverken togos i ögnaſigte, öfver hvilka, flere desſeiner af honom utarbetades. Reſte därifrån i ſamma ärender til Hamburg och Stiftet Bremen. Återkom til Carlscrona, gjorde en tour uti Skåne och Halland, och reſte ſedan åt Stockholm, där Fortifications-Staten juſt vid den tiden förſt inrättades. Om höſten ſ. å. for han på befallning til Öſterbotten,

til Viborg, Nöteborg och til Narven. På alla desſa orter, beſågos Fäſtningsverken med noggranhet, och öfver dem gjordes ſedan åtſkillige förbättrings förſlager. Vid årets ſlut var han åter i Stockholm, efter den äfventyrligaſte reſa öfver hafvet, 14 dagar före Julhelgen. Vid Fortifications-Contoret, ſysſelſatte han ſig ſedan, år 1682, at afrita och i ordning ſtälla alla de projecter, ſom han under ſina reſor gjort öfver Rikets Fäſtningar, hvilka ſedan til hvart ſit ſtälle öfverſkickades. År 1683 ärhölt han af Konungen 3 års reſepenningar, ſör at ytterligare öka ſina kunſkaper til Fäderneslandets tjenſt. Vägen togs til Holland, där han med et forſkande öga, beſåg alt hvad märkvärdigt var, och i ſynnerhet det ſom hörde til hans yrke. 1684, kom han til Holland, och beſåg alla Qvarnverk, Dammar, Vattudrag, och Hamnar, ſom där til myckenhet finnas. Härifrån gick han til Flandern, i ſamma afſigt, fäſtandes i ſynnerhet ſin upmärkſamhet vid Fäſtningen Dynkirken och Risbanken. Sedan han gjort ſin väg genom Frankrike vände han ſig åter til Nancy och Strasbourg, hvaräſt han, i affeende på det ſtora Fortificationsverket, hvarpå då arbetades, i några månader drögde. Vidare begaf han ſig åt Tyſkland, at taga i ögnaſigte alla de förnämſta Fäſtningar vid Rhenſtrömmen och däromkring. Åter for han til Holland, och under-

dersökte det stora Fästningsarbetet af Narden. Upmärksam vid alt, och med de grundeligaste insigter uti Artillerie-och Mineur-vetenskapen, kom han hem til Fäderneslandet 1686, sedan han af Konungen blifvit frånvarande utnämd til Capitaine af Fortificationen, görandes vid Contoret den tjenst, som tidernas omständigheter då fordrade. År 1687, emottog han Konungens ordres, at gå til Pommern, för at gifva dessein til förbättring af Stettins fästningsverk, och följ. året, updrogs honom inseendet öfver Carlscrona, Calmare och Carlshamns fästnings-arbeten, jämte det at han ock på befallning författade förslag och ritningar, öfver de publique hus och byggnader, som vid Carlscrona Stads anläggande, skulle upföras. Men förnämligast använde han här sin skicklighet och omtanka, til sådane desseiner, som til Skeppsflottans och Kongl. Amiralitetets behof, funnos nödvändige. Öfver alt detta författade han skrifteligen sina tankar, dem han i underdånighet, Kongl. Majestät underställde. Då et nytt krig med Dannemark 1689 befarades, affändes Capitaine Landsberg, uti angelägnaste ärender til Dalarne, och ända up til Norrska gränsen. Detta år, benådades han med Adelskap, och kallade sig *Lejonsparre*. Sedan alt blef åter fredligt ifrån denna sidan, återkom han til sin förra förrättning, och upbyggde 1690 och följande åren

 et

et formidabelt Batterie vid Drottningsſkär, med alla ſina tilhörigheter af logementer, magaziner, krut-källare, trappor, ingångar, hvalf, m. m. Desſa väl utförde arbeten, gjorde honom högſt förtjent, til den General-Qvarter-Mäſtare-Lieutenants fullmagt, ſom utföll d. 30 Maji 1694, jämte Inſpection öfver Fäſtningsverken i Götheborg, nya-Elfsborg, Bohus och Marſtrand, på hvilkas förbättrande, han äfven använde all möda och omtanka, til ſin Konungs fulla nöje. Efter den berömlige General-Lieutenanten Stuarts död, ärhölt Lejonſparre 1706, Kongl. Senatens fullmagt, *at ad interim* föra Directionen öfver Fortifications-väſendet i Sverige. Då de Danſke 1709 gjorde nytt infall i Skåne, kallades Lejonſparre til Bohus Län, at vara den där en Chef commenderande Kongl. Rådet Gr. Nieroth, til biträde för honom, uti Defenſions-verket. År 1710 förordnades han, at föra præſidium i Amiralitets-Rätten i Carlscrona, hvarmed fortfors til desſ General-Lieutenanten Burenſköld dit anlände, med hvilken ock Lejonſparre ſedan gjorde täta reſor uti Halland och Bohus Län, til hindrande af fiendens framgång, hvilket i ſynnerhet lyckades genom et anlagdt retranchement för Uddevalla Stad. Ifrån Bender ankom 1712, Konung Carls fullmagt för Lejonſparre, at vara verkelig General-Quartermäſtare. Straxt därefter, gjorde han en

reſa

resa til Skåne, på Fältmarskalken Gr. M. Stenbocks kallelse, at besörja om det stora retanchement, som därvid stranden af Råas-Hed upkastas skulle. Under sit Commendantskap i Götheborg, arbetade han idkeligen på dess hufvudmurars iståndsättande. Denne förfarne, och för sina älskansvärde egenskaper, allmänt högaktade mannen, dog vid en hög ålder i Stockholm, 1733, och blef uti St. Nicolai Kyrka, därstädes begrafven. Han hade uti sit Gifte *Christina Steinberg.* Med honom sjelf, både börjades och slutades denna adeliga famille.

(Se Loenboms Handl. til K. Carl XI:tes Historia, 7 Samlingen — XXXVIII. p. 143. där man igenfinner Gen. Quarterm. P. L. Lejonsparres egenhändiga anteckningar om sit Lefnads-lopp. —)

LE FEBURE, JOHAN HENRIC, *Grosshandlare* i Stockholm och *Directeur* vid Ostindiska Compagniet. Var född i Stockholm 1708, af förmögne föräldrar, Grosshandlaren därstädes *Henric Le Febure* och *Maria Bedoire* — Ärhölt 1730 Burskap hos Grosshandlare Societeten i Stockholm, hvarefter han gjorde många nyttiga inrättningar, med Såckerbruks, Stofts och andre Fabriquers anläggande och underhållande. Sedan han tilhandlat sig Mässingsbruket i Norrkiöping, har han det samma ansenligen förbättrat, och där gjort en förut i Sverige okänd

inrättning, af et så kalladt konst-gjuteri, där äfven fingerborrar tilverkas, hvilken vahra ensam dragit mera penningar utur Riket, än man sig möjeligen kan föreställa. Såsom Ledamot uti Borgare Ståndet, bivistade han tvenne Riksdagar, och var i flere år sit Stånds fullmägtig uti Rikfens Ständers Contor, Tull-Arrende - Societeten och flere Deputationer. Var också Directeur vid Järn-Contoret, och ibland hufvudmännen för Ost-Indiska Compagniet. Han var en man, som af grund förstod, hvad som hörer til en vidsträckt handelsrörelse; ägde stor förmögenhet, lefde med mycken värdighet i sit hus; bemötte alla med vänlighet och höflighet; och var allmänt känd genom sin värdighet, såsom en ädel människjovän. Hans sköna och rumrika hus, på stora Nygatan, tilhörer nu Kongl. Sv. Vetenskaps Academien.

Directeur *Le Febure*, adlades 1762, dog i Stockholm, 1767, och begrofs i St. Mariæ kyrka. Gift m. Fr. *Charlotta Bedoire*.

(Herr Baron och Lagm. Joh. Rehbinders Matr. p. 257 — Påliteliga efterrättelser —)

LILLJE, AXEL, *Grefve* til Lilljenburg, *Friherre* til Kydes och Löffta, *Herre* til Sjötorp, St. Hinsekind:, m. m. *R. R. Fältmarskalk*, och *Præsident* i Kongl. Krigs-Collegio. Härstammade af en gammal Svensk Famille och föddes 1603, på Berga Sätesgård i Småland.

land. Fadren, Ryttmästaren *Gustaf Axel Lillje*, var gift med Fru *Karin Bagge*. Ännu Barn miſtade han ſin Fader, ſom ſtupade i ſlaget vid Korckholmen 1605, och i god tid lemnade han ſig åt krigsväſendet, då han ſåſom Volontaire och i de mindre ſysſlor, biviſtade Polſka kriget. Preuſiſka och Tyſka krigen, öpnade för honom ſedermera nya tilfällen, at få inlägga ära ibland vapnebrak, och år 1630 anförde han ſåſom Öfverſte, et värfvadt Regemente på Tyſk botten. Emottog 1635 Öfverſte tjenſten vid Öſtgötha Cavalerie, blef 1638 General-Major, vice-Gouverneur öfver vor Pommern, och Commendant i Stralſund. År 1640 gjorde han et lyckligt infall uti Mark Brandenburg. 1642 vardt han förordnad til Gouverneur öfver Leipzig och Meisſen, och hade 1645 en vigtig underhandling med Chur-Saxen. Efter fredens ſlut, reſte han til Fäderneslandet, där hans förtjenſter med flere värdigheter belöntes År 1648 Riks-Råd, 1651 Friherre, ſ. å. Krigs-Råd, 1652 Kammar-Råd, Lagman i Carelen, General Gouverneur öfver Halland, 1657 Fältmarſkalk, och 1661, General Gouverneur öfver Lifland. I ſtormen för Meintz, hade han 1631, af en ſtyckekula förlorat ſit vänſtra ben. Sedan lyckan gynnat honom med mycken rikedom, dog han, mätt af ära, i ſlutet af år 1662, på ſit gods Löfſta i Öſtergöthland Liket nedſattes uti ſin bered-

da graf, i Kimsta Socknekyrka, I sit gifte hade han Fru *Christina Mörner*, dotter af Kammar Rådet *Otto Helmer von Mörner* til Zellin, Clossau och Tuna. Af flere Barn, hunno trenne Söner til mognare ålder: Grefve *Axel*, och *Gustaf Helmer*, hvilka få hvar sin särskildta Artikel i denna Samling, och Gr. *Leonhard Lillje.* Denne deras yngste Broder, föddes i Stettin 1642, studerade i Gripsvald och Upsala, gjorde utrikes resor, och tjente såsom Major i fejden emot Staden Brehmen, 1665; men för sjukdom kunde han icke uthärda fälttåget, utan reste til Hamburg, där han ändade sina dagar 1667. Med Hoffröken Frih. *Mårta Sparre* var han gift. Grefvinnan födde en Son efter Fadrens död, som ock straxt lemnade verlden. Grefveliga *Lilljeätten*, utgick på Svärds-sidan med Sonesonen, Grefve *Axel Joh. Axelsson Lillje*, til Löfsta. Han var Öfverste - Lieutenant af Pommerska Cavaleriet, när han 1696, i Stettin afled.

Af en annan ätt, var Friherre *Johan Abrah. Lillje* til Aspenäs, som uti Historien blifvit bekant, genom sit tappra upförande såsom Commendant på Elfsborgs fästning, då den Danske Amiralen Tordensköld, 1719, på denna Fästning gjorde et misslyckadt anfall. Denne *Johan Abrah. Lillje*, var född i Vestergöthland, 1675, och dog 1738.

R. R. och Fältmarsk. Grefve Axel Lillje, är i Fol. graverad af *Falck.* (Stier-

(Stiernmans Höfd. minne p. 48. Joh. Fr. Gauens Hist. Helden-Lexicon, p. 916 — Meddelade efterrättelser af Hr. Mag. A. Forssenius. — C. R. Berchs Catal. des Portraits. p. 38. —)

LILLJE, AXEL AXELSSON, *Grefve* til Lilljenburg, *Friherre* til Kydes, Löfsta, *Herre* til Harsvelax, Loits, Hinnerböle, m. m. *Landshöfdinge* och *Ståthållare* på Upsala Slott. En äldre Son af R. R. Gr. *Axel Lillje*, och Fru *Christina Mörner*, född 1637, på Löfsta i Östergöthland. Han var på femte året, när han af sin Herr Fader vardt hämtad til Leipzig, at under dess egen tilsyn blifva upfostrad. Man märkte tidigt, at den unge Grefvens håg, var mindre ställd på krigsväsendet, utan mera bögd för et stilla och indragit lefnadssätt. Han sändes 1648 til Academien i Gripsvald, där han i flere år vistades, och då han med sin Herr fader återkom til Sverige, utnämdes han, 1661, af Hennes Majestät Enkedrottningen, Hedvig Eleonora, at vara Dess Kammarherre. Samma år företog han sig en utrikes resa, och besökte de förnämsta Europeiska Länder. Vid hemkomsten 1664, blef han först Kammar-Råd, så Hofmarskalk, och sedermera 1666, Landshöfdinge öfver Upland. Sistnämde ämbete förvaltade Gr. Lillje, til år 1679, då han för sin sjuklighet, fant sig nödsakad at begära afsked. En invärtes aposteme

i vänstra

i vänstra sidan förorsakade honom stora plågor, och för at bota, åtminstone lindra detta onda, reste han några gånger til de namnkunnigaste utrikes hälsobrunnar. Men det onda kunde icke bättre öfvervinnas, än med et Christeligit tålamod; och detta visade han til sista lefnadsstunden. Döden emottog han, såsom en förlossning, år 1692. Begrafningen skedde med mycken ståt uti Kongl. Riddarholms kyrkan i Stockholm, hvarifrån Liket sedermera fördes til arfgriften uti Kimsta kyrka i Östergöthland.

Gift m. Grefvinnan *Maria Elisabeth Stenbock*, Drottning Ulricæ Eleonoræ Hofmästerinna, Dotter af R. R. och Præsidenten i Kongl. Götha Hofrätt, Grefve *Fredric Gustafsson Stenbock*. Det är denna Grefvinna, som är nämd uti *Berättelsen om den besynnerliga händelse, hvilken sig tildragit på Kongl. Lust-Slottet Carlberg, år 1693*, och som finnes tryckt, uti *I Delen af Loenboms Handlingar til Konung Carl XI tes Historia*. De fläste Läsare, torde icke med misshag anse, at samma Berättelse här införes, ehuru med tillämpning af *Svetonii* ord, *Lib. I.* — *15.* — *Quod equidem magis* — *aut veri simile putem.* —

"*Konung Carl XI Drottning, Ulrica Eleo-*"*nora, afled d. 26 Julii 1693 på Carlberg.* "*Hennes Lik blef där qvarstående til dess van-*"*lige anstalter til den Kongl. begrafningen voro* "*gjorde, och bevakades emedlertid af det Kongl.*
Lif-

"Lifgardet. Vid Kongl. Hofvet var ſamma tid "Grefve Axel Lilljes Enkegrefinna, Fru Ma-"ria Eliſabeth Stenbock Hofmäſterinna, ſom af "Hennes Majeſtät Drottningen warit i lifstiden "mycket älſkad, och hos Hennes Majeſtät ſtått i "genſka ſtor nåd. Denna Hofmäſterinna, har "under den tiden Hennes Majeſtät Drottningens "Lik ſtått på Carlberg, legat ſjuk i Stockholm. "Hon har ock haft en liten hund, vid namn "Camillo, den hon mycket hållit utaf. En natt, "då Cappitaine Stormcrantz af Kongl. Gardet, hade "ſin vakt hos Kongl. Liket på Carlberg, hände "ſig, at en vagn ifrån Hofvet, med faklor om-"kring och 3 par håſtar föreſpänd, ſamt et Frun-"timer uti, kom farandes, hvilket ſtraxt rap-"porterades til Capitainen af vakten, ſom då "han ſåg vagnen komma, och ſtanna utan för "ſtora trappan vid Slottet, gick utföre at taga "emot den ſom ſatt i vagnen. Och när han ſåg, "at det var Hofmäſterinnan Stenbock, den han "kände, och at hon hade ſin lilla hund Camillo "på armen, tog han henne i handen, och förde "henne trappan upföre, ſamt ſläppte henne in u-"ti den Salen, hvaräſt Drottningens Lik ſtod, "men blef ſjelf utanföre. När Hofmäſterinnan "varit någon ſtund inne hos Liket, och Capitai-"nen begynte undra, af hvad orſak hon drögde "ſå länge allena, föll honom den nyſikenheten in, "at genom nyckelhålet titta in i Salen där hon "var, och fick då ſe ſom han tyckte, at Hofmä-"ſterinnan ſtod tilſammans och talte med Hennes

"Maje-

"Majeſtät vid et fenſter i Salen; hvaraf han blef "ſå förſkräckt, at han ſtraxt begynte ſpotta blod. "Dock ſådant oaktadt, rapporterade han dagen ef-"ter, alt detta för Hans Majeſtät Konungen. Den "förmenta Hofmäſterinnan kom ſedan icke til-"baka utur Salen, utan hon, tillika med vagn, "håſtar, och hela equipaget förſvan utur de "närvarandes åſyn, utan at någon kunde ſäga, "hvart altſammans tog vägen. För ſin död, har "ofvannämde Capitaine Stormcrantz berättat, at "då han vid trappan mötte den förmenta Hof-"mäſterinnan, och tog henne i handen, har hen-"nes hand varit, lika ſom man tagit uti en ſvamp. "Capitainen dog 3 dagar efter; men Hofmäſte-"rinnan, ſom låg ſjuk i Stockholm, och om den-"na händelſe på Carlberg, ingen kunſkap hade, "afled ſex veckor efter Hennes Majeſtäts död. "Denna händelſen är ſå mycket mera märkvärdig, "ſom hela den vid Carlberg då förenade vakten, "ſett vagnen, hvaruti den förmenta Hofmäſterin-"nan kom åkandes, och därom rapporterat Capi-"tainen af vakten; hvartil kommer, at när Hans "Majeſtät Konungen ſjelf därom fått kunſkap, "ſkola ordres vid Kongl. Lifgardet blifvit ut-"gifne, at ingen ſkulle underſtå ſig därom tala, "eller denna händelſen utſprida. —

(Von Stiernmans Höfd. minne, p. 48. — Perſonalier, författade af Aſſeſſor Stiernmarck, och upläſte vid Landsh. Gr. Axel Lilljes Begrafnings - Act i Stockh., Mſcpt. — ibland Herr Canc. R. och Ridd. A. Schönbergs Hiſtoriſka ſamlingar förvarade. — Loenboms Handl. til K. Carl XI:tes Hiſt. l. cit. —)

LILLJE,

LILLJE, GUSTAF HELMER, *Grefve* til Lilljenburg, *Frih.* til Kydes, *Herre* til St. Hinsekind, Ottersberg, m. m. *Öfverste* för Kongl. Lif-gardet. Fadren *Axel Lillje*, var Gouverneur i Stralsund, när denne Sonen därstädes föddes, 1639, af Fru *Christina Mörner.* Tillika med sin äldre Broder, vistades han sedan någon tid, uti sin Herr Faders hus i Leipzig, och efter fredens slut, försändes Sönerne til Academien i Gripsvald, där de uti lärdom och hvarjehanda kroppsöfningar gjorde särdeles framsteg. Då Konung Carl Gustaf är 1655 passerade Wolgast, upvaktades han af den unge Grefve Gustaf Lillje, och fattade Konungen vid detta tilfälle för honom det nådiga tycke, at Konungen lät honom fälja sig åt Polen. Den unge Grefven, qvick och hurtig, gladde sig icke litet, at nu under en sådan krigshjelte, få grundlägga sin upkomst och gå äran til mötes på den militairiska vägen. Såsom bevis af Konungens nåd, anförtroddes Gr. Lillje Standaret af Kongl. Lif-Compagniet eller Drabanterne, hvilka då commenderades af Frih. Otto Wilhelm von Fersen. Med mannamod förde han detta under det vida bekanta slaget vid Varsau, som icke mindre än i tre hela dagar varade. Straxt efter denna heta bardalek, där Grefve Lillje så väl gjorde sin skyldighet, hugnades han med Ryttmästare fullmagt, vid Drottningens Lifregemente,

mente, hvilket då hade til Chef, Fursten af Anhalt. En åkommen svår och långsam sjukdom satte honom utur stånd, at vid detta Regemente sig inställa; hvarföre han lät föra sig til Thorn, och åtfölgde därifrån Fältmarskalken Grefve Douglas til Sverige, där han på Familiens gods Löfsta i Östergöthland, någon tid sig uppehölt. Ödet fogade sig så väl efer Gr. Lilljes önskan, at han i det mästa återvunnit sin hälsa, just vid den tiden, då Konung Carl Gustaf vardt nödsakad, at flytta sina segrande vapen ifrån Polen åt Dannemark. Han försummade således icke, at straxt inställa sig vid den Svenska Hären. Konungens nåd mötte honom åter här, med Öfverste-Lieutenants-Fullmagt, vid General Otto Vilh. von Fersens värfvade Regemente. Detta Regemente, sammanfogadt med några andre, under Fältmarskalken Douglas öfverbefäl tågade först til Jämteland, och sedan åt Curland, där flere vigtige expeditioner förelöllo. Grefve Lillje utmärkte sig vid dessa tilfällen, på et så fördelaktigt sätt, at Fältmarskalken, framföra andra honom utvalde och affärdade til Konungen, som då hade formerat belägringen för Köpenhamn, at göra Kongl. Majestät rapport, om den lyckeliga framgång, som dess Armée i Curland, under detta fälttåg haft. Äfven nu, emottogs han af sin Konung med nåd, och flyttades såsom Öfverste-Lieutenant til det Skånska Ca-

valerie-Regementet, hvars Öfverste Herr Georg Lybecker var.

Efter Konung Carl Gustafs död, 1660, och sedan Sverige vunnit en i alla affeenden hedrande och fördelaktig fred, fattade Grefve Lillje det beslut, at göra en utrikes rese-tour. Detta verkställtes; och Tyskland, Dannemark, England, Frankrike, Italien, Neapel, Spanska Nederländerna, med flere orter besöktes. Alt hvad härunder märkvärdigt var, fästade den resandes upmärksamhet, och han hemkom til fäderneslandet med en grundelig kännedom, så väl uti många Länders språk, seder och Ridderliga öfningar, som uti deras politique handel, och flere slags författningar. Så snart han hemkommit, ärhölt han 1663 Öfverste Fullmagt vid Uplands Infanterie Regemente; och som detta Regemente låg i Stralsund, så reste han dit, där han ockfå 1665 til Commendant förordnades. År 1667 instälte han sig i Stockholm vid Hofvet, och honom ärteddes då den synnerliga nåd af Enke Drottningen, at han genom hennes bearbetande, utnämndes til Öfverste för Kongl Lifgardet, med bibehållande af sin förra Öfverste beställning vid Uplands Regemente. Han innehade i några år, båda dessa fysslor.

Det är en bekant sak, at den unge Konungens Carl XI:tes Farbroder, Pfaltsgrefven Adolf Johan, vid denna tiden, förorsakade flera politiska oroligheter inom Fädernesladet,

det, af den grund, at han trodde sig berättigad til deltagande i Regeringen och förmynderskapet, i anledning af sin Herr Broders K. Carl Gustafs Testamente. Några dristiga försök gjordes i denna affigt, hvilka dock med försigtighet förebyggdes. Alla anläggningar härvid, äro. ännu icke nog bekante, och det tilhörer en framtid, at dem närmare updaga. Emedlertid lärer Grefve Gustaf Lillje häruti haft mycken del, och varit en stark anhängare åt Hertig Adolph Johan. Detta invicklade honom uti många förtretligheter, och gjorde, at han måste vidkännas en omväxling af sin förra jämna medgång. Dessa moln borde hafva sin tid at skingras. — Dock behölt han ännu sin Öfverste beställning af Lifgardet, och när Konung Carl XI, 1672 tilträdde Regeringen, var Gr. Lillje en af de Riddersmän, som bivistade den ryktbara Carousellen, hvilket ses af Hof-Intendenten Ehrenstrals i koppar stuckna teckningar af denna högtidlighet. Hvad som sedermera, och kort efter, må hafva varit *rätta orsaken,* hvarföre Grefve Lillje på någon tid åter lemnade Hofvet och hufvudstaden, och vistades på Tysk botten, kan icke sägas; — Men år 1676 inställte han sig å nyo vid Hofvet, och blef där med särdeles nåd emottagen, då han gaf rapport om Fästningen Stades i Brehmen belägring, vid hvilken förrättning han ock sjelf visat

yt-

ytterligare prof af tapperhet, och i et utfall, blifvit illa blesserad.

Efter flere års stillhet och lugn, uplifvades hans förra håg til krigs- eller fältlefnaden. Ehuru redan åldrig, och omgifven af både maka och barn, rustade han sig år 1684, til en långväga resa. Han for til Ungern, för at deltaga uti kriget emot Turken, hvars krigsmagt vände sig åt Staden Offen; under påstående belägring, och sedan han där äfventyrat sit lif i flere faror föll han uti en svår och mattande sjukdom, hvartil den osunda luften häromkring, mäst var orsaken. Ifrån Offen lät han föra sig til Presburg, och efter Läkares råd, därifrån in uti Slesien; Men det onda hade i kroppen slagit de djupa rötter, at intet hopp mera var öfrigt om dess vederfående. Han gjorde sig således här redo til sin förestående förvandling, välsignade sin frånvarande maka och sina barn, och affomnade. Detta skedde år 1685. Liket hemfördes til Sverige och nedsättes uti Famillens grift.

Gift m. — —

(Denna Biographie, är til det mästa tagen, utur de uti Manuscript ännu förvarade Personalier, uplästе vig Gr. G. H. Lilljes högtideliga Begrafnings-Act, och hvilka finnas ibland Hr. Canc. R. och Ridd. Schönbergs Hist. Saml.)

LILJEHÖK, JOHAN, af Fårdala, *Riks-Tygmästare.* Son af R. R. och Kammar-

Rådet

Rådet *Nils Andersson Liljehök* til Fårdala och Nyby, med dess förra Fru, *Brita Knutsdotter Hand* til Hagelsrum, och född 159. — Den unge Ädlingen åtfölgde Konung Gustaf Adolph, när Han på Tysk botten öpnade sina Fälttog, och i Polska kriget hade han aflagt flere prof af et behjertadt mod. Öfverste vardt han 1630, och General-Major af Jnfanteriet i Lifland 1635. Til Gouverneur öfver Hinter-Pomern, och Commendant i Stettin, utnämdes han 1638. Gjorde äfven et infall i Slesien 1639, och slöt denna expedition med mycken ära. S. å. blef han Riks-Fälttygmästare, och commenderade en Chef Svenska Arméen, under någon Fältmarskalken Banér åkommen opasslighet. Vid den nye General Fältmarskalken Torstenssons ankomst til Svenska Hären, 1641, vart Liljehök Vice Fältherre, eller honom adjungerad. Under slaget vid Leipzig 1642, stupade han. Liljehöks jämna upförande vid alla tilfällen, hans kärlek för sin Konung och Fädernesland, hans mogna vett, och hans oförskräckta mod i alla faror, göra en evärdelig heder åt hans namn. Barnen blefvo, i afseende på Fadrens förtjenster, 1651 i Friherre-stånd uphögde. Af desse är Sonen Frih. *Anders Liljehök* mäst minnesvärd. Han var Landshöfdinge öfver Östergöthland, och förrättade år 1674 en extra Ord. Ambassade til Brandenburgska Hofvet, där han gjorde en ogement driftig

driſtig declaration, hvarom finnes efterrättelſe uti förſta Edition af *Puffendorffs Res geſtæ Frederici Vilhelmi Elector. Brandenb.*; men ſom är uteſluten uti de ſenare uplagorne af ſamma verk. Siſt blef han Præſident i Visſmarſka Tribunalet. Barnlös dog han 1685, och med honom utgick denna Friherre-ätt på mans-ſidan.

Riks-Tygmäſtaren Nils Liljehök, var gift, f. g. m. *Chriſtina Häſthufvud* — a. g. m. *Jngeborg Bååt* — tr. g. m. *Chriſtina Ulfſparre.* Et ſällſynt prof, af hans förſte Svärfader, Svenſke Gouverneuren And. Er. Häſthufvuds ädelmod, må här anföras. Fru Chriſtina Häſthufvud, Gouverneurens enda Barn, dog utan arfvingar, 1629. Icke deſs mindre förklarade Svärfadren ſin Måg, at vara arftagare, ej annorlunda än ſom hade han varit deſs Son. Men detta var ej nog. — Sedan Rikstygmäſtaren var ſlagen vid Leipzig 1642, och Gouverneuren Häſthufvud ſamma år, trädde i ſit andra gifte med Fru Brita Kaſle, ändrades väl Teſtamentet til hennes fördel i det mäſta; men Riks-Tygmäſtarens fyra efterlemnade barn, med båda deſs ſenare giften, hvilka på intet ſätt angingo Gouv. Häſthufvud, fingo dock af honom 12000 Spec. Riksdaler til ſkänks, med gods til 5000 Rds. värde; hvarförutan han til Sönerne Frih. *Jacob* och *Anders Liljehök* ſärſkildt afſtod både Nyhauſen i Lifland, hvartil den ſenare ſig

ock sedermera skref, samt alla de gods. hvilka Gouverneuren *under Norrköpings besluts vilkor* innehade.

(Stiernmans Matr. p. 69 — p. 203. — Gauens Hist. Helden-Lexicon, p. 917 — Stiernmans Höfd. Minne, p. 233. — Sv. Bibliothequet, 4 Delen, p. 242 och följ. —)

LILLJENBERG, ERIC GUSTAF, *Friherre* och *General-Lieutenant* samt R. och Com. af K. Sv. O. Han var son af Assessoren och Häradshöfdingen i Småland, *Daniel Lilljenberg*, och Fru *Christina Margaretha Stiernklo*, och född 1719. Efter någon tids vistande vid Lunds Academie, antog han 1734 krigstjenst vid Kongl. Lif gardet. Med nådigt tilstånd, gick han 1739 i Fransk krigstjenst, och blef 1740 *Capitaine à la Suite* vid Brigadieren Appelgrens Regemente i Frankrike. Året efter vardt han af Kongl. Svenske Ambassadeuren Gr. Tessin i Paris hemskickad med en angelägen depeche til Kongl. Svenska Hofvet, och befordrades s. å. til Fendrik vid Lif-gardet. Bivistade sedan campagnerne i Finland och Bohus Län tils freden var återvunnen, och vardt 1745 Lieutenant vid meranämde Regemente. Den Fransyska tjensten stod honom likafullt öpen, hvarföre han ock s. å. gick tilbaka, och blef Adjutant hos Fältmarskalken Grefven af Saxen, samt brukad vid belägringarne af Tournay,

nay, Oudenard, Dendermonde och Ath. 1746 blef han Capitaine *en pied*, och ärhölt tillika tilstånd, at upsätta et Compagnie vid fjerde Bataillonen af Regementet *Royal Svedois*, med bibehållande af Adjutants sysslan, hos Grefven af Saxen. Uti Bataillen vid Raucoux, borttog en Canonkula hela dess Råckskjört, och gaf honom en svår contusion i högra låret. Åren 1747 och 1748, bivistade han Bataillen vid Lafelt och belägringen af Maestricht. Sistnämde år, vardt han Öfverste i Franska Arméen, och här hemma hedrades han med Kongl. Svärds-Orden, samt med Capitaines fullmagt vid Lif-gardet. Sedan han tilbragt någon tid i fäderneslandet, reste han åter til Frankrike, och ärhölt där en årlig pension af 800 Livres, hvilken sedan ökades til 1200 Livres. Under fredslugnet i Frankrike, fick han tilstånd at resa omkring, för at bese, både de Militairiske inrättningar, såsom ock de Oeconomiske, och hvad til Manufacturer och Commercen hörde. Vid det å nyo utbrutne kriget 1756, gjorde han campagne i Hanover, och öfvervar 1757 den namnkunniga bataillen vid Hastenbeck; och då Sverige straxt kom at deltaga i dessa krigsrörelser, instälte han sig vid Svenska Arméen i Pommern, sedan han ärhållit Öfverste fullmagt. Under 1757 års campagne, commenderade han Österbottens och Uplands Regementen, under deras Chefers frånvaro, hvar-

efter han ärhölt Calmare Läns Regemente. År 1759 blef han i Demmin af en öfverlägsen fiende blocquerad, och efter et tappert motstånd i brist af secours, nödgad til Capitulation. Han kom väl til Sverige, men måste åter inställa sig uti Stettin i Preussisk fångenskap, hvarifrån han, tillika med de öfrige krigsfångarne, 1760 transporterades til Magdeburgs fästning, där han til början af år 1762, uthärdade sit öde. Under denna tid visade han mycken ömhet för sine medfångne Landsmän, genom ansenliga penninge förskotter til deras understöd. År 1762 d. 28 Jul. ärhölt han General-Majors fullmagt, med tour ifrån d. 28 Jul. 1760. Efter återkomsten til Fäderneslandet, förordnades han til Ledamot uti Militair-Conseillen, uphögdes 1766 i Friherre Stånd, och utnämdes s. å. til Commendeur af Kongl. Sv. Orden. 1769 vardt han General-Lieutenant, och år 1770 dog han ogift, på Bostället Cronbeck i Småland. Liket flyttades til Familiegrafven i Norra Börums kyrka i Skåne. Hans ägta förtjenster emot Konung och fäderneslandet, gjorde honom allmänt högaktad medan han lefde och lika allmänt saknad, då han var död.

(Se allmänna Tidningar — 3 Stycket — Stockh. d. 24 Sept. 1770. —)

Lilljeström, Claes Danqvardt, *Herre* til Frötuna, Oppboga och Fogel-

Fogelſang, *General-Gouverneur* öfver Skåne, Halland och Blekinge; ſamt *General-Lieutenant ach Krigs-Råd.* Föddes 1613 i Örebro. Fadren var Borgare därſtädes *Michael Henricsſon Danqvardt*, och Modren hette *Chriſtina Jacobsdotter.* Michael Danquardt, var Skotte och reſte til Sverige under Konung Jacob I:s i England regering, då denne Konung, förehade några förändringar, med den i Skottland antagne Reformerte Läran. Michael Danqvardts vilkor voro icke bättre, än at han fant ſig nödſakad at gå i Lära hos en ſmed i Örebro. Danqvardt vardt efter några års förlopp, ſin mäſtares efterträdare både i Handtverket och i Brudſtolen. Han fick i ſit gifte en Stjufſon, *Johan Nicodemi*, ſom ſedan vardt Præſident i Pommerſka Hofrätten, och ſom adlades 1636, med namnet *Lilljeſtröm*, (Se *Stiernmans, Matr. N:o* 250. —) Denne Stiufſonen viſtades i Tyſkland, vid Svenſka Cancelliet, då Michael Danqvardt dog, ſkref ſin halfbroder til, och öfvertalade honom, at reſa ut, med löfte at bidraga til deſs lycka. Modren ville för ingen del härtil lemna ſit bifall; men den unge Claes ſtod ej at öfvertala af ſin moder, at blifva hemma. Utan modrens vettenſkap, vandrade han til Stockholm, ägande ej mera i ſit hela förråd, än 6 mark i penningar och et ſtycke limpebröd. Vid ankomſten til Stockholm, anmälte han ſig hos en Herre, ſom

 var

var färdig at resa til Svenska Arméen i Tyskland, hvilken han följde såsom Domestique, sedan han förut skrifvit et ömt bref til sin moder, och berättat henne sin tilärnade resa. Under vägen sade han sin Herre, hvem hans halfbroder var, och efter brefväxling emellan denne Herren och Halfbrodren, fick den unge Danqvardt penningar, at vidare fortsätta sin resa. År 1629 vardt han antagen til Soldat vid Svenska Arméen, och bivistade hela Tyska kriget, til år 1648, då freden slöts. Han gick alla vanliga grader igenom, och vardt 1647 Öfverste för et eget värfvadt Regemente, hvars Officerare skänkte honom sine Protraiter, hvilka ännu förvaras, jämte hans eget på Kåsätters Säteri i Nerike och Göthlunda, tilhörigt Majoren samt Riddaren af K. Sv. O. Välb. Herr Jacob H. D. Lilljeström. Han adlades 1647, och vardt s. å. Commendant i Neustad uti Mähren. 1658 General-Major af Infanteriet, 1663 Landshöfdinge i Calmare Län, s. å. vice Gouverneur i Skåne, 1667 General-Lieutenant af Infanteriet, 1669 Lands-Höfdinge i Malmöhus Län, och 1670 fick han öfvercommando så väl öfver Garnisonerne som sjelfva Militien i Skåne, Halland och Blekinge. 16 . . . Krigs-Råd uti Kongl. Krigs-Collegio och 1671 Knuts-Broder i Malmö. Han dog 1681, och är begrafven uti Göthlunda Kyrka i Nerike

Til

Til Örebro Stadskyrkas reparation, efter en olyklig åſke eld, förärade han, år 1644 eller 1645, Två hundrade Daler Kopparmynt. Gåfvan var den tiden betydeligare än man ſig nu kan föreſtälla, då et bräde koſtade 8, och en bjälke 16 öre S:mt, och då man hos Magiſtraten i Örebro klagade öfver för dyrt dricka, när en kanna öhl koſtade 6 öre K:mt.

Gen. Lilljeſtröm gifte ſig i Tyſkland med *Maria Pfuel.* Han är graverad i koppar af *Akrell in 4:o.*

(Lemnade efterrättelſer af Kongl. Kammarherren Välb. Herr Joh. Nic. D. Lilljeſtröm — von Stiernmans Höfd. Minne, p. 310 — ejusd. Geneal. Matr. p. 405. — Örebro Stads Beſkrifning, p. 170 —)

LINDBERG, HANS, *Kyrkoherde* i Stigtomta och Nykyrka i Södermanland. Föddes 1679 i Södertelje Stad, Fadren var Fältſkären och Rådmannen därſtädes, *Hans Lindberg*, och modren *Anna Gerner.* Ifrån Strengnäs Gymnaſium, kom han til Upſala 1698. Det lilla han ägde blef honom här betagit, genom den olyckliga vådeld, ſom lade hela Upſala Stad i aſka, hvarefter han åtterreſte til Strengnäs, i affigt at där nyttja Lectoren och Proſten Thuns privata Collegier. 1704 lät han ſig Präſtviga, uppå ärhållen kallelſe af Öfverſten Baron C. G. Ros, för at med predikande betjena de Recruter, ſom ſkulle til Ar-

Arméen utföras. Lindberg åtfölgde denna corps, genom Preufsen och Hög-Polen, åt Krakau och Sandomir, där den ftötte tilfammans med Fältmarfkalken Renfkölds Armée. Han fick fnart, en ledig Bataillons beftällning vid Södermanlands Regemente, hvarpå han fedan följde Kongl. Arméen öfver Veixelftrömmen, åt Varschau. Uppå denna marche inföll han i en häftig fjukdom, och måfte på en vagn föras den mäfta vägen. Någorlunda återkommen til hälfan, följde han med en commenderad Bataillon til Konung Stanislai Refidens Reifen, där famma Bataillon gjorde tjenft fåfom Konungens Lifgarde, hvarefter Regementet federmera öfver Julhelgen 1705, uti Staden Bentzin vardt inquarteradt. Följande året i Januario, blef et haftigt upbrått om natten, orfakadt af fienteliga rörelfer, då Regementet med en del af den tilftötande Arméen, måfte gå emot fienden. Lindberg blef vid detta tilfälle åfkådare af det namnkunniga fältflag, fom 1706 hölts vid Frauenftadt, där de Svenfka vapnen med få mycken ära fördes. Efter denna feger, drog fig den Svenfka Arméen utur Polen åt Saxen, men gick året efter, 1707, åt Polen tilbaka, på hvilken refa Lindberg uthärdade många fvårigheter. Jämna fatiguer, och brift på nödvändigafte lifs uppehälle, påkaftade honom åter en häftig fjukdom, under hvilken han i elfva veckors tid,

tid, under bar himmel och i den aldraſträngaſte vinter, måſte låta bära ſig på en bår, då marchen likväl fortſattes genom Lithauen och hvita Rysſland åt Somolenſko, til deſs något vinterquarter möjeligen kunde finnas.

Efter det olyckliga ſlaget vid Pultava 1709, var Lindberg ibland dem, ſom åtfölgde Konung Carl öfver Niperſtrömmen, in åt Turkiſka landet. Han hade icke fått hvila många dagar i Bender, när han med Öfverſten af Fortification Gyllenkroks partie, vardt utcommenderad på gränſen, där han med hela ſit ſällſkap vardt af Rysſarne fången, och förd genom Podolien til fäſtningen Bialocerkiew i Ukrain belägen. Med 24 andre fångar, ſatt han här 17 dygn inneſluten i en kula i vallen, ſom hade hvarken fenſter eller glugg. Änteligen vardt han därifrån uttagen, och til Muſcou förd, där han ſedan, med de andre fångarne, måſte tjena til ſpectakel uti den Triumph, ſom Czaren öfver den ärhållne ſegren hade låtit anſtälla.

Uti denna bedröfveliga belägenhet, rönte Lindberg et ſynnerligit prof af Guds vårdande förſyn, ty när han tillika med de andre fångarne ſkulle förſändas til Veronitz at arbeta på Fäſtningarne, blef han af ſamtelige Regements Officerarne begärdt, at betjena dem i Muſcou med predikande, hvilket han förſt gjorde alternatiſt med Drabante Predikanten, ſedermera Kyrkoh. vid S. Clara i Stockh.

Stockh. Dr. Norberg, men sedan allena, när Norberg blef utväxlad och til Fäderneslandet hemreste. År 1714, ankommo de blodiga Ordres ifrån Czaren, at alle Svenske fångar i Muscou skulle förgöras, hvarföre de ock alle blefvo förde utur sina quarter. När denna förskräckeliga anstalt vardt hindrad, och de Svenske fångarne kringspriddes, så at den ene icke viste, hvart den andre kom, hände sig at Lindberg blef af tvenne Bröder vid namn Müller, rike Tyske Köpmän, kallad til Pastor för den Församling som vid deras Järnbruk var, hvilket han emottog, med vilkor, at få gå därifrån, när hans angelägenheter så fordrade. J 4 år betjente han denna Bruksförsamling, och då han af det fångne Generalitetet som efter Czarens ordres återsamlades i Muscou, å nyo begärtes, instälte han sig där, och betjente desse sine Landsmän intil år 1721, då freden slöts. Året efter, 1722, begaf sig Lindberg ifrån Muscou på hemresan, i sällskap med General Creutz. Någon tid stadnade han i Åbo, och blef därunder kallad af General Gyllenstierna, til Regements Pastor vid Lifdragonerne. Också begärdes han af Åbo Stad til vice Pastor. Båda dessa anbud emottog Lindberg, och ärnade på denna orten quarstanna, när han fick Bref, at han redan var förordnad til Kyrkoherde vid Stigtomta Församling. Vägen togs då åt Stockholm, där han med glädje

dje landfteg, fedan han genom mångfaldiga farligheter, vandrat i fiende land i 18 år. Innan han i Maji månad 1723 emottog nyssnämde Förfamlings vård, hade han flere fördelaktiga anbud, och ibland desse, äfven Paftors Syflan vid Lifregementet. Hans upriktighet och redelighet, gjorde honom älfkad, och hans alfvarfamhet gjorde honom hedrad af alla, fom honom kände. En upbygglighet, liuflighet och förnuftighet, uti alt hans tal och umgänge, gjorde at ingen kunde blifva ledfen vid hans fällfkap. Han gick at hvila år 1742, mätt af mödor och arbete. Likpredikan öfver honom, hölts af Jacob Serenius, P. et Pr. Nycop.

Under fin Ryfka fångenfkap, gifte han fig f. g. m. Jungfru *Barbara Sophia Bruckhaufen*, fom i hela 20 åren med honom delade forg och glädje. a. g gift 1735 med *Anna Catharina Edman* — tr. g. 1737 med *Chriftina Svanhals*, Enka efter Kyrkoh. i Ytterfelö, *Joh. Kumblæus.* Med förfta huftrun hade han 10 Barn, och med den andra, en dotter.

(Se Likpred. och Perfonalier, tr. i Stockh. 1742; in 4:o. —)

LINDELIUS, JOHAN, *Medcinae Doctor.* Var född i Jönkiöping, och var Son af Proften därftädes *L. Lindelius*, fom dog 1672. Denne Sonen hade aldrig tänkt blifva

Me-

Medicus, men en händelſe determinerade hans val. På en reſa emellan Jönkiöping och Stockholm, träffade han en huſtru, ſom var i Barnsnöd och utan all ſkötſel. Denna hjelpte han ſå godt han kunde, och ifrån den ſtunden fäſtade han ſin håg på Medicinen. Förſt ſtuderade han i Upſala, och reſte ſedermera utrikes, då han förvärfvade ſig en ſärdeles färdighet i Accouchements-konſten. Efter en år 1690 i Utrecht utgifven Disputation *De Vipera*, blef han Doctor Medicinæ. Vid hemkomſten vardt han förſt Provincial-Medicus i Weſtergöthland, men flyttades ſedan til Wexjö, i ſamma Syſſla. Ockſå var han några Somrar Bruns-Medicus vid Medevi. Han dog 1712 i ſin bäſta ålder, och mycket ſaknad, i anſeende til det ogemena förtroende man til honom hade. Archiater Roſenſtein, uti ſit tal: *om en opartiſk och förnuftig Medici förnämſta göromål*, har hedrat hans kunſkaper med detta utlåtande: *Hvad ſkada är icke, at ſal. Lindelius dog, utan at någon lärde af honom, huru han ſå viſt kunde ſäga förut viſſa Sjukdommars öden.* —

(Se Prof. Bergii Tal om Stockholm för 200 år ſedan. —)

LINDHIELM, MÅRTEN, *Friherre* och *Landshöfdinge* öfver Jönkiöpings Län. Han föddes 1638 i Stockholm, Fadren var Secreteraren uti Kongl. Kammar-Collegio *Grels Guſtafs-*

Gustafsson och modren *Ellicka Appelbom.* Han utvalde krigsväsendet, och blef 1657 Ryttare under Lif-Regementet, och 2 månader därefter Regements Adjutant vid Arméen i Lifland Cornett 1658 under Öfverste Lindorms Esquadron, som då stod på Fyen. 1668 Ryttmästare, under Öfverste Kock v. Crimsteins Regemente, och brukad vid den attaque som då skedde uti Brehmen, hvarunder han visade et mod som gjorde honom mycken heder. *Adlades* 1669, och förbytte sit förra tilnamn Lindeberg uti *Lindhjelm.* Capitulerade år 1674 med Kongl. Rådet, Fältmarskalken m. m. Gr. Aschenberg, at blifva Major, under Drottning Hedvig Eleonoras Lifregemente til Häst, til hvilken ända han anskaffade et Compagnie af 100 hästar med fulla munderingar, hvilket han ock sedan uti båda slagen för Halmstad och Lund, samt vid flere rencontres i Skåne anförde. År 1677 blef han Öfverste-Lieutenant vid samma Regemente, då han åter capitulerade at recrütera sit ärhållne Compagnie med 70 väl munderade Ryttare, hvarmed han bivistade slaget för Landscrona, och gjorde sig där förtjent til en Öfverste Fullm[illegible]t för et Regemente til häst, då han tre[illegible]je gången capitulerade om Regementet[illegible]crüterande af 400 Ryttare. Commenderades med sit Regemente 1679 til den Norrska expeditionen; men vardt, efter fredens slut, tillika med sit

Regemente reducerad, hvarpå 1683 följde fullmagt på Öfverste beställningen vid Adels-fanan uti Sverige och Finland. Blef 1692 Friherre, 1695 Landshöfdinge öfver Nyland och Tavastehus Län, och 1696 Landshöfdinge öfver Jönkiöpings Län. Denna senare fysslan förestod han med vaksamhet och drift uti hela 20 åren, til dess han 1716 för sin höga ålder skull anhölt om afsked. Dog 1720, och blef begrafven i Runtuna kyrka i Södermanland.

Gifte sig f. g. 1680 m. *Anna Maria Silfverstjerna*, a. g. 1697 m. *Margaretha Bejier.* Äldren Brodren Anders Lindhjelm, blef äfven Friherre år 1692, var Landshöfdinge öfver Viborgs Län, och utnämdes 1699 Ambassadeur til Ryssland. Han var gift med *Anna Engel Schyttehjelm*, men dog barnlös 1705. Denna ätt utgick med Mårten Lindhjelms Son, Hofmarskalken Friherre Axel Lindhjelm, som lemnade verlden år 1758.

(Se Stiernm. Gen. Matr. — ejusd. Höfdinga Minne — personalierne efter Likpred. hållen af Kyrkoh. Sv. Bruhn, tr. i Jönköping 1720.)

LITHOU, GUSTAF, *Capitaine.* Var född i Österbotten, 1692. Fadren var Prost och Kyrkoherde vid Pimmingö Församling. Den unge Lithou studerade vid Upsala Academie i synnerhet Latinska Poësien, hvartil han af naturen hade en särdeles böjelse, och

under-

understödd af det lyckligaste minne, gjorde han sig både med äldre och nyare Poëter ganska väl bekant. Besynnerligen älskade han *Lucanus*, *Statius*, *Claudianus* och *Barlæus*, hvilka senare han fullkomligen kunde utan, eller, som man säger, på sina fingrar, och dem han beskylles hafva så imiterat, at Auctor til *Svenska Nitet*, kallat honom *Plagiarius*. Emot denna beskyllning försvarade sig Lithou rätt artigt uti några verser, dem han vid et tilfälle utgaf, och hvilka ej äro tryckte. Han nyttjade Poëten Hieronymi Vidæ ord om sig, *Lib. III.* — *Nec pudet, interdum alterius nos ore locutos.* — At försöka sin lycka, under K. Carl XII:tes regering, antog Lithou krigstjensten, men hant allenast blifva Fendrich, medan Konungen ännu lefde, öfver hvars dödsfall, han hölt i Stockholm, sin namnkunniga *Panegyris Exsequialis*, tryckt *in* 4:o 1720 och i underdånighet *dedicerad til Konung Fredric I*, *samt Riksens Höglofl. Stånder.* År 1721, då han gick utur krigstjensten, tildeltes honom pension, den han sedan miste 1731, men återfick til någon del, följande Riksdagar 1734 och 1737. I anseende til dess förtjenst och vitterhet, jämte den stora fattigdom uti hvilken han var stadd, behagade Riksens Ständer, genom underdånig skrifvelse til Kongl. Majestät af d. 14 December 1747, recommendera honom til dubbel pensions erhållande, eller 600 Dr. Silfm. som

honom äfven i nåder, för dess öfriga lifstid, beviljades. År 1751 vardt han med Capitaines caractere benådad. Mästadels uppehölt han sig i Stockholm, där han af gynnare och vänner, njöt mycken heder och understöd. Ibland Lithous välgörande och ömsinte vänner, må i synnerhet nämnas den vittre Herr *H. A. Löfvenskôld*, sedermera Amiralitets Kammar Råd, sjelf ibland detta Seculi lyckligaste Latinske Skalder i Sverige. År 1753 i Dec. månad, dog Lithou ogift i Stockholm, och begrofs i S. Jacobs kyrka. Några dagar före sin död, fick han ifrån nyssnämde sin trogne vän, följande Bref:

Valedictio ad Lithovium meum, morti vicinum.

Ergo vale, Lithou! nostris heu! surda querelis
Stat Lachesis; Tua mens et sitit ipsa Deum.
In docto vivas vitam, cum desinis orbe,
Angelico in coelis mixtus ovesque choro,
O! melos, o Phoebi longe superantia plectrum
Gaudia, quæ teneas, jubila quanta! vale.

H. A. L.

Svaret som Dicterades, blef detta, och äfven hans sista Carmen:

Dum Christum sitio tantum, Permessis, et ipse
Phoebe Pater, valeas, Tuque Patrone, vale!
Pro meritis in me Tibi fidum pectus amore
Post mea fata flagret: testis Olympus erit.
Deficiunt vires — — —

G. L.

Lithous

Lithous-symbolum var: *mens est, qua vivitur.* På hjertats sida var han en from och redelig man, under sin fattigdom altid glad och nögd, fast med en trygg och alfvarsam upsyn, efter det Carolinska tidehvarfvet. Under hans bild, i Koppar stucken, stå dessa verser:

Corne cothurnatum cataphracto in milite vatem,
Ægida cui Pallas cessit, Apollo tubam.
Qui gelida Phoebum reris marcere sub Arcto,
Falleris: en! Lithou totus ab axe calet.
And. Ant. v. Stiernman.

Löfvenskiöld skref ock denna vers, som icke lärer vara tryckt.

In Iconem Gust. Lithou.

Hæc fert Gustavus Phoebeia lumina Lithou,
Bothnica cui cunas Mantua laeta dedit.
Altisonus Secli Maro, signa stupenda secutus
Augusti Gothici, quem cecenitque gemens.
Quod Zephyro Boreas geniis non cedat et Austro,
Musas potens genio Lithoviana probat.
H. A. L.

Öfver Lithous död, författade *Herdinnan i Norden* en vacker minnesskrift, som icke finnes tryckt. Likaledes strödde Am. Kammar Rådet och Riddaren Löfvenskiöld blomster på hans graf, med en otryckt *Latinsk Elegie.* Tryckt är utkommit, et *Carmen Heroicum,* af *Carl P. Ekeblad, in* 4:o 1754 och

en ſkön *Elegie* af Profeſſoren, nu mera Herr Doctorn och Domproſten *Sam. Alf*, införd uti *Salvii Lärda Tidningar*, för år 1754.

Flere *Carmina*, *Eprigrammer* och *Inſcriptioner*, efter denne vittre Mannen äro uti Allmänhetens händer, tid efter annan utkomne. Hans *Poëmatum Heroico-Miſcellaneorum*, *P. 1:ma*, utgafs af trycket i Stockholm, 1734 i 4:o. Uti *Actis Litt. Sveciae Tom. I. p.* 145. recenſeras hans tvenne gånger tryckta *Panegyris Exſequialis öfver K. Carl XII*, med ſtörſta beröm — Likaledes uti *Nettelbladts Svediſche Bibliotheque.* — Den lärde Cenſor Librorum, Prof. *Joh. Upmarck, Roſenadler*, yttrar ſig öfver förenämde *Panegyris*, med ſådane ord: "*Hunc felicis ingenii foetum, haud ſcio "an antiquis quodammodo comparandum, publici "juris fieri magnopere vellem.* — Efter Lithous död, ſamlades utur hans gömmor, hela 50 arken af ſkrefne *Carmina*, ämnade at tryckas, ſåſom en *fortſättning af hans redan utgifne Poëtiſka arbeten.* Uti hvars händer deſſe nu äro, kan icke med viſshet ſägas. År 1756 var på god väg, at en *handſkrefven ſamling* af *Lithous Poëmata*, ſåſom *en ſenare del*, genom et Litterat ſällſkaps ſammanſkott och underſtöd, ſkulle til trycket förhjelpas; men denna berömvärda föreſats kom icke til verkſtällighet. —

(Det hufvudſakeligaſte och bäſta uti denna Biographie, är hämtadt ifrån Herr Doctorn och Domproſten

profsen S. Älfs stora Samlingar, rörande den Lat. Poësien i Sverige. —)

LÅNGSTRÖM, NILS, *Capitaine.* Hans härkomst och födelseort äro obekante. Uti *Doctor Norbergs Historia* om Konung Carl XII, läses om honom denna efterrättelse: "*Huru mångahanda afbräck, och huru otrolig "mycken skada, som några private sammansättnin-"gar gjorde Ryssarne, (sedan de infallit "i Finland 1713) skulle man berätta, "men det är beklagandes, at deras mästa "och förnämsta avanturer, äro tillika med "dem sjelfve döde och begrafne. Det kan man "likväl tryggeligen säga, at så månge Ryssar, "som den tiden voro med i Finland, så länge de "lefva, lära minnas en Kivikas, en Major Luckoi-"nen och en Capitaine Långström; tre bekante, "förslagne och starke Partie-gångare. De hade si-"na egna fri-Compagnier, alle gode skyttar, alle "väl beredne och kunnige om hvar den minsta väg "och stig öfver berg och dalar, skogar, kärr och "moraster. De bägge sistnämde blefvo 1713, "när de å Viborgs sidan gått sjelfve ut på kund-"skap, bortsnappade och bortförde til Peters-"burg: Processen blef mycket kort: Luckoinen, "klädd i gemena vallmars kläder, hade redan re-"pet om halsen, och skulle som en snapphane "blifva uphängd; men til all lycka hade han i "barmen sin Kongl. Fullmagt, såsom Major. Alt-"så sände Czaren dem bägge under vakt til Mus-*

 "*cou.*

"*cott. Där voro de 3 dager allenast, så voro*
"*de borta ifrån vakt och altsammans, och i tre-*
"*dje vechan därefter, fick man tiender tilbaka,*
"*at de åter voro hos sit folk, då Luckoinen föll*
"*in på et Adelshof, emellan Viborg och Peters-*
"*burg, just då Czaren spisade middag, och hade*
"*ej 50 steg förut, at undkomma hans händer.*

Capitaine Långström, var med sit frivilliga Compagnie, ibland de mästadels Finska troppar, som 1718 ifrån Jämtland gingo in i Norrige under Gen. Lieutenant Armfelts commando. Här fick han ordres, at med sit folk reçognoscera. På vägen mötte honom några förhuggningar, som vore gjorde för at hindra de Svenskes framfart. Och då Långström med sit manskap var sysselsatt at rödja dessa hinder undan, vardt han af et snapphane parti öfverfallen, emot hvilket han tappert fäktade. Men han blef på stället ihjälskuten. Detta skedde i slutet af Nov. månad 1718. Efter berättelse skall Långström af Konung Carl blifvit adlad, med namn af *Långsvärd.* Den ofvannämde Kivikas skall också njutit samma nåd, med tilnamn af *Kielkis-Udd*; men som denne ingen upfostran haft, kallades han af allmänheten, *Kielkis Sudd.*

(Dr. Norbergs Hist. 2. D. p. 443. — p. 672 —. C. R. Lagerbrings Sammandrag af Svenska Hist. pag. 12,.)

M.

M.

MAGNI, OLAUS, GOTHUS, *Domproſt* i Strengnäs. Sambroder med Catholſke Ärke-Biſkopen *Johannes Magni.* Fadren, *Magnus Petri*, härſtammade af den gamla *Store* eller *Gylte*-familien. Modren, *Chriſtina Cuſe*, var en ſlägtinge til Biſkop Kettil. Utrikes lärer denne Olaus Magni hafva ſtuderat, och följt ſin Broder ſåſom Secreterare ifrån Rom, då han af Påfven Adrian VI hitſkickades i qualité af fullmyndigt Sändebud. De voro båda i begrep at reſa ut, när Brodren valdes til Ärke-Biſkop i Upſala, och denne fick DomProſte ſysſlan i Strengnäs 1524. Emedlertid ſkedde Religions förändringen inom Riket. Ärke-Biſkopen reſte då til Rom, åtföljd af Domproſten, ſom genom K. Sigismunds åtgärd väl befordrades til Canonicus i Poſen, men kom dock icke at tilträda denna värdighet. Efter Brodrens död, då han var qvar i Rom, förordnades han af Påfven til Ärkebiſkop i Upſala 1554; likväl beſökte han aldrig mera ſit fädernesland, utan ſtannade i St. Britas Kloſter, med de inkomſter, ſom förut varit Brodren tilſlagne, då han ſammanſkref en ſtor Bok, kallad: *Hiſtoria de Gentibus Septentrionalibus, earumque diverſis ſtatibus, conditionibus, moribus, ritibus, ſuperſtitionibus, diſciplinis* — ſom förſta gången tryck-tes i Rom, 1555; *in fol.* Åter utgafs den i

Basel 1567 *in folio* — Allenast två gånger är detta arbete på sit original Språk och uti hela sin vidd af trycket utkommit. Alla de andra Uplagor äro intet annat än sammandrag af det stora Verket. Boken är också på flera Europeiska språk öfversatt. Om alla dessa uplagor, kan inhämtas underrättelse uti *Sv. Mercurius för år 1764, Jun. Månad, p.* 407. — Besynnerligt är, at denna Historia, som så nära angår Sverige, och hvilken de mäst uplyste folkslag i Europa kunna läsa hvardera på sit eget tungomål, icke finnes på Svenska öfversatt. Denne Olaus Magni hade ock förut utgifvit et arbete som kallas: *Tabula Terrarum Septentrionalium et rerum mirabilium in eis, ac Oceano vicino*, tr. i Venedig 1539 — Messenius tillägger honom äfven et arbete med Titul: *Epitome revelationum S. Brigittae*, som skall vara tryckt i Rom, *in folio*. Olaus Magni, som nämde sig *Archi-Episcopus Upsaliensis, Sveciae et Gothiae Primas*, ändade sit lif i Rom 1558, och blef jämte sin Broder uti Vatican-Kyrkan begrafven.

(Se Sv. Mercurius l. cit. — Schefferi Svec. Lit. p. 26. — Strengnäs Stifts Herdaminne, tr. 785, p. 490. —)

MENLÖS, DANIEL, *Phys. Experim. Professor* i Lund. Född i Arboga 1699. Fadren var en utmärkt skicklig Harneskmakare, och hade förfärdigat de Harnesk, hvilka Konung Carl XI, K. Carl XII, och Hertig Fredric

dric af Hollſten brukade. Han vardt ock kallad til Magiſtrats bordet i Arboga. Modrens namn var *Suſanna Schnack*, ſom under ſit ägtenſkap gifvit lifvet åt elfva Barn Denne *Daniel* var tvilling, och tycktes ſtraxt vid ſin födelſe, höra döden til; ſå klen och ſvag var han. I Arboga Schola ſamlade han de förſta kunſkaper, och öfvade ſig därjämte uti räknekonſten, under fadrens handledande. När hans äldre Broder 1712 förſändes til Gymnaſium i Veſteräs, fick denne icke följa med, utan ämnades at i Skrifvare vägen eller ockſå i handelen, ſöka ſin lycka. Båda desſa förſök miſslyckades genom mellankommande hinder. Ynglingen var då i beråd at vända ſina tankar på krigslefnaden; men denna lefnadsarten behagade minſt föräldrarne. Änteligen ſtannade han vid ſin faders handtverk, och ſvettades i hans ſmedja ända til år 1716. Men under ſina hvilöſtunder, läſte han flitigt Latinen, Hiſtorien och Geographien. När Fadren flere reſor öfverkommit honom med Boken i handen, beſlöt han at våga det ytterſta af ſit lilla förråd, för at hjelpa ſin läregirige Son. 1717 ſändes han til Gymnaſium, där han ſnart förvärfvade ſig den lärde då varande Lector Guſtaf Elvii ynneſt, mäſt för ſin hug til det Mathematiſka ſtudium. Här förfärdigade han ock et nätt och vackert *Calendarium*, med alla ſina tilbehör. Ockſå lade han ſig med mycken

flit

flit på *Architectura Militari*, under förhoppning at framdeles blifva af sin Konung vid Arméen employerad. Men hans flit och snille stannade icke vid detta. Grekiskan, Hebreiskan, Theologia Dogmatica och Hist. Ecclesiastica, blefvo nu nya föremål för hans forskande. Ja, hans flit öfvervandrade hela Lärdomsfältet, och han ville icke vara obekant med någon vettenskapsgren. Också var han nog lyckelig, at få njuta mogne mäns oförtrutna undervisningar. År 1720 reste han til Upsala. Här vardt han snart känd på fördelaktigaste lätt. Sedermera blef han handledare för Landsh. Frih. N. Reuterholms Söner. Det är bekant at denne Herre sjelf ägde djup lärdom och gynnade vettenskaper. Menlös hade at tacka denne sin Patronus, för et godt tilfälle hvilket för honom öpnades, at få öka sin Mathematiska kunskap. År 1723 gjorde han en resa genom större delen af Sverige, Finland och Ryssland, och besåg de förnämsta Mechaniska verk och anläggningar som på dessa ställen finnas. Vid hemkomsten hugnades han med en årlig pension af 200 Dr. S:mt, den han innehade til år 1731, och hvarigenom han vant en betydelig tilökning på den inkomst han förut i flere år upburit, genom åtnjutande af det Grefveliga Piperska stipendium, som var anslagit för det Mathematiska studium. År 1728, om vintren, våren och hösten, biträdde han

Di-

Director Mechanicus Mårten Trievald vid de allmänna föreläsningar i Naturkunnigheten, fom denne hölt på Riddarhufet i Stockholm. Deras Lectioner och anftälde Rön; famlade ej fällan de hederligafte åhörare. — S. å. anmodades han af Kongl. Kammar-Collegio, at afgifva fit yttrande och påminnelfer öfver *det project fom förut var gjordt til byggnaden af Söder-Ströms Sluſs i Stockholm*, hvilket han ock verkftälde. År 1729, hade han tillika med den nämde Trievald, upfigten öfver Vedevågs- och Qvarnbacka Järn- och Stålverk, och följande året, läfte han enfam Experimental Phyfiquen på Riddarhufet, med allas fynnerliga bifall, fom honom hörde. År 1731, gjorde han ockfå i Stockholm flera lyckliga förfök uti Dykerikonften, och fteg fjelf ned på djupet uti Dykareklockan, under det han hade en ftor mängd af åfkådare. Kongl. Bergs-Collegium tillade honom af denna anledning, et få kalladt *Stipendium Mechanicum*, af 300 Dr Silfvermynt. Ändteligen fick han år 1732 Kongl. fullmagt fåfom Mathefeos Profesfor i Lund, där hans namn redan var få kärt, at han vid famma tid upfördes på förflaget til den då lediga Phyfices Experimentalis Profesfionen. År 1736 kallades han fåfom medlem af den Kejferliga *Academia Nat. Curiofo-rum*, dog år 174. —

Gift m. *Brita Schenftröm.*

Han har utgifvit: *Afhandling om Hydro-ftatifka*

ſtatiſka våg Ballancens bruk och nytta, tr. 1728. — *Academiſke Diſputationer.* —

(Se v. Döbelns Hiſt. Ac. Lundenſ.)

MOLLER, ARVID, *Profesſor* i Lund. Nära vid ſtaden Dorpt i Lifland, föddes han år 1674. Fadren *Chriſter Moller*, var Svenſk Krigs-Commisſarius. Blef 1697 Rector Scholæ i Dorpt, och parenterade ſ. å. i Academiens namn på Latinſk vers öfver Konung Carl XI: Detta Loftal trycktes 40 år därefter. När Rysſarne och Saxarne 1700 anföllo Lifland, reſte Moller til Stockholm. 1701 blef han Juris et Matheſ. Profeſſor vid Gymnaſium i Revel. Måſte 1710 åter flykta för fienden, kom til Stockholm, och uppehölt ſig ſedermera några år hos ſin Svärfader Biſkop Lang i Linköping, til deſs han 1717 ärhölt fullmagt at vara Profesſor Philoſ. Pract. i Lund. Vid ſlutet af nysſnämde år, hölt han ſit Inträdes-Tal, uti någre Kongl Råders och Franſke Ambasſadeuren Grefve De La Marcs närvaro. I afſeende på ſin höga ålder, begärte han afſked 1743, och lemnade Profesſionen til ſin Måg, Prof. Joh. Nelander. Såſom Profeſſor, har Moller præſiderat för 56 Diſputationer, hållit 9 Orationer och tvenne Parentationer. En lärd och arbetſam man var han, och under ſin ämbets ledighet och vid en hög ålder, utarbetade han en *Beſkrifning öfver Eſt-och Lifland*, ſom trycktes i Weſterås,

ſterås, 1756, *in 8:o* — Sin vettenſkap förſtod han af grund, hade ſtor inſigt uti Hiſtorien och Antiquiteterna, ſkref lyckliga Latinſka vers, och affomnade i Lund 1758, ſedan han räknat 84 lefnads år.

Gift m. *Chriſtina Marg. Lagercreutz*.

(Se von Döbelns Hiſt. Acad. Lund. contin. p. 159— Sv. Mercurius, 1758, Jul. M. p. 31. —)

MOZELIUS, JOHAN. *Proſt och Kyrkoherde* i Dunker och Malma Förſamlingar i Strengnäs Stift. Föddes i Torshella Präſtegård 1699, af gammal Präſterlig ſlägt ſå å fäderne ſom möderne. Fadren, *Johan Mozelius*, var Kyrkoherde i Torshella, och modren *Maria Kolmodin*, Kyrkoherde dotter ifrån ſamma ſtälle. Ifrån Strengnäs Gymnaſium kom han 1718 til Upſala Academie, där han 1722 antog graden. 1725 Präſtvigdes Mag. Mozelius, uppå R. R. Gr. Rudolph Horns kallelſe. 1727 tilträdde han Hiſtoriarum och Philoſophiæ Pract. Lectoratet i Strengnäs, hvarifrån han 1735 blef förordnad til Proſt och Kyrkoherde i Dunker och Malma Förſamlingar. Han hade tvänne hedrande förſlager: Det ena til Wingåkers Paſtorat, och det andra til Domproſte Syſſlan i Strengnäs, hvilket ſenare han likväl ſig undanbad, i affeende på ſin ſjuklighet. Genom hans drift och ſorgfällighet, blef Dunkers Kyrka, 1737, aldeles å nyo upbygd och

ſå

så prydd, at den kan räknas ibland Stiftets vackraste Kyrkor. Också blef Malma Kyrka utvidgad, och ansenligen förbättrad. Hans omsorg at genom en antagen Scholmästare inom Församlingarne, sätta Barnaundervisningen på en god fot, gör honom äfven mycken heder. Älskad och saknad, slöt han sin lefnad år 1757. Gift med —

Prosten Mozelius bör ock kännas på dess lärda sida, och det så mycket mera af egne Landsmän, som hans namn icke är obekant hos utlänningar. *J Hamburgische Berichten von gelehrten Sachen*, 1746 d. 5 *Apr.* *N:o* 27 *p.* 209. omtalas *en Stridskrift* emellan Theologi i Strengnäs och Philosophi vid Upsala Academie — Anledningen härtil var denna: Prosten Mozelius præsiderade 1745 vid et Prästmöte i Strengnäs: Ämnet var *Artic. de Evangelio.* Uti Dissertation criticerade Auctor, en under Cancellie-Rådet Jhres Præsidium i Upsala hållen Disputation: *De Principiis et nexu Religionis Naturalis et Revelatae*, såsom innehållande *något anstöteligit* emot de gränsor, som böra sättas emellan *Mysteria fidei*, och *Philosophien.* Härå svarades af Præses för Philosophiska disputation; och då varande Rector Academiæ, uti et Programme, at *critiquen var oriktig och utan grund*, — *at man icke rätt fattat meningen af det som i Disputation var anfördt, om förnuftets bruk i Theologien — at man icke gifvit akt til den distin-*

ction

ction emellan Ratio in se spectata, *och Ratio Evangelii luce excitata* — m m. Uppå detta Programme ingaf Prosten Mozelius sit *Svar* til Consistorium i Strengnäs, under namn af *Vindictae Evangelicae* — Därutinnan han ytterligare bevisade med hvad grund han hade klandrat Auctors dristighet at tillägga förnuftet för mycken styrka uti saker, som vida öfverträffa dess begrep — Härvid lät Prosten Mozelius saken bero; men Dom-Capitlet i Strengnäs ansåg den, såsom mera hörande til deras Ämbets pligt. Uti Consistorii namn författades och utgafvos på trycket, af en dess Ledamot *Vindiciæ gratiæ Evangelicæ Patronis Naturæ Oppositæ*, och hos Kongl. Majestät androg Biskop Lundius sina *underdåniga besvär* öfver den Censur, som Rector Academiæ Upsaliensis gjort öfver Synodal Disputationen i förut nämde Programma. Theologiska Faculteten i Upsala, anförde äfven critique öfver detta Programma, uti dess *Betänkande*, som häröfver blef infordradt af Academiæ Cancelleren R. R. Gr. Carl Gyllenborg. Auctor til Programmet förklarade sig häröfver, och androg, at Theol. Faculteten sjelf approberat Programmet, enär det i Consistorio Academico til censurerande upläftes. — Tvisten slutades på det sättet, at Prästeståndet vid 1747 års Riksdag, inkom til hans Kongl. Majestät med dess underdåniga anhållan: *Det måtte til Academierne i Riket, afgå nådig befallning.*

"1. At Philosophi vid Academierne icke "skola, hvarken i Collegier eller Praelectioner, "eller uti Disputationer och andra Skrifter fram- "komma med sådane Materier, som höra och en- "dast tilhöra vår Christeliga Läras Fundamentale "Tros artiklar, hvaröfver jämte Facultatum De- "cani Pro-Cancellererne kunna hafva et vakande öga.

"2. At om något ämne, som äger gemen- "skap med Theologien, skulle komma at vidröras "uti en Philosophisk Disputation eller Skrift, "den ingalunda bör tryckas, innan ej allenast De- "canus Facultatis Philosophicae, utan ock De- "canus Facultatis Theologicae sin censur och ap- "probation därå skrifteligen har lemnat.

"3. At emot Theologiska Facultetens för- "bud, ingen Philosophisk Disputation, eller skrift, "bör vid svårt ansvars tilgörande, publice ven- "tileras icke heller utdelas, innan saken blifvit "af vederbörande skärskådad.

"4. At när Decanus Facultatis Theologi- "cae, som äger at censurera andras Theolo- "logiska arbeten, vil något sit eget af trycket "utgifva, han det förut skall öfverlemna til sin "Facultets censurerande.

"5. At utom slike Academiske, inga Theo- "logiske, såsom Predikningar och andre Ascceti- "ske skrifter måge, vid den pligt, som stadgad "finnes, af tryckerierne utkomma, innan de blif- "vit af vederbörande Consistorio genomsedde och "approberade.

(Se Bihanget til Sv. Mercurius, för Sept. M. 1758, p. 437 och följande —)

MUNCK,

MUNCK, JOHAN, *Vice-Præsident* uti Åbo Hof-Rätt. Farfadren *Michael Munck*, Fougte på Åbo Slott, adlades 1585, men måste sedan 1599, röna Hertig Carls stränghet, då han i Åbo vardt halshuggen. Fadren, *Hans Munck*, til Fålkulla, var Ryttmästare, gift med *Catharina Slang.* Den unge Johan Munck tjente såsom militaire, och var Lieutenant, när han uti en träffning, vardt ganska illa huggen i hufvudet, hvarefter såret i nödfall fyltes med et stycke af en ekespån, som i sjelfva hufvudskålen så tilsammansgrodde, at däröfver sedan växte hår. År 1641, vardt han Assessor i Åbo Hofrätt, och sist Vice-Præsident därstädes. Denne Joh. Munck, vardt år 1627 såsom Svensk Adelsman introducerad. Dog 1649, och ligger uti Saunera kyrka begrafven, under et uppsatt Minnesmärke, med denna påskrift:

Anno 1641, den 18 Maji, har jag, Johan Munck, låtit förfärdiga detta Hufvud-Baner, eller mit Adeliga Vapen, til et evärdeligit åminne för efterverlden och mine efterkomlingar, hvaraf de kunna i afmålning se mit af fienden sönderskutna hufvud, och genom den alvise Gudens tilstädjelse, af en Fältskär vid namn Hofr, med en ekespån samma mit blesserade hufvud i sit ännu altid värkande och svidande tilstånd förbättrat. — Gift med *Elisabeth Bure.*

(Se von Stiernmans Matr. p. 268. — Sv. Mercurius, Oct. M. 1756. p. 261. —

MUNCK, ZACHARIAS, *Kyrkoherde* i Ljungby och Gualöf i Skåne. Var född 1688 i Risberga Socken i Skåne, där Fadren *Joh. Munck* var Klockare. Han kom 1704 til Lunds Academie, där han i fulla 6 år jämt vistades, och vinlade sig i synnerhet at vinna insigt uti Österländska Språken. Häruti vant han ock den kännedom, at han i sin tid af Academiens Lärare ansågs för den mäst bevandrade uti Orientaliska Literaturen. 1711 ordinerades han til Präst, såsom kallad Comminister af Kyrkoherden uti Efveröd och Sönnarslöf. Vid början af sit Predikoämbete mötte honom nog svårigheter, då den grufvelige pesten frätte omkring sig, och han, under sin Kyrkoherdes opasslighet, nödsakades jämt besöka de sjuke. Ända til år 1722, förblef han uti denna sin första station. Under denna tiden skedde honom ifrån Lund et hedrande tilbud, som visade huru fördelaktigt han der var känd för Lärdom och mogna insigter. Philosophiska Faculteten ärbjöd honom Magisters värdighet, under det enda vilkor, at han skulle utgifva några Philosophiska Theser; men han vedersakade anbudet. År 1722 reste han til Lund, i tanka at därifrån fortsätta sin resa til utländske Academier; men hinder emellankommo. Följande året beslöt han, at på vanligt sätt antaga Magister grader. Det skedde, och man gaf Magister Munck de högsta loford för sin lärdom

dom uti alla vettenſkaps grenar. Sedermera förblef han i Lund til år 1728, under hvilken tid han tvenne gånger upfördes på förſlag til Paſtorat. Sedermera kallades han af Öfverſte-Lieutenanten Baron Sten Coijet til Kyrkoherde uti Ljungby ock Gualöf i Willands härad. År 1732 upfördes han på förſlag af Conſiſtorium i Lund, utan någon ſin anſökning, til den då lediga Lingvarum Orientalium Profesſionen, men ſtannade qvar vid ſin hjord. Under ſit ämbetes vård, fick han uthärda flere ledſamheter, genom någon inom Förſamlingen upkommen rörelſe. En ſvärmare vid namn *Olle Norman*, fördrifven ifrån Fru Grefvinnan Pipers gods, kom at uppehålla ſig på Ljungby gård, och började där at förföra en och annan af betjeningen. Denne Norman hölt *conventicula privata*, förböd folket allmänna Kyrkogången, ogillade Nattvardsgång, och utſpridde mångfaldiga andra villfarelſer ibland Allmänheten. *Conſiſtorium Eccleſiaſticum* i Lund updrog åt Kyrkoh. Munck, at på bäſta och förſigtigaſte ſätt ſöka dämpa desſa oredor. Kyrkoherden brukade alla lindriga utvägar at förmå Norman återkalla ſina villfarelſer; men han ſtod ej at vinna. Saken drogs därföre under verldſlig domſtol, och efter Kongl. Götha Hofrätts dom, måſte Norman lemna Riket. År 1739 upfördes Kyrkoh. Munck på förſlag til Helſingborgs Stads Paſtorat, med underliggande

Landsförsamlingar. Men hans lefnadslopp var vid sit slut. Midfaste söndagen 1751 sjuknade han på predikstolen, och efter 2 månaders sjukdom afsomnade han, i en ålder af 52 år. I Ljungby Kyrka begrofs han, med Likpredikan af sedermera Amir. Sup. Dr. Lars Murbeck. På sin tid ansågs han för et lärdoms ljus inom sit stift, och af naturen tycktes han varit ämnad at förestå någon Academisk Profession; men lyckan ville ej vara gynnande. — Han satt mycket stilla, och uti läsande fant han sit största nöje. I sit ämbete arbetade han allena, utan någons biträde. Han var af en stark hälsa, men hans myckna stillasittande förorsakade honom skjörbiugg och sluteligen vattusot. *I Manuscript* lemnade han efter sig åtskillige utarbetade Philosophiska, och äfven Mathematiska ämnen, utom åtskilliga Grekiska, Latinska och Svenska verser. — Han ville icke i sin lifstid, genom skrifter lysa i den lärda verlden. Med högsta trohet och flit, upfylde han alla sina ämbetspligter.

Gift m. *Catharina Sophia Vinding.*

(Svenska Mercurius för år 1759, October Månad, pag. 16 —)

MULLERN, HENRIC GUSTAF von, *Friherre* och Ombuds Råd. En man som uti K. Carl XII:tes Historia oftast nämnes, men hans förfäder och födelseår äro mindre kände.

de. Vid år 1688 kallades han at blifva Gouverneur för Prinsarne och Phaltzgrefvarne til Rhein, Adolph Johan och Gustaf Samuel, på deras utländske resor. År 1698 anförtroddes honom, at bevaka Sveriges angelägenheter vid den uti Aken anstälde sammankomsten, öfver de emellan Chur-Phaltz och Hertiginnan af Orleans varande stridigheter. S. å. utnämd Extra Ord. Envoijé til Chur-Phaltz, Cöln och Trier, och 1699 affärdad til Lottringen uti samma värdighet. År 1708 blef han Canceliie-Råd, och Stats-Secreterare vid utrikes ärenderna, sedan K. Carl var kommen til Bender Hof-Canceller 1710, uti Gust. Cronhjelms ställe, som då kallades at vara Kongl. Råd och Præsident uti Lag-Commissionen. Kort efter blef han Friherre. Under Calabaliquen i Bender, vardt han med flere Svenske Herrar fången, men köptes lös ifrån Turkarne. Nämdes 1714 til Ombuds-Råd uti den förste utrikes Expedition, och s. å. aflade han sin Konungs tacksäjelse vid Wienska Hofvet, för all den heder och höflighet, som af Kejsaren blifvit Konungen ärtedd under dess resa genom Kejserlige Länderna. Efter Konungens död, kom von Müllern til Stockholm, där han 1719, ogift dog.

Han var ibland Konung Carls Favoriter. Då Konungen i Demotica fant för godt, at såsom sjuk hålla sig vid sängen hela 10 månaderna, var Müllern, Grothusen och Öfverste

 Düben

Düben de ende perſoner, ſom dageligen med Konungen ſpiſade. De ſaknade här alla beqvämligheter, ſedan Turkarne plundrat alt, under träffningen vid Bender. De betjente ſig ſjelfve, och Cancelleren Müllern förrättade kock ſysſlan, under hela denna tiden. — Voltaire anförer denna berättelſen: at Konungen under viſtandet i Bender en morgon tidigt inſtälte ſig hos Hof-Cancelleren Müllern, ſom ännu icke var upſtigen. Uti yttre rummet där elden brann på ſpiſen vardt Konungen varſe några par nya ſkor, dem Müllern låtit för ſin räkning komma ifrån Tyſkland. Konungen lät ſkraxt kaſta dem i elden och gick ſina färde — När Müllern kom ut och ſaknade ſina ſkor, hvilka ännu illa oſade utur ſpiſen, och fick veta huru härmed tillgått, ſade han: *hvilken beſynnerlig Konung ſom fordrar at deſs Hof-Canceller nödvändigt ſkal vara beſtöflad!* — Dr. Norberg har ſtött ſig på denna berättelſen, och anſer den ſåſom ovärdig at vara anförd uti ſin Hjeltes Hiſtoria. Han har härvid citerat deſſe Voltaires egna ord uti *Företalet* af ſin Hiſtoria: *On eſt perſvadé, que l'Hiſtorie d'un prince n'eſt pas tout ce qu'il a fait, mais ce qu'il a fait de digne d'être transmis à la poſterité.* — Händelſen är likväl ſanfärdig, och vittnar om Konung Carls lynne, ſom hälſt ville, at alt hvad honom omgaf, ſkulle lyſa af Militairiſk prydnad.

(Se

(Se von Stiernmans Förtekning uppå Sv. R. Hof-Cancellerer — Dr. Norbergs K. Carl XII:tes Hist. 2. Delen — Voltaires Hist. de Charles XII. —)

MÖRNER, ADOLPH, *Herre* til Espluńda, *Grefve*, *Landshöfdinge*, och Com. af K. Nordst. Ord. föddes år 1705 d. 1. Jan. på fädernesgodset Grönlund i Östergöthland. Dess fader var Kongl. Rådet, Fältmarskalken och Præsidenten i Götha Hofrätt, Gr. *Carl Gustaf Mörner*, och dess Fru moder *Catharina Margaretha Bonde*, en dotter af Riks-Skattmästaren Frih. *Gustaf Bonde.* Efter modrens tidiga död njöt den unge Grefven hos sin mormoder, Frih. Beata Schulman, den ömaste vård och bästa upfostran. Återkommen i sin faders hus, fick han en god handledning i studier, och sändes 1717 til Upsala, där han dem fortsatte under då varande Bibliothecariens, sedermera Ärke-Biskopens Dr. Eric Benzelii upsigt. År 1720 föreslog hans fader honom, at resa til Paris i sällskap med Extra Ord. Envoyén och General-Majoren Grefve Carl Gustaf Bjelke; men den unge Grefven undanbad sig denna resa för at ännu längre få vistas vid Academien. Detta blef honom ock efterlåtit. År 1721 måste han dock lemna Upsala, och vardt för Auscultant inskrefven uti Götha Hofrätt. Snart kom han här at sakna de mogna råd och undervisningar, dem han af en älskad Fader i denna vägen hade at vänta. Genom fa-

drens frånfälle, råkade han i bekymmersamma omständigheter, men följde dock sin åhåga, at besöka utländska Universiteter. Han lemnade 1724 fäderneslandet, reste til Wittenberg, och därifrån til Halle och Magdeburg. — Ingen ting undföll hans upmärksamhet, och den var beledsagad med omdömen, med urskilling och smak. — I Halle ökade han sina juridiska kunskaper, beság de märkvärdigaste ställen i Tyskland, och kom vid vårtiden 1726 til Paris. Här vardt han enskildt præsenterad för Frankrikes Drottning, som bemötte honom på det nådigaste sätt, och på Hennes Majestäts tilfrågan, fick han göra omständeligit besked, så väl för sin Herr fader, som för flere Svenske Herrar, hvilka Drottningen under sit vistande i Polen och i Sverige, lärt at känna. — Efter 6 månaders tid dem han här tilbragte, återvände han til Sverige, och ankom i Oct. månad lyckeligen til Helsingborg.

Snart fick han tilbud af engagement uti stora Cancelliet, men tog det ej emot. År 1728 vardt han Kammar-Junkare uti Kammar-Collegio, och började straxt, at på detta verk, som hittils ej varit hans hufvudyrke, använda alla krafter. År 1730 skedde honom anbud af Konungen at blifva Kammarherre; men som han mindre älskade Hoflefnaden, så undanbad han sig denna nåden. — I det stället fick han 1732 utom förslag fullmagt

magt på den då lediga Krigs - Commisſarie-beſtällningen, hvilken Grefven til ſine förmäns fullkomliga nöje förvaltade, och var ſedermera näſtan vid alla Regements - Mönſtringar ſåſom Commisſarius brukad. År 1734, under då varande Riksdag, utnämdes han, at i allmäna Expeditions Deputation, ſåſom Grefve, föra ordet. Det var ock vid denna tiden, ſom han upgaf Project til et nytt och förbättradt Reglemente för Vadſtena Krigsmanshus, hvilket vant Krigs-Collegii fulla bifall, och vardt ſedermera af Kongl Majeſtät til efterrättelſe anbefalt. Blef 1737 Krigs-Råd, och förordnades vid 1738 års Riksdag, til ordförande uti Landt-och Sjö - Militiæ Oeconomie Deputation. Vid 1742 års Riksdag, valdes han til Ledamot af Secreta Utſkottet, och förde Præſidium uti Defenſions Deputation, ſå väl ſom uti Secreta Utſkotts-Expedition. — Hans drift och outtrötteliga flit, gjorde de trägnaſte och ſvåraſte arbeten lätta; Det var ock han ſom i ſynnerhet lade handen vid det förſvarsverk, ſom under varande krig nyttjades.

Då K. Adolph Fredric ſåſom Kronprins genomreſte och beſåg de fläſte Städer uti Södra delen af Riket, och tillika mönſtrade alla där befintelige Regementer, var Grefve Mörner honom följaktig och förrättade Mönſtrings-Commisſarie ſyslan. Vid flere påföljande mönſtringar, förvaltade han ock ſamma ſysſla, uti

uti Hans Kongl. Höghets öfvervaro. Prinſen förklarade ſit nådiga nöje öfver Grefvens förhållande härvid, och begåfvade honom med en dyrbar Guld-doſa. Å Kongl. Krigs-Collegii vägnar, utvaldes han at biviſta den Commisſion ſom 1745, til Statsverkets reglerande, blef förordnad. Då K. Fredric inrättade Nordſtjerne Orden, var Grefve Mörner ibland de förſte, ſom til Riddare af denna orden blefvo dubbade. Uti den tilförordnade Oeconomie-Commisſion, där Hans Kongl. Höghet Adolph Fredric ſjelf förde Præſidium, och ſom under tyſthets ed var förbunden, at under befruktade fientligheter ifrån Ryſsland, taga de mått och författningar, ſom til Flottans, Arméens och Magazinernes i ſtåndſättjande och utredning pröfvades nödige, var han utnämd til Ledamot. Ockſå ſatt han Ledamot uti den anbefalte förkortnings-Commisſion, hvarigenom en kortare och lättare method än den förut vid Rättegångar och Räkenſkaper brukade vidlyftiga, utarbetades, och hvilken genom trycket i Stockholm 1754 utkom. År 1750 erhölt han fullmagt at vara Landshöfdinge öfver Stockholms Län; men genom beviljadt tjenſtebyte med Landsh. och Ridd. Carl Broman, emottog han transport til Elſsborgs Län 1751. Vid K. Adolph Fredrics Kröning, blef han Commendeur af N. O. och 1753 förordnades han til Ledamot uti Kongl. Direction

ſection öfver Trollhätte Sluſs-verks byggnaden. Uti Länet vidtog Gr. Mörner de viſaſte och lämpeligaſte författningar til åkerbrukets och Landthushållningens uphjelpande och förbättringar, och förvärfvade ſig allas kärlek och vördnad. Saknaden blef ſåledes deſto ſtörre, då han år 1756 ärhölt et önſkadt tilſtånd at få transport til Örebro Län. Hans lyſande egenſkaper förſkaffade honom ſnart denna ortens allmänna tilgifvenhet och högaktning, dem han ſtädſe bibehölt, genom et det värdigaſte upförande. År 1759 fick han Kongl. Majeſtäts Conſtitutorial at föra præſidium uti den vid föregående Riksdag tilförordnade Balance-Commiſſion, til utredande af ſå äldre ſom nyare i räkenſkaperna löpande Balancer, ſamt tilſtånd at ſjelf därtil utnämna och antaga Biſittare. — Länets bäſta var Grefve Mörner altid om hjertat. Han lät det intet bero vid blotta kungörelſer och inhämtade rapporter — knapt var något ſtälle ſom han icke ſjelf beſökte. — Och där ingen Landshöfdinge på 70 à 80 år varit, där var Grefve Mörner, och ſåg med egna ögon, hvad ſom behöfde rättas eller tarfvade hjelp. — Ingenſtädes ſaknades hans öma och driftiga åtgärd. Vid Riksdagen 1760, valdes han til Ledamot uti den anbefalte Bevillnings-Deputation. År 1766, lemnades honom nådigt tillſtånd, at få byta Län med Landsh. Frih. J. A. Hamilton, och vardt

ſåle-

ſåledes transporterad til Falun, eller Stora Kopparbergs Län; men i anſeende til Grefvens ſvaga hälſa, förunnades honom et års tjenſtfrihet; En förmon ſom Grefve Mörner, under nära 40 års tjenſtetid, tilförene hvarken åtnjutit eller begärt. Sit nya Landshöfdingedöme, kom han ſedan icke at tilträda.

Ständiga och trägna göromål, ſkulle tyckas tilräckelige at uptaga vår Grefves hela tid; men et verkſamt Genie, har intet nog uti det vanliga; det ſträcker ſig vidare. — Därom vittna flere i Manuſcript uti det vackra Eſpelunda Bibliothequet liggande arbeten. Ibland de betydeligaſte är den *Matrikel öfver Svea Ridderſkap och Adel*, ſom han ſjelf, med alla därtil hörande *Vapen*, på det nitidaſte och prydeligaſte ſätt ritat, med därtil bifogad *kort, dock fullſtändig Genealogiſk Berättelſe* — Hela verket beſtår af 4 Tomer, i Regal 4:o — Gr. Mörner har ock författat en *Hiſtoriſk Berättelſe, om Mörnerſka ſlägtens förſta härkomſt och fortplantning i Sverige, in 4:o* — Äfven *kort underrättelſe om de Svenſka Jordagodſen, författad 1738, in 4:o Mſcpt.* — *En fullſtändig Beſkrifning om hela Indelnings-verket, och alt hvad til Kongl. Krigs-Collegii göromål den tiden hörde, 1745, 2 Tomer, in fol.* — *Underrättelſe för en Landshöfdinge, om alt hvad til deſs ämbete hörer, ſammandragen utur Landshöfdinge Inſtructioner, och de tid efter annan utkomne Förordningar, Konunga-Bref*, m. m.

ſom

som sträcker sig til år 1766 — *in fol.* — *En fullständig beskrifning öfver Nerike och Värmelands Höfdingedöme*, hvaraf et Exemplar består af 2 Tomer *in fol.* enligt Grefvens förordnande, blifvit til Hans Majestät Konung Gustaf III öfverlemnadt. — *Om de Hemmantal som finnas uti Elfsborgs Län och Dahls-Land*, *in fol.* —

Om en oskrymtad Gudsfruktan, en ren kärlek til Fäderneslandet, och en oinskränkt ömhet för medmänniskjors väl, utgöra minnesvärde mäns egenskaper, så får Grefve Mörner ibland desse, et ostridigt rum — Han andades intet annat än ädelmod, och ingen som honom kände, kunde neka honom sin vördnad, sin högaktning — Et oförmodadt slag, ändade hans Lif, år 1766, på Elplunda Sätesgård i Nerike. Vid dess begrafning uti Ringkarleby Kyrka, tilströmmade folk från Örebro ock kringgränsande Socknar, hvilka med heta tårar betygade deras gemensamma saknad. Store mäns ära borde aldrig annorlunda mätas, än efter de medel, hvarigenom de den ärhållit.

Gift med Friherrinnan *Agneta Christina Ribbing*, en dotter af General-Lieutenanten Frih. *Gabriel Ribbing* til Boxholm.

(Denna Biographie är hämtad utur Landshöfdingen Grefve Adolph Mörners egenhändigt förda Lefnads-Journal, och meddelad af Herr Magister Iohan Hallberg. —)

N.

N.

NEUGEBAUER, MARTIN, von, *Friherre*, *Canceller* i Pommern och R. af N. O. Uti Konung Carl XII:tes Hiſtoria, är denne mannen oftaſt nämd, och ehuru född utlänning, har hans upriktiga tilgifvenhet för Sverige och för deſs Konung, gjort honom berättigad at räknas ibland redelige och lofvärde Svenſke män. Han var född i Dantzig 16 . . . I unga åren lade han ſig med ſärdeles flit på Vettenſkaper och i ſynnerhet ſpråken, gjorde utrikes reſor, och antogs ſedan ſåſom Informator för Zariſke Prinſen. Vid denna förrättning tröttnade han, och gick öfver til Svenſka Arméen, eller rättare ſagt til den modige Konung Carl, hvilken han uti 6 år följde ſåſom Volontaire, och blef ſedan Kammarherre. Vid många tilfällen gaf han den Svenſke Hjelten nöjaktiga prof af ſtörſta trohet och nit, och detta belöntes med Konungens ſynnerliga nåd. För at anmäla Konungens ankomſt til Turkiet, och at complimentera Kejſaren affändes han 1709, förſt til Bender och vidare til Conſtantinopel; men ſom han icke uti mindre än Envoyés värdighet, kunde få företräde hos Sultan, få tilſkickades honom ſ. å. en ſådan fullmagt ifrån K. Carl. Och ſå vardt han af Konungen adlad. Kejſar Achmet III, emottog den Svenſke Konungens Bref, frambragt af deſs Envoyé,

voyé, *inclinato capite*, och ſvarade, med en ganſka höflig ſkrifvelſe, *dat. Conſtantinopel, ſiſta dagen i månaden Zelcaad, A. H, 1121*, med förſäkran, *at i alla afſeenden vilja vi ſi ſig vara den Svenſke Monarkens vän.* Under viſtandet i Conſtantinopel, tilvant Neugebauer ſin Konung, månge upriktige vänner vid Turkiſka Hofvet, och vågade äfven at hos ſjelfve Sultanen ingifva et Memorial, rörande Stor-Vizirens Ali Paſchas falſka anläggningar emot K. Carls Perſon, hvartil denne var beſtucken ifrån Ryſka ſidan. År 1711, utnämdes han til Regerings-Råd i Brehmen, vardt ſedermera 1728 Canceller i Pommern, 1732 Friherre och 1748 Riddare af Nordſtierne Orden. Lemnade verlden 1758. I Stralſund, i S. Mariæ Kyrka, hvilar hans ſtoft, hvaröfver läſes denna, af honom ſjelf författade minnes-ſkrift:

Orbe peragrato, totque exantlatis terra marique laboribus, conditorium hoc extruendum curavi, Sacrae Regiae Majeſtatis Sveciae per Pomeraniam Cancellarius Martinus Lib. Baro de Neugebauer, A:o Dni MDCCXLI.

Han var en lärd och dygdig man.

(v. Stiernmans Geneal. Matr. p. 1067 — K. Carl. XII:tes Hiſt. af Dr. Norberg — Correſpondance Hiſtorique et Critique — tr. i Lund, 1755, p. 225. —)

NOHRBORG, ANDERS, *Kongl. Hofpredikant.* Af Föräldrarne, Kyrkoherden i Bro

Förſamling, *Olof Nohrborg* och deſs maka *Chriſtina Borchæa*, föddes han år 1725. I Upſala vardt han Magiſter 1752. Präſtvigdes i Veſterås 1754 efter kallelſe af Paſtor vid Finſka Nationella Förſamlingen i Stockholm, och benådades ſedermera 1765 med Kongl. Hofpredikants fullmagt. En inrotad Lungſot, gjorde 1767 ſlut på hans äfven ſå fromma och utmärkt alvarſamma, ſom i många hänſeenden beſvärliga lefnad, i en ålder af 42 och et halft år.

Hos få Lärare, ſom kunna kallas *begåfvade*, har det yttra ſå litet ſagt til om det inre. Nohrborg var lång och mager, torr, utan lifaktighet i hvarken anſigtets färg eller kroppens rörelſer, och af et, ehuru anſtändigt, dock föga prydt och intagande utſeende. Han var indragen, och kunde ej göra många högligheter emot dem han icke kände. Han talade ej mycket. Och i predikſtolen hade han ingen ting mindre än den bemäſtrande ton, ſom åtfölgd af tjenliga åthäfvor, ſå ofta tjuſar. Men vid närmare tilſyn och en mera genomträngande upmärkſamhet, fants hos honom en ſamling af de bäſta egenſkaper. Han hade grundelig lärdom, et ſkarpt förſtånd, och lyckliga gåfvor, at redigt tala öfver Religionens vigtigaſte och djupaſte ſanningar. Han ägde et jämt ſinne, et vänſaſt hjerta, en oföränderlig ſtåndaktighet i det han, efter noga bepröfning, en

gång

gång fattat, antingen i förståndet eller hjertat, och det som förnämst är at alt, en varm, en oförställd gudsfruktan. Hans verk, med denna Titel: *Den fallna Människans Salighets-Ordning, föreställd i åtskilliga Betraktelser öfver de årliga Sön-och Högtidsdags Evangelier*, gör hans minne kärt och angenämt hos alla, som med fullt allvar vilja tjena Gud. *Första Upplagan* är gjord i Stockholm år 1765, i 4:o. *Andra Upl.* Stockh 1776. *Tredje upl.* Stockh. 1780. Sjelf fick han icke öfverlefva utgifvandet af detta vackra arbete i allmänhetens händer; Men dess värdige Broder, nu mera Herr Kyrkoherden Mag. Lan. Nohrborg, besörgde härom, efter den af Auctor gifna plan och förklarade yttersta vilja. Ocksä är detta arbete beledsagadt med et skönt och kärnfult Företal, af framledne Kongl. Öfver-Hofpredikanten, m. m. Herr Doctor Gabr. Rosén. Särskildt äro förut tryckte *trenne* Hof pred. Nohrborgs *predikningar*: *En på 4 Söndagen efter Trettondagen*, Stockh. 1756. i 4:o. *Den andra på 21 Söndagen efter Trinit.* Stockh. 1760. i 8:o. *Den tredje på 4 Dag Påsk* Stockh. 1761 *in* 8:o. Vi hafve ock Hofpr. Nohrborgs *Portrait in* 4:o graveradt.

(Se Nohrb Postilla, Företalet — Alnanders Theol. Bibl. 2 D. 8 Afdelningen, p. 41. — Dr. Strickers Homil. Bibl. p. 92 —)

NOLCKEN, *Eric Mathias*, von, *Friherre*, *Præsident* i Götha Hof-Rätt, och

Com. af K. N. O. Son af Öfverſten och Landt-Rådet på Öſel, *Chriſtoph. Reinh. von Nolcken*, med *Fru Jngeborg Chr. v. Stackelberg*, född, 1694, och naturaliſerad Svenſk Adelsman 1726. Sedan han i Upſala ſtuderat, blef han Extr. Ord. Cancelliſt vid utrikes Expedition och året efter Ord. Han biviſtade 1719, Congresſen på Åland, och gick 1720, ſåſom Commisſions Secreterare til Preusſen, hvarifrån han 1725 hemkallades. Åter blef han Commisſions Secr. vid ſamma Hof, 1726, och 1730 Regerings-Råd i Pomern. 1732, vardt han befullmägtigad til Hofrättens viſitation uti Pomern, och 1738 afſändes han ſåſom Extra-Ord. Envoyé til Rysſland. Vid freds Tractaten i Åbo, 1742, var han andre plenipotentiaire Miniſtern. 1743, vice, och 1744 Ord. Stats-Secreterare vid utrikes Expedition. 1747 Hof-Canceller, ſ. å. Friherre, 1748 Com. af N. O. och 1750 Præſident i Götha Hof-Rätt. Af föregående ſes, at han nyttjades mycket i Miniſteriella ärender, och hans ſkicklighet härvid, ſvarade emot et ſå högt förtroende. Såſom Hof-Canceller, var han ock mycket älſkad. Han dog i Stockholm 1755, några dagar efter Riksdagens början.

Gift f. g med *Fr. Chriſtina Margaretha von Lode*, och a. g. med Friherrinnan *Anna Regina Horn*.

(Stiernmans Matr. p. 195 — p. 1406. —)

NOR-

NORDENSWERD, NICLAS, *Öfverste-Lieutenant* och *Riddare* af K. Sv. Orden. Föddes 1684, uti Örebro Stad. Fadren var Bergsfogden uti Lekbergslagen och Bruks-Patron *Joh. Norin*, modren Fru *Anna Grubb*. Den vakſammaſte omſorg, ledſagade hans ungdomsår, och han kunde icke annat än draga mycken båtnad af en Anders Rydelii trogna underviſningar. Han var ſåledes ſkicklig, at vid 16 års ålder, ärbjuda allmänheten ſin tjenſt. För ynglingen utvaldes Bergs-Collegium, men hans kropps och ſinnes ſtyrka, ville hafva en vidſträcktare krets. De blodiga tummelplatſar, ſom den tiden öpnanades emot Fäderneslandets fiender, lekte för hans håg. I Stockholm lärde han ſig Fortification och Artillerie-konſten, med ogemen flit, och med Föräldrarnes välſignelſer och förböner, reſte han 1701, ſjöledes ifrån Stockholm med en transport af Recrüter til Svenſka Arméen, ſom hade ſit hög-quarter vid Lais, några mil ifrån Dorpt Såſom Sergeant enrollerades den unge Norin, vid Veſtmanlands Infanterie Regemente, ſom då commenderades af Öfverſten Friherre Axel Sparre, och under den bekantaden enten öfver Duna-Strömmen, aflade han förſta profvet af ſin hurtighet, då de Svenſke Regementerne med värjan i handen, förſvarade ſig, emot de Saxiſka och Ryſka troppar, hvilka gjorde alt, för at hindra öfvergången. Vid början

af år 1702, åtfölgde han Regementet til Hög-Polen, på en marche, som var så mycket besvärligare, som rägn och snö, den tiden hade brutit up alla strömmar och moraster. Under vägen förefölle nästan dageligen, skärmysslingar. Marchen fortsattes med häftigaste skyndsamhet til Warsau Stad, som intogs, hvarefter arméen stannade vid Clitschou, fiendens läger på en half mil nära. Här förefóll en het drabbning, då Sergeanten Norin, ibland de första kom i starkaste elden, och blef både huggen och genomskuten. Icke dess mindre, var han ibland dem, som förfölgde den flyktande fienden, ända til Cracau, hvars fästning blef intagen. Vid Staden Thorns belägring 1703, visade han prof af sin färdighet, uti Fortifications verket, såsom commenderad uti Löpgrafvarne och Approcherne. Därmed förtjente han sin Fendriks fullmagt, 1704, och för den gjorde han fullt skäl på nytt, då Fästningen Rysf-Lemberg, inom en ¼dels time ifrån attaquens början, blef intagen. Af et partie Vallacher, blef Svenska Lägret här, en natt angripit, då Fendrik Norin var ibland de första upväckte, som i bara skjortan, och med värjan i handen, affärdade detta parti. Under den äfventyrliga descenten öfver Weixel-Stömmen, hvartil Vestmanlånds Regemente var beordradt, fick Norin, en blessure i hufvudet, af et korsgevär, och en uti vänstra

sidan

ſidan af en Bardiſan. I Batailllen vid Frau-ſtadt, 1706, där Fältmarſkalken Renſkiöld inlade en odödelig ära, commenderade Norin en Diviſion på vänſtra flygelen. 400 Svenſke, måſte här ſtupa, men däremot 7000 af fienden, ehuru deras Löſen var: *machet alles nieder.* Tvenne blesſurer ſom Fendrik Norin här fick, beviſa, at han icke ſparade ſit lif. Desſa blefvo honom plågſamma, men gjorde honom likväl icke modfäld. Deſs Fältmarſkalk, underrättade Konungen om hans belöningsvärda förtjenſter, hvarpå följde, förſt Lieutenants, och ſtraxt efter, Capitaine-Lieutenants fullmagt. År 1708, biviſtade han den ärerika ſegren vid Staden Holofzin. Här var en djup Ström, ſom ſkulle genomvadas, och vid hvilken fienden ſatt ſit gröſſta Artillerie, hvilket ſpelade med all magt. Capitaine-Lieutenant Norin, ſom med harm och rörelſe, vid ſtranden ſåg ſtycken af ſine ſkutne kameraters inälfvor, under den hiſkeligaſte eld, ärböd ſig at commendera manſkapet, til at våga öfvergången uti ſtrömmen. Med kappan på axlen, med musquetten och Bandu-Lädret öfver hufvudet, ſteg hans Diviſion förſt i vattnet, och följdes ſtraxt af de andre. Då vattnet blef för djupt, underfattaden längre, ſin kortare kamerat. Alt gick hurtigt och fort. Och ſom Konungen då var på den ſidan, där manſkapet landſteg, med värjan i handen, ſade han med en nådig ton:

Busfar skjälm som skjuter. —Ifrån fiendens sida, halp hvarken skjutande, morast, vallar eller grafvar. Alle stodo nu med sin Konung såsom Lejon, at hvar på sin ort, nedergöra fienderna, som skuto så gräsligen. hvars like de förfarnaste Krigsmän näppeligen hört. Där elden var som starkast. dit skyndade Capitaine-Lieutenant Norin med sit Manskap. Så uptänd och förbittrad var här Svenske Soldaten, at ehuru fienden slagen förföljdes genom tjocka skogar, där han råkade ned uti djupa kärr, och med geväret under armen ropade: *quarter!* halp dock intet, utan alt nedergjordes. Man kan räkna denna action, för en ibland de blodigaste, som Krigs historien har at omtala; ty öfver 46 Regementer Ryssar til häst och fot, och 4000 Callmucker, blefvo här uti en ogemen hast, af några Svenske Regementer nedergjorde. Då descenten öfver Düna-Strömmen sedermera skedde, vardt Norin commenderad, at gå öfver med de första 30 man: Et bevis på det förtroende man hade til hans välförhållande. Så snart han med sin lilla corps var öfverkommen på en färja, måste han uthärda en häftig attaque af 2000 man, under väntan på mera manskap. Klockan 3 eftermiddagen, begyntes ifrån fiendens sida, med granatkastande. och det starkaste skjutande, hvilket fortsattes til kl. 8 om aftonen, då fienden totaliter vardt slagen. Här fick Norin äfven en blesure, på det sätt, at

en

en soldat af fiendens linie, som för hans fötter föll död, förde i fallet Bajonetten genom hans vänstra ben, hvilket nyss förut var af et skott såradt. Med plåga måste han uthärda på sin post, natten öfver; men glömde sin smärta, när han om morgonen fick se fiendens batterie öde, och öfver 1000 döda på platsen.

Til hvila gafs ingen tid. Svenska Arméen marcherade fort til Staden Wipreck. Nu blefvo besvärligheterna större, än någonsin tilförene. En gräselig köld, genomträngde här både folk och hästar, såsom en naturens bitraste fiende. Härtil kom ock en stor brist på lifs uppehälle. Men hvarken frost eller hunger, var mägtig nog, at öfvervinna den härdige Capitaine-Lieutenant Norin Med vanlig munterhet, gick han til storms på Wipreck, hvars vallar, som voro gjorde af flätade korgar med halm och jord emellan til fyllning, blefvo öfvergutna med en myckenhet vatten, som uti den stränga vintren frös til, at alt blef til is, på hvilken ingen kunde fästa foten. Mot de stormande stötte fienden ofvanifrån med sina pikar, af hvilka Norin afbröt en myckenhet, men utstod likafullt stor fara, af stockar, stenar och sjudande vatten, som af fienden hopetals nedkastades, hvartil kommo de Svenskes egna kulor, som skutne på isvallarne, studsade tilbaka. Men här uthärdades icke dess mindre til mörkret,

 då

då fienden, som fruktade för andra dagen, upgaf Staden.

Efter denna äröfring, var Norin med fienden uti dageliga rencontres, hälst Konungen ville göra Ukraine fri för Rysfar, och fatta posto vid Pultava. På et commando härstädes, råkade han i träffning med Ryske Brigadieren Golovin, som anförde 1000 man, af hvilka öfver 300 nedergjordes. Få undankommo, och Golovin, med alt öfver-och underbefäl, blef fången. Uti approcherne för Pultava, där man ständigt arbetade, och där ingen dag förbigick, utan at någon Svensk af Fortifications-staten icke blef dödsskuten eller blesserad, vågade ock Norin lifvet, under en stundelig upsigt vid arbetet. Då fienden drog sig alt mer och mer nära, intil de Svenskas Läger, fick Capitaine-Lieutenant Norin befallning, at delogera fienden ifrån 3 Skantsar på dess högra flygel. Detta skedde med en ogemen hurtighet. Men under den blodiga drabbningen, måste Norin digna til jorden, med 7 ärefulla blessurer. Nu blef han liggande ibland de döda på valplatsen. Här plundrades och afkläddes hans kropp såsom död, så at på honom intet mera fants än det band, han hade i sit hår. I detta tilstånd låg han på tredje dygnet, då han började vederfås, och ehuru med svaga krafter, släpade sig fram til Ryske Fältmarskalken Schermetofs Tält, där han gaf sig fången, och vardt

vardt ſkyld med en ſliten Ryſspäls. Hvad ångſlan för detta modiga hiertat, at öfverlemna ſig åt en fiendes hårdare eller blidare medfart! Han undgick ock icke det ödet at följa den fångna ſviten til Muſcou, där han äfven infördes i Triumph. Därefter flyttades han til Archangel och Galitſch, hvarifrån hans fångne medbröder, ſedermera trenne gånger, ſände honom uti deras angelägenheter til Muſcou.

Altid hade vår Norin haft den lyckan, at tilvinna ſig folks vänſkap och kärlek, äfven uti främmande och fienteligit Land. Under ſina Expeditioner ſåſom Svenſk Officerare, ſant han ynneſt och höflighet hos alla, hos fäderna i Kloſtren, hos gemena Bonden, ehuru fiende. Snart fattade han ock Landets ſpråk, och betjente ſig desſutom, ſärdeles i Polen, af Latinen, ſom han med mycken färdighet talade. Under fångenſkapen, ſom räckte hela 13 åren, kom honom bäſt til paſs, denna egenſkapen, at genom et älſkvärdt upförande, kunna vinna andras benägenhet. Af en Ryſk förnäm Herre, blef han antagen i början til Gouverneur för desſ ſöner, men ärhölt med tiden hos honom den vänſkap och förtroende, at han förordnades til Barnens förmyndare efter Fadrens död. Detta ſkedde ock. Af desſe Herrar älſkades han ſom Fader: och vid ſin återeſa utur fångenſkapen delade han dem emellan, det ſom härtils

härtils varit under hans trogna, och för dem fördelaktiga förvaltning. Til fäderneslandet återkom han 1722, och blef i synnerhet af en huld moder, med glädje emottagen. Konung Fredric gaf honom straxt Majors Fullmagt vid Regementet, och af Regementet vardt han enhälligt kallad, at såsom Riksdagsman 1723, vårda dess angelägenheter. År 1727, begärade han dimission ifrån Majors-sysslan, då han af Konungen hugnades med Öfverste-Lieutenants rang och heder, jämte det at han intogs ibland Svenske Riddersmän, med namnet *Nordenswerd.* År 1751 Riddare af K. Sv. Orden.

I sit stilla lugn, var han en ädel människjovän, i synnerhet et stöd för Carls-skoga Bergslag, under de svåraste tider. Han hade af egen ärfarenhet lärt, hvad det vil säga, at lida nöd och at sakna det nödvändigaste. Denna kännedom väckte hans människjokärlek. En svår och långsam sjukdom, (Gickt och Stenpassion,) förde honom til grafven. Mätt af mödor, mätt af år och heder, afsomnade han, d. 2. Nov. 1762, uti en ålder af nära 79 år. Dess jordefärd uti Christinehamns Kyrka skedde med mycken högtidelighet d. 13 Febr. 1763, då ock Sköldemärket krossades, af Major *Svante Adolph von Ekstedt.*

Gift år 1725, m. Fru *Anna Ekebom*, Enka efter Ryttmästaren *Ralmander.* Han öfverlefde sin Fru. Deras ägtenskap var ofruktsamt.

(Se

(Se Perfonalierna, efter Likpredikan hållen af Abr. Löthner, — tr. i Carlftad 1763, in 4:o —)

NORING, LARS, *Theol. Doct.*, *Kongl. Öfver Hof-Predikant*, *Lector Prim.* i Skara, *Proft och Kyrkoherde.* Hans fader förtjenar ock, at vara något känd. Proften och Kyrkoherden uti Larfs Förfamling i Weftergöthland, *Sven Noring*, en man, af grundelig lärdom, det bäfta hjerta, och fom genom flere utgifne fnillefofter, urmärkt fig fåfom en rätt lycklig Latinfk Skald. En vördad fader, för icke mindre än tolf barn, med tvenne makar, affomnade han i Larfs Prästegård, 1723. Af fenare giftet, med *Helena Victorin*, föddes honom Sonen *Lars*, år 1711. Hans ungdomstid användes väl, och ifrån Skara Gymnafium, kom han 1732 til Upfala, där han fåfom Informator uti Profesfor Arhenii hus, hade godt tilfälle, at utvidga fina kunfkaper. Hans bekantfkap med den berömde Profesfor Vinbom, lemnade honom tilgång, til defs fköna Bokfamling. 1736 blef han Magifter, och ftraxt därpå Docens i Theol. Faculteten. Sedan kan haft tvänne misflyckade förflag til Theol. Adjuncturen, refte han 1744 utrikes, och creerades 1749 Theol. Doctor i Göttingen. Efter hemkomften benådades han med Kongl. Öfver Hof-predikants fullmagt, och blef 1752 Secundus, famt 1757 Prim. Theol. Lector vid

vid Skara Gymnafium, hvarmed Præbende förfamlingarna följde. D. 13 Aug. 1757, var defs dödsdag.

Doctor Noring, hade de eldigafte natursgåfvor, och det ädlafte hjerta. — Med Fru *Theophila Unge*, var han gift, fom knöt fit andra ägta band med Öfverften och Riddaren Friherre N. Silfverhielm. *Likpredikan*, hållen af Bifkopen *Dr. Engelbr. Helenius*, med *Perfonalier*, *Parentation*, och m. äro tryckte i Skara, 1758, *in 4:o.* —

Dr. Norings *Potrait*, är i 4:o graveradt. (Se Dr. Ferelins Programma, ad Difs. ejus inaugur. Theol. Gottingæ 1749. — Sv. Mercurius Aug. 1757, p. 238. — Hiftoriola Litt Poetarum Veftrogoth. Latin. P. VI. p. 130. —)

O.

OLSSON, PEHR, *Bonde-Ståndets Taleman.* Var född i Småland, och bivifstade några Riksdagar, under K Carl XI:tes regering, fåfom Ordförande för fit Stånd. Vid 1686 års Riksdag, hade han den nåden, at ibland Ständernes Deputerade, vara Fadder vid Prins Carl Guftafs dop, fom var Konung Carl XI tes femte Son. Efter förrättad döpelfeact, vardt han af Konungen begåfvad, med 100 Ducater och en Silfverkanna om 50 lod, utur hvilken han, efter et enfaldigt Lyckönfknings Tal, drack Deras Majeftäters och

de

de höga Kongl. Arfvingarnes ſkål. Til åminnelſe af denna honom vederfarna nåden, blef ock hans Bondegård, Lund benämd, ifrån all ſkatt, uti hans och hans huſtrus lifstid befriad. Bonden Pehr Olsſon, vardt på Enke-Drottningen Hedvig Eleonoras befallning afmålad, af den ſkicklige och berömde Ehrenſtrahl, och deſs Contrefait på Drottningholms Slott upſatt. Grefve Lindſköld ſkref däröfver desſa verſer:

På Bonde-Ståndets vägnar,
Pehr Olsſon Herrdags-Kar,
Han ſig den nåd tilägnar
At han tillika var,
Vittne til Prinſens dop;
Han kunde ſig väl ſkicka,
Väl tala och väl dricka,
För all Allmogens hop.

Denne ſå ſällſynt hedrade och lycklige Bonden, dog 1692, på ſin gård Lund i Småland, och begrofs på Gladhammars Kyrkogård.

(Supplementet til Flor. Stockholm, p. 373. — H. Exc. Gr. C. G. Tesſins Bref __ VI. — II Delen.)

P.

PALMQVIST, MAGNUS, *Friherre* och *Praeſident* i Kongl Bergs-Collegio, föddes i Stockholm, 1660. Son af Kammar-Rådet

Rådet *Gustaf Palmqvist* til Bergvik och Engby, som i affeende på dess förtjenster inom Kammar-verket, adlades 1658. Modrens namn var *Margaretha Ersdotter.* Vid Kongl. Lifgardet, som då ansågs för den bästa Krigs-Schola, uti hvilken Fortifications vetenskaperne icke åsidosattes, vardt den unge Palmquist tidigt engagerad, och efter bivistade fälttog i Flandern, upnådde han gradvis inom detta Regemente Öfverste Lieutenants beställningen, hvarifrån han förordnades til General-Qvartermästare och Directeur för Fortification. En Friherre Gyllenkrok, förestod likväl de hithörande syslor i fält, vid Konungens Armée i Polen, där så många skickelige Officerare måste sätta lifvet til, men ännu flere på tåget til Ukraine och i löpgrafvarne för Pultava, hvarält inom få dagar, åtta bland dem stupade, och de öfrige, efter det olyckliga fältslaget, bortsläpades i krigsfångenskap, förutan en eller annan, som hade den lyckan, at följa Konung Carl til Bender. För at ärsätta dessa Fortifications-Statens förluster, var Directeur Palmquist omtänkt, at dels i Regementerne upsöka och indraga til Staten sådane Officerare, som i unga åren idkat denna Vetenskapen, dels at ifrån Rikets Hög-Scholar ditlocka skickliga ämnen; men bristen var icke dess mindre stor, hvarföre ock Konung Carl såg sig nödsakad at sjelf införskrifva förfarne Franske Ingenieurer, til utförande

rande af Belägringen för Fredricshall —. Såsom General-Major af Infanteriet, blef Palmquist 1712 uti Friherrestånd uphögd. Han var en dråpelig Styresman för Fortifications-verket, och underlät icke at befordra de med urskilning valde och antagne ämnens beständiga öfning uti alla hithörande stycken — Efter K. Carls död, flyttades General-Major Frih. Palmquist, ifrån sit förra oroliga, til et stillare lefnadssätt, såsom Landshöfdinge öfver Gefleborgs-Län, och år 1727 vardt han Præsident i Bergs-Collegio. I Stockholm afled han 1729, sedan han upoffrat det mästa af sin lefnad åt Samhället, det minsta åt sin egen beqvämlighet.

Gift med *Ulrica Eleonora Stuart*, en Dotter af Gen. Lieutenanten och Gouverneuren öfver Curland, Frih. Carl Magnus Stuart. Sonen, Friherre *Fredric Palmquist*, Major vid Fortification, som dog i Jul. Månad 1771, har gjort sit namn förtjent af en evärdelig heder, genom sit snille, sina djupa Mathematiska insigter och sina grundeliga arbeten, ehuru han i sin mästa lifstid besvärades af en lamhet uti alla lemmar. Man känner, dess tryckta *Inledning til Algebra uti 3 Delar.* — Dess *Tractat om Kroppars fasthet och styrka*, *tr. 1744.* — Dess *Bok om tilldmpningen af Arithmetiken, Geometrien och Trigonometrien*, *tr. 1749.* — Dess *Undervisning uti Räknekonsten*, *tr. 1750* — Dess *Förklaring öfver Prof.*

Celsii Aritmetik, tr. 1752. — Dess *Utdrag af De l'Hospitals Verk til en beskrifning på Coniska Sectionerne* tr. 1754. — Dess *Grunder til Mechaniken*, tr. 1756. — Dess *Öfversättning af Prof. Krafts Naturliga Geographie.* — Dess *trenne Försvenskade Böcker af Simsons Coniska Sectioner*, tr. 1763. — Dess påbegynta *Öfversättning af Pluches Spectacle de la Nature, Naturens Skådeverk* — förutan flere *smärre Skrifter*, med hvilka han gagnat Fäderneslandet och riktat Kongl. Sv. Vetenskaps Academiens Handlingar. Hans äreminne är teknadt af en skicklig hand, (*Herr Profess. Fred. Mallet*) och trycktes i Stockholm år 1777. —

(Von Stiernmans Geneal. Matr. p. 145. — General-Major m. m. Axel von Arbins Åm. Tal öfver Öfversten vid Fortification, m. m. Hr C. Fr. Nordenskjöld, tr. i Stockh. 1781 —.

PAULIN, ARVID, *Kyrkoherde* vid Halico och Angelniemi Församlingar i Åbo Stift. Född år 1687 uti Viborgs Län och Wiwolax Socken, där Fadren *Johan Paulin*, som var Qvartermästare vid Wiborgs Cavalerie-Regemente, bodde, med sin Hustru *Christina Hundtman*. Dennes Fader, *Johan Paulin*, var Prost och Kyrkoherde i Ithis, och i slägtskap med Ärke-Biskopen *Paulinus Gothus*. Johan Paulin stupade vid Narven, och hans tidiga frånfälle bådade Sonen en besvärlig ungdomstid. Jämte sin Moder och Syskon, måste

måste han långa tiden nära lifvet med barke-
bröd. Med et ifrån flere händer sammansam-
kadt obetydeligt förråd af lifsmedel, lemna-
de han sin Moders hus och gaf sig i Kex-
holms Schola. Här läste han med ogemen
flit och fick et ganska vackert Testimonium
därifrån om sin förkofran i bokvett, hvar-
med han 1708 kom til Åbo Academie. Fat-
tigdomen följde honom hit, och han led ver-
kelig nöd på denna ort, där han var alde-
les främmande, när Försynen öpnade för ho-
nom en utväg, at såsom Informator komma
uti et hederligit Prästehus på landet. Han
fick sedan en fördelaktigare station hos en Öf-
verste Lieutenant Bäck, som bodde i Urdia-
la Socken. Til medhjelpare åt denne Sock-
nens Pastor, vardt han äfven Prästvigd år
1712. Följande året, då fienden inföll i lan-
det flyttade han til Halico Socken, efter
denna Församlings åstundan, som var så godt
som utan Lärare, emedan Kyrkoherden och
Prosten Stenbergius var fängliggande, och
Capellanen And. Aimelæus hade flygtat öfver
til Sverige. Halico Socknemän önskade ingen
ting högre, än at få behålla sin älskade Pau-
lin och hans upförande svarade emot deras
kärlek; ty mitt under dageligen hotande lifs-
faror och mitt ibland fiendens stormande,
skötte han med et stilla sinnes lugn sit äm-
bete och vårdade sine skrämde får. Oftast af-
bögde han fiendens våldsamhet och fredade

ſin hjord, juſt då den med bäfvan väntade det grymmaste öde. Härigenom blef han allom i högſta måtto kär, inom denna Förſamling. År 1724 gjorde Halico Förſamſamling hos Konung Fredric underdånig anſökning, at få Paulin til Capellan vid Moderkyrkan, hvilken anſökning i nåder vardt bifallen, ehuru en annan redan til ſamma ſysſla af Conſiſtorio var förordnad, och när Kyrkoherden Aimelæus genom ſin död gjorde ledighet, valdes Paulin enhälligt til Kyrkoherde, och emottog Conſiſtorii fullmagt år 1735. Denne inom ſin krets förtjente, hedervärde, upbyggelige och älſkade Präſtmannen, affomnade år 1750, ſedan han i 38 års tid upoffrat ſina krafter, och äfven vågat ſit lif til Halico Förſamlings tjenſt. Ockſå har denna Förſamling fortſarit med ſin kärlek för Paulins namn, ty både hans Son och Soneſon, blefvo ſedermera hvar efter annan begärade til Lärare af Halico Socknemän.

Kyrkoh. Arv. Paulin var gift m. *Maria Bäck*, och hade flere Barn. Af desſe, blef *Arvid Paulin*, Capitaine i Kongl Franſk tjenſt, och *Abraham Paulin* vice Paſtor och Capellan i Halico. —

(Denna Lefvernes Beſkrifning är meddelad ifrån Herr Mag. Arvid Paulin, V. D. M. i Halico. —)

PLAAN, EDVARD, *Kongl. Reviſions Secreterare.* Föddes på Broby gård i Upland och

och Fundbo Socken, år 1681, Son af Assessoren i Kongl. Sv. Hofrätt, *Daniel Plaan*, med Fru *Gertrud Silfverström*. Med några ord, böra desse föräldrar nämnas. Assessor *Dan. Plaan*, var Kyrkoherde Son ifrån Östergöthland, hette *Planander*, reste i yngre åren utrikes, var Secreterare hos Hertig Johan Adolph, sedan Secreterare i Reductions Collegio, adlades 1669, blef Assessor 1675, och dog i Stockh. 1691. Genom Reductionen, som honom äfven öfvergick, lemnade han vid sin död, sin Fru med 7 Barn, uti stort trångmål. Nöden gjorde denna Frun driftig, och driftigheten lyckades henne. Hon vågade vid et tillfälle at i underdånighet mundteligen föredraga Konung Carl XI sin belägenhet, och det med den verkan, at de reducerade godsen blefvo henne och hennes barn återskänkte. — Sonen *Edvard* kom 1703 ifrån Upsala Academie, och blef uti Kongl. Svea Hofrätt inskrifven. Här gjorde han följande steg: Vice Notarius 1704. Ordin. Not. 1711, Proto-Not. 1714, Assessor 1718, sedan han flere gånger til samma syssla förut varit föreslagen. År 1728 ärhölt han Kongl. Majestäts fullmagt at vara Revisions-Secreterare. Vid Riksdagarne employerades han i de angelägnaste värf, och vid 1723 års Riksdag gjorde han sig namnkunnig, därigenom at han på et värdigt sätt, med särdeles styrka *förswarade sit Stånds rättigheter.* — I Lag-Commission

var han Ledamot, då *Nya Lagen* utarbetades, och gjorde här mycken nytta. — För sin oväldughet, och männifkjokärlek var han allmänt känd och högaktad. Ockfå ägde han sin Öfverhets beständiga nåd. Den visade sig tydeligen, under dess sista sjukdom, då Deras Majestäter nästan dageligen, genom beskickning, läto efterfråga dess tilstånd. Outtröttelig, både i det som hörde til hans ämbete, och i sin kärlek för Vettenskaper, förtärdes hans lifskrafter i förtid. Han var en stor älskare af rara samlingar; ägde et rikt och utvaldt Bibliotheque, et skönt mynt-Cabinet af guld och silfver medailler, en fullkomlig Rustkammare af forntidens dyrbaraste skjut- och sido gevär; samt flere slags konstnärers verkstäder; hvilket altsammans, på des Sätesgård Aggarön, i Vestmanland belägen, var i bästa och artigaste ordning upställdt. — Denne i många hänseenden minnesvärde mannen, dog i Stockholm, 52 år gammal, på sin födelsedag d. 13 Jul. 1755, och jordades i dess fäderneisgraf i Mariæ kyrka. Gift m. *Rebecka Catharina Ehrenborg*, dotter af Rev. Secret. *Gustaf Ehrenborg*, och Fru *Catharina Cronstern*.

(Denna Biographie, är hämtad utur pålitelige Documenter inom Familien förvarade, och meddelade af Öfversten och Ridd. af K. Sv. O. Herr Edv. Haan. —)

PREIS, JOACHIM FREDR. *Friherre*, *Svensk Envoyé* i Haag, *Cancellie Råd*, och R. af

af K. N. O. Föddes uti Staden Dorpt i Eſtland, på 1660 talet. Fadren var *Georg Preis*, General Superintendent i Lifland, modren hette *Hedvig Schoultz*. Fadren dog, då denne Sonen ännu var i ſina förſta barnaår, och efterlemnade en Enka med Sexton Barn, af hvilka den äldste var omkring 18 år. Modren förſummade likväl intet, af det ſom kunde tjena til hennes barns upfoſtran. Sedan denne yngſte Sonen, fått förſta underviſningen uti modrens hus, blef han förſänd til *Schola Regia* i Riga. Ämnad til det andeliga Ståndet, lade han ſig på Hebreiſkan och Grekiſkan, ſå at han, ibland andre arbeten, äfven öfverſatte *Eſaiæ Bok.* — Hans flit och framſteg, upväckte ſådant nöje hos då varande General Gouverneuren Grefve Haſtfer, at han uptog denne yngling uti ſit hus, och hölt honom lika med ſine egne Barn. Men ſom alt mer och mer förmärktes, at den quicke Preis var af naturen ämnad til helt annat än at fördjupa ſig ibland böcker; ſå lemnade bemälte Grefve honom, ehuru ännu ung, tilſtånd, at ſåſom Extra Cancelliſt, tjena uti deſs Cancellie, hvilket han ock gjorde uti tre och et halft år.

År 1689 kom han til Stockholm, blef där uptagen af då varande Cancellie-Rådet Polus ſom ſtått fadder för honom, och placerad uti Rikets Cancellie. Denne Herre, ſom ſedermera blef Grefve, och Kongl. Råd, fant

 efter

efter några års förlopp, den unge Preis skicklig, at med nytta kunna anträda utrikes resor Han præsenterade honom först för K. Carl XI, som försäkrade, at vilja komma Preis i håg, vid dess återkomst til Sverige. Med så nådigt löfte, reste han 1692 på et fartyg til Köpenhamn; men rakade på sjön uti största lifsfara. Sedan han litet stannat i Dannemark, tog han vägen åt Tyskland, och uppehölt sig någon tid i Königsberg. Härifrån gick han til Holland, och fortsatte sina studier i et halft år vid Leidska Hög-Scholan. Därefter for han öfver til England, tilbragte halftannat år, vid Academierne i Cambridge och Oxford, och antog på detta sista stället, Doctors graden uti Lagfarenheten. Genom Holland och Tyskland, reste han sedermera åt Frankrike, och ankom til Paris år 1695. Här började han nu tjena vid Ministeriella ärender, och räknade på egen bekostnad, hela sju åren uti då varande Residenten Palmquists Cancellie, blifvande af denne Minister brukad uti många Conferencer med de Franske Stats Ministrar, så ofta som sjuklighet hindrade Residenten sjelf därifrån. Ehuru många ledsamheter honom här mötte, öfvervant han dem dock, genom sit lyckliga genie, och den aktning han därstädes hos de stora sig förvärfvat. Hans medellöshet skulle väl aldrig hafva tillåtit honom, at göra sina resor, och ännu mindre at producera sig på en så dyr

ort

ort fom Paris; däräft icke hans höge gynnare, Gr. Folus, räckt honom en frikoftig hand. Ockfå hushållade han med all möjelig fparfamhet, få at han på intet ftälle, lemnade gäld efter fig.

Då förenämde Herr Palmquift, blef flyttad til Misfionen i Haag, och utnämdes til Envoyé Extra Ord. hos Republiken, följde Preis med til famma ort, i början af år 1703, och benådades af K. Carl XII, med Commifsions Secreterare fullmagt, daterad Jacobovice i Polen d. $\frac{8}{19}$ Febr. 1703. Under den tid Envoyé Palmquift biviftade Congresfen i Utrecht, förblef Secr. Preis i Haag, och då denne Minifter vardt befordrad til Hof-Canceller 1715, bekom Secr. Preis befallning, at beförja om Rikets angelägenheter därftädes, famt at föka legitimera fig, utan at därtil bekomma fpecielt Creditif, hvilket ockfå lyckades, at han af General-Staterne, igenom formel. Refolution fåfom *Chargé d' affaires* vardt ärkänd.

Under desfa brydfamma tider, förorfakade genom Sveriges olyckor, måfte han näftan altid göra de vigtigafte; men tillika för honom äfventyrligafte fteg, utan at kunna ärhålla, hvarken ordres eller inftructioner: mota Rikets fienders hemliga eller uppenbarliga ftämplingar, både hos Republikens regering och äfven hos de handlande; förmådesfe, ehuru genom Svenfke kaperier re-

tade, at föra Spannemål, Kläde och annat til Rikets hamnar, och söka på alt uptänkeligit sätt, at styrka Sveriges förfallna credit. — Omständigheterna föranläto honom då, at skrifva och låta trycka flere *Anonyme Skrifter*; dels til förfvar af Sveriges förhållande, dels til at uptäcka, de emot Fäderneslandet förbundne magters hemliga affigter, och drif-fjädrarne til deras förhållande, både emot Riket och emot hvarannan. Detta skedde med god verkan och behagade K. Carl så högt, at han tillade Secr. Preis en ovanlig tilökning i lönen af 400 R:dlr. Denna nåd kom han dock aldrig at åtnjuta, emedan både original Documentet och penningarne föllo i de Danskas händer, hvilka låto det trycka, jämte åtskilliga andra papper. —

Baron Goertz arresterande i Arnheim, förorsakade intet mindre bekymmer än fara, för Secr. Preis. Dock förmådde han änteligen bringa saken därhän, at Republikanske Regeringen anmodade honom i en conference, at beveka bemälte B. Goertz, til at gå utur arresten och resa bort, utan at ärhålla den af honom så högeligen yrkade offenteliga satisfaction för hvad som händt. Men härigenom ådrog sig Secr. Preis denne Stats Ministers ogunst, och det i den grad, at han sökte förmå Konung Carl til at rapellera Preis; hvilket likväl misslyckades B. Goertz, af det skäl, som Konungens svar lydde: *at*

Ko-

Konungen ännu fant nödigt til at nyttja Preis. Ockſå vardt han vid denna tiden brukad uti flere underhandlingar med andra Hofs i Haag viſtande Sändebud, ſå i Politiſke ſom Handelsärender. Utan befallningars afbidande, vågade han ofta både ſkrifteligen och munteligen, at göra de kraftigaſte föreſtällningar, när omſtändigheterna ſådant fordrade, och hade den lyckan at altid häröfver vinna nådig approbation. Aldrig gaf han efter af den aktning ſom tilkom hans Caractere. Aldrig var han kall uti ſin kärlek för Sverige. Då Czar Petter, under ſit viſtande i Amſterdam, gjorde förſök, at, ſåſom Lifländare, få Preis uti ſin tjenſt, och lät ſäga at han ſjelf åſtundade få tala med honom, undvek Preis detta förſök och nekade rent af til Czarens åſtundan. Han nyttjade alla, genom ſit långvariga viſtande i Holland, erhållna tilfällen, at tjena ſit Fädernesland, med intereſſante dels *Politiſka*, dels *Oeconomiſka Skrifter*, och den ſiſta han öfverſände, var *en ſtor ſamling af Reglementer til Barnhus och Hospitals Deputation, med bifogade Anmärkningar.* Enligt hans gjorde dispoſition, blefvo ockſå hans miniſterielle papper, efter hans död, öfverförde til Sverige, och förvaras uti Riks-Archivo. —

Hade Secr. Preis fått röna vedermälen af K. Carl XII:tes nåd, ſå njöt han ock ſamma lycka under de följande Regenter. Drottning

ning Ulrica Eleonora, utnämde honom 1719 til ſin Reſident hos Gen. Staterne, i hvilken qualité han af Kon. Fredric ſedermera 1720 vardt bekräftad. Året därpå behagade ſamme Konung tilſända honom Creditif ſåſom Extr. Ord. Envoyé, hvilket han dock i underdånighet ſig undanbad, men måſte ſedan 1725, jämte Cancellie-Råds fullmagt emottaga. Då Congresſen i Soisſons ſkulle hållas, blef Envoyé Preis därtil föreſlagen, men ockſå undanbad han ſig denna förrättning, med underdånigt hemſtällande, at den i Paris varande Svenſke Miniſtern härtil hälſt kunde nyttjas. Likaledes undanbad han ſig Hof-Cancellers ämbetet, ſom var honom ämnadt. År 1751 bekräftades han af K. Adolph Fredric uti ſin beſkickning i Haag. Redan 1719 vardt han ibland Sv. Ridderſkapet och Adelen uptagen, med ſit förra namn och vapen, hvarpå adelsbrefvet utfärdades d. 25 Nov. 1745. Riddare af K. Nordſt. Ord. blef han 1748, och 1756 uphögdes han uti Friherre Stånd. Äfven rönte han Rikſens Ständers ſynnerliga ynneſt vid Riksdagarne 1739, 1747 och 1756, genom *deras underdåniga tilſtyrkande til ſärſkilta belöningar för deſs trogna och långvariga tjenſt.* —

Baron Preis var djupſinnig och af et genomträngande förſtånd; alfvarſam, men tillika lätt i umgänge och viſte foga ſig efter alla. Intil högſta åldren, var han outtröttelig

lig i arbete, ständigt vaksam på alt. Med en oskrymtad Gudsfruktan, hade han et redligt hjerta. Han var af en så stark constitution, at han i de fyra sista åren af sin lefnad, kunde härda ut trettio anstötar af slag. Intagen af en brinnande kärlek för sin fosterbygd, ville han för dess väl upoffra sin lycka och sit lif. Hälst sökte han umgänge med berömde män, af hvad stånd de ock voro, och sysslornas myckenhet hindrade honom sällan at upoffra någon tid åt studier. Lyckan gynnade honom sent at vinna befordran; men han öfvervann alla hinder genom sit vett, och alla vidrigheter genom sin sorgfällighet, at gå den jämna vägen. Emot dem som honom missgynnade, visade han aldrig agg, utan nyttjade alla tilfällen at öfvertyga dem, om sin trohet, sin vördnad och kärlek, för Konung och fosterland. Hans valspråk var *Conscientia et fama.* Han gjorde godt åt många och var en ibland stiftarena til *det Evangeliska Barnhuset i Haag.* Han hade ock Holländarnes fullkomliga aktning, vänskap och förtroende. — Förnögd slöt han sin vandring d. 22 Dec. 1759, sedan han i Sjuttio år tjent Sveriges Rike, under 5 dess Glorvördige Konungar, och i 57 år blifvit brukad hos Republiquen af de förenta Nederländerna.

År 1726, gifte han sig med *Maria Elisabeth Reinders* ifrån Staden Dewenter — Med denna sin Fru hade Baron Preis, 3 lefvande Barn, och 6 Söner döda. Såsom

Såsom *Anonyme*, har han af trycket utgifvit följande *Skrifter: Lettre d'un ami à Dantzig à un ami à Amsterdam — A. 1714 in 4:o — Seconde Lettre d'un ami à Dantzig à un ami à Amsterdam — 1714, où l'on montre que la pretendue liberté de Navigation, et de Commerce sur les Villes Svedoises occupées par les Russes est mal fondée — in 4:o — Lettre d'un Gentil homme de Meklenbourg à Son ami à Copenhague — Swerin A. 1716 — in 4:o. — Reponse d'un ami d'Amsterdam, à la Lettre de son Ami de Petersbourg — A. 1716. Amsterdam, in 4:o — Lettre de M. N. N. à une Personne de distinction, qui lui demande ses sentimens sur les imprimés qui ont parû au sujet de l'arrêt du Comte de Gyllenborg et Baron de Goertz, Ministres du Roi de Svede; Ratisbonne A. 1717. in 4:o —*

(Denna märkvärdiga Biographie är gunstigt meddelad af Kongl. Secret. Friherre Er. Preis. Se äfven Stiernmans Cent. Prima Anonymorum — p. 39 — 41 — 44. —)

Q.

QUECKFELDT, ERIC GUSTAF, *General-Lieutenant*, och R. af K. Sv. O. föddes i Småland på Sätesgården Jngsberg 1688. Fadren var *Gustaf Queckfeldt*, Dr. Christinas Hofråd och Öfver-Intendent. Modren Fru *Anna Maria Slatte.* På 17:de året kom han i krigs-

i krigstienst såsom Volontair, gaf sig året därpå ifrån Sverige med en transport Recruter, som gick til Konung Carls hufvud armée, hvilken stod i Hög-Polen, och led under marchen til Willna med alt manskapet obeskrifveligen ondt. Den bekanta och för Svenskarne ärefulla Actionen vid Holofzin bivistade han såsom Corporal vid Gen. Major Kruses Tremannings Regemente til häst, hvarvid K. Carl sjelf föregick sit folk, som för at få en fördelaktig ställning, måtte med kappan på axlen samt mousquetten och värjan öfver hufvudet, vada öfver Wabis Strömmen och det därvid å ömse sidor belägna morasset. På marchen i Ukraine åt Staradubb 1708, blef han af en Cossaque genomstucken uti det högra benet, sjuknade illa och fördes på en gammal Cossakisk vagn, samt plundrades af Calmucker. Under den starka vintren som detta år var, måste han med arméen ömsom campera och ömsom bryta up, under hvilka fatiguer ganska många människjor förfruso händer och fötter, näsa, öron och hela ansigtet. Ryttaren och Soldaten mitt under marchen, föll omkull och dog. 1709 föreföll actionen mot Ryssarne vid Staden Krasnacul, hvarefter Konungen vände åter til Ukraine, och uti vägen upbrände alla Ryska byar. Alla dagar var nu Corporal Queckfeldt commenderad at bränna. Under denna Arméens återmarche, gingo alla Strömmar up, hvarigenom

nom en stor del af Cavaleriet kom under isen och drunknade. Detta år vardt han Cornet vid Gen. Major Krules Regemente. Uti det olyckeliga Pultava slaget var han med, förde Standaret och blef skuten i lifvet af en Carbin- eller Musquet kula, som gick in på ena, och ut genom högra sidan. Efter slaget, var han ibland de Officerare, som med en liten Soldate-tropp åtfölgde Konungen. Marchen fortsattes öfver en stor ödemark åt Bugströmmen, på hvilken uti 5 hela dagar, ingen utväg var til mats, ej heller vankades annat dricka, än svart kärrvatten, och hvaraf ändå så litet fants, at Cornet Queckfeldt betalte en sålan drick med 2 Caroliner til den som den förskaffade. Härjämte var om dagen en så odrägelig hetta och Solen brände så starkt, at huden lopp tilsammans, hvar någon fläck fants, som icke blifvit betäckt. Om nätterne åter var så kalt, at man med största möda kunde bärga sig för köld. Dessutom var Cornet Queckfeldt af sin blessure mycket plågad. Och som han ej kunde finna någon Fältskär at förbinda såren, måtte han plåcka malört små och stoppa uti blessuren, at därmed hålla den ren ifrån matkar. Änteligen hunno de fram på Turkiska Territorium. Queckfeldt så väl som hans kamerater fingo då icke til skänks, hvad de til sin förfriskning behöfde. Turkarne som förde fram proviant, förstodo at vara

ra på förtjensten. För et stycke skorpa betaltes 2 Caroliner, för några marker kött 4 à 5 Caroliner, ja til och med en specie Ducat, och den som ville hafva et stop vin, måste därföre betala 10 Riksdaler. Innan detta lilla Svenska detachement hant komma öfver Bug-Strömmen, var fienden öfver dem och borttog det mästa manskapet, så at allenast några få kommo med Konungen öfver. Ibland deste var Queckfeldt. Vid Konungens Höfqvarter i Bender, hade han ständig vagt under Öfverste Silfverhielms Partie, til dess han 1710 beordrades at vara uti Grefve Sven Lagerbergs svite på beskickningen til Tartarernes Chan i Crim. Året efter och sedan krig emellan Ottomanniska Porten och Ryssen var förklaradt, åtfölgde han tillika med Gr. Lagerberg den delen af Tartar Chans talrika Armée, som gick ifrån Crim åt Pericop til Ryska gränsen. Här genomvandrades en ödemark, som efter vår räkning var öfver 150 mil lång. En obeskrifvelig köld vankade här både natt och dag. Folket hade väl tält med sig, men sedan hästarne voro af hunger döde, måste tälten brännas up, och folket berga sig, huru de kunde. De gjorde sig om nätterne kulor i snön. Som oftast var där ingen ved och intet vatten til fångs, utan måste de skära up gammalt gräs, därmed göra eld och smälta snö at läska sin törst. Öfver 10 veckors tid eller ifrån d.

10 Jan. til d. 25 Martii så länge denne Tartar Chans Campagne påstod, lågo de Svenske aldrig under något tak, utan under bar himmel. Nöden ökades alt mer och mer, och man var sluteligen glad, at få stilla hungren med litet vatten och en näfva mjöl, samt ibland förtära et stycke af en slagtad häst. Samma å. d. 31 Maij bröto åter de Svenske up til Somma felttog med Tartariska Arméen. Den var då öfver 100,000 man stark. Nu föreföll händelen vid Pruth Strömmen. Härifrån affärdades Cornet Qveckfeldt af Gr. Lagerberg tvenne gånger såsom Express til Bender, med Bref til Konung Carl ifrån honom och Tartar Chan. På den förra af dessa beskickningar, råkade han ut för et stråtröfvare partie, och på den senare måste han äfven vidkännas svårigheter och hinder at komma fort, i anseende til något missförstånd emellan Stor-Viziren och Konungen. Uti med. Maj 1712 vardt han af Konung Carl commenderad, at resa til Crimska Tartariet, och Svenske Ministern i Baccikerai Gen. Major Otto Wrangel med 1000 Ducater, at där afhämta 49 fångar, som dit ankommit, hvilka ifrån Asow rymt undan Ryssen. Med detta manskap kom han åter til Bender, sedan han öfvervandrat på nytt denna traktens ohyggeliga ödemarker. Uti den bekanta Benderska Calabaliken, var Cornet Queckfeldt ocksä en ibland den Svenske Konungens oförfä-

förfärade busfar. Han räknades ibland de Svenfke fångarne och miftade nu det lilla han ägde. Vardt änteligen lösgifven, men utblottad på kläder och penningar. I anfeende til den kunfkap han ägde i Turkifka fpråket, vardt han commenderad at för det vid Bender under Baron Axel Sparres befäl quarlemnade lilla manfkap hos Turkifke Köpmän upnegociera penningar til underhåll, famt beftyra om alt det, fom eljeft emellan Turkarne och de Svenfke kunde förefalla. När Peften uti Aug. Månad 1713 begynte ftarkt gå vid Bender, och jämväl ibland de där varande Svenfke, anfattes han af famma fjukdom 1714 gjorde han tvenne befök hos Tartar Chan. S. å fick han änteligen en välförtjent Kongl. Fullmagt at vara Lieutenant vid Smålands Cavalerie och Lif Compagniet. När upbrottet fkedde ifrån Bender, åtfölgde han Svenfka corpfen, fom i Wallachiet träffade Konungen. Ifrån Stralfund vardt han 1715 til Sverige affärdad, och utnämdes f. å. til Ryttmäftare vid Smålands Cavalerie. Året efter gick han med fit manfkap åt Norrige, och det genom en väg beftrödd med de ftörfta fvårigheter. Vid framkomften, led han icke mindre fatiguer och fick här åter lida både hunger och köld. 1718 förordnade Konungen honom til fin Lif-Drabant, och ftraxt därpå updrogs honom commando öfver en tropp af den nyligen inrättade Lif-Squa-

 dron,

dron, den han under Gen. Major Hjertas befäl följde in uti Norrige. Efter Konungens död hemförde han sin Tropp, och gick med den sedermera emot Ryssen då den härjade Svenska stränderna. 1720 förordnades han af K. Fredric til Corporal vid Lif-Drabante corpsen, och efter 23 års tjenstgöring därvid, ärhölt han 1743 Öfverste-Lieutenants fullmagt. S. å. vardt han Adjutant och 1746 Lieutenant vid Lif-Drabante Corpsen. Sedan, detta år Öfverste-Lieutenant vid Jönkiöpings Regemente, och 1747 med Öfverste fullmagt hugnad. 1748 Riddare af K. Sv. O. År 1751, blef han commenderad, at med 600 man gå til Helsingforss och Lovisa på fästningsarbete. 1756 befordrades han til General-Major och 1759 täcktes Konung Adolph Fredric nådigt förordna honom til General-Lieutenant. Änteligen, sedan han uti sin Öfverhets och Fäderneslandets tjenst, uppoffrat all sin tid, sin hälsa och krafter, anhölt han år 1761 om nådigt afsked. Det vardt honom beviljadt med Öfverste-pension. Han dog väl icke förr än år 1776; men får dock uti denna Biographiska Samling sit rum af det skäl, at han var ibland de siste Konung Carls raske Krigsmän, och at han, efter en tjenstetid af hela 56 åren, redan år 1761, sökte och fant et lugn, lika som hade han från den tiden icke mera varit til.

(Se Bilanget til Inrikes Tidningen N:o 65 för år 1776. —)

R,

R.

RAAB, CARL, *Amiralitets Commendeur.* Son af Lieutenanten och Drabanten *Axel Raab*, med *Françoise de Lemoen*, ifrån Frankrike, och född i Stockholm, år 1659. Tidigt tog han tjenst vid Amiralitetet, såsom Volontaire; blef Under-Lieutenant 1686; Öfver-Lieutenant 1689; Amiralitets Capitaine 1697; Werfs-Major 1712; och ärhölt 1717 Afsked, med Commendeurs värdighet.

Nu vill man nämna, dess förnämsta Expeditioner, genom hvilka han gått til äran och gjort sig förtjent, at nämnas ibland Svenske Sjöhjeltar. Tvenne hårda Sjöslag emellan de Danske och de Svenske, bivistade han 1676 och 1677. Öfvervar åter en Action 1679 emot 2 Danska Örlogsskepp, under Major Anckarstiernas befäl, och en ej mindre het attaque af en Dansk Fregatt, nära Gottland. Åtfölgde äfven Svenska Örlogsflottan, då den vid Midsommarstiden 1679, lopp utur Calmare Sund, mötte den Danska, och med den slogs i samfälta fem dygn. År 1680 gick han efter tillstånd utrikes, for på Holland, Straet, Spanien och flere orter, intil år 1682, då han hemkom. Vid den stora expedition til Köpenhamn 1700, förde han Skeppet *Wenden* af 70 Canoner, och 1709 slogs han under Ingermanländska Vallen tappert med Ryssarne, som voro 5000

man ſtarke. 1712 förde han Skeppet *Götha Lejon*, och begynte den gången attaquen emot de Danſke. När han ſedan år 1713 kryſ'ade til ſjös, fick han en ny och alfvarſam affaire med hela Ryſka Flottan, och fäktade ifrån kl. 3 om morgonen til kl. 8 om aftonen, ſå tappert, at Ryſſarne förlorade 2 Skepp, hvardera af 56 canoner. På ſamma reſa upbragte han ock det bekanta Engelſka Skeppet *Bellingbrock*, med flere drägtiga Fartyg. — Dog i Carlscrona 1724. Gift med *Urſila Witzell*.

Brorſonen, *Adam Johan Raab*, hvilken äfven tjente all ſin tid, ſåſom Civil vid Amiralitetet, vardt ſluteligen 1751 Am. Kammar-Råd. I det almänna, har han, jämte mycket annat, gjort ſig förtjent, genom deſs utgifna tryckta *Regiſter och ſummariſka innehåll öfver alla Kongl. Reſolutioner, Förordningar, Placater, och flere Acta Publica, ſom ifrån år 1737 til 1745 blifvit tryckte.* — Farbrodren fick år 1719 ſtadfäſtelſe på ſit förra Adelſkap, och Brorſonen intogs 1752 på den förres nummer, ibland Sv. Riddersmän.

(Se Stiernmans Matr. p. 1194 —).

REHBINDER, CARL HERMAN, *Friherre* och *Capitaine*. Föddes 1686 i Viborg. Fadren var Majoren vid Kongl. Carelſka Dragon-Regementet, Friherre *Guſtaf Henricsſon Rehbinder*, til Fröſåker och Lingsberg,

och

och Modren Friherrinnan, Fru *Hilgarth Eliſabeth von Yxkull.* Den unge Sonen, kom tidigt til Kongl. Hofvet, ſåſom Page, hos Hennes Majeſtät Enke-Drottningen, hvarjämte han ock hade bäſta tilfälle, at vinna nödig undervisning i Språk, Vetenſkaper och Ridderliga Öfningar. Hugad för Militairen, utbad han ſig, efter några års viſtande vid Hofvet, Hennes Majeſtäts nådiga tilſtånd at få reſa til Arméen. Enke-Drottningen ville ogerna härtil ſamtycka, och föreſtälde ynglingen, at hans okunnighet om krigslefnadens många beſvärligheter, hade väckt et beſlut, ſom han ſnart nog torde ångra. — Men hans luſt var oöfvervinnelig, och ſom han oftaſt förnyade ſin underdåniga begäran, ſå erhölt han afſked ifrån Hoftjenſten, hvarjämte Enke-Drottningen täcktes förſe honom med deſs höga recommendations Bref, til Konung Carl XII. Knappaſt 15 år gammal, reſte kan til Arméen, och anmälte ſig i underdånighet hos Konungen [illegible]e honom vid Deſs Lif-garde. Därpå gjorde han vid detta Regemente, intil ſlaget vid Pultava, en trogen och oafbruten tjenſt. På alla tåg och marcher, var han Konungen följaktig, öfvervar Actionen vid Cliſſou 1702, Svenſka Segren vid Pultovſk 1703, Belägringen för Thorn, ſ. å. och ſtormningen af Lemberg 1704. Åtfölgde vidare Konungen och Arméen på den ſvåra marchen til Lithauen 1706, hvilken oftaſt

ſkedde öfver ſtrömmar och kärr, på det ſätt, at då kölden var nog ſtark, betäcktes desſa öfverfarts ſtällen med halm, hvarpå öſtes vatten, ſom ſedermera ſammanfrös och befordrade Arméens öfvergång. År 1708, deltog han i träffningen vid Grodno, i fältſlaget vid Holofzin, och kort efter ſ. å. uti den ſkarpa ſlagtningen vid Leſsna, ſom började klockan 11 förmiddagen, och med et jämt ſkjutande, ej ſlutades förr än vid ſena mörkret. Sedermera och i ſlutet af förenämde år, gjordes den ſvåra marchen til Ukraine, då Frih. Rehbinder, måſte vidkännas et lika öde med den öfriga delen af Arméen, at i flera veckors tid, intet njuta något annat til lifs uppehälle, än ruttna kålblad, kålſtåckar, och dylik otjenlig ſpis. I Decembr. gjorde han likalekes marchen til Vieprecht, då kölden var ſå ſtark, at foglarne föllo döde ifrån luften på marken, en del villfoglar togos med händerne, och Soldater af mindre härdighet, ſuto döda på häſtarne. I Jan. 1709, intogs Wieprecht med ſtormning. Näſtan föreföll på flere åren, ingen ſkärmytzel, eller krigs-operation, där icke Friherre Rehbinder var närvarande, och oftaſt hade han tilfälle, at under ſin Konungs egna ögon, fäkta med et mannamod och en färdighet, ſom gjorde honom ſärdeles känd af Hans Majeſtät. Han hade gått graderna igenom och var Lieutenant vid Lifgardet, (en poſt ſom i ſyn-

i synnerhet denna krigstiden innehades af särdeles bepröfvade och tappre krigsmän) då den olyckliga dagen, den 27 Junii detta år inföll, och då vid Pultava, Baron Rehbinder, jämte största delen af Arméen gjordes til fångar. Han utstod sedan i Siberien, en 13 årig fångenskap, som medfölgde et elände utom all föreställning Efter fredens slut 1721, hemkom han til Sverige, jämte de andre lösgifne fångar. Man skulle tro, at hans uthärdade krigsbesvärligheter, hans mannamod och förtjenster, bort medföra en säker belöning, åtminstone någon ärsättning; men hoppet slog honom felt, och detta missöde hade han gemensamt med flere lika förtjente. — Han jämte 9 dess krigs-Camerater, anmälte sig i underdånighet om afsked, uti en hos Konung Fredric, år 1733 tillåten audience. Konungen, som både kände och värderade deras förtjenster, kunde icke neka dem sit nådiga bifall, men särskildt klappade Konungen Baron Rehbinder på axelen, och befalte honom quarblifva vid Arméen, med försäkran, at han skulle vara uti nådig åtanka. Han blef ock til följe häraf, 1742, Capitaine vid Kongl. Uplands Regemente. Men missgynnad af lyckan, begärade han för andra gången afsked, utan förbehåll af minsta förmon. Vid slutet af sin lefnad, blef han hugnad med en årlig Pension. Sina återstående dagar, äfven som de flästa åren

 efter

efter ſin hemkomſt ifrån fångenſkapen, tilbragte han, i en inſkränkt lefnad på Landet, kännande altid en tilfredsſtällelſe inom ſig ſjelf, at för Konung Carl XII, och fäderneslandet hafva vågat ſit lif, upoffrat ſin hälſa, och ſin ärfda egendom.

Den innerliga vördnad och oföränderliga kärlek ſom de fångne Officerare buro för Konung Carl, oaktadt alla de faror, mödor och olycksöden, ſom de under hans fana måſte utſtå, gjorde Monarken och dem, en odödelig heder. Friherre Rehbinder täflade härutinnan med dem alla. Blotta åtankan af Konungens perſon, upväckte oftaſt hos honom den lifligaſte känſla, ſom gick til en ſlags förkiuſning, och åtfölgdes omſom af glädje och ſaknads tårar. Han kunde ſvårligen öfvertalas, at kläda ſig uti annan drägt, eller antaga annat mode på ſina kläder än det Konung Carl ſjelf, och deſs Officerare brukade. Konung Carl tålte icke manchetter; och man kunde icke ens förmå Friherre Rehbinder, at bruka ſådane på ſin högtideliga bröllopsdag. — Efter en långſam och beſvärlig ſjukdom, affſomnade dene hedersmannen år 1755. Han bodde då, på en mindre betydelig Egendom, Rickeby gård i Upland och Göttröra Socken, hvilken jämte en annan icke ſtor, Bråvellsberg kallad, voro de ende qvarblefne tilhörigheter, af deſs arf, ſom ifrån välmående föräldrar honom tilfallit, men

under

under en långlig Krigstjenst, ehuru med all hushållning, blifvit förtärdt. Han hade uti sit ägtenskap Fru *Sophia Juliana Bojie*, som härstammade af den gamla Ridderliga ätten ifrån Gennäs och Kulla. Hon var född i Wiborg, 1695, dotter af Öfverste-Lieutenanten *Jöran Christerson Boije til* Gennäs och Ålbo, med Fru *Aletha Gyllenbring*, til Närinsberg. Efter 17 års Enkestånd, afled hon i Stockholm 1772, och begrofs i Storkyrkan, uti den så kallade Bureska Familiegrafven.

Uti Götteröra Kyrka, til höger om Altaret, är et skönt Epitaphium nyligen upsatt, som har följande Jnscription:

Mandom. Och. Trohet. För. Konung. Och. Fädernesland. En. Dygdig. Vandel. Fiere. Blodiga. Fältslag. Samt. En Efter. Slaget. Vid. Pultava. Uthärdad. 13. årig. Fångenskap. I. Siberien. Göra. Minnet. Af Fordom. Kongl. Majestäts. Af. Sverige. Tro. Tjenare. Capitainen. Hägvälborne. Friherre. Herr. Carl. Herman. Rehbinder. Gustafsson. Årofult. Och Varaktigt. Han. Blef. Född. 1686 D. 24. Decembr. Död. 1755. D. 14. Julii. Och D. 18. Här. I. Kyrkan. Begrafven. Efterlemnade. En Älskad. Maka. För. Deras. Barn. En. Huld. Och. Ömsinnad. Moder. Friherrinnan. Högvälborna. Fru. Sophia. Juliana. Jöransdotter. Bojie. Til. Gennäs. Född. 1695. D. 27. December. Död. 1772. D. 23. Decembr. I. Stockholm. Och. D. 28.

28. Uti. Storkyrkan. Därstddes. Begrafven. Til. Föräldrars. Hugkomst. Har. Lagmannen. Fri-Herre. Johan. Adam. Rehbinder. År 1785. Låtit. Detta. Monument. Uppresa.

(Meddelade Documenterade efterrättelser, ifrån Herr Baron och Lagmannen J. A. Rehbinder. —)

REHBINDER, GUSTAF HENRICSSON, *Friherre* til Frösåker, och Lingsberg, *Major, vid* Carelska Dragon-Regementet. I Revels Stad föddes han år 1647. Fadren, *Henric Bernh:son Rehbinder*, Friherre til Uddvik, Kavanteholm, Wagenkuhl och Villala, var *General-Major* o h *Gouverneur* i Finland. Dennes Husfru var Friherrinnan, *Hilgardt Elisabeth von Yxkull*. Sedan denne adelige yngling, någon tid uvpaktat såsom Lif Page, uti Konung Carl XI:tes Hof, blef han år 1666 af Konungen hugnad med fullmagt at vara Fändrik vid Öfverste Gyntersbergs Skånska Regemente, som då låg i Garnizon vid Narva. År 1672, flyttades han såsom Lieutenant til Österbottens Regemente, hvilket af Öfverste Gust. Horn commenderades, och hade Garnizon i Riga. 1675 Capitaine vid Öfverste Reinh. Modées i Malmö liggande Regemente, hvarifrån transport ärhölts 1677, til Öfverste Wangelins Dragoner, och åter 1678 flyttning såsom Ryttmästare vid Öfverste Melins Carelske Dragon Regemente. Sist vardt han Major härstädes. Uti dessa ofvannämde

nämde tjenster, bivistade Frih. Rehbinder, med mannamod och tapperhet, alla Konung-Carl XI:tes blodiga fältslag, och under slaget vid Lund, 1676, vardt han farligt sårad. Han var en af de 10 Bröder, om hvilka Konung Carl XI, uti Friherre Diplomet af d. 12 Febr. 1680, sig yttrat: "*Åt Fadren* "(Stamfadren för denna Friherre-ätt,) *har,* "*utom dess egna stora förtjenster haft med sig 10* "*stycken Söner uti Kongl. Majestäts och Rikfens* "*vårkeliga krigstjenst, af hvilka 3, då redan* "*voro med döden afgångne, och 7 stycken* dem "Konungen Nominative nämner, — *ännu i* "*lifvet, som sig sammaledes så tappert och be-* "*römligen comporterat, at utaf dem 3 stycken* "*voro til Öfverstar avancerade, och de andre Öf-* "*ste-Lieutenanter och Majorer.* — Af dessa, ser man ock flere med utmärkt beröm nämnas uti Konung Carl XII:tes Historia, af *Dr. Norberg.* Major och Frih. Gust. Rehbinder, dog i Viborg 1696, och blef därstädes uti Domkyrkan begrafven. Öfver Grafven, är Familie vapnen, både på Fäderne och Möderne, upsatt. Gift 1680, m. Friherrinnan Fr. *Maria Vernsköld.*

(Också denna Biographie, är meddelad af Herr Baron och Lagmannen J. A. Rehbinder —)

RIBBING, CONRAD, *Friherre* til Gimmersta, m. m. *Praesident* uti Kongl. Bergs-Collegio. Dess Fader Frih. *Lennart Pederss. Ribbing*

Ribbiug, var Landshöfdinge i Gefleborgs Län. Gift med Fru *Catharina Falkenberg*, Farfadren *Peder Ribbing*, var den förfte Svenfke Friherre af det namnet. År 1671 föddes denne *Conrad*, öfvade fit fnille i bokvett, och började vid 20 års ålder, fina utrikes refor. Vägen togs til Tyfkland, och uppehölt han fig halft annat år vid Academien i Halle, Frankrike, Nederländerne, Holland och Dannemark beföktes fedan. Med famlad kunfkap, hemkom han efter trenne års förlopp, och vant tilträde uti Rikets Collegier, färdeles Svea Hof-Rätt; hvarigenom han förvärfvade fig mycken kännedom om Rikets författningar, och at fammanpara Lagvett och kunfkap om Landets och Städernas få allmänna fom enfkildta hushållning: Båda delarne högftnödvändige, för en hvar fom vill gagna Fäderneslandet. Härigenom blef han ock fkicklig, at jämte fin äldre Broder, Landshöfdingen i Upfala Frih. Pehr Ribbing, utreda de fvårigheter, hvaruti defs moders hus råkat, igenom K. Carl XI:tes bekanta Reduction, och at rädda det ifrån ytterfta undergång. Men, om han i denna delen var någorlunda lycklig; få tycktes han vara det mindre, uti befordringsvägen. Under Konungarne Car XI och XII, var ej ovanligt, at den gamla Adelen förtrycktes, at den merendels uteftängdes ifrån alla vigtigare ämbeten, och hände äfven Friherre Condrad Ribbing,

Ribbing, at han efter 10 års Ausculterande uti Svea Hofrätt, först år 1705, til Assessor därstädes förordnades. Ibland dess öfriga förrättningar må nämnas, at han år 1710 var Ledamot uti den Commission, som under Gr. Gustaf Cronhielms ordförande, skulle underföka *allehanda af Åmbetsmän föröf-ade egennyttigheter, under Konungens frånvaro.* 1711 blef han Lagman i Nerike, samma år, Vice-Landshöfdinge uti Östergöthland, och 1712, med Konungens egen Fullmagt, Lagman i Halland. Regeringen befullmägtigade honom år 1714, at på halft års tid, förestå Landshöfdinge Sysslan uti Nykjöpings Län, och sedermera, Vesterås Höfdingedöme. Då K. Carl XII, år 1718, satte Iustitiæ Staten på annan fot, än den förut varit, blef Baron C. Ribbing transporterad til Lagman i Stockholms Län, samt äfven detta år, til Ordningsman i berörde Län befordrad, med befallning, at tillika förvalta Öfver-Ordningsmans ämbetet; Men som dessa anstalter med Konungens död uphörde; så tilträddes å nyo Hallands Lagsaga i början af år 1719. Vid Riksdagen 1719 då dess Broder Frih. P. Ribing var Landtmarskalk, hade han mycken del uti den nya Regeringsformens utarbetande, och blef s. å. Landshöfdinge öfver Nerike och Vermeland. Under de tjo åren, han detta Län förestod, blefvo desse Provinser, som af kriget otroligt lidit, mycket

uphjelp-

uphielpte; ty han var en både myndig och förståndig Höfdinge, som med kunskap, drift och ospard möda, halp hvar man til rättvisa, och fredade allmogen ifrån alt förtryck.

Riksdagarne bivistade han, under denna sin tjenstetid, och förordnades år 1723 til Ledamot uti den så kallade Placerings-Commission. Igenom de, efter freden til myckenhet hemkomne fångar, hade Sverige flere Officerare, än at Löner och indelningar, kunde åt alla vara tilräckliga; ändamålet med denna Commission var altså, at flytta de hemkomne til de beställningar, som dem rätteligen tilhörde, hvarigenom många, således blefvo i mistning af sine innehafvande löner. Landshöfdingen Ribbing, som aldrig kände anseende til personer, dref saken med alt alfvar; ovänner vunnos härigenom, och han hotades på flere sätt. Uti et hus på lilla Nygatan i Stockholm, där man tog miste om hans boning, inkastades nattetid en sten, med ombundit papper, hvarpå stod skrifvit: *Conrad Ribbing, beställ om dit hus, ty du måste dö, för dina gärningar i placeringen.* — Händelsen skrämde icke Ribbing, som likafullt utförde ärendet och afflöt placeringen, efter billighet och rättvisa.

At allmänheten, med dess upförande var väl tilfrids, synes nogsamt däraf, at Præsidentskapet uti Kongl. Kammar - Collegium, blef

blef honom under famma Riksdag tilbudit; men han ville icke emottaga detta ämbete, utan förklarade fig nögd med Örebro Län. Änteligen blef han år 1729, utan gjord anfökning, af K. Fredric, til Præfident uti Bergs-Collegio utnämd. Detta ämbete förvaltade han, til fin död d. 17 Oct. 1736. Han gifte fig 1721, med Fröken *Ebba Charlotta Douglas*, Landshöfdingen Gr. *Gustaf Douglas* dotter, med Grefvinnan *Beata Marg. Stenbock*, hade med henne Barn, en fon och en dotter; och afled hon, efter 36 års Enkeftånd, år 1772 på Gimmerfta. At han räknades ibland fin tids Lärde, kan däraf dömmas, at han kallades af den i Upfala år 1728 inrättade *Societas Literaria* til *Membrum Honorarium.*

Friherre Conrad Ribbing, vifade i alla fina ämbeten mycken drift och arbetfamhet, med en jämn förefats, at göra rätt åt alla. Underbetjeningen tilhöll han, at fullgöra fina fkyldigheter; men fjelf deciderade han alla förekommande ärender. Såfom förmögen man kunde han lefva af fin inkomft, utan at famla något igenom tjenfter; lika få vida fkild ifrån all corruption, fom ifrån den ärelyftnad, at vid Riksdagarne vilja vara anfedd för Partifan. — Allvarfam uti feder, tarflig inom fit hus, var han tillika en ftor Frihetens förfvarare. Han ägde Konunga-Hufets nåd, utan at vara Favorit, och bru-

 kades

kades vid de vigtigaſte värf under Riksdagarne; ty få kände den tiden Rikets tarfvor ſå väl, ſom B. C. Ribbing. Detta var äfven orſaken, at han updrog och underſtödde många unge välartade Adelsmän, hos hvilka han fann åhåga at lära, och at göra ſig förtjente til Rikets tjenſter; ty han tänkte, at den ej kunde gagna ſit fädernesland, ſom ej kände deſs Lagar och beflitade ſig om de kunſkaper, ſom grundlägga det allmännas förkofran. Så ſträng han var på ſit ämbetsrum; lika ſå artig var han uti umgänge; ordhållen och vänfaſt. Var af en medelmåttig växt, vackert men alfvarſamt utſeende. Ifrån barna åren, genom ammans vårdslöshet, hade han fått fel på fötterna, hvaraf han i all ſin tid haltade. Deſs Egendommar voro Gimmerſta, Håberg, Stäringe och Stenhammar, dem han på alt ſätt förbättrade, ſärdeles Gimmerſta, ſom nu för tiden är et af de anſenligaſte Herreſäten i Södermanland. Han återſkaffade äfven 1729, det för Gimmerſta Gård förlorade Jus Patronatus til Juleta Paſtorat, och år 1733 för Stenhammars gård alternatift Jus, til Mällöſa och Flen. Uti Juleta Kyrka, öfver Rynninge Grafven, hvaruti Conrad Ribbing med ſin Grefvinna hvilar, är öfver honom et vackert Epitaphium af ſten upſatt.

Uti *Acta Literaria för år 1741*, läſes *Vita Conradi Ribbing.*

Där

Där målas dess Caractere, med dessa sköna drag. —

"Animus in eo semper æqvalis, semper fa-"stigio suo major, non elatus fortuna, non in-"vidus et turbulentus, non alienae injuriae cu-"pidus, nec tamen patiens suae. In vita et "factis ejus vera pietas, sancta in Principem fi-"des, et perpetuus ad pertinaciam usque amor "Patriae elucebat. Quam constantis eum puta-"mus ingenii fuisse, qui re nulla, non gratia, "odio, minis, periculis, adduci unquam potuit, "ut blandiorem se et remissiorem, quam justitiae "vigor et officii ratio postularet, in Reipublicae "administratione gereret. Puras ab improbis "quaestibus et subtili praeda manus in magistra-"tibus sibi creditis conservavit. Liberalis erat, "atque ad benefaciendum facilis; neque enim len-"ta beneficia, negantis vultu, dabat, sed alienis "necessitatibus et inopi verecundiae occurrebat ip-"se, sine memoria, sine jactatione collati benefi-"cii. Non anxie ad molles seculi leges compositi "gestus: Nullus morum fucus, sed nativa sim-"plicitas et aemula antiquitatis. Quis ejus in "spernendis voluptatibus et deliciis, in vitanda "luxuria atque inani pompa, continentiam satis "laudaverit? —.

Von Dalin har förevigat både Conr. Ribbings och sit eget minne, uti den förträffeliga *Grafskrift* han öfver honom skref, (den första hvarigenom Dalins stora Skaldegåfvor blefvo kunnige) innehållande *Målning af en*

 drlig

ärlig Svensk — Denna Grafskrift är både särskildt tryckt i Stockh. 1736, och finnes äfven i *1 Delen af v. Dalins* Witterhets arbeten. Några Stropher häraf: —

Et ädelt sinne ler åt lyckan;
Ty dygden är sin egen lön
Och i sig sjelf så täck och skön
At intet prål kan henne smycka:
När hon går up i ärans Stol,
Med dubbel heder hon der sitter;
Ty hon tar glansen från alt glitter
Och visar, at hon sjelf är Sol.

Du lyckans barn, om du har vunnit
Med nedrig själ den höga lott,
At kunna göra ondt och godt:
Om du med list til äran hunnit
Så vet at all din härlighet
Har samma vördnad i mitt sinne,
Som då, när du i mannaminne
Dit stoft och mörka stånd begret.

Men har du klifvit til din heder
Med hög förtjenst, med frägd och vett,
Med svårhet, dygd och ädel svett,
Så lägg man fritt i jorden neder,
Hvar stund du vill, din glans och makt:
Jag vördar dig i matke-gruset
Så mycket som i Konungs-Huset,
I valmar som i Purpur-prakt.

En

En drans eld jag ser dig hysa,
Stor sak om jag ej lågan ser:
Du lefver mörk: Hvad är det mer,
När du förtjenar präktigt lysa?
Den glansen blir ej snart förtärd:
Han visar, at det ej är mera,
Med välde Land och Folk regera,
Än vara allas hjertan värd.

Kom hit, jag har til prof upletat
En Man, som dygde-verlden känt:
Om han ej varit Praesident,
Om han ej hade Ribbing hetat,
Så had' han varit lika god:
Sit värde i sig sjelf han hyste,
Personen mer än lyckan lyste,
Och dygden mer än ädel blod.

Kom Vandringsman vi vilja —

Men vi måste afbryta — och sluta denna Artikel.

(Utdragit af Frih. Con. Ribbings Lefv. Beskrifning, upsatt af Herr Lennart Bonde til Säckestad, och förvarad på Gimmersta Gård hos Sonen Högv. Frih. Lennart Ribbing, R. af K. Vasa Orden m. m. — Act. Lit. Svec. Vol. IV. p. 410. —)

RIDDERSTIERNA, JOHAN, *Adjutant* af Kongl. Lif-Gardet. Var född Borgare Son i Stockholm 166 . . . och kallade sig *Heisig*. I unga åren studerade han grundeligen,

gen, och gjorde ſig känd ibland Profesſorerne i Upſala, för ſina vackra inſigter uti Eloquencen, Juridiquen och Hiſtorien. Hans Lärdoms ryckte ſträckte ſig äfven utrikes, och underhölts genom Brefväxling med flere berömlige och vittre utlänningar. År 1680, blef han Cancelliſt uti Drottning Ulricæ Eleonoræ Cancellie, och ſamma år Actuarius hos Riks-Drotſen Gr. M. G. De La Gardie. När Drottning Ulrica Eleonora, på ſin omkoſtnad, år 1681, lät en ung Baron Eric Axelsſ. Sparre, (Sedermera Grefve, Riks-Råd och Feltmarſkalk) reſa utrikes, förordnades Heiſig af Drottningen ſjelf, til Gouverneur för den unge reſande. Under ſit viſtande i England, hade Heiſig den äran at offenteligen haranguera i det namnkunniga gillet, eller ſå kallade *Royal Society* i London, och det med den lärdom och vältalighet, at han til Ledamot här vardt kallad, ehuru han icke ville emottaga denna heder. När han tog afſked ifrån Oxford, lät Academiens vice-Canceller, i Academiens namn tilbjuda honom Doctors Titul, för hvilken han likaledes gjorde ſin urſägt. År 1683, återkom han til Sverige, då han året efter, emot allas förmodan, blef Volontaire vid Gardet. 1685 vardt han Sergeant och 1687 Adjutant vid ſamma Regemente. I denna beſtällning adlades han 1689. Sedermera, eller år 1693 reſte han åter utrikes, ſedan han

han nyſs förut til Konung Carl XI ſkänkt det igenom hans omſorg til rätta komne Originalet, ſå väl af *Upſala mötes beſlut år 1593* på Pergament, ſom då varande *Præſidis Nicalai Bothnienſis egenhändiga berättelſe om bemälte möte.* Denna gåfva emottog Konungen med det nådiga välbehag, at han för berörde Originaler lät förfärdiga et ſtort fyrkantigt Silfverſkrin, med befallning at de däruti beſtändigt ſkola förvaras i Riks-Archivo. Ridderſtierna dog ogift i Hamburg 1695.

Uti Kongl. Bibliotheket i Stockholm förvaras en deſs Handſkrift, i folio, ſom har til Titul: *I Renæi Atlantici underdånigt och oförgripeligit project på Texterne ſom kunna förklaras uti Feſto Jubilæo Carolino anno 1693, ſom med någon extra-ordinaire ſolennitet bör celebreras uti Stockholm, m. m.* —

(Se von Stiernmans Matr. p. 851. — Ejusd. Decas prima Pſevdonymorum ex Scriptoribus Sviogoth. p. 76. —)

RUDBERUS, JOHAN, *Proſt* och *Kyrkoherde* i Lidkjöping. Född i Veſtergöthland 1631, och Kyrkoherde ſon ifrån Lyreſtad, blet Magiſter i Upſala, Paſtor i Lyreſtad, och ſiſt Kyrkoherde i Lidkiöping, där han dog 1697. Lyreſtads Kyrka, lät han med egen koſtnad näſtan helt och hållit upbygga, ſkänkte all Kyrkoſkrud därtil, ſamt en Klåcka om ſju Skeppunds vigt. Äfven förärade

 han

han til Lidkiöpings Kyrka et kosteligit Orgelverk. Om alt detta å ena sidan bevisar at Rudberus var en rik Präst, så vittnar ock hans frikostighet på andra sidan, at han icke af karghet gömde sin förmögenhet. Han var gift m. *Maria Carlberg* Bergmästare dotter ifrån Carlstad. Sonen *Johan Rudberus*, född i Lidkiöping 1677, gjorde en lysande lycka, uti den Juridiska vägen. Såsom Lagman vardt han 1718 adlad, med namnet *Cederbielke;* såsom Justitiæ Canceller, uphögdes han 1731 uti Friherreständ, och vardt sist Landshöfdinge öfver Westmanland 1736, ifrån hvilket ämbete han 1747 tog afsked, och dog 1752. Ehuru tvenne gånger gift, lemnade han inga manliga arfvingar efter sig. Men så länge äran är til, nämnes hans namn med aktning af dygdens och ovåldughetens vänner.

(von Stiernmans Bibl. Sv. Gothica T. III. Mspt. — Ejusd. Geneal. Matr. p. 1171 — Diss. de Lidekopia Westrogothiæ Urbe, Auct. Joh. Gillberg. —)

RUDENSKJÖLD, BENGT, *Stats-Commissarius*, och Riddare af K. N. O. Föddes i Åbo Stad 1702. af då varande Professoren därstädes, sedermera Biskoppen *Dr. T. Rudén*, med Fru *Magdalena Wallvik.* Med et lyckligt snille, gjorde han snabba steg på Lärdoms vägen, blef 1720 Cancellist, 1727 Notarius, 1735 Secreterare, och 1743 Commissa-

missarius uti Kongl. Stats-Contoiret. Vid Konung Adolph Fr. Kröning Riddare, och dog 1760.

Denne prislige Mannens caractere, äfven så sanningsfull som hedrande, är teknad för en efterverld uti följande minnesrunor.

Qui. Vixit. Mortuus.
Dolendum.
Qui. Mortuus. Vivit.
Gaudendum.
Vixit. In. Terris. Mortuus. Domino. Vivit.
Æternum.
Vir. Vere. Vir.
Genere. Generosissimus.
Genio. Nobilissimus.
Munere. Amplissimus.
Vita. Integerrimus.
Commissarius. Status.
Eques. De. Stella. Polari.
Benedictus. Rudenschöld.
Vere. Benedictus. Æternum. Benedictus.

Hospes. Viator.
Vides. Tumulum. Non. Tumulatum.
Ne. Quaeras. In. Tumulo. Quem. Invenies. In.
Coelo.
Tumulo. Enim. Conditur.
Non. Homo. Sed. Hominis. Umbra.
Cujus. Quantitas. Nulla.

Tantum. Abest. Ut. Rudenschöld. Heic. Condi. Queat.
Aminam. h. e. Se. Totum. Coelis. Dedit.
Terra. Nil. Præter. Exuvias.
Quæ. Quidem. Hujus. Non. Illius.
Habeat. Ergo. Sibi. Quod. Suum.
Habeat. Quamdiu. Possit.
Tandum. Reddet.
Auro. Similem. Dixeris.
Quod. Ne. Igne. Quidem. Aliquam. Sui. Partem.
Linquit.

Pars. Fuit.
Patriae. Magna. Reipublicae. Fida.
Ecclesiae. Decora. Familiae. Optima.
Pars. Non. Fuit.
Nunquam. Partitus.
Semper. Totus. Semper. Unus. Semper. Idem.
Nunquam. In. Partes.
Semper. Verus. Semper. Iustus. Semper. Firmus.
Nunquam A. Partibus.
Semper. Pius. Semper. Prudens. Semper. Candidus.
Speculo. Similem. Dixeris.
Quod. Quaqua. Vorsum. Faciem. Repraesentat.
Eandem.

Fuit. Non. Fuit.
Absuit. Malis. Adfuit. Bonis.
Obfuit. Vitio. Interfuit. Virtuti.
Defuit. Sibi. Profuit. Aliis.

Infuit

Infuit. Muneri. Praefuit. Familiae.
Superfuit. Labori.
Lucernae. Similem. Dixeris.
Quæ. Aliis. Lucendo. Confumitur. Ipfa.

Ambulavit.
Pro. More. Suo. Pro. Symbolo. Suo.
Tramite. Recto.
Symbolo. Etiam. Patris.
Vixit.
Familiæ. Parum. Naturæ. Modicum. Sibi. Satis.
Vixit.
Patriæ. Multum. Gloriæ. Abunde. Deo. Totum.

Patria. Amifit. Filium. Quem. Patribus. Annumerare. Voluit.
Patria. Amifit.
Non. Unum. Sed. Multos. In. Uno.
Vel. Unum. Multis. Parem.

Omnibus. Ereptus.
Nemini. Mortuus.

Ockfå har den välkände Latinfke Skalden, Amiralitets Kamm. Rådet. *H. A. Löfvenfkjöld*, ftrött *Lacrimas et Flores, in Tumulum generofi et nobilisfimi Dom. B. Rudenfchöld.* Minnes-fkriften är vacker, lärd, och fanning-tolkande. Man läfer äfven en ftädad och

och med flere fköna tankar utmärkt, *Svensk Grafskrift* öfver denne mannen, uti *Sv. Mercurius för år 1760, Jul. M. p.* 7. Stats-Commiffarien Rudenfkjöld var gift m. *Brita Kolthoff.*

(Stiernmans Geneal. Matr. — p. 1192. — Sv. Mercurius för år 1760. Sept. M. —)

RUHL, JOHAN FREDRIC, *Öfverste-Lieutenant* vid Adelsfanan. I Pernau var han född, 1675, där Fadren var Stads-Secreterare. Förft var han Cornet vid Dr. Ulr. Eleon. Lif-Regemente, blef få Lif-Drabant, och 1707, Corporal af Drabanterne. Defcenten på Seland, med flere påföljande Actioner biviftade han, ända til flaget vid Pultava. Här förfvarade han med 50 man, betäckningen emot et Ryfkt anfall af 600 man, intil defs han icke hade mera än elfva man öfrige, då äntteligen i fältvakten och piqueten kommo honom til hjelp. I famma belägring upkaftade han vid ljufa middagstiden på en flät äng et epaulement, vid pafs 100 fteg ifrån Rysfarnes retranchement af 8000 man, då han ock fick et fvårt fkott igenom hufvudet. Sedermera vardt han här fången, fördes til en liten Stad Sveafki, 20 Ryfka verft belägen ifrån Cafan, där han led mycket ondt. Rysfarne hade om honom fattat den mifstankan, at han intalat de fångna Tyfka Dragone-Regementen, fom voro i Cafan

ſan och däromkring förlagde och på arbete commenderade, at tillika med ſig, gå bort utur fångenſkapen, til Konung Carl i Turkiet. Han blef på denna grund ſmidd i järn, och kaſtades uti et vederſtyggeligit fängelſe, ſom varade hela 9 åren. Knapt unnades honom här vatten och bröd. Sällan fick han någon annan mat. Under denna ſin jämmerfulla belägenhet, yppades för honom tillfälle, at få ſläcka ſit upretade ſinnes harm emot vice Gouverneuren, den han ſpottade mitt i anſigtet. —

Gravisſima ſemper eſt hominis probi iracundia —
Et offenſo eſt in vindicando voluptas —

Lyckligtvis blef dock hans belägenhet hårigenom icke värre, ehuru detta var et högſt äfventyrligt ſteg. Änteligen återvant han ſin frihet, och hugnades vid återkomſten til Sverige, år 1722, både med Adelſkap och Öfverſte-Lieutenants Titul. Sluteligen fick han Öfverſte Lieut. indelning vid Svenſka Adelsfanan. I Finland ändades hans mödoſamma lefnad 1740. Såſom ogift, var han på en gång, den förſte och den ſiſte af ſin ätt.

(Geneal. Matr. p. 1417. —)

RÅLAMB, ANDERS CLASSON, *Friherre*, *Capitaine* af Lifgardet, och Riddare af K. Sv. Orden. Son af R. R. *Clas Rålamb* och deſs tredje Fru *Eliſabeth Gyllenſtierna*,

na, och föddes 1678. Han hade fått en literat upfostran, men valde dock Militairen och tjente sig up til Capitaine vid Kongl. Lifgardet, bivistade slaget vid Pultava, och undkom lyckeligen til Turkiet, men blef i Benderska Calabaliken fången och af Hollstenske Ministern Fabrice utlöst. Ifrån Turkiet gick han hem 1713 utan afsked, och satte sig på sin egendom Björkvik i Östra Ryds Socken i Östergöthland, där han tilbragte sin mästa tid med hushållning och Lecture, i synnerhet med Historien och Bibelöfversättning. Han ägde et vackert Bibliothek, som efter hans död 1762, tilföll hans Brors Barn. I de lärda språken hade han mycken insigt, til och med uti Rabbinskan, som han under sin varelse i Turkiet, af Lärde Rabbiner inhämtat. Vetterligen är ingen ting af honom i tryck utgifvit; men förmodeligen har han efter sig lemnat flere Manuscripter. År 1730 gifte han sig med Grefvinnan *Ingeborg Sperling*. Ägtenskapet var utan lifsfrukt.

(Meddeladt af Herr Lagmannen J. Apelblad.)

RÖNBECK, JÖNS, *Prost och Kyrkoherde* i Malmö. Föddes 1685 i Jemsiö Socken och Blekinge Län, af hederlige Bonde föräldrar. Student blef han i Lund 1704, och efter en därstädes utgifven Disputation: *De propagatione animæ humanæ*, *I. P.* vardt han 1709 prästvigd, på Biskopen Maths Steuchs kallelse.

kallelſe. År 1711, blef han Kyrkoherde i Skanör och Falſterbo. 1719 d. 18 Jan. blef han i Skanör om natten på ſin ſäng tagen och bortförd af Danſke Schoutbynachten Tordenſkiöld til Köpenhamn, under en ganſka hård medfart. Med mycket förſtånd och förſigtighet vid de anſtälde förhören, ſå väl hos de Danſke Herrarne, ſom hos Konungen ſjelf, beſvarade han fiendens frågor, och vardt efter några dagars förlopp, på hans Danſke Majeſtäts befallning och Drottningens interceſſion, återförd til Skåne. Om hela denna händelſen, har Kyrkoh. Rönbeck ſjelf upſatt *en omſtåndelig Berättelſe*, hvilken finnes tryckt uti *Nya Sv. Bibliotheket, förſta Bandets andra Del, Stycket VII, p. 30* — Förhöret inför Danſke Konungen, beſkrifver han ſjelf ſåledes: "*Jag fick af Tordenſchöld befallning, at "infinna mig på Slottsplatſen, för at ſe när Ko- "nungen ſpiſade, om Hans Majeſtät ville tala "med mig. — De Konglige kommo för poſtens "expedierande ſkull ej förr än kl. 4 e. m. in i "matſalen. Sedan de ſatt ſig til bords, gingo "åtſkillige af Cavaliererne och betjeningen ut — "Mig befalte Tordenſchöld uttryckeligen, at blif- "va ſtåndandes, tils efter ſlutad måltid. Efter "en liten ſtund begynte Konungen kaſta ögonen "på mig, ſom ſtod gent emot honom, men täm- "meligen långt ifrån: och när han fått veta, "at jag var den öfverbragte Svenſke Präſten, "och därföre gifvit befallning, at jag ſkulle gå*

"bättre

"båttre fram; började han göra mig frågor, i
"förstone om min egen person och tilstånd. —
"Efter hand blefvo andra frågor, och slute-
"ligen dessa. — 1. Om ingen vore, som tala-
"de til Hertigens af Holsten fördel? Sv. Jag
"hade ingen ting hört därom. — 2. Hvilken vo-
"re närmast til Succesſionen af Riket, Hennes
"Kongl. Majeſtät Drottningen, eller Hertigen
"af Holsten? Sv. Det vore för högt för mig
"at säga, som icke viste hvad tilförene kunde va-
"ra beslutit och föraffkedadt mellan våre Högst-
"sal. Konungar och Ständerna på Riksdagarna.
"3. Om intet Testamente vore gjordt af Högst-
"sal. Hans Kongl. Majestät? Sv. Jntet som jag
"hört omtalas. 4. För hvem vi bedja i allmän-
"na Kyrkobönerna, på Predikstolarne? Sv. för
"vår älskel. Drottning Ulrica Eleonora, och
"Hennes Högtälskelige Gemål Arf-Prinsen af
"Hessen, och hela det Kongl. Huset. 5. Om
"intet nämdes specifice om Hertigen af Holsten?
"Sv. Ej vidare, än som han kan begripas under
"det Kongl. Huset. 6. Om sorgen ibland under-
"såtarena är mycket stor öfver deras Konungs
"död? Sv. Det torde Hans Kongl. Majestät
"sjelf kunna tänka, at hvar redelig och förstån-
"dig undersåte, ej annat kan än taga sig et så
"bedröfveligit fall högeligen til sinnes, hälst som
"Högstsal. Konungen varit en så dråpelig och stor
"Hjelte. 7. J har rätt, at han varit en stor
"Hjelte, men J hafven ju i hans tid haft idel
"Krig och besvärligheter: nu åter kunnen J hop-
"pas,

"pas, at snarare få frid? Sv. Det hoppet lin-"drar väl til en del den sorgen, som eljest vore o-"drägelig; dock vet jag ej annat, än at både "krig och frid, står icke blott uti Konungars, "utan förnämligast uti Guds hand. 8. Hvilken-"dera undersåtarne väl skulle hälst önska til re-"geringen? Sv. Det vill ej anstå mig at dömma "om andras hjertan, då jag ej kunde se så djupt. "9. J vet åtminstone hvad Ert hjerta är? Säg "oss dock det. Sv. Gud gifve och stadfäste öf-"ver oss den Öfverheten, som näst Guds ära, "en önskelig frid och välstånd ibland undersåtarne "hälst söka och befordra ville! — — Sedan ste-"go de up ifrån bordet, och jag gick ut. —

Efter en lycklig återkomst til Skåne, utgaf Kyrkoh. Rönbeck en *senare del* af sin Disputation, och promoverades i Lund til Phil. Magister, 1719. Året efter, erhölt han flyttning til S. Petri Kloster-Församling i Ystad. Genom sina upbyggeliga gåfvor, flit i ämbetet och angenäma umgänges-sätt, vant han den kärlek, at han år 1725 kallades såsom Kyrkoherde och Prost til Helsingborgs Stad. År 1727 præsiderade han vid prästmötet i Lund, 1730 var han ibland de kallade til Amiral: Superintendentien i Carlscrona; 1730 valdes han til Riksdagsman, predikade under sit vistande i Stockholm, flere resor på Kongl. Hofvet, gjorde äfven profpredikan uti St. Catharinæ Församling, och fick vid Kyrkoherde valet de flästa rösterna. Andra gången

vald til Riksdagsman, undanbad han sig denna förrättning. 1738 blef han Kyrkoherde i Malmö, och Häradsprost öfver Oxie Härad. Vid Biskops ledigheten i Lund hade han många röster. Affomnade i Aug. 1740. Han var, som redan är sagt, utrustad med förträffeliga ämbets gåfvor; sparde sig aldrig, men arbetade snarare öfver förmågan; mycket vänlig och behagelig; ärlig, vänfast och färdig at tjena alla, som honom tillitade. Med et ord fullkomligen berättigad til detta loford: *Han lefde mera androm, än sig sielfvom.*

Gift f. g. 1711, m. *Johanna Maria Möllenstedt.* a. g. 1732. m. Fru *Christina Cath. Ehrman*, Enka efter Rådmannen i Helsingborg, *Sim. Meisner.* Båda hans ägtenskap voro ofruktsamma.

Ifrån hans hand, äro följande predikningar: *Likpr. öfver Prost. i Hvellinge Pet. Hedengrahn, Text. Ps. 116. 7.—9. tr. 1727. Likpr. öfver Regina Brunner, Text. Hög. V. I. 4. — 1728 — Bönedags pr. 1731. Text. Col. 3. 14, 15. in 8:o — Likpredikan öfver Handelsm. Sim. Meisner; Text. Math. 13. 45, 46, tr. 1731. — Likpr. öfver Rådmannen Luc. Lohman, Text. Ps. 7. 11. tr. 1731. — Likpr. öfver Ryttm. J. C. Höpken, Text. Joh. 11. 25. tr. 1736. —*

(Likpred. m. Personalier, af Er. Benzelius Fil. tr. 1740. — Nya Sv. Bibl. loc. cit. — Dr. Strickers Hom. Bibl. p. 121. —)

S,

S.

SCHEDER, ANDERS, *Befallningsman* öfver Stockholms Slott och Stad. Föddes i Östergöthland och Skeda Socken, år 1608. Fadren *Sven Andersson* var K. Carl IX:es Befallningsman uti Östergöthland, gift med *Anna Håkansdotter.* År 1626 sändes han til Upsala, och reste därifrån 1630 åt Nederländerne, där han vid de förnämste Universiteter med flit lade sig på *Studia Eloquentiæ et Juris.* Uti Gröningen godkändes han, at antaga graden så väl *in Jure* som *Philosophia.* Ifrån Nederland tog han vägen åt Tyskland, för at skaffa sig en gagnande kännedom om detta Landets styrelse, lagar, hushållning och sedvänjor. Under hemresan 1634, i sällskap med några andre Svenskar, hade han det missöde at råka uti sjö-nöd. Skeppet hvarpå han var, drefs af en grufvelig storm under Skåne på Sandhammars grund, där det kullkastades. En del af folket räddade sig uti Skepps Jullen; men de andre blefvo sittande på vraket, under förhoppning af hjelp. Ibland desse senare var Scheder. Och som stormen mer och mer växte, så at omöjeligit var, at få någon undsättning, så måste han med de öfrige olycklige hela dagen blifva sittande på vraket, under en den bedröfveligaste syn, huru 25 personer quinnor och barn, föllo döde af vraket ned i sjön.

 Sche-

Scheder tog då sit beslut, at genom simmande söka rädda sit lif. Han lade af kläderna och bant allena sin skjorta om lifvet och gaf sig uti de brusande böljorna. Stormen kastade honom til all lycka åt landet, då han fick röna en Skånsk Bondes förställda miskundsamhet, i det han räckte ut åt honom et yxeskaft, hvarmed han drog honom til lands. At Bondens miskundsamhet var förställd och grundad mera på egennytta än mänsklighet, kan däraf dömmas, at Bonden straxt afdrog honom linnet, och lät honom med litet lif ligga blott och bar. När vår olycklige kom sig litet före, kröp han til en fiskare-koja, där han fant mera barmhertighet hos en usel Fiskare, som upvärmde honom vid en brasa och gaf honom af sina söndriga valmarspaltar, at skyla sig med. Blottstäld på alt, hade han nu ingen annan utväg, än at söka til inbyggarena där på Landet, om hjelp, ibland hvilka Prästerne, underlättade hans trångmål så mycket rundeligare och villigare, som de af hans mogna tal fingo full öfvertygelse därom, at han var en man af stånd och värde. Af det han hunnit sämla köpte han sig kläder i Skåne, och reste så in til Sverige, för at besöka sine anförvanter. Sedan reste han 1635 up til Stockholm, och ärböd åt Regeringen sin underdåniga tjenst. Straxt känd på en fördelaktig sida, försändes han af Regeringen uti en angelägen förrättning til Holland, och då han efter

efter 4 månaders förlopp ifrån denna beſkickning lyckligen återkom, vardt honom tils vidare updragit, at förrätta Capitaines ſyſlan hos Stadſens loflige Borgerſkap. År 1640 förordnades han at vara Befallningsman öfver Stockholms Slott, Stad och Malmar, hvilket ämbete, jämte Stads-Capitaines-tjenſten, han til ſin död föreſtod på et ſätt, ſom gjorde honom berättigad til ſin Öfverhets ſynnerliga nåd, ſine Förmäns ynneſt, och Allmänhetens högaktning. Konung Carl Guſtaf betygade ſin ſaknad af denne mannen, uti de nådigaſte ordalag, då man underrättade Konungen om hans dödsfall. Hans mogna kunſkaper, hans kärnfulla redelighet, hans afpasſade drift och verkſamhet vid alla förrättningar, gåfvo honom et anſeende och et rykte, ſom altid blifver en tilhörighet åt förtjenſten. I den utſtåndne ſjönöden bräcktes hans hälſa, och med en mera ſvag än ſtark kropp, hade han hunnit til en ålder af 50 år, när han i början af år 1659, i Stockholm afled, och vardt uti S. Jacobi Kyrka d. 17 Jul. ſ. å. med Lik-Sermon begrafven.

Gift m. *Magdalena Haraldsdotter*, hvars Fader *Doctor Harald* var Konung Guſtaf Adolphs Lif-Medicus, och tillika Stads Medicus i Stockholm.

(Se Perſonalierne efter Likpredikan hållen af Magn. Pontino, tr. i Stockholm 1659, in 4:o —.)

SCHULTÉN, CARL. *Theologiae Professor* i Lund. Föddes i Veſtmanland, år 1677, af Fadren *Samuel Schultén*, Paſtor i Svedvid, och *N. Schultin.* På 15 året kom han til Upſala, och fäſtade i ſynnerhet ſin flit på Orientaliſka Språken, under den lärde Profesſor Palmroths handledning. Men den unge Schultén, ville ännu gå längre på detta Lärdomsfält. — Han gjorde bekantſkap med en gründlärd Jude, ſom vid denna tiden viſtades i Upſala. Det var *Rabbi Moſes de Cracovia*, ſom ſedan antog Chriſtna läran och kallade ſig *Johannes Kemper.* Hos denne läſte han natt och dag, Rabbinernes ſkrifter; framgaf ſina ſpecimina, det förra *in Orientalibus*, det ſenare *in Philoſophia*, och fick Magiſterkranſen. Antagen til handledare för en ung Friherre Hoghuſen, upfylte han med högſta flit ſina ſkyldigheter. Känd för ſin Lärdom kallades han ifrån Upſala, at bliſva Log. et Methaph. Profesſor vid Academien i Pernau, hvarpå Kongl. fullmagt år 1707 utföll. Sedermera vardt han Hiſt. Profesſor, och hölt här vid Academien, på Hebreiſka en Oration, öſver Ryſſarnes nederlag i Curland. När Rysſarne 1709 föllo in i Liſland, reſte han öſver til Åbo, och därifrån til Stockholm. Peſten härjade då i Stockholm, hvarföre han förfogade ſig til Södermanland, och uppehölt ſig med huſtru och barn, uti en By nära Strengnäs, hela 5 åren, under mycken

mycken känning af trångmål. — Ifrån detta hemvist, flyttade han til Roslagen, och vidare til Upland, där han lät öfvertala sig, af commenderande Generalen Frih. Thure Bielke, at under varande oroliga tid, taga emot befälet öfver en Rote Bönder, hvilka hollo sig färdige, at om sa påträngdes gå emot den hotande fienden. Omkring denna tiden timade en olyckshändelse, som på hans sinne gjorde et djupt intryck: han reste på släda och öfver isen, med sin svärfader, hvilken äfven hade måst flykta ifrån Lifland. På sjön körde de ned, och Svärfadren, som ej med den hastighet kunde kasta sig utur slädan som mågen, hvilken åkte på baken, blef borta. Änteligen fick Schulténs lycka, en blidare utsigt. År 1715 utnämdes han til Eloquentiæ, och året efter, til L. L. O. O. Professor vid Academien i Lund. Nu kom han således på sit rätta ställe, och hade äfven den nåden at K. Carl XII i egen Person var närvarande, då han med vanlig högtidelighet och nu åter med en Hebreisk Oration, emottog sin nya Profession. En tid bortåt, nödsakades han med hustru och många barn, bo på Landet, ehuru han hade sin syssla vid Academien. Trängslen i Staden under Konungens och dess förnämste Officerares vistande därstädes, var härtil orsaken. Likväl försummade han icke sina pligter, såsom Lärare. År 1718 flyttades han til en Theol. Profession vid samma Lärosäte, den han tilträdde med en vacker

 Ora-

Oration, *de Bellis Domini.* — Han dog år 1730, af blodſpottning. Var 2 g. gift: f. g. m. *Sophia Loen*, a. g. m. *Sara Liljegranat*, Enka efter Prof. *Bonde Humerus.*

Denne Lärde mannen, utgaf af trycket flere *Diſputationer* och *Commentarier in Orientalibus*, ſom finnas upräknade uti *v. Döbelns Hiſt. Acad. Lund.* Sonen, Carl Schultén, ſom vardt Borgmäſtare i Chriſtianſtad, och hugnades med Com. Råds namn och värdighet, är ockſå känd för ſtora inſigter uti Orientaliſka ſpråken. —

(Se v. Döbeln Hiſt. Ac. Lund. — Diſs. de fatis Lit. Hebr. Auct. Er. Hydrén, Upſ. 1755. —)

SEGERSKIÖLD, OLOF, *General-Major*, född år 1660, i Nerike och Gellerſta Socken. Fadren var Ruſthållare och Smed. Sonen kallade ſig *Boman*, efter ſtället *Boengen*, där han var född. 1680 blef han Ryttare vid Lifregementet, och 1695 Drabant. Under en anſtäld ſkärmütſel vid Kongsör 1696, vardt han af Prinſen utaf Baden oförvarandes igenomſtucken, uti K. Carl XI:tes närvaro. 1705 blef han Corporal af Drabanterne, och var med uti K. Carl XII:tes lilla ſvite, när Konungen år 1706 gjorde ſit korta beſök hos Konung Auguſt i Dresden. Under Actionen vid Pultava 1709, gjorde Boman Gen. Adjutants tjenſt, hos Kongl. Rådet och Fältmarſkalken Gr. Rehnſköld. 1711 blef han

han Quartermäſtare af Drabanterne, och ſ. å. adlad, med namnet *Segerſkiöld*. 1717, Öfverſte för Uplands fem-och tremännings Regemente til häſt, och ärhölt ſedermera 1721, General-Majors caractere. Under hela Krigstiden ifrån år 1700, var han jämt med, ſå väl i de ſtörre ſom mindre träffningar, vid Narva, Düna, Clisſou, Holofzin, Pultava, Calabaliquen i Bender, och Action på Landt-Rügen, viſandes vid alla tillfällen, et oförſkräckt mod. År 1707, d. 14 Sept. frälſte han K. Carl XII:tes lif. Konungen var då vid Staden Pisdri i Polen. Utan för Staden löper ſtrömmen Warta, och ändalångs med ſtrömmen var en ſmal gångväg, ſom hade en brant ſandbacke på vänſtra handen. Här föll det Konungen in, at förſöka, om han icke ſkulle kunna rida backen upföre. — På högden ſtegrade ſig häſten, och kaſtade Konungen baklänges i vattnet. Til all lycka, hölt vakten nedanföre, och Corporal Boman var driſtig nog at ſpringa i vattnet, några ſteg frammanföre där Konungen kom flytandes med den ſtrida ſtrömmen, ſå at han fick Konungen i Råckſkörtet, och drog honom til lands. General-Major Segerſkiöld tilbragte ſina ſiſta år i ſtillhet, mäſt på Landet, roade ſig med finare ſmeds arbete, ſom han i yngre åren af Fadren lärt; och i Örebro Stad finnes ännu et konſtigt gammaldags ſkåp, hvartil han med egen hand, på ſin ålderdom för-

färdigat lås, nycklar, skrufvar och gångjärn. Han var ärlig och vämenande i hjertegrunden, men för öfrigt uti sit tal och väsende, ingen ting mindre än Hofman. — Dog år 1738, utan barn, Gift med *Helena Brita Westerskiöld.*

(Von Stiernmans Geneal. Matr. p. 1201 — Dr. Norbergs', K. Carl XII:tes Historia., I. D. p. 825 — Meddelade efterrättelser. —)

SILFVERSTIERNA, JOHAN MÅNSSON, *Hof-Råd.* Von Stiernman säger uti sin *Geneal. Matr.* at han var Son af Under-Lagmannen i Södermanland *Måns Månsson* — men genom säkra efterrättelser vet man, at denne *Johan Månsson*, var född 1604 Torpare Son under Stjernholms Säteri i Södermanland, hvartil han sedan blef ägare. Han gick och tiggde i Nykiöping, då en Guldsmed därstädes tog honom up; och som gossen visade en särdeles naturlig quickhet, så hölt denne mannen honom i Nykiöpings Trivial-Schola. Hans flit och lyckliga natursgåfvor, förvärfvade honom en otrolig kunskap i bokvett. Han var Rector vid ofvannämde Schola, när Drottning Christina af et tilfälle kom til Nykiöping, och fick höra honom Parentera på Latinsk vers. Drottningen nämde honom då til Lector, i Strengnäs, men kallade Johan Månsson straxt därpå til Stockholm, at gå in uti stora Canceliet.

liet. Snart vardt han Kongl. Secreterare, adlades 1638 med namnet *Silfverstierna*, och nämdes sedermera til Hof-Råd, Secreterare af Staten, och til Legat vid Muscovitiska Tractaten. — Det är utom alt tvifvelsmål at han genom sin skicklighet och sit snille förtjente at göra en lysande lycka; men också flöfade lyckan på honom sit goda. — Drottning Christina skänkte Silfverstierna många gods och gårdar, och genom köp med Kronan, blef han ägare af ännu flere. Han skref sig *Herre til Ludgonås, Stjernrup, Nygård,* m. m. Han lemnade otrolig rikekom efter sig, uti reda penningar, men ännu mera uti fastigheter. Utom contanter och de nämde Säterier, fingo hans efterlefvande trenne döttrar, öfver 300 Frälsehemman i arf, dem de intil Konung Carl XI:tes regering innehade. Vid Reduction måste de återlemna, med många års räntor, til Kronan, alla de gods som Drottning Christina til fadren bortskänkt. Han dog år 1660, på sit gods Stiernrup i Halland. Man kan sluta til den nåd och det anseende han i lifstiden ägde hos sin Öfverhet, af det som hände efter dess död. — Följande Konunga-Bref til Amiralitets Colleg. må här anföras:

"*Carl med Guds nåde m. m.*

"*Vår synnerliga ynnest och nådiga bendgenhet* "*med Gud Alsmägtig. Efter som Tromän, Herr* "*Amiral, Amiraler och samtelige Amiralitets-* "*Råd,*

"*Råd, vi nådigt hafve resolverat at låta hämta "från Halland hit til Stockholm fordom Hof-"Rådet, salig Johan Sölfverstiernas Lik; altså "är vår nådige vilje och befallning, at J låten "en tjenlig Farkost gå dit til at taga bemälte Lik "in och hit öfverföra; härmed fullgjörs Vår nå-"dige vilje, och befalle Eder Gud Alsmägtig "synnerligen nådeligen. Datum Stockholm den 5 "Oct. 1660.*

Uppå Högstbemälte Hans Kongl. Majestäts Respective Vår älskelige käre Herr Sons, så ock allernådigste Konungs och Herres vägnar.

HEDVIG ELEONORA.

Pehr Brahe. Mag. Gabr. De La Gardie. L. Kagg. Seved Båth. Axel Lillje. Gustaf Bjelke. Gustaf Bauer. Gustaf Bonde. Gabr. Oxenstierna. Eric Sparre. Gabr:son.

Liket fördes sedan til Ludgo Kyrka i Södermanland. Ätten utgick med honom sjelf på mans-sidan. Silfverstierna var gift m. *Catharina Ericsdotter.* — Hans bild är stucken i koppar af *Falck*, uti stor *fol.*

(Hämtadt af tilförlitelige Documenter — C. R. Berchs Catalogue de Potraits, p. 45. —)

SINCLAIR, MALCOM, *Major* vid Vestgötha - Dals Regemente. Född 1691, och Son af General-Major *Wilhelm Sinclair*, med Fru *N. Hamilton.* Dess befordringar i yngre åren äro obekante; men det vet man, at

at han efter ſlaget vid Pultava, måſte uthärda en ſvår fångenſkap i Siberien, til år 1722. Han var Major, när han vid 1738 års Riksdag, affärdades ifrån Stockholm til Turkiet, uti mycket vigtiga ärender. Efter förrättadt värf i Conſtantinopel, reſte han därifrån om våren 1739 i ſällſkap med en Franſk Köpman, hvars namn var *Couturier*, och när han kom til Moldau, viſade honom den där reſiderande Pachan et Bref på Polſka ſkrifvit, af innehåll, *at den ſom kunde faſttaga den Svenſke Major Sinclair, hade en ſtor belöning at vänta.* — Pachan lade ock til, *at han med viſshet hade ſig bekant, det man lurade efter honom i Lemberg*, dit Sinclair ärnade ſtälla ſin reſa. Man tog ſåledes en annan väg genom Polen, och reſan fortſattes åt Sleſien under flere hotande farligheter. Desſe tvenne reſekamerater voro icke långt ifrån Staden Grünberg, ſom ligger i Furſtendömet Glogau, när de blefvo varſe, at de efterſattes af 6 à 8 perſoner til häſt, af hvilka de tvenne förnämſte, ſade ſig vara Ryſke Officerare. De befalte Poſtillonen at hålla ſtilla. De hälſade med en förſtäld höflighet, frågade efter de reſandes namn, och ſedan Sinclair ſagt hvem han var, föregåfvo de, at de hade ordres at föra honom tilbaka til Breslau. — Man vände om et ſtycke, och Poſtillonen trugades at taga af rätta vägen. Efter några omſlag och ordväxlingar, viſade desſe Office-

Officerare hvad de hade i sinnet. De fordrade värjorna och gevären af Sinclair och Couturier, började visitera deras coffertar och kappsäckar, och sedan en af dem hade fört Sinclair affides några och 20 steg ifrån de andre uti en med små trän bevuxen skogsbacke, hördes et skott som blef Sinclairs bane. Couturier och Postillonen sågo Sinclair med styrka springa emellan träden, sedan skottet var losfadt, och hörde honom högt ropa: *Mon Dieu, Jesus, mon Dieu* — men mördaren kallade på sine betjenter, hvilka ock sprungo til med dragne Pallascher och fullbordade mordet. Kiöpmannen i sin ångest, väntade sig samma öde, och bad om lifvet, då mördaren, som nu kom åter til sällskapet, tiltalade Couturier med dessa orden: *Ne timeas! Peccatum esset contra Spiritum Sanctum "male facere viro probo sicut te: Iste habuit "quod merebat, erat inimicus Magistri, inimi-"cus magistri est inimicus Dei, et puto me non "peccasse interficiendo eum.* — Denna grufveliga gärning skedde nära vid Staden Naumburg i Slesien, d. 17 Jun. 1739. Mördaresällskapet reste med hast sina färde, togo vägen åt Dresden, och förde den af skrämsel halfdöde Köpmannen med sig, såsom en fånge, på det at denna händelse genom honom icke skulle blifva uppenbarad.

En herde råkade oförvarandes och efter flere dagars förlopp, på det stället där Major

Major Sinclairs Lik låg. Han berättade ſtraxt uti Staden, hvad han ſett. Vakt ſattes vid kroppen, och den blef noga beſigtigad. Man hade funnit den döde ligga på anſigtet, med utſträckta armar, ſkuten i lifvet, ſönderhuggen i hufvudet, och på flere ſtällen genomſtungen. Anſigtet var mäſt aldeles förtärdt, ſå at man icke kunde veta, antingen det ſkedt af ſommarhettan eller af mördarne, til at göra honom okänd. En gullring ſatt quar på handen; men eljeſt fants, förutan en Snusdoſa och et armkläde, aldeles intet hos den döde. Tre bitar af en ſönderſprungen rätt ſkarp värjeklinga lågo bredevid honom. Detta, jämte råck, väſt, undertröja, hatt, ſtöflor och handſkarne, förvaras på Slottet i Naumburg. Liket blef jordadt några ſteg ifrån det ſtället mordet var ſkedt. Och ſom ingen då viſte hvem det var, ſå lades han allenaſt uti en af bräder i haſt ſammanſlagen kiſta. Sedermera vardt Liket, uppå Konung Fredric I:tes befallning, och med Hans Kejſerlige Majeſtäts ſamtycke, i Nov. månad ſ. år uptagit, til Stralſund fördt, och med mycken högtidelighet begrafvit, uti S. Nicolai Hufvudkyrka därſtädes. Öfver grafven är et Epitaphium ſom innehåller dêſs Lefnadsöden och död, uti et kort begrep.

Så ſnart detta mord blef bekant i Stockholm afgingo ſtraxt Bref ifrån Regeringen til Tyſka, Ryſka och Polſka Hofven med be-

gäran,

gäran, at underſökning inom deſſa Riken måtte anſtällas öfver denna grymma gärning. Den i Stockholm varande Ryſke Envoyén Beſtucheff gaf högtideligen tilkänna deſs Hofs miſsnöje öfver hvad ſom ſkedt var och förklarade ſin Monarkinnas oſkuld uti et långt memorial. — En dylik förklaring kom äfven ifrån Vienſka Hofvet. Emedlertid uplyſtes af de på flere ſtällen hållne underſökningar: at hufvudmännerne för detta mord, voro tvenne Ryſke Officerare, *Küttler* och *Levitſky*. — At deſſe af Kejſerlige Ober-Amtet i Breſlau, hade fått ſå kallade *Steck-Brieffe*, at låta arreſtera Major Sinclair, ſom kom ifrån Conſtantinopel och ſåledes ur fiendens Land, och ſom miſſtänktes för farliga anſlag emot flera Chriſtna magter. — At Major Sinclairs portrait var afcopieradt af en målare ſom hos Ryſke Envoyén Beſtucheff hade ſit förſvar. — Och at ofvannämde mördare ſedermera blefvo befordrade vid Ryſka Arméen, den förre til Major, och den ſenare til Capitaine. — I ſlutet af år 1739 ankom med poſten til Stockholm och Kongl. Cancellie-Collegium en ſtor poſſe med påſkrift: *An das Königliche Svediſche Poſt-Amt in Hamburg*, uti hvilken lågo alla Major Sinclairs papper, handlingar och bref, upbrutne men åter ihopſatte. Äfven fants däruti Konung Carl XII:tes til Ottomanniſka Porten gifne Original Obligationer på de af Konungen lånte penningeſummor.

summor. Possen var i vaxduk insydd, och hade blifvit på Hamburgs Post-Contoir inlemnad af en Kejserlig postbärare, som sagt det vara ankommit ifrån Frankfurt am Mayn, och därpå begärt quittence

(Se Berättelsen om det på Majoren Malcom Sinclair d. 17 Jun. 1739 föröfvade grymma mord — tr. i Stockho'm 1741, in 4:o — Genealogisch-Historische Nachrichten, VIII Del, p. 733. — Samlade efterrättelser. —)

SOOP, CARL, *Friherre* til Limmingo, *Herre* til Nygård, Mälsåker, Staby, m. m. *Sv. R. Råd*, och *Kammar-Råd*. Föddes i Nyköping, 1621, af Fadren Frih. *Mathias Soop*, som sluteligen var Riksens Råd, och Drottning Christinas Marskalk, samt modren, Friherrinnan *Agneta Gyllenstierna*. Vid Upsala Academie studerade han i flere år, under den berömde Prof. Loccenii tilsyn, och år 1641, började han sina utrikes resor. Någon tid vistades han vid Nederländska Arméen, som under Prinsens af Oranien befäl, örligade emot Spanska magten. Sedan fortsattes resan til England, Frankrike och Italien, i sällskap med Grefve Eric Oxenstierna, och i slutet af år 1645, återkom han til sit fädernesland. Drottning Christina gjorde honom straxt til sin Kammarherre, hvarpå han 1646 om sommaren åtföljde den Ambassaden til Frankrike, som af Gr. Magnus Gabr. De la Gardie förrättades. Tredje resan gjorde han

 1647

1647 ifrån Sverige til Paris, för at uphandla åtskilliga Saker til Drottningens Kröning, och efter väl förrättade ärender derstädes, tog vägen hem, genom Holland år 1649. Til Drottningens Öfverkammarherre utnämdes han 1651, och til Enkedrottningens Marskalk 1652, hvarpå sedan 1654 följde Riks-Råds värdigheten. Vid Drottning Christinas afresa ifrån Sverige, beledsagade han henne til Hamburg, och sedan han därifrån var återkommen, förordnades han af Konung Carl Gustaf, at jämte några andre af Herrar Rikssens Råd, såsom Ledamot bevaka Kronans rätt uti Kongl. Kammar-Collegio. Han var en rådig och för rättvisan nitisk Ämbetsman, som länge bordt lefva för at gagna sit fädernesland. Men han hant ej at räkna många år uti Rikets tjenst. I en ålder af 34 år och 4 månader, lemnade han verlden 1655, och begrofs med mycken prakt, i sin Konungs öfvervaro, uti Kongl. Riddarholms Kyrkan d. 27 Maji s. å. Gift m. Fru *Beata Åkesdotter.*

Flere minnesvärde Män hafva gjort mycken heder åt det Soopiska namnet, som utgrenat sig uti en dubbel Friherre-Slägt. Ibland förfädren til Friherre-familien af Limmingo, är en *Eric Soop* berättigad at hos en efterverld vara känd. Det var han som år 1629, uti slagtningen vid Veissenburg i Preussen, räddade K. Gustaf Adolph ifrån en ögon-

gonſkenlig lifsfara. Konungen hade med liſt blifvit fångad af en öfvermodig Polack, ſom var i begrep at föra honom til fiendens Läger, när denne Svenſke Adelsman gaf Polacken ſin bane. Af ſamma Friherre-ätt var R. R. *Guſtaf Soop*, ſom upbygt den präktiga Aſkerſunds Landskyrka i Nerike, med det prydeliga Graf-Chor, ſom gömmer hans ben. Det var ock denne Herren, ſom anordnat Stipendium, ſå väl vid Upſala Academie, ſom vid Strengnäs Gymnaſium. Den ſiſte af denna ädla ſtam på mans-ſidan var Friherre *Carl Guſtaf Soop*, Landshöfdinge öfver Skaraborgs Län, ſom dog 1711. Nans Enkefru Grefvinnan *Eleonora Eliſabeth Oxenſtierna* gifte ſig ſedan med Præſidenten i Wismarſke Tribunalet, Burg-Grefven och Grefven *Fredric Chriſtopher von Dohna.* Andra och ſenare Friherre-ätten med detta namnet, börjades och ſlöts med *Eric Soop*, General-Major och Gouverneur uti Riga, död 1700. Han var Son af Landshöfdingen öfver Jönkiöpings Län, *Knut Hansſon Soop* til Bronäs, med Fru *Anna Ulfſparre.*

(Se Likpr. m. Perſonalier öfver R. R. m. m. Carl Soop, hållen af Dr. Er. Emporagrio, tr. i Stockh. 1656 in 4:o—Supplem. til Florerande Stockh. pag. 146. — v. Stiernmans Geneal. Matr. p. 75. et p. 125. —)

STENBOCK, JOHAN GABRIEL, *Grefve* til Bogeſund, *Friherre* til Öreſten, Krono-

 beck,

beck, m. m. *Sv. R. Råd och Öfverste Marskalk.* Ende Sonen af Riks-Rådet och Præsidenten i Götha Hofrätt Grefve *Fredric Stenbock*, och Fru *Catharina De la Gardie*, och föddes år 1640. Ingen kunde begynna sin lefnad under mera smickrande utsigter för framtiden, än han. Ännu helt ung, antogs han af Dr. Christina til Kammar-Page, och Drottningen skänkte honom et Kronones hus i Stockholm, beläget emellan Stortorget och Kyrkogården. Den unge Stenbock gjorde sedan vidsträckta resor och lärde främmande språk med fullkomlighet. Efter hemkomsten blef han först Enkedrottningens Kammarherre, sedan hennes Hofmarskalk och Gouverneur öfver Lif-gedinget. Vidare Riks-Stallmästare och kort efter Rikssens Råd. När Riksmarskalks, eller som det sedermera kallades, Öfverste Marskalks ämbetet vardt ledigt, uphögdes Grefve Stenbock härtil år 1673. I afseende på dess kända insigter uti räkenskaper, fick han äfven, jämte Råds-ämbetet, sit säte näst Riks-Skattmästaren, uti Kammar-Collegio, och gjorde under påstående krig i Skåne, flere resor til Konungen uti angelägna ärender, rörande Kammarverket. Men, at hafva öfvervarit de publique medlens disposition, blef honom omsider til mycken känning, när K. Carl XI ej allenast återtog Godsen, som ifrån Kronan voro skingrade, utan ock närmare undersök-

te

te hushållningen med Skattkammaren, och fälte de Herrar, fom i oträngt mål famtyckt til penningars bortgifvande, eller klenodiers förpantande, at återbära få mycket, fom Kronan i proportion af deras röft och ägande vigt i Rådplägningarne, hade miftat. Härtil kom ock *en fårdeles ledfamhet*, fom väckte den grad af mifsnöje hos Gr. Stenbock, at han var i begrep til at refa utur Riket. — Dock blef den för de fläfte mattande räfftetiden, fluteligen mera drägelig för Grefve Stenbock, än han i början kunde fig föreftälla.

Denne Herren hade et redligt och upriktigt hjerta, men var därjämte mycket hetfig och lätt uptänd til vrede. Oftaft vifade han fin finneshetta i K. Carl XI:tes närvaro; men fom Konungen kände hans välmenande nit, få kunde Monarken på honom icke förtörnas. Konungen klappade honom gemenligen på axlen och fade i vänlighet: *Nu åren Ni åter ond Grefve Stenbock.* — Uti fin enfkildta lefnad var han eljeft ordentelig, näftan i en öfverdrifven måtto. Alt fkulle hos honom fke på fina visfa timmar. Hans väfende fvarade emot hans ftånd och välmåga. De honom anförtrodde Rikets angelägenheter vårdades väl uti hans händer.

Man har tillagt Grefve Stenbock den [illegible] låteliga fvagheten, at fåfom Lärd ftundom vilja lyfa. I de fifta åren föll det honom in,

 at

at ockſå *Chymiſera*, och ſöka efter *Panacée*, ſom icke bättre lyckades, än at man trodde, det han med egna medicamenter ſkadat ſig ſjelf, och funnit döden, då han ſökte lifvet. Han afled ogift i Stockholm d. 15 Aug. 1705. I Storkyrkan ligger han begrafven, under et präktigt *Epitaphium*, efter Gr. Nic. Tesſins ritning öfver honom uprättadt. *Architecturen* är af marmor, och *Statuerne* af koppar. *Inſcription* med Latinſk Stenſtyl, är af *C. von Staude* författad. Några vackra uttryck däraf måga hitſättas:

In ſenatu gravis — In aula ſplendidus —
In civitate probus —
Gravis ſine ſupercilio — Splendidus ſine luxu —
Probus ſine oſtentatione —
Regum adeo delicium — Regni decus —
Civium exemplum —
Privatim ſolers — Providus — Alieni abſtinens —
Sui ſatagens —
Animi liber et uſque ſuus —
Nemini, niſi Principi et Patriae obnoxius —
Sibi conſtans,
Minorem quem nulla ſors faceret —

En Skådepenning, ſom ock förvarar hans minne, föreſtäller bröſtbilden och namnet, ſamt en flygande örn, med öfverſkrift: *Elementum meum Libertas*, och åretalet 1692.

Utom et litet *Elogium* öfver Grefve *Stenbock*, ſom *Keder* låtit ſticka på frånſidan af en ſtor medaillon, guten efter Original Portraitet,

traitet, och i Elfenben utſkurit af den berömde Franſke Konſtnären *Cavallier*, har ockſå en ſom teknat ſig med *J. W.* ſkrifvit följande *Diſtica*, til Gr. *J. G. Stenbocks* ära:

Indefesſus amor, quando virtutis amore
Te tenet, et Patriæ publica cura Rei.
Utque Pater titulos Majorum laudibus auxit,
Gloria vitae exorna Tu genus ipſe Tuum.
Quo Te virtutis ducit via, quo pius ardor,
Vade et dic felix, hac duce tuus ero.

(Se C. R. Berchs Bok, om Sv. Herrars och Fruars ſkådepenningar — 3 ſtock, p. 64 — I. E. Nemeitz vernünftige gedancken tr. i Frankf. 1739 — I. H. Boeckleri Hiſt. Belli Sveco-Dan. p. 163. — Det i flor ſtående Stockholm. p. 29 — R. R. Grefve C. G. Tesſins Bref, 2. Delen —)

STIERNBERG, NILS, *Philoſ. Profesſor* och *Bibliothecarius* vid Kongl. Academien i Upſala. Född i Sala ſtad 1641, Son af Borgmäſtaren därſtädes *Peder Nilsſon Wolf*, och *Magdalena Berg*. Hans namn var ſåledes *Wolf*, innan han år 1689, med adelſkap benådades, Tidigt ſändes han til Upſala, och utmärkte ſig där, genom mycken qvickhet. Sedermera reſte han utrikes, i ſällſkap med tvenne unge Herrar Gyllenadler, och förvärfvade ſig under denna reſa, ſärdeles färdighet i Franſka, Italienſka, Spanſka, Portugiſiſka, Tyſka och Holländſka Språken. Efter återkomſten vardt han antagen til Handledare i ſtudier, för då varande Stats-Secre-

teraren Edm. Gripenhielms Söner, och i detta hus grundlades hans lycka. År 1666 vardt Wolf Legations-Secreterare, med R. R. Frih. Sten Bielke, på dess beskickning til Dannemark, och det Chur-Sachsiska Hofvet, och efter denna förrättning, utnämdes han, 1668 först til *Extra Hist. et Eloquent.* och sedan 1670 til *Ord. Phil. Theoret. Professor* i Lund. Vid de Danskes infall i Skåne, 1675, satte han sig uti säkerhet i Malmö, lemnande all sin egendom i sticket, och här vardt han, af R. R. Fältmarskalken och Gen. Gouverneuren, Frih. Fabian Fersen, nyttjad i flera angelägna förrättningar. Ibland desse må nämnas, at han 1677 upsatte *projectet til Danska Lagens och Processens afskaffande, och likhetens inrättande med Svenska Lagfarenheten*, som sedan, efter ändadt krig, vant bifall och fullbordan. 1679 flyttades han, såsom Moral. Professor, til Upsala, och adlades vid denna sysslan. År 1689 blef han tillika Bibliothecarius. I Upsala dog han, 1694, barnlös. Liket fördes til Anderslöfs Kyrka i Skåne, inom hvilken Församling han hade Egendomen Markie. Gift m. *Anna Stiernberg.* —

Dess *utgifne skrifter* upräknas uti *Schefferi Svec.* och *uti Molleri Hypomnemat. ad Scheff.*

(Se v. Stiernmans Matr. p. 870. — v Döbeln Hist. Acad. Lundens. II. P. p. 253 —)

STIERNSTRÅLE, JOHAN, *Vice-Præsident* i Dorpts Hofrätt. Var Borgare Son ifrån

från Strengnäs Stad, där han 1607 föddes. Med mycken fattigdom framlefde han ungdomsåren, men hans flit bröt fig igenom alla hinder. Vid Dorpts Academie grundlade och fullkomnade han fin vackra Lärdom, och här njöt han äfven fin förtjenta belöning. *Johannes Erici Stregnenfis*, (få kallade han fig.) utgaf vid detta Lärofäte tvenne grundeliga Disputationer, *de Theoria Solis*, och *de Homine*, hvarmed han gjorde fig värdig til Lagerkranfen, fom honom påfattes 1638. Han blef här 1641 *Aftronomiae et Phyfices Profeffor*, och år 1650, förft *Extra*-famt kort efter *Ordin. Juris Profeffor*, jämte det at han ock kallades at vara Affeffor uti Dorpts Hofrätt. I flera år var han ockfå Häradshöfdinge öfver Coporie Län uti Ingermanland, och tillika öfver Jamo och Jwanogorods Län. Sift 1675, blef han vice-Præfident i förenämde Hofrätt. Han var en rättrådig, alfvarfam och ogement flitig man. Bevis på hans arbetfamhet är, at han fåfom Profesfor, jämte Affeffors-tjenften, utgifvit 172 tryckta Disputationer, dels fåfom Auctor, dels fåfom Præfes. — Han var fåledes för fin del icke brottflig uti den befkyllning fom vid år 1654 af Regeringen tillades Profefförerne vid Dorpts Lärofäte, nämligen *en alltför ftor låttja och förfummelfe uti deras fysflor.* — Ockfå hade han både mod och rättighet, at uti *en färfkild Förklaring* vid denna almänna befkyll-

ning, framlägga ſin oſkuld inför då varande Generalen och Gouverneuren i Riga, ſom tillika företrädde Academiæ Cancellerens ſtälle i Dorpt. Johannes Stregneſenſis benådades 1652 med adelſkap, då han kallade ſig *Stiernſtråle*. Han dog 1686. Deſs gifte är obekant. —

(v. Stiernmans Matr. p. 486 — ärhållne tilförlitelige efterrättelſer. —)

STRIDSBERG, HÅKAN. *Profeſſor Theologiæ Prim.* vid Academien i Lund. Föddes 1660 i Upland och Spånga Socken, där Fadren med lika namn, var Paſtor. Studerade i Upſala, och blef Magiſter. Reſte ſedan til Lund, där han, känd för ſin grundeliga Lärdom, på ſit 24 ålders år, blef L L. O. O. *Profeſſor Extra-Ord.* och ſ. å. den ſtore Norrmans efterträdare, uti Græc. Lingv. Profesſion. Hela 30 åren, beklädde han detta ämbete, och flyttades 1712 til Theologiſka Faculteten, med ſlutelig fullmagt 1716, ſåſom Primarius. Dog 1718, då And. Rydelius öfver honom parenterade, med ſin vanliga vältalighet. "*Egregia pollebat Latinæ "Lingvæ facultate et ſtupenda memoria, quam "ſi Salmaſianam vel Scaligerianam vel Demſteria"nam vel etjam Norrmanianam dixeris, nihil for"tasſis dixeris nimium.* — Gift f. g. m. *Ebba Hambræa*, a. g. m. *Sara Liljegranat.*

Deſs utgifne *Skrifter* äro *Acad. Diſſertationer.* —

(Se

(Se v. Doebelns Hift. Acad. Lund. P. III. p. 283 — Prof. Fants Hiftoriola Litt. Græc. in Svec. pag. 84. —)

STRÖMBORG, ANDERS MAGNUS, *Capitaine* af Kongl. Lifgardet och Ridd. af K. Sv. Ord. föddes i Stockholm år 1699, af Fadren, Borgmäftaren *And. Strömborg* och Fru *N. Salan.* I Upfala fäftade han fin flit i fynnerhet på Mathematique och Fortification. Vardt antagen vid Kongl. Lifgardet, biviftade hela Norrfka fälttoget, och var vid den delen af Arméen fom gick öfver Norra fjällen, då han en natt, för at confervera fig emot den ftränga kölden, lade fig uti en tunna; men fom nedra delen af kroppen icke hade rum i tunnan, fants den om morgonen faftfrufen vid marken, få at han icke utan andras tilhjelp, med mycken möda kunde låsfas. Detta fśrorfakade Strömborg fedan mycken plåga, och gjorde at han i fin öfriga lifstid var låghalt. I fenare åren vardt han mycket brukad vid Riksdagarne, och ägde då varande och med honom lika tänkande Ständers fynnerliga förtroende. — Ockfå updrogs åt honom den förrättningen; at utur Engelfke Minifterns hus, uttaga den ryktbare *Springer*, hvilket med all förfiktighet värkftältes. Hela Finfka kriget öfvervar han, och vifade en färdeles tapperhet vid flera tilfällen. Utgick fåfom Lieutenant, men hem-

kom

kom ſåſom Capitaine. Blef 1748 Riddare af Sv. O. Var en ädel männiſkjovän, gif.nild emot fattige, munter och angenäm i umgänge, jämn i ſit tänkeſätt, nitiſk i tjenſten och emot Riket. Han dog 1750, på Vallby gård i Erentuna Socken i Upland, och hedrades af ſin vän, General-Major Frih. Lejonhufvud, med denna *Grafſkrift*, ſom uplyſer hela deſs Caractere:

Stå Vandringsman! här hvilar den,
Som tänkte, talte, teg och gjorde
Hvad ärlig underſåte borde,
Så väl mot Gud, ſom Kung och Vän!
Hvars enda drelyſtnad var
At kunna lyckan värdig vara:
At tro med ſamvet ſammanpara:
Och lemna namnet värdigt qvar.

Gift m. *Catharina Lundia*, en dotter af Biſkopen i Strengnäs *Dr. D. Lundius.*

Deſs värdige yngre Son, Lieutenanten vid Veſtgötha-Dals Regemente, *Magn. Vilhelm Strömborg*, må ock med några ord nämnas: Uti deſs egenhändiga *Dagbok* öfver Pommerſka kriget finnes åtſkilligt, ſom gör hans minne heder. Denna *Dagbok*, mycket ſtädad och propert ſkrifven, har efter Auctors död, blifvit lemnad til Upſala Academie, af Herr Cancellie R. och R. Schönberg. Han frequenterade Upſala Academie ſåſom Officerare, och vardt under den tiden intagen i det

det då varande *Vitterhets Sälskapet*, hvars *Handlingar* han riktat med flera vackra prof af vitterhet. Dog år 1766, 29 år gammal, sedan han uti alt sit väsende lyst af en exemplarisk dygd. —

(Meddelade underrättelser af Herr Öfver-Directeuren P. Holmbrinck. —)

STRÖMCRONA, NILS, *Commendeur-Capitaine* och *Directeur* vid Lotsverket. Född i Marstrand, 166 . . . där Fadren var Rådman. Hans namn var *Ström*, innan han år 1727 fick Adelsbref. I Lund studerade han och gjorde hedrande framsteg i Latinen, Astronomien, Geometrien och i det som hörer til Styrmans-konsten. Hans skicklighet belöntes med at år 1691 blifva Informator i sistnämde vettenskap vid Amiralitetet i Carlscrona, då han ock oftast commenderade Lots- och Styrmännerne, under Ord. Styrmans-Capitainens frånvaro. 1696 blef han Öfverste-Lieutenant vid Amiralitetet, och året efter, Styrmans-Capitaine och Lots-Directeur. 1699 var han sysselsatt at aftaga Sjökusten ifrån Kollen och Öresund til Götheborgs skären, Gullendska vallen utföre, hvaröfver han författade Chartor, hvilka ännu til hans heder uti Kongl. Amiralitets-Collegio förvaras. År 1700 commenderades han på Amiralitets-skeppet *Konung Carl* kalladt, bivistandes landstigningen på Seland, hvilken action han äfven

ven afritat, i koppar utstuckit och på egen bekostnad utgifvit, med beskrifning samt *Lignes de bataille*, af de combinerade Svenska, Engelska och Holländska flottor. Efter träffad fred med Dannemark, affärdades han til Amack, at betinga de Danske Lotsar som sig där uppehöllo, och af hvilka man sig betjena ville til Svenska Örlogsflottans framlotsande igenom Drögden til Östersjön. Men som de Danske Lotsarne undandrogo sig at detta göra, så verkstälde han saken på et behändigt och särdeles konstigt sätt, så at Svenska flottan oskadd framgick på de äfventyrligaste ställen. 1704, inrättade han på befallning Lotsmän, och utsåg tjenligt ställe för en båk til Landkänning. 1711, brukades han på Örlogsflottan, som skulle betäcka Svenska Arméen för den Danska vid Kiögebucht liggande Örlogsflottan; hvilket lyckeligen aflopp. Åter vardt han 1712 commenderad på flottan, då den Danska anträffades under Bornholm, hvilken straxt nödgades retirera sig til Kjöpenhamns redden. 1717 vardt han Commendeur, jämte sin Styrmans-Capitaines och Lots-Directeurs beställning. Ifrån År 1722 til år 1727, inrättade han Lotseriet ifrån Ryska gränsen längs sjösidan uti farvatthen vid *Sinus Fennicus*, och bragte detta i ordenteliga Sjö-Chartor. Också utgaf han en i koppar stucken *Hydrographisk Grad-Charta* öfver Östersjön och Kattegat. Utan manliga arfvingar afsomnade

han,

han, 1740. Hade i sit gifte, *Levina Christina Anckarstierna.*

Med förfarenhet och tapperhet uti Sjöväsendet, förenade han vacker Lärdom. I yngre åren, hade han vid Lunds Academie, utgifvit åtskilliga tryckta Svenska och Latinska Verser. Han gjorde således mycken heder åt sit fädernesland, åt sin tid och sit namn.

(Stiernmans Geneal. Matr. — p. 1424. —)

STRÖMHIELM, ARVID AUGUST, *Major* vid Vestg. Cavalerie, och R. af K. Sv. Orden. Var Bergsmans Son, och född 1696. Fadren hette *Anders Boström.* Tidigt gaf han sig i krigstjenst, under Nerikes och Värmelands Regemente, och år 1703 bivistade han fältslaget vid Clissou, samt Thorns belägring, då han blef sårad. Sedermera brukades han på flera partier och commenderingar, til Ungerska gränsen, til Slesien, til Polen och på Ryska gränsen, och öfvervar Actionerne vid Dyringervald uti Slesien, vid Holofzin och vid Pultava. Tre dagar efter sistnämde Bataille, blef han fången af Cossackerne vid Pultava, men rymde och kom til Bender, hvarifrån han vardt commenderad med Öfversten och Gen. Quartermästaren Gyllenkrok, til Polska gränsen, då han med hela partiet, af Ryssarne andra gången vardt fången, men också andra resan rymde, och

och kom til Woivoden Kiowſky, ſom nämde honom ſtraxt til Cornet. Sedan var han med i ſlaget vid Adrienoff emot Ryſke Fältmarſkalken Goltz, då han blef bleſſerad, och tredje gången fången af Rysſarne. Ockſå nu rymde han och kom lyckelign öfver til Sverige, då han 1714 vardt Cornet vid Veſtgötha Cavalerie. 1716 blef han Lieutenant, och gjorde ſamma års campagne i Norige. Han utmärkte ſig här på det fördelaktigaſte ſätt och aflade i ſynnerhet prof af mannamod, då han utſänd med et avant-garde, ſom endaſt beſtod af åtta man, 3 mil ifrån Chriſtiania anföll en Danſk förvakt, 120 man ſtark, dref dem tilbaka, fick en Lieutenant och en gemen til fånga, och nedergjorde 32 man på platſen. 1717 vardt han Ryttmäſtare, och uti 1718 års fälttog i Norige, viſade han äfven nya tapperhets prof. I ſiſtnämde beſtälning adlades han, vardt 1746 Major vid ſamma Veſtg. Regemente, och ärhölt 1747 afſked. Riddare af K. Sv. O. 1750, och dog 1765. Hans brinnande nit at tjena ſit Fädernesland, gör honom mycken heder, och han räknas med ſkäl ibland dem, ſom ſkurit ſina Lagrar med en hjeltehand. År 1747 gifte han ſig med *Helena Vendela Molin.* Han hade en mycket klok och förtjent Son, ſom ock var Major vid Veſtgötha Cavalerie Regemente.

(v. Stiernmans Geneal. Matr. p. 1261 —)

SVE-

SVEDELIUS, JACOB, *Theol. Doctor* och *Domprost* i Vesterås. Föddes 1693 i Elfdalen och Fahlu Höfdingedöme, därest fadren *Daniel And. Svedelius* då var Kyrkoherde, gift med *Maria Thermenia*, och Son af Kyrkoherden *And. Danielsson Retviciensis* i samma Socken, hvars barn togo namn af Fadrens egendom *Sveden* i Rättvik. Jac. Svedelius härstammade således af en gammal Prästeslägt i sit Stift, och var den femte i ordningen Son efter Son, som beklädt andeligit stånd. Han intogs 1700 i Vesterås Trivial-Schola, flyttades 1705 på Gymnasium och kom 1707 til Upsala, där han emottog tvenne Cousiner Jacob och Magnus Troilier, tillika med Herr Gabriel Polhem, under sin handledning. Efter vanligt anlagde Lärdomsprof, ärhölt han Magister-kransen 1719, och som han utom andra vetenskaper, hade en besynnerlig smak för Poesien och Vältaligheten, så föll ock på hans lott, då framledne Landshöfdingen Ludvig Fahlström gifvit et nätt Bibliothek til Vestmanlands Nation i Upsala, at 1715 aflägga tacksägelse med en Latinsk Oration, som ock blef af trycket utgifven. Med 2 unga Baroner Cedercreutz, som i några år varit honom til undervisning lemnade, anträdde han 1721 en utrikes resa, genom Dannemark, Tyskland, Holland, Frankrike och England, hvarunder han på alt sätt sökte at öka det lärdoms-

förråd, som honom sedan både hedrat och gagnat. Under sin bortovaro, blef han redan 1722 utnämd til Eloq. och Poes. Lector vid Vesterås Gymnasium, och tilträdde 1727 vid sin återkomst samma syssla, den han sedan med så mycket beröm och detta Lärosätets förmon innehade. Redan år 1728 blef han vigd til Präst, emottog sedan 1731 Hubbo Pastorat såsom Lectors Præbende, och fick 1739 såsom Theol. Lector, Balunda Församling, men ärhölt 1740 Kongl. Maj. fullmagt på Kiöpings Pastorat, hvilka Församlingar, tillika med Kiöpings Contract, han förestod til år 1745, då han ärhölt transport til Domprosteriet i Vesterås. På Förslag til Poës. Profession i Upsala, var Svedelius upförd, och vid Biskops ledigheten efter Dr. Kalsenius hade han äfven et rum, jämte d. v. Öfverhofpred. sedermera Ärke Biskopen Troilius och Biskop Alstrin. Öfverhetens nåd utmärktes ock för honom vid K. Adolph Fredrichs Kröning då han til Theol. Doctors heder, ansågs förtjent. Dess minne bör högaktas. Han har med jämna steg begynt, fortsatt och fulländat sit lefnadslopp. Hos honom var intet förställdt. Som han mente, så visade han sig, och som han visade sig, så gjorde han. Mening och gärning voro altid tilsammans. Han var lärd, i ämbetet nitisk, i lefvernet förelysande, i umgänge munter. I en hög ålder afled han i Vester-

ås

ås efter 3 dagars ſjukdom, d. 18 Jul 1763. Likpredikan öfver honom hölts af Biſkopen Dr. Benzelſtierna, men är ej tryckt. I ſit ägtenſkap med *Anna Brita Lampa*, blef han Fader för 15 Barn, af hvilka 9 honom öfverlefde, genom hvilka ſlägten i flere hederliga grenar är utſpridd.

Deſs *tryckte arbeten* äro i den ordning ſom de utkommit: *Tvenne Diſputationer, Upſ. 1716, 1719. — Gratiarum actio ad Ludv. Fahlſtröm, pro Bibliotheca Nation. Veſ. Dal. Upſ. 1715 — Elegia in obitum Claud. Lampa, infelici fato peremti — 1716 — Grat. ad Guſt. Cronhielm Acad. Cancell. 1720 — In obitum Lectiſs. Virginis Eliſab. Marg. Tilleæ —* (Med henne hade han ſig förlofvat innan han reſte utrikes). Den Latinſka *Elegien* tillika med *Epitaphium, ſilo lapid.* är tryckt i Kil, men *den Svenſka Grafſkriften* han ſändes i *Mſpt.*, och trycktes i Veſterås 1722 — *Elegia ad M. Georg. Wallin*, då han blef Theol. Doctor i Leipzig, 1723 — *Oratio Panegyrica, carm. Heroico, in natalem Regis Fred. I. Lipſ. 1724 in fol. — Carm. Grat. vid K. Fredrics återkomſt ifr. Hesſen — 1731 — Vota pro Rege et Patria, Aroſ. 1752 — Jeſu Chriſti namn och äreTitlar — Sångevis författade — Weſt. 1755 — Anviſning til den ſanna Chriſtendomen, öfverſättning — 1755 —* m. m. I ſin ungdom var han ock Auctor til den Anonyma *Brudſkriften: Suum cuique pulcrum*

 eſt:

esst: Hvar och en älskar sitt; som flere gånger omtrycktes. Öfver Domprosten Svedelius äro *tvenne vackra Åm. Tal hållne i Westerås Gymnasio*: det förra af *Dan. Herveghr*, *tr.* 1765, och det senare af *Joh. Schedvin tr. s. å.* Båda hedra, ej mindre sine Författare, än sit ämne.

(Meddeladt af Hr. Directeuren Abr. Hylphers A-br:son. —).

SÖLFVERBERG, *Sven*, *Öfverste-Lieutenant.* Borgare Son ifrån Nykiöping, där han 1653 föddes. I unga åren reste han til Christiania i Norige, och lärde sig därstädes under hela 5 åren Styckgjuteriet, hvarpå han för at ännu mera öfva sig i denna konsten, reste til Köpenhamn. Därifrån begaf sig *Sven Larsson*, (så hette han nu) til England, och ärböd sin tjenst åt Prins Robert. I sex års tid uppehölt han sig här, visade sin synnerliga skicklighet, genom många curieusa Mechaniska inrättningar, men särdeles genom järnstyckens tempererande. Ifrån England gick han til Flandern, antog Holländsk tjenst, bivistade åtskilliga fälttog och actioner emot Frankrike, och betjente Arméen esomoftast med konstiga broars förfärdigande af bläckbåtar. Efter fredens slut, instälte han sig åter hos förenämde Prins i England, och lade sig nu äfven på den vetenskapen, at buxera Skepp. Hans snille och fär-

färdighet at utföra ſina inventioner, förde hans namn inför Konung Ludvic XIV öron. Den Franſke Monarken kallade honom til Frankrike, at leda vatten utur grafvar och andra ſanka orter, ſamt tillika at utföra et och annat Mechaniſkt arbete. — Månne man icke med ſkäl kan räkna denna kallelſen til heder, ej allenaſt för Sven Larsſon ſjelf, utan äfven för hans Fädernesland —? Hans ära lyſte ock icke mindre, när han af ſin egen Konung, K. Carl XI hemkallades, blef Capitaine-Jngenieur, adlades 1687, och ſluteligen benådades med Öfverſte-Lieutenants titel. Hemma i Fäderneslandet viſade han mångfaldiga prof af ſit förſtånd och ſina inſigter, ſå väl til nytta för Rikets Bergverk, ſom i anſeende til flere ſkags Konſtinrättningar. År 1727 afled han, och ligger begrafven i Röds Kyrka i Roſlagen.

I ſit gifte ägde han *Beata Eliſabeth Ruuth.*

(Stiernmans Geneal. Matr. p. 812. —)

T.

TEGNÆUS, PETRUS, *Profesſor Reg. Theol. Lector Pr.* vid Skara Gymnaſium. Föddes 1681, af fattiga Bonde föräldrar i Tengeneds Förſamling. Tidigt märkte man hos ynglingen en åhåga för Studier, ſom utur vägen röjde alla de hinder hans fattigdom

 honom

honom gjorde. På fadrens begäran, lärde han förſta grunderna af Latinſka ſpråket hos Capellanen i Förſamlingen, och på dennes inrådan förſändes han 1693 til Skara Schola. År 1705 var han färdig at beſöka Academien. Hans flit och arbetſamhet, hade i Skara ſkaffat honom uppehälle, men ſom reſepengar til Academien fattades; ſå gjorde hans fader honom följe dit, at åtminſtone ſpara ſkjutſen. Vägen togs til Lund. Med möda hade han här uppehållit ſig et år, då han af Domproſten Jhre blef antagen, at underviſa deſs unge ſon, Mathias Jhre. Domproſten blef hans ſtore gynnare, ſkaffade honom et Kongl. ſtipendium, och jämte ſin ſon, ſatte under hans handledning, Grefve Carl Oxenſtierna ſamt Hr. Nils Palmſtierna, (ſedermera Frih. och Sv. R. Råd m. m.) År 1710, anträdde Tegnæus en utrikes reſa, i ſällſkap med ſine unge Herrar. Köpenhamn beſågs, men Danſka Arméens oförväntade inbrott i Skåne, befalte våre reſande, at ſtraxt vända om. Tegnæus lemnade då ſine reſekamrater, hvilka togo hvar ſin koſa, för at ſkynda undan en härjande fiende, och han for til Upſala, där han efter aflagde Specimina, 1713 vardt Phil. Magiſter. Året derpå Präſtvigdes han i Skara; men måſte ända til år 1720 ſakna en förtjent befordran, då han änteligen blef Supremus Collega vid Skara Trivial-Schola. 1723 vardt han Conrector och 1726

1726 Rector därstädes. 1729 Lector Lingv. Græc. nu först hade Tegnæus kommit på sit rätta fält at gagna. Med mycken flit, hade han förskaffat sig de vackraste insigter, särdeles uti Grekiska Litteraturen, hvarmed han i en ypperlig måtto tjente ungdomen, under de flere år, som han innehade denna Lection. 1743 utnämdes han til Secundus, och 1746, til Prim. Theol. Lector. Sluteligen hugnades han med Professors namn och heder, och undfick detta Kongl. Bref, uti de nådigaste ordalag, *såsom prof af den nåd hvarmed Kongl. Majestät ansett hans osparda möda vid ungdomens undervisande* - - . 1754, var hans dödsår. Gift var han sedan år 1714, med *Cath. Tranhemia.*

Ännu äro månge lefvande, som med vördnad påminna sig Tegnæus såsom deras förste nitiske Lärare. Man beundrar hans insigter, flit och angenäma sätt at hos en ofta vild ungdom, inplanta de nyttigaste vetenskaper. Genom hans bemödande, utgafs *Gezelii Gram. Græc. med förbättringar.* — Hans minne är i aktning, och han behåller i alla tider sit rum, ibland de ypperste Lärare som Skara Gymnasium kan upvisa.

(Utdragit af Prof. Tegnæi egenhändiga Lefnadslopp, och meddeladt af Hr. Mag. A. C. Forssenius. —)

Tersmeden, Jacob, *Herre* af Larsbo Bruk, och *Bergs-Råd.* Härstammade

af en hederlig slägt, som med sin förfarenhet uti Bergs-väsendet, gjort sig af Fäderneslandet välförtjent, särdeles genom första inrättningen här i Sverige af Messings-Bruk, uti K. Gustaf Adolphs tid. Fadren *Reinhold Tersmeden*, var Arrendator och Styresman af Larsbo Bruk, och hade i sit gifte *Christina Bürstel*, som sedan trädde i ägtenskap med Landshöfdingen Friherre *Jonas Cedercreutz*. Sonen Jacob föddes 1683 på Kolsva Bruk i Vestmanland. Ganska ung, sändes han 1688 til Upsala, tillika med sin yngre Broder, sedermera R. R. m. m. Grefve Herman Cedercreutz. Här fortsatte han sina studier til år 1701, då han antogs uti Kongl. Bergs-Collegio och gjorde vid denna tiden flera resor til Inrikes Bergverken, för at lära känna tilståndet och rörelsen inom Fäderneslandet, innan han gick at bese utrikes orter. Ifrån Götheborg, for han 1704 til sjös på et fartyg, som ärnade sig til London, men lyckan var på denna sjöfarten nog missgynnande. När god vind blåser, kan man på några få dagar göra denna sjöresan. För storm och oväder, måste fartyget ligga 16 veckor på vägen, och åtskilliga gånger löpa in under Norrska Vallen. Den unge Tersmeden såg sig således tvungen, at gå om bord hos en Norrsk Skeppare, och anlände efter några dagars förlopp uti Engelsk hamn. Under denna resan blef han d. 27 Junii 1704, å-

syna

ſyna vittne, til en ſkarp träffning emellan åtta Engelſke krysſare och et endt ſvenſkt fartyg ſom tappert förſvarade ſig, under då varande Capitainen, ſedermera Præſidenten uti Kongl. Amiralitets Collegio, Frih. Guſtaf von Pſilanders modiga och förſigtiga anförande.

Eſter nio månaders viſtande i London, under hvilken tid vår Terſmeden i ſynnerhet lärde ſig i fullkomlighet det Engelſka ſpråket, anſtälde han en reſa til Cornvall, där de förnämſta i hela Europa namnkunniga Tenn-verken äro belägne, och gjorde ſig icke allenaſt om Grufvornas bearbetande, utan ock om ſmältnings ſättet väl underrättad. Därifrån begaf han ſig genom Irland, hvareſt det märkvärdigaſte i de orter ſom igenomreſtes, beſågs, til Skottland, där Stenkols-grufvorna och deras brytningar i ſynnerhet fäſtade hans upmärkſamhet. Han återkom til London, och vardt af då varande Svenſke Envoyén Herr Lejoncrona præſenterad för Drottning Anna, ſom då bar Engelſka Kronan. Om Sommaren 1705, gjorde han i ſällſkap med några Engelsmän, en reſa til Dunkyrken i Flandern, och beſåg åtſkilliga ſjöfäſtningar ſom höra under Franſka väldet. Han tog ſedan vägen åt Frankrike, uppehölt ſig något i Paris, reſte til Calais, til Dover, ſå til London igen, och vidare til Amſterdam, där han ſtannade öfver vintren. Om våren 1706, anſtäldes reſan

 genom

genom Saxen, för at taga i ögnasigte de där varande och vida kände kosteliga Bergverken, och om sommaren s. å. hemkom han lyckligen, då han tilträdde förvaltningen af Larsbo Jernbruk, med alla därunder lydande lägenheter, som då för tiden ägdes af Fru Elisabeth Funck. Denne Bruks-Egendom dref han för andras räkning, ifrån år 1708 til år 1722, och förtjenar anmärkas, at han under dessa krigs oroligheter, förordnades, at föra commando öfver Allmogen uti de trenne Vaster-Bergslags Socknarna, Norrbärcke, Söderbärcke och Grangjerde, hvilka til Landets försvar, emot då befaradt fienteligit anfall af Rysсarne, voro enrollerade, och upöfvades uti krigs-exercitierne. Af en så bedröfvelig anledning, gjorde Tersmeden ansenlig kostnad af egna medel, och uphandlade för Söderbärcks Allmogen gevär, som til dem utdeltes. Genom köpebref af Funkiske arfvingarne, blef han sjelf 1722 ägare af Larsbo Bruk och underliggande Hemman. Med mycken försiktighet och drift, vårdade han denna sin tilhörighet. Också använde han en berömvärd både omsorg och kostnad, vid Söderbärkes Kyrkas nybyggnad och prydnad. För sit patriotiska upförande och uppå Rikſens Ständers underdåniga tilstyrkande, tillades honom af K. Fredric Bergs-Råds Caracter, 1747, och 1751, vardt han af Konung Adolph Fredric, med adelig sköld

benå-

benådad. Dog år 1752, och begrofs med mycken högtidlighet d. 11 Junii f. å. uti Söderbärcks kyrka.

Bergs-Rådet Terfmeden var i ymnogt mått begåfvad med naturens och lyckans goda. Han hade en färdeles ftor och reflig krops-växt. En vidfträckt Bruksrörelfe, tilförde honom ftora utgifter, ftörre inkomfter, och fkaffade ifrån hans hand åt Kronans drätfel ftörre fummor på et år, än ifrån många andra på flere. Han var en glad välgörare, en tilförlitelig vän, en frikoftig husbonde. Han roade fig med Lecture vid lediga ftunder, och öfverfatte ifrån Engelfkan på Svenfka fpråket många Gudeliga Böcker, hvilka med defs egen handfkrefne, äro uti flere volumer inhäftade, och förvaras inom Familien.

Gift m. *Elifabeth Gangia*, en Proftedotter ifrån ftora Tuna. Med henne hade han 13 Barn, fju Söner och fex Döttrar. Älfte Sonen *Peter Reinhold Terfmeden* var Commisfions Secreterare vid Kongl. Preufifka Hofvet, när han 1747, under et befök hos fine Föräldrar på Larsbo Bruk affomnade i fin bäfta ålder. Denne hade genom mogna ftudier, och flere års utrikes refor, förvärfvat fig mycken ärfarenhet, och ägde därhos et ganfka behageligit lefnads fätt, fom gjorde honom allmänt faknad. En Son *Carl Terfmeden*, har utmärkt fig fåfom en käck och förfaren

faren Sjö-Officerare. Han blef 1772 Värfs-Amiral, 1774, Commendeur af K. Sv. Orden, och har en äfven så ärerik som vidlyftig Biographie, uti Herr Lagmanen Frih. Rehbinders nya Adeliga Matrikel.

Framföre Likpredikan, hållen af Biskopen i Vesterås, Dr. Sam. Troilius, är Bergs-Rådet Tersmedens Portrait i profil och *en Medaillon*, graveradt af Rehn, *in 4:o.* —

(Se förenämde Likpr. med Personalier, tr. i Vesterås, 1754. —)

TORPADIUS, JOHAN JSRAEL, *Rådman* i Stockholm. Föddes därstädes år 17 —. Fadren *Elias Torpadius* var ockſå Rådman i Stockholm. Denne Johan Jsrael, ägde utmärkta vackra sinnes egenskaper, och gjorde sig allmänt känd genom et uplyst nit för Fäderneslandet vid Riksdagarne, en aldrig kränkt oegennyttighet i Domstolen, och en öm vård för medborgerliga inrättningar. — Han dog 1760 såsom kallad Riksdagsman för Hufvudstaden, och var Stormästare i *Stockholms Staas* eller *Sanct Erics Frimurare Loge*. Räknas skäligen ibland lyckliga Svenske Poëter. Hans Poeme öfver de tre Kongl. Riddar-ordens stiftande år 1748, må anföras, såsom et nöjaktigt bevis härpå:

Kom Verld och undra på vår prakt,
Tag denna dagen väl i akt;
Du magt som alla magter tvingar,

Gör

Gör denna dagen stor och rycktet snält,
At föra ut med Ängla vingar,
Dess härlighet på ärans fält.

Kung Fredric! höga åldrens tröst!
Du lif i trogna Svenska bröst!
Du älsta Drott, af Verldens Drottar!
Dig höfves som en dygdens vän,
At skifta ärans dyra lotter
Åt Rikets högst förtjente män.

O Seraphim! i högtids skrud,
I Änglar för en jordisk Gud!
Mottagen denna stora heder,
Med vördsam mine vid ärans stol;
I Hjeltar, böjen svärdet neder,
I Stjernor, tjenen Eder Sol!

Gån sedan fram I ärans folk
Er Orden blifve Eder Tolk;
Gån fram i alla verldsens Länder;
Ho häpnar ej för Edert prål?
Som höjes up med Kunga-händer,
Til Ärans högsta spets och mål.

Trots afvund, bruka afvog sköld,
Bort skrymtan, med din varma köld,
Fru Svea vet sin Konung dyrka;
Nu helgas Dess Regerings kropp,
Nu krönas mannamod och styrka,
Nu lyser vett och visdom opp.

O!

O! Himmel, öfver hvilkens blå,
De stora Riddar-Orden stå,
Kring smordan; då han blifvit trötter;
Ställ Cherubim med Cherubs svärd,
Strö Stjernor under Kungens fötter,
Och väck en tacksam Efterverld.

Vid Torpadii död, skref en vitter Skald:

En ärlig man, en vishets vän,
Som ägde vilja, vett och styrka,
At skipa Lag och frihet yrka,
Med uplyst drift bland Svenske män,
Torpadius, har från oss hastat.
Hans död har oss i oro kastat,
Hans stoft bland stoftet lemnas quar,
Men minnet af hans nit och möda,
Bör värdig täflan hos oss föda,
At blifva sådan, som han var.

Han har ej lefvat blott för sig,
Likt hopen som i mörkret trålar.
Begåfvad med en af de själar,
Som för mot last och sjelfsvåld krig,
Vårt Samfunds väl och sanna bästa,
Han sökte främja, och sin nästa
Oegennyttigt tjente han.
Så klart såg man dess lifsljus brinna!
Så lätt lär man ej kunna finna
En mera värdig Riksdagsman.

(Se Mercurius för år 1760, Sept M. p. 205. — p. 159. — Samlade efterrättelser. —)

TOR-

TORSTENSON, CARL ULRIC, *Grefve* til Ulffunda, och *Öfverste* för Nerikes och Vermelands Regemente, Föddes i Stockholm, år 1685, af Kongl. Rådet och Præsidenten i Åbo Hofrätt Grefve *Anders Torstenson*, och Fru Grefvinnan *Christina Stenbock*. Farfadren var R. R. Fältmarskalken och Gen. Gouverneuren öfver Västergöthland, Dahl och Halland, Gr. *Lennart Torstenson*. Under det öfver hela Europa brinnande kriget, förfogade han sig på sit 18 ålders år utomlands, först til Zweybrücken och vidare til Frankrike, där han blef Fendrik och straxt efter Lieutenant, vid den uti Fransysk tjenst den tiden varande Gr. Eric Sparres Regemente. Här bivistade han tvenne campagner med mycken heder, reste sedermera 1705 til Svenska Arméen, som då stod i Hög-Polen vid Staden Ravitz, och fick af Konung Carl Fendriks fullmagt vid Lif-Gardet och Grenadier-Bataillon. 1708 benådades han med Lieutenants fullmagt vid samma Regemente, under hvilken tid han med mycket beröm var med uti alla de Actioner, som förefölło. Den besvärliga marchen 1709 genom Ukraine, til belägringen vid Pultava, och den därpå följande olyckliga bataillen, tog han ock del uti, och fick vid sistnämde tilfälle, en svår blessure. Sedan åtfölgde han Konungen öfver Niper Strömmen, genom de Tartariske ödemarkerne til Turkiet och

och Bender, där han hugnades 1711 med Capitaines charge af Gardet, och ſtadigt ſin Konung upvaktade til deſs han vid den blodiga bardaleken uti Bender, med flere Svenſke Herrar, hade det ödet, at af Turkarne blifva til fånga tagen. Lösgifven, fick han befallning, at med flere Svenſke Officerare quarblifva vid Bender, hos Konung Staniſlaus. När Staniſlaus ſedermera reſte til Polſka gränſen, i hopp at upnå Polſka Thronen, vardt Gr. Torſtenſon, jämte denne Konung, til Bender återförd, och under et mycket ſträngt inſeende en tid där quarhållen. År 1714, reſte han andra gången med K. Staniſlaus ifrån Bender, under en den beſvärligaſte väg, til Zveybrücken, hvarifrån han ſ. å. begaf ſig til Konung Carl, ſom då var anländ til Stralſund. Härifrån commenderades han, ſåſom Öfverſte-Lieutenant, at med Infanteriet angripa de på Landtrügen allierade troppar. Genom det ſtarka motvärn, ſom fienden här gjorde, och hvarunder Gr. Torſtenſons Regemente nödgades draga ſig tilbaka, råkade han med några få af ſit folk, uti ſtörſta lifsfara. Kringränd af fienden på alla ſidor, fattade han det modiga beſlut, at med värjan i handen, göra yttterſta motſtånd, och at hällre dö på ſtället, än at gifva ſig fången, på en ſvärm gemena ſoldaters diſcretion. Under det han ſom manligaſt ſig förſvarade, med ryggen emot et retran-

tranchement, kom Furſten af Anhalt Desſau ridandes. Denne blef nyfiken at få veta namnet på en Officerare ſom med ſå liten ſtyrka, vågade at ſå djärft förſvara ſig emot en öfverlägſen magt. Utan at ſvara på frågan, yttrade Gr. Torſtenſon ſamma åſtundan på ſin ſida, at ockſå få veta, hvem den frågande Herren vore. Efter å ömſe ſidor gifven uplyſning, föreſtälte Furſten, under de höfligaſte utlåtelſer, den modige Svenſke Officeraren, deſs föreſtående fara, med inrådande, at häldre gifva ſig fången, än at göra et motſtånd, ſom ſyntes blifva förgäfves. Härpå ſvarade Gr. Torſtenſon, at han väl åt Hans Durchlauchtighet, men åt ingen annan, ville lemna ſin värja. Detta ſkedde och Furſten bemötte honom, under fångenſkapen, med en heder, ſom gjorde Grefve Torſtenſon nögd med ſit närvarande oundvikeliga öde. Kort efter vardt han ifrån den fienteliga Arméen bortförd til Berlin, hvaraf hände, at ingen om honom kunde ärhålla någon kunſkap. Man föreſtälte ſig, at han blifvit på ſtället nedhuggen. Efter Stralſunds öfvergång, fick man förſt om Gr. Torſtenſon den efterrättelſe, at han ännu lefde. År 1716, kom han åter til Sverige, och upvaktade ſin Konung uti Skåne, hvilken under fångenſkapen, utnämt honom til deſs General-Adjutant. Hos Konungen förblef han ſtändigt, til år 1717, då han emottog Öf-

verſte fullmagt, vid Nerike och Vermelands Regemente. Med ſit Regemente gick han 1718 til Norige, och återkom til Stockholm 1719. Krigets beſvärligheter hade emedlertid bräckt deſs hälſa. Med förlamade händer och en värkfull kropp, reſte han 1727 til Achen, at där nyttja de varma Baden. Öfver vintren ärnade han uppehålla ſig uti Staden Brüſſel, för at följande ſommar, äfven bruka ſamma Bad. Men plågorna ökades, och kommen til nyſsnämde Stad, måſte han åt naturen betala ſin ſkuld, i ſlutet af år 1727. Liket hemfördes til Sverige, och ~~nedſattes med~~ all högtidlighet, d. 20 Martii ~~1729, uti Fädernas grift, i Kongl. Riddar~~holms Kyrkan. ~~Med honom utgick~~ denna berömliga familie, ſedan hans 5 äldre bröder, budit verlden farväl. Af deſſe må nämnas *Grefve Anders Torſtenſon*, *Öfverſte*, ſom blef ſlagen vid Pultava, och *Grefve Jacob*, ockſå *Öfverſte*, ſkuten uti action på Landt-Rügen. —

Gr. C. U. T. var gift m. Grefvinnan *Anna Margaretha Oxenſtierna*. Hon vardt 1731, en ſenare Fru, åt R. R. Grefve *Thure Gabr. Bielke*.

(Se Perſonalierna, vid Likpred. hållen af Nic. Barchio tr. in fol. i Stockh. med bifogade flere Grafſkrifter — 3. — Dr. Norbergs Hiſtoria om K. Carl XII — Stiernmans Matr. —)

TRO-

Troilius, Magnus, *Prost och Kyrkoherde* i Husby. Han var därstädes född 1704, af fadren Prosten och Kyrkoh. Mag. *Jacob Troilius* och Modren *Christina Horneman.* Efter sorgfällig undervisning hemma i fadrens hus, sändes han 1715 til Upsala Academie; men då fadren föll undan, blef han nödsakad, at fortsätta sina studier vid Vesterås Gymnasium i trenne år. Återkommen til Academien, gjorde han mogna framsteg, och efter en 1732 hållen disputation, blef han 1735 af Philosophiska Faculteten utnämd til Docens i Mathematiska vettenskaperna. Året därpå utsägs han, på hög befallning, af framledne Ärke-Biskopen Joannes Steuchius, at föreslås såsom Legations-predikant til Constantinopel, hvarpå han ock s. å. ärhölt nådig fullmagt. Afresan skedde, och han for sjöledes til Lübeck, sedermera landvägen öfver Hamburg, Nürnberg, Augsburg, och Venedig, hvarifrån kosan togs tvärtigenom Italien til Livorno, där han i början af år 1737 steg om bord til Smirna och anlände i Martii, til Constantinopel. De få Evangeliska Christnas äfventyrliga tilstånd där i Staden, gaf anledning, at i tvenne *Memorialer til Prästeståndet* vid 1738 års Riksdag, göra *föreställning om en Luthersk Kyrkas upbyggning därsammastädes.* För samma orsak blef han ock föranlåten, at i slutet af år 1739 begifva sig hem til Sverige, dit han i Dec.

1740 lyckligen ankom. Föreſtällningen hade önſkelig verkan. Medel utſågos til Kyrkans byggnad; men Troilius kom emot ſin förmodan, at ſtanna qvar i Fäderneslandet. Han hade redan 1739 blifvit af Conſiſtorium i Veſterås nämd til Matheſeos Lector. År 1741 upfördes han af Theologiſka Faculteten i Upſala på förſlag til en Theologiæ Adjunctur; men kallades i ſtället til Ord. Kongl. Hofpredikant. År 1745 förordnades han til Kyrkoherde i Huſby. Såſom Fullmägtig, biviſtade han flere Riksdagar. Var på förſlag til St. Tuna och hade röſter til Biſkop. I Husby afſomnade han år 1762. Han var altid munter i ſit upförande, behagelig i umgänge, nögd med ſin lycka, och hade den gåfvan, at på et otvungit ſätt intaga allas ſinnen.

Gift, med Fru *Margaretha Eliſabeth Svedelia.*

(Likpr. med Perſonalier, tr. i Veſterås, 1763 — in 4:o — Salvii Lärda Tidn. 1763, N:o 90. —)

TROLLE, GEORG HERMAN *af*, *Schoutbynacht* och Riddare af K. Sv. O. föddes 1680 af Capitainen i Danſk tjenſt *Herman Trolle* och deſs Fru *Anna Maria Mara.* Barndoms åren tilbragte han i Amſterdam uti ſin farbroders hus, och på 10 året gjorde han ſin förſta ſjöreſa med et Coopvaerdie-Skepp til Roſtock, hvarifrån han ſedan gjorde

de en ſtörre reſetour til ſjös, inom Europa. 1698 gick han för tredje Styrman på Archangel, Veſtindien och St. Thomas, under hvilken reſa han en gång råkade uti en ſå ſtor ſjönöd, at han i 3 dygn måtte ſitta på et vrak i kalla vattnet. Efter freds-ſlutet med Sverige och Dannemark, reſte han 1701 ſåſom Styrman ifrån England på Braſilien, och blef på återreſan med ſkeppet upbragt af de Franſke. 1703 tog han tjenſt ſåſom Styrman vid Amiralitetet i Holland, och vardt, vid en attaque med flera Franſka Örlogs-ſkepp, af en ſabel ganſka ſvårt blesſerad i anſigtet, ſamt desſutom med trenne rännkulor i högra låret ſkuten. Efter flera besvärliga öden och utrikes tjenſter til ſjös, kom han 1706 til Helſingör, i affigt at gå til fäderneslandet; men åter måſte han ſåſom Styrman härifrån taga vägen åt kuſten Coromandel och Tranquebar, för Oſtindiſka Compagniets räkning. Han var andra gången på vägen til Fäderneslandet, när han 1709, ifrån Sundet upbragtes til Köpenhamn, där han förſt ſattes i fängelſe, men ſedan tvingades til tjenſtgöring ſåſom Lieutenant på några Danſka Örlogsſkepp. Omſider kom han 1714 på Svenſk botten, då han afgaf til Kongl. Amiralitets-Collegium i Carlscrona, *en utförlig berättelſe om Danſka flottans tilſtånd, ſtyrka och indelning.* S. å. vardt han Capitaine, och gick ſtraxt ut på kryſsning i

Öſterſjön. År 1715 biviſtade han Sjö-Campagnen med Stockholms-Eſcadren, under då varande vice-Amiralen Wachtmeiſters öfverbefäl, och de följande åren hade han flera tilfällen at inlägga mycken ära vid Svenſka flottan. Efter en ſvår och blodig drabbning med några Ryſka Örlogs ſkepp 1719, måſte han, jämte de på ſkeppet få öfverlefvande, gifva ſig fången, då han vardt förd til Czar Peter, hvilken förgäfves använde all möda, at förmå Trollen til at antaga deſs tjenſt. Tillika med de öfrige Svenſke fångarne, måſte han underkaſta ſig det ödet, at flyttas ifrån det ena ſtället til det andra, intil år 1722, då han lösgifven, reſte öfver til Stockholm, och gjorde åter tjenſt vid Amiralitetet. 1725 öfverförde han til Petersburg då varande Ambaſſadeuren, Friherre Cederhjelm, och de följande åren förde han Coopvaerdie-ſkepp, ſamt gjorde reſor på Curland, Amſterdam, Portsmouth och London. År 1732, gick han med Svenſka ſkeppet *Fridericus Rex Sveciae*, til Oſtindien, för det då nyligen inrättade Compagniets räkning. På återreſan vardt han upbragt af Holländare til Batavia, men återkom i Aug. Månad 1733 til Götheborg, med en rik laddning, och var ſålunda den förſte, ſom gjort någon ſådan reſa ifrån Sverige. 1741 befordrades han til Commendeur-Capitaine, och 1742 vardt han commenderad med 6 Galé-

rer

rer ifrån Stockholm til Fredrichshamn. 1743 antog han, på befallning, befälet öfver den til Bothniska viken destinerade Escadren, och 1745 förde han nya Örlogs-skeppet Adolph Fredrich til Carlscrona. Utnämdes 1748 til Riddare af K: Sv. O. 1754 til Commendeur vid Stockhölms Escadre och adlades 1758. Sedan han flere gånger varit på Schoutbynachts Förslag upförd, blef han til denna värdighet 1758 i nåder befordrad. I Stockholm dog han år 1765. Gift med *Anna Margaretha Grise*.

(Se Friherre J. A. Rehbinders Matr. öfver Sv. Ridderskap och Adel — p. 461. —)

U.

UHLFELDT, eller ULFELT, EBBE, til Ferlöfsholm, Aretslöf, Råbylöf, m. m. Svensk *Riks Råd, och Riks-Jägmåstare*. Son af Danska Riks-Rådet *Christopher Uhlfeldt*, och Fru *Marin Urup*, föddes han år 1616, på sine Förfäders gård Råbylöf i Skåne. Uti yngre åren hade han rest utrikes, vistats länge vid Kongl. Franska Hofvet, och blef vid återkomsten til Dannemark, Konung Christian IV:des Hof-Junkare, hvarefter han åter lemnade Fädernes landet, och reste til Kejserliga Arméen, där han hade Ryttmästare fullmagt, när han sedan gick til Konung Philip IV:des Armée i Spanien, och blef Ma-

jor af Cavaleriet. Vid denna tiden gjorde han en refa åt Jtalien, och upvaktade Påfven Urban den åttonde. Hemkallad af Konung Chriftian, förordnades Ulfelt 1642 til Slotts-herre eller Gouverneur öfver Chriftianftads Län, och 1644 til General-Major och Gouverneur på Öfel, hvilken provins sedermera afträddes til Svenfka Kronan. Vid K. Fredric III:es Kröning i Dannemark, 1648, blef han Riddare af Elephant-Orden, och bekom 1651 Bornholm i förläning, hvilket han ftraxt därpå måfte återlemna. Det var år 1652, fom han refte öfver til Sverige, då han ftraxt af Drottning Chriftina vardt nådigt emottagen, med penfion begåfvad och utnämd til General-Major af Cavaleriet. Med hvad mifshag de Danfke anfågo denna Uhlfeldts öfvergång, kan dömas af det Bref fom Konung Fredric III fkref til Drottning Chriftina, dat. Köpenham d. 5 Maii 1658. "*Eders Kjerlighed*, fkrifver den Danfke Konun-"gen, *Kan vi naboeligen icke forbigaae at fore-"holde, efter fom Hr. Ebbe Uljelt fig her af "Riket haver begivet, uden at gjöre nogen rig-"tighet enten for Öfel eller Borringsholm, "fom han haver väret forlehnet med, og det jo "den höijefte billighed er, at han tilbörligen fva-"rer til hvis Han paa Vore Vegne har haft at "forrette: Thi er til Eders Kjerlighed vor na-"boevenlige begjerning, at Han maatte tilholdes "faadant at gjöre, efterfom vor Refident ofs El-*

"fkelige

"skelige P. Juel er befalet, naar behöves, paa "behörlige Städer at producere, hvorudi vi for "meene hans skyldighed at vdre, at staa osj til-"börligen til rette, og dersom saadant hos Han-"nem uden vidlöftighed icke staer til at bringe til "veye, og vi derudover skulde foraarsages han-"nem med Retten at lade söge, saa eragte vj "unödigt Eders Kjerlighed om Justitiens billige "administration at anmode, eftersom vi ingelunde "tvifle Eders Kjerlighed, uden nogen vor erin-"dring dertil noksom inclinerer, men forseer ofs "visseligen til, at Eders kjerlighed herudi vor "Fullmägtig til det beste befordrer saa vel som "og andre vore undersaater til Rette forhjelper, "som bemelte Herr Ebbe Ulfelt i lige maade "skulle nödet til at söge, for hvis han dennem, "efter strenge dres forpligt haver forsömmet at "förnöye och betale. — År 1658 reste Ebbe Uhlfeldt öfver til Dannemark, mera för at utföra sina prætentioner, än för at ställas til redogörelse; men han vardt då i Köpenhamn fängslad och til Nachskoff bortförd, där han satt et halft år, til defs famma fästning blef intagen i Jul. Månad 1659 af Svenske Fältmarskalken Gr. Gustaf Otto Stenbock. Lyckeligen återkom han då til Sverige, blef 1661 General-Lieutenant til häst, och kort därefter befald at besörja en commission i Skåne med Militiens inrättande. År 1662, vardt han häktad, såsom misstänkt för delaktighet uti et förrädiskt upsåt at öfverlåta Malmö

Fäſtning åt de Danſke. Auctor til Memoires de la Reine Chriſtine anſer honom ſåſom icke aldeles oſkyldig. År 1664 på Riksdagen i Stockholm blef han Riksråd; något däreſter Hofrättsråd i Götha Hofrätt, och 1765 Riks Jägmäſtare. Under Danſka kriget 1676 anförtroddes honom förſvars verket vid Calmar. 1679 blef han Lagman i Öſtergöthland. Dog 1682. På Svenſka Riddarhuſet vardt Ebbe Ulfelt introducerad vid 1664 års Riksdag, tillika med 10 andra Skånſka familier, hvilka kunnat beviſa deras förfäder hafva beklädt Rikſens Råds ämbete i Dannemark. Med honom ſjelf, gick denna ſlägten ut i Sverige på Svärdsſidan. Ebbe Ulfelt hade Bröllop på Köpenhamns Slott, 1643, med Grefvinnan *Hedvig til Schlesvig Holſten*, en dotter af K. Chriſtian IV, med deſs ägta maka *Chriſtina Munck.* Hans *Portrait* är graveradt af. *Haas in 8:vo.* —

(Se Likpredikan, med perſonalier, tr. i Dorpt, 1689 — Stiernmans Höfd. minne, p. 277. — Ejusd. Geneal. Matr. p. 214. — Rothes Danſke Mänds og Quinders Eftermäle, II. D. p. 116. — Holbergs Danſke Riks Hiſt. om K. Fredric III. — Arckenholtz Memoires de la Reine Chriſtine, II. T. —)

V.

VINBLAD, JOHAN, til Risberga och Skenala, *Kongl. Secreterare.* Föddes i Norkiöpings Stad, 1615, och var Son af Handelsmannen

mannen därstädes *Mathias Johansson*, och *Helena Winblad*, Prästedotter ifrån Helsingland. Han sändes 1629 til Upsala, där han med särdeles flit, lade sig på Latinska språket och Studium Politicum. Därifrån begaf han sig 1633 til utrikes Universiteter, och hade en vacker recommendation ifrån Biskopen i Linköping Dr. Joh. Bothvidi, til Riks-Cancelleren Ax. Oxenstierna, som då vistades i Frankfurt am Main. Riks-Cancelleren emottog honom med mycken ynnest, och som han fant ynglingen prydd med flera goda egenskaper, så gaf han honom et särdeles stipendium, och antog honom til handledare för tvenne unge Herrar, Riks-Cancellerens anförvandter, Herr Axel Åkesson och Herr Axel Thuresson, hvilka voro nyligen komne ifrån Sverige, och ärnade at på utrikes orter fortsätta sina studier. De uppehöllo sig et år i Strasburg, och reste sedan til Paris. Därifrån åtfölgde de Riks-Cancelleren til Leiden, besökte flere Provinser, Städer och Universiteter i Nederländerne, och vände så åter om til Frankrike, för at på det fullkomligaste taga kännedom af detta Landets Oeconomie och Politiske författningar. Under hemresan besökte de England och Dannemark, och kommo til Sverige igen 1639. Efter hemkomsten blef Vinblad 1640, antagen af Riks-Cancelleren uti Kongl. Cancelliet, såsom Riks-Cancellerens egen Hand-Secrete-

creterare, och 1644, förordnades han af Drottning Christina til Referendarius i Cancelliet, samt år 1648, til Kongl. Secreterare. Adlades 1649, och behölt sit namn, hvilket han efter Morfadren uptagit. Han åtfölgde sedermera K. Carl Gustaf, på dess resor, och besörgde vigtiga förrättningar vid flera tilfällen; men hans svaga hälsa nödgade honom, i underdånighet utbedja sig, at tjena hemma vid Cancelliet, hvilket honom äfven beviljades. Med kunskap och förfarenhet, med en ädel hog och okonstlad trohet, upfylte han sina pligter emot Konung och samhället. Han innehade en särdeles färdighet uti Latinska, Tyska, Holländska och Fransyska språken. I anseende hos de stora, vördades han af de ringare, och älskades af alla. Sit lefnadslopp ändade han i Stockh. 1659, och vardt i S. Jacobs Kyrka begrafven, hvarefter Liket fördes til Östuna Kyrka i Upland. Gift. f. g. m. *Ingeborg Andersdotter*, a. g. m. *Catharina Laurelia.*

(Personalierne efter Likpr. hållen af Ol. Skough. — tr. i Stockh. 1660 in 4:o —)

W.

WALLSTRÖM, ERIC, *Prost och Kyrkoherde* i Norrkiöping. Föddes år 1720 i Gefle Stad, där Fadren, *Thom. Wallström*, var Stads-Secreterare. Sedan han användt

van-

vanlig tid vid Skolan och Gymnafium i Gefle refte han 1736 til Upfala, där han 1743 vardt Magifter. Samma år orerade han på Svenfk Vers i Gefle Gymnafio, öfver den med Ryfsland vundne Freden, och blef detta Tal äfven tryckt. 1743 vardt han prästvigd, på Paftoris i Ofvanfjö kallelfe. 1746 kallades han til Aftonfångspräft vid Domkyrkan i Upfala, 1748 blef han därftädes Hofpitals Predikant och Sysfloman, och 1752; Extr. Ord. Predikant vid Kongl. Lif-Regementet til häft. På Präftmötet i Upfala 1753 orerade han: *De Jufto pretio Renovationi inter Articulos fidei et in Ordine Salutis asfignando, ut, quod jufto vel plus vel minus ipfi posfit tribui, caveatur.* 1754 Kyrkoherde i Norrkiöping, och ftraxt hedrad med Proftefullmagt. Han var onekeligen, hvad man kallar *en ftor Präft.* Han ägde den gåfvan at röra fine åhörare, genom det värdigafte fätt at framftälla Guds ords lärdommar. Månge ihogkomma ännu med en flags förkjusning, huru han med anda och kraft predikade i Upfala. — Hans lefverne fvarade til hans Lära, och hans utfeende var ganfka intagande. Hans hälfa var icke färdeles ftark, och han befvärades mycket af Hypochondrie. Döden öfverföll honom haftigt, under et flag, fom fläckte lifvet d. 15 Dec. 1758.

Gift med *Margaretha Chriftina Evensfon.*

Tryckta

Tryckta predikningar efter denne Mannen äro: *På 1 Bönedagen* 1750 *öfver Texten Ps. 122: 6. 7.* — *Affkedspred. i Upsala, på 3 Sönd. efter Trinitat.* 1754 — *Intr. Pred. i Norrkiöping, på 13 Sönd. efter Trinit. 1754.* — *Pred. på 2 Sönd. efter Trettondagen, vid Fattighus invign. i Norrkiöping 1755.* — *Synodal pred. i Lik. Text. 1 Mos. B. 3: 19. år 1755.* — *Pred. på 4 Bönedagen, 1756, Text. 5 Mos. B. 32: 6.* — *Likpred. öfver Kyrkoh. i Gladhammar Joh. Mag. Tillman, Text. Ps. 84: 5-8. 1757.* — *Likpred. öfver Borgm. i Norrkiöping Jac. Ekholm, Texten: Up. B. 14: 13. 1758.* — *Predik. öfver Sön- och Högtidsdags Evang. Stockh. 1770. Alla äro i 4:o.* —

(Personalierne efter Likpr. hållen af Prosten P. Lagerman, tr. 1758. — Dr. Strickers Hom. Bibl. p. 149. — Alnand. Anvisn. til et Theol. Bibl. D. 8. p. 30 —).

WALLVIK, JÖNS CLASSON, *Assessor* i Kongl. Svea Hof-Rätt. Föddes 1631 på Stråtenbo vid St. Kopparberget, af Bergsmannen *Claes Ersson* på Wilkesbacka och dess senare Hustru *Elisabeth Tersera*, Prostedotter ifrån Leksand. År 1659 blef han Rådman i Falun, och därpå 1661 Stads-Syndicus, hvilken sysla sedan förbyttes til Stads-Secreterare ämbetet. Under samma tid företog han sig en resa til de förnämsta orter i Eu-

i Europa, och återkom 1668. Vid Konung Carl XI:s varelse i Falun 1673, hölt han d. 6 Febr. et Tal på Grussalen, hvilket grundlade dess vidare befordran. Han kallades 1674 til Stockholm, såsom Assessor i Svea Hof-Rätt, vid hvilket Ämbete han sedermera förblef, undanbedjande sig i underdånighet, både Adelskap och en Lagmans-syssla, som honom ärbödos. At han bibehållit både sin Öfverhets nåd och almänhetens högaktning, kunde af flera bevis förklaras. — Vigtiga förrättningar blefvo honom ombetrodde, och äfven var han Ledamot vid de undersökningar som anstältes öfver det ryktbara *Trolleriet.* Något besynnerligit hände honom vid en eldsvåda på Norrmalm 1689. Elden hotade många hus med ödeläggelse. Han sjelf lät bortföra sina saker; men en stor del af de omkringboende flyttade deras lösa egendom in på dess gård, med detta utlåtande: *At de hade den förtröstan til Gud, at Guds försyn helt visst skulle skona en så from Mans hus ifrån förödelse.* — Denna deras oskyldiga fördom vardt mycket stärkt däraf, at eldsvådan ej hant til Wallviks hus. Saknad och sörgd, afled han i Stockholm d. 13 Febr. 1691.

Uti sit gifte 1662 med *Magdalena Rudbeck*, Dotter af Bisk. Dr. Nils Rudbeckius i Westerås, var han en Fader för 16 barn. Af desse lefde 15 vid Fadrens död. Tvenne af

af Döttrarne, uptogos hvar efter annan til Kongl. Hofvet, hvarifrån de blefvo gifte, och med Kongl. Brudgåfvor förlänte. En talrik posterité har sig utspridt af denne Stamfadren, så uti Frälse som Ofrälse Ståndet, och man har i senare tider sett purpurn pryda detta namnet. Sonen, *Johan v. Wallvik*, adlades 1718, och dog Kammar-Revisions-Råd, 1748.

Af Jöns Classon Wallvik, äro *tvenne Åm. Tal tryckte: öfver Friherre J. h. Sparre, Ups. 1656 — och öfver Friherre Th. Stiernskiöld, tr. i Stockholm. 1665.* Äfven är tryckt *en Gratulation til Dr. Nils Rudbeckius, då han 1670 blef Biskop i Westerås.*

(Se Wallvikska Ättar-Talet, utgifvit af Direct. Abr. Abr. Hylphers, tr. 1765 in 4.o —).

WRANGEL, CARL, *Grefve, General-Major* af Cavaleriet och *Capitaine-Lieutenant* vid Kongl. Drabante-Corpsen. Föddes i Stockholm år 1667. Fadren, Grefve *Diedrich Wrangel*, var Kongl. Råd och Præsident i Kongl. Bergs Collegio. Dess Moder var Fru *Magdalena Clerck*. Tidigt yttrade han sin håg, at med värjan vara sin Konung och Fädernesland til tjenst. Antagen af K. Carl XI, vid dess Hof, dröjde ej länge, innan han fick Fendriks fullmagt vid Kongl. Lif-Gardet. För at vinna en färdighet uti Krigs-konsten, hvartil nu icke gafs tilfälle hemma, reste han med

med nådigt tilstånd utrikes. De Franske vapnens jämna framgång lockade honom til Paris 1690, hvarifrån han året efter tog vägen åt Nederländerne, där Fransyska Arméen, under de namnkunnige Fältherrars Luxembourgs och Schombergs anförande, om våren öpnade et nytt fält-tog, genom belägring för Staden Mons. Denna belägring är märkvärdig däraf, at Konungen af Frankrike i egen person därvid commenderade. Grefve Wrangel öfvervar vidare den häftiga bombarderingen för Charles-Roy, och träffningen vid Leus, där Duc de Luxembourg, med värjan i hand öfverända kastade fiendens hela Cavalerie, som til antalet var honom vida öfverlägse. Han förfogade sig sedan hem til Sverige, i anledning af den Kongl. nåd, som honom frånvarande vederfaren var, genom befordran til Lieutenants Charge vid Kongl. M. Garde; men 1693 reste han åter ut, för at bivista de actioner som vidare förefölle, emellan de Franske och de Allierade, och hade i synnerhet vid Nervinde, et ypperligit tilfälle at se, hvad som med klokhet omtanka och mannamod kan uträttas i krig. — Uti denna skarpa bataille, som slöts med fullkomlig seger på Fransyska sidan, tjente han för General-Adjutant, hos General Lieutenanten Roos. Efter denna campagne, och belägringen för Hüy, reste han 1694 til Paris, och återkom til Sverige 1695

 då

då han förordnades til Lieutenant af Lif-Drabanterne, efter at förut, och under sin frånvaro, hafva blifvit ihogkommen med Capitaines fullmagt vid Kongl. Lif-Gardet.

År 1697, när efter Konung Carl XI:tes död, Riddar-Orden af blå Bandet, skulle til England återlemnas, blef Gr. Wrangel af den unge Konung Carl utsedd, at öfverföra samma Riddare-Orden, til då varande Svenske Ambassadeuren i Holland Gr. Carl Bonde, med hvilken han sedan skulle göra sällskap til England. Men 1700 öpnades åter för honom krigs-fältet, och det glädde honom, at få räknas ibland den utvalda Corps, hvilkom vakt och vård om Konungens dyra lif anförtrodt var. Här skulle nu blifva alt för vidlyftigt, at upräkna alla de tilfällen, alla de träffningar och äfventyr, uti hvilka Gr. Wrangel, vid sin Konungs sida, inlagt ära och visat, huru nit och trohet öfvervunnit alla mödor, alla farligheter. Vid Narva Stads undsättning, fäktade han som en hjelte. Vid descenten öfver Duna, i Bataillen vid Clissow, i drabbningen vid Pultovsk och Punitz, lika så. — De otroligaste fatiguer, de svåraste marcher, hela kriget igenom, förmådde icke aftvinga honom minsta tecken til et afmattadt eller eftergifvande mod. 1706 vardt han Capitaine-Lieutenant af Kongl. Lif-Drabanterne, och tillika General-

Major

Major af Cavaleriet, i Gr. Arvid Horns ſtälle, ſom til Kongl. Råd utnämdes. Men hans lifsmål nalkades ſit ſlut. En afmattande och ſtark fläck-feber öfverföll honom om om våren 1707, under det Konung Carl hade ſit högquarter i Altranſtadt, och här måſte han blifva et rof för döden, i en ålder af 39 och et halft år. Hans Lik begrofs uti Ketzſchavs Kyrka i Saxen, d. 4. Jun. nyſsnämde år, uti Konung Carls egen höga, Deſs Råds och Generalers närvaro. Konungen ſjelf beſökte honom på ſjukſängen, och betygade ſin ſaknad vid deſs bortgång. — Dygden, äran och tapperheten, beherrſkade hans hjerta, och en vacker dödsberedelſe krönte hans berömvärda lefnad. Han var den ſiſte af ſin Famille. Vid grafven hölts et Svenſkt Tal af Drabanten Friherre *Bror Rålamb.*

(Se Perſonalierne efter Likpredikan, hållen af Petr. Lampa, tr. 1707, — K. Carl XII:tes Hiſt. af Dr. Norberg. —)

Wrangel, Otto Reinhold, af Sauſis, *General-Major.* Föddes i Eſtland år 1681, och var en yngre Broder til R. R. Gr. *Anton Joh. Wrangel.* Vapnebrak lekte för [illegible]ingens håg, och 1702 öfvervar han belägringen för Riga. Regements-Quartermäſtare vid Generalen Gr. Ad. L. Levenhaupts Regemente, biviſtade han 1708 års Action vid

Liesna emot Rysſarne. Såſom Capitaine vid Nylands Regemente, var han med i fältſlaget vid Pultava, då han i foten vardt blesſerad. Därefter följde han K. Carl XII:te, öfver Niepern och ödemarkerne til Bender. Vardt 1711 Capitaine af Gardet, och ſ. å. afſänd til Crimm, at tilhopaſkaffa och utlöſa de Svenſke fångarne, af hvilka en ſtor del voro af Rysſarne til Tartarerne bortſålde. Ifrån denna expedition återkom han 1712 til Bender, och ſkickades til Sverige. 1713 Major af Gardet, och var åter med vid Fredrichshalls belägring. 1720 Öfverſte-Lieutenant, 1739 Öfverſte, 1742 General-Major af Infanteriet. År 1743 hände honom den obehageligheten, at han ſattes i arreſt, för deſs vid Finſka fälttåget 1741 och 1742 uti krigs-conſeillerne gifna råd. Efter fem månaders häkte, och et halft års löns hemfallande til Vadſtena Krigsmanshus, blef han ifrån alt vidare tiltal frikänd. — Dog ſedan i Stockholm, 1745.

Gift, f. g. m. Frih. *Margaretha Lagercrona* — a. g. m. Grefvinnan *Margaretha Eleon. Liljenſtedt.* —

Under denna Artikel, må med några ord nämnas en *Fabian Wrangel*, äfven af Svenſk Börd. Han hade i Holländſk tjenſt, ifrån Dragon tjent ſig up til Öfverſte, och gick ſedan til den Tyſka Kejſerliga Arméen. År 1709 blef han til Grefve förklarad af Konung

nung Carl III i Spanien, och lär altså vara den ende Svensk, som varit *Spansk Adelsman* eller *Grefve*. År 1718 blef han Gouverneur i Brüssel, och några år därefter General-Fältmarskalk. Han dog 1737 i Brüssel i en hög ålder. Vid flere tilfällen hade han utmärkt sig såsom en stor Krigshjelte, och i Brüssel lefde han präktigt, hvarest han hölt öpen taffel för alla Officerare. Denna senare omständigheten gjorde, at han ej var rik, eller Herre af gods och ägodelar, ehuru han innehade det fördelaktigaste ämbete.

(Stiernmans Geneal. Matr. p. 1377 — Holländske Generalen Frih. Isac Cronströms Lefverne, af C. Chr. Giörvell, p. 65, not. —)

Å.

ÅKERFELT, ZACHARIAS, *Capitaine*, föddes år 1682 uti Riga Stad, där Fadren Capitaine *Olof Åkerfelt* då låg i Garnison. 1697 gick han i krigstjenst såsom Volontaire, vid General-Major Hen. Rudolph Horns Regemente, gjorde de vanliga smärre steg, och fick 1702 Fendriks fullmagt. Han var tidigt med uti flere krigsfaror, och fäktade tappert vid sin bataillon, då Rysarne 1703 belägrade Nyens Skants. Rysen vågade här en storm med 2000 man, anförde af en Brigadier; men blef af de Svenske så emottagen, at ganska få Rysar undkommo med lif-

vet ifrån Stormningen. Grafvarne blefvo upfylde med döda kroppar, så at man bequämt eller utan hjelp, kunde gå eller klifva öfver dem. Utan storm kom Skantsen sedan genom Capitulation uti Rysſarnes händer, hvilka i grund förstörde både Fästning och Stad. Sedan Fendrik Åkerfelt äfven bivistat de heta bardalekar, som vankade vid Jaukfälki, Walkiſari och Systerbeck, blef han 1705 förordnad til Lieutenant vid samma Regemente, med General Meydels fullmagt. 1706 blef han under General-Adjutanten Carl Armfelts anförande, commenderad på et partie, bestående commenderingen af 50 Officerare och 100 Ryttare. Marchen skedde til et ställe där fienden hade en hop Artillerie hästar, hvilka alla borttogos, jämte en Ryttmästare och en Bojar, som fördes fångne til Svenska Lägret. S. å. föreföllo för honom, flere äfventyrlige expeditioner. År 1708 tog Lieut. Åkerfelt afsked ifrån Svenska krigstjensten, reste til Stockholm, därifrån til Holsten, och thädan med recommendations-bref til då varande General-Lieutenanten Eric Sparre, som då var uti Fransysk tjenst. Vid dennes Regemente fick han Fendriks fullmagt dat. d. 8 Maij 1709. och tjente sedan Franska Kronan med en hurtighet, som gjorde honom mycken heder. Han var ock med i det stora slaget vid Malplaquet, som begyntes d. 11 Sept. 1709, vid Solens upgång

gång och varade til fram på eftermiddagen. Kort därpå blef han Lieutenant Premier Reformé, och året efter Second Lieutenant Reformé. År 1712 bivistade han Actionen vid Fauxbourg af Arras, och några dagar efter åtfölgde han et starkt commando af flere Garnisons Regementer, under General-Lieutenant Grefve Broglios befäl, som skulle gå at intaga redouten Clüsen. Expeditionen lyckades, och stället bestormades. Därifrån vände man sig til det stora Retranchementet Denain, hvilket också stormades, och uti Fästningen Marchiens, giordes hela besättningen til krigsfångar, under Marskalken D'Arteniens anförande, vid hvilket tilfälle de Franske Regementerne fingo et stort byte. Vid Fästningen Douvays belägring af Fältmarskalken Willars, hade Åkerfelt sin post uti Tranchéen, utförandes til sine Förmäns fullkomliga nöje, alt hvad honom blef anbefalt. Douvay gick öfver med storm, besättningen giordes til krigsfångar, och med denna campagne slöt Åkerfelt sin Fransyska tjenst.

I början af året 1713 tog han afsked ifrån sin utrikes krigsbeställning, och reste til Wismar, där han af Öfversten Reinh. Hinr. Horn, straxt blef antagen för Capitaine vid Helsinge Regementet. Ifrån Wismar for han sjöledes til Stralsund, måste här uthärda den bekanta belägringen, och fick därunder flere

äfventyrlige förrättningar, ibland hvilka en commendering på den så kallade blå Bastionen, nära hade kostat honom lifvet; Emedlertid vardt han här skadad på sin hörsel. Vid utmarchen ifrån Stralsund blef han fången af Saxarne. Sedan han blifvit förd til Lüdershagen, där Saxiske Öfversten Grefve Wackerbart hade sit hög-quarter, ranconerade han sig sjelf och fick samme Befälhafvares pass at resa til Lübeck. Vägen togs därifrån til Hamburg, ifrån Hamburg sjöledes til Amsterdam, så til Götheborg, och vidare til Lund. Capitaine Åkerfelt emottog här sin Konungs befallning, at förfoga sig til Regementet. År 1718, flyttad genom Kongl. Fullmagt til Jämtlands Regemente, och bivistade s. å. Fälttoget i Norige, under Gen. Lieutenanten Carl Armfelts commando. Vid återmarchen öfver fjällen utstod han många besvärligheter och vardt illa förkyld. På detta tog hade han under sin vård Cassakistan, den han, jämte flere qvarlemnade Regements fanor, uti Gen. Major Horns händer lefvererade. 1719 vardt han commenderad med 200 man, at betäcka Sundsvalls Stad emot fiendens härjande. 1721 bivistade han fälttoget i Gefle, och benådades 1723 af K. Fredric, med Majors heder och namn. 1742 fick han Kongl Utrednings Commissionens befallning, at med 200 man af sit Regemente, vara Galer-Escadern behjelpelig til Sockholm.

holm. — Året derpå åtfölgde han et commando af famma Regemente, 300 man ftarkt, under Öfverfte-Lieutenant Saltzas befäl, fom marcherade til Rängfiö Socken til Hällfingland, til betäckning för den där fatte Commisfionen, öfver et partie uprorifke Bönder. Uppå underdånig begäran, ärhölt han 1744 nådigt affked, och hugnades f. å. i affeende på defs trogna tjenfter, med dubbelt Capitaines underhåll. Major Åkerfelt var en from och ftilla man, altid nögd med fin lott, altid nitifk och välmenande för fit Fädernesland. Han dog år 1754. Gift m. *Maria Margaretha Scheffel*, en fyfter til den federmera 1777 nobiliterade Öfverfte-Lieutenanten och Riddaren *Mårten Fr. Stjernefelt*.

(Denna Biographie är utdragen, af Major Åkerfelts egenhändigt teknade Lefnadslopp, fom förvaras af Sonen Bruks-Paftorn Mag. Märten Åkerfelt. —)

Ö

ÖRNEHUFVUD, OLOF, *General-Quartermäftare*. Född i Veftergöthland 1600, uti Nylöfa Stad, fom i Konung Guftaf Adolphs tid af de Danfke afbrändes, då defs invånare flyttade til Alingsås. Fadren var Borgaren och Rådsförvanten eller Borgmäftaren i Nylöfa *Hans Andersfon*, och modren *Ellika Andersdotter*. Sedan den unge Olof Hansfon med mycken framgång idkat fine

ſtudier i Roſtock, kom han förſt uti Hertig Johans af Öſtergöthland Cancellie, och antogs ſedan uti Rikſens Cancellie, där han gjorde tjenſt til år 1624. Som han hade en ſärdeles ſkicklighet uti ritning och tekning, och äfven öfvat ſig uti Ingenieur-Vettenſkapen, ſå ſattes han af K. Guſtaf Adolph i lära hos den berömde And. Bureus. Såſom Ingenieur åtfölgde han Konungen på det Lifländſka Krigstoget, och uti Kriget med Preusſen, hvarunder han förvärfvade ſig Hans Majeſtäts ſynnerliga nåd. Vid Tyſka Krigets början 1630, följde han ock Konungen, förordnades til General-Qvartermäſtare, och förſäkrades om adelſkap, ſom ſedan af Regeringen confirmerades 1635, uppå Riks-Cancellerens berättelſe och intygan om deſs trogna tjenſter. Han kallade ſig då *Örnehufvud.* Efter Konungens död, tjente han förſt vid den Arméen ſom anfördes af Hertig Bernhard af Saxen Weimar, och när denna Armée ſedan fördeltes, kom han under Fältmarſkalken Kniphauſens commando uti Veſtphalen. År 1634 förordnades han at reſa til Lifland, för at där beſe Fäſtningsverken, och beſtyra om deras förbättrande. Året efter tog han vägen åt Jngermanland och Finland i ſamma affigt. Med Fältmarſkalken Lennart Torſtenſons armée gick han vidare til Tyſkland, och gjorde där tjenſt til år 1636, då då han med Riks-Cancelleren

Axel

Axel Oxenſtjerna reſte öfver til Sverige, och beſörgde på flere orter om nödiga förbättringar af Rikets Fäſtningar, ſärdeles vid Calmar, Jönkiöping och Götheborg. Siſtnämde Stad aftog och befäſtade han, lemnande ſåledes här et värdigt minne af ſin ſkicklighet uti Fortifications vettenſkapen. Näſtan ingen ort eller landſkap hade han genomfarit under ſina utrikes reſor, den han icke afſtuckit och afritat med deſs lägenheter; och af trycket lät han utgå en vacker Charta öſver March-Brandenburg. Äfven ſå afritade han med mycken noggranhet de fläſte Rikets provinſer, ſärdeles de ſom ligga emot gränſorna, jämte ſkärgårdar, holmar och hamnar, hvilka arbeten ännu finnas förvarade på ſina ſtällen i Stockholm. — År 1664 reſte han med Fältmarſkalken Guſtaf Horn emot de Danſke til Skåne, där han, ehuru ſjuk, likväl gjorde en nyttig tjenſt. I Lägret för Malmö affomnade han den 27 Aug. ſiſtnämde år, trött af mödor, men ſaknad af alla, ſom kände hans goda egenſkaper. Liket ledſagades med vakt ifrån Lägret til Landscrona, och därifrån til Upland. Under vägen hördes ſtycke-ſkott vid alla Fäſtningar, där Liket förbiſördes, ſåſom bevis at han ſkattades värdig all ära, för en långlig och trogen tjenſt emot Öfverhet och fädernesland. Fröſunda Socknekyrka i Upland, gömmer hans ben. Inom denna Socken

ägde,

ägde han Säteriet Heljö, som år 1637 vardt honom doneradt af Drottning Christina. Fröfunda Kyrka har ock af honom och dess Fru, blifvit mycket prydd och rikeligen begåfvad. —

Gift m. *Anna Sneckenfelt.* Med henne var han förlofvad ifrån år 1628, men hindrades af jämna resor och trägna tjenster, at fullborda sit ägtenskap, til år 1634, då han ock straxt efter Bröllopet måste lemna sin maka, och begifva sig til Lifland. Hans ätt utgick med Sonen, Capitaine - Lieutenanten *Axel Örnehufvud til Heljö*, som dog ogift 1678.

(Se Likpr. med personalier, hållen af Dr. Ol. Laurelius, tr. i Stockh. 1645 in 4:o — v. Stiernmans Matr. p. 318. — Salvii Beskr. öfver Upland — p. 1744. — Cederborgs Beskr. om Götheborg, tr. 1739 in 4:o. —)

TILL·

TILLÄGGNINGAR

OCH

RÄTTELSER,

VID DE I FÖRRA DELARNE BEFINTELIGE

BIOGRAPHIER.

A.

Adlerfelt, Pehr. — D. I. p. 7. r. 10. I unga åren hade han mycken färdighet uti flera kroppsöfningar och dansade ypperligen. Han var Fendrik vid K. Lif-Gardet, när Svenſka Tropparna 1700 ſkeppades öfver ifrån Riga til Bataillen vid Donauſtrömmen, och ſade då ſkämtevis til ſine Kamerater: *vi må önſka at Saxarne icke måtta åt våra ben och ſkämma bort dem.* — Sedan åtfölgde han Konung Carl, vid deſs lyckliga Campagner. Näſt före ſlaget vid Pultava, ſkall Adlerfelt hafva haft en affaire med en annan Svenſk Officerare, och gifvit denne ſin bane. Konung Carl tog detta onådigt up, och ſkall efter berättelſe ärnat ſtraffa Adlerfelt för denna gärning. Emedlertid mellankom det olyckliga nederlaget. Adlerfelt undgick lyckligen både näpſt och Ryſk fångenſkap, och kom öfver til Sverige, där han ſedan tjente vid Svenſka Arméen i Skåne.

(Meddelade tilförlitelige efterrättelſer.)

Aschenberg, Rutger, — D. I. p. 33. r. 32, tillägges: Med denna enda Fru, hade han 9 dödfödde och 16 lefvande Barn. Honom öfverlefde af alla deſſa, en enda Son och fyra Döttrar.

(Se Perſonalierne.)

B.

B.

BAELTER, SVEN. — D. I. p. 61. r. 31. — Til Gymnasii Bibliothequet i Wexiö, förärade han sin utvalda Boksamling.

(Se Sv. Mercurius för År 1761. Jan. M. p. 473.)

BANER, PEHR. — D. I. p. 44. r. 17. tillägges vid citation, *von Stiernmans Höfd. Minne. — Likpr. med Personalier, hållen af Dr. Ol. Laurelius, tr. 1645 in 4:to.* —

BERGENHIELM, JOHAN — D. I. p. 76. r. 16. Han bivistade år 1698 en Tractat emellan Sverige och General Staterne, och s. å. emellan Sverige, Frankrike, Chur-Brandenburg och Dannemark. Också utarbetade han den Defensive-Alliance-Tractaten emellan Sverige, Hannover och Brunsvic-Lüneburg, som i Stockholm vardt underteknad d. 28 Apr. 1704.

R. 23. vid denna Artikels slut, kan följande införas: Johan Bergenhielm hade en Syster, som på sit 10 eller 12 ålders år, dog i Upsala. Begrafnings-dagen då Sorgfolket var samladt; och läcket skulle läggas på kistan, märkte Archiater Rudbeck, som ock var ibland de budne, några lifstecken uppå Liket. Rudbeck ville därföre göra några försök til den dödas vederlående. Man ansåg detta med missnag, och Theol. Professoren Schütze, förevitade Rudbeck i synner-

nerhet, huru illa det vore, at med onyttiga uptog oroa en död kropp. Liket vaknade verkeligen up, och denne Bergenhielms Syster, som sedan vardt gift, och bodde i Upland, upnådde en ålder af några och 90 år. Fadren var Borgmästare i Upsala, när detta hände.

(Dr. Norbergs Hist. I. D. — Meddelad efterrättelse ifrån säker hand i Upsala. —)

BERNDES, JOHAN. — D. I. p. 78. r. 14. Föddes på Fädernesgården Strömsberg i Upland, 1603. — Hans Moder var Fru *Anna von Rosen.* — Första gången sändes han utrikes och til Nederland 1621, hvarifrån han hemkom 1624, i anledning af Fadrens frånfälle. S. å. reste han på nytt ifrån Fäderneslandet, och besökte då Holland, England och Frankrike. Med mogna insigter var han nu färdig, at offra åt Fäderneslandet en nyttig tjenst. — Blef 1627 Capitaine-Lieutenant vid General Douvals Regemente, och tjente med beröm emot Sveriges fiender, både i Preussen och Tyskland. År 1630 sändes han af sin Konung til alla Landshöfdingar och Ståthållare i Riket, för at upbära penningar til Krigs-Statens förnödenheter. Särdeles skicklig til Kammarverket, förordnades han 1632 til Riks-Kammar-Råd, och fick härvid Konung Gustaf Adolphs synnerliga recommendation til Re-

Regeringen, i afseende på sin vidsträckta kunskap i dessa ärender. Affärdades 1633 til Rysland, för at notificera Storfursten Konungens död, och blef 1632 en Ledamot uti den Commission, som ifrån Svenska sidan, skulle fastställa Rågången emellan Norrige och Sverige, vid Nasa Fjell — pag. 79. rad. 2. — När Kopparen sedan til sit värde begynte falla, och andra varor, särdeles kohl och ved stegrades, skaffade han med sin rådighet bot på denna oreda, och utverkade et Kgl. Placat, hvarigenom et visst köp faststältes på kohl och ved, som blef drägeligit både för Bonden och Bergsmannen. Han inrättade ock et Ved- och Kohl-Compagnie, som ifrån Dalarne, genom Elfverne skulle bestyra om framförsel af timmer och ved til Falun, til besparing af skogarne, närmast omkring Staden belägne. — Sin för Riket gagnande, och för honom sjelf ärefulla lefnad, flöt han i Stockholm år 1652, uti sin bästa ålder, och vardt begrafven i Storkyrkan, i närvaro af Drottning Christina och Rikets ypperste Ämbetsmän. —

(Sammanhämtadt utur Personalierne efter Likpr. hållen af Dr. Er. Emporagrius, och tryckt i Stockholm 1652).

BJELKE, HOGENSKILD. — D. I. p. 80. r. 29 — Läs: *Anna Hogenskildsdotter.* pag. 81. r. 21 — läs 1589. — Pag. 83. r. 17. til-

tilsättes: han hade haft en Son *Sten*, som rymde bort til Dannemark, förrän stormningen skedde i Calmar 1599. —

Bjelke, Sten. — D. I. p. 85. r. 4. *Han ägde denne Monarkens synnerliga nåd — Gods bibehållen.* Denna mening ändras och tilökes således:

Han ägde denne Monarkens synnerliga nåd. Ibland flere bevis därpå, är äfven den märkvärdiga och vidsträckta Instruction, som Bjelken emottog af Konungen, dat. Liungby, 1679. — Ehuru Bjelken sjelf icke ägde några skänkta Kronogods, hade han dock nog känning af Reductionen. Til all olycka hade han ärft sin Systerson Grefve Clas Tott, som dog i Paris. Ekolmsund var i Drottning Christinas tid gifvit til Tott, och som Tott lemnade efter sig mycken gäld, så vardt Morbrodren, som ville bibehålla Godset, nödsakad at betala 100,000 Riksdalers skuld. Men Ekolmsund reducerades sedan under Kronan och Bjelkens penningar voro förlorade. För dylika afräkningar och i brist af mynt, gick ock Bjelkens vackra Boksamling förlorad, hvarigenom Kongl Bibliothequet i Stockholm fick en betydelig tilökning.

R. 11 afled d. 8 Sept, 1684, tillägges: — mindre utmattad af ålder, än af arbete och bekymmer, och begrofs uti Kongl. Riddarholms Kyrkan.

R. 12. Innan han gifte sig första gången, var han ordenteligen förlofvad med Jungfru *Kerstin Barbro Baner*, som sedan ryggade sit löfte, hvaröfver de sedan med hvarannan råkade i rättegång. Hans första Fru, *Brita Rosladin*, var Dotter af Öfversten *Fritz Rosladin*, som under K. Carl IX:s Lifländska fälttog, skall hafva blifvit hittad i en rågåker, där han låg fördold, samt blef uptagen och sedan upfostrad. — Dess senare Fru var Friherrinnan *Margaretha Sparre.*

R. 19 — Kejsers Bibel. — Til åminnelse så väl af hans person, som det honom updragne Rikskattmästare Ämbetet, är en Skådepenning slagen och är et af den bekante Stämpel-Snidaren *Meybuschers* arbeten. På första sidan skådas Baron Bjelkes Bröstbild med omskrefven Titel: *Sten Bjelke, Svea Rikes Skattmästare.* På den andra åter, tvenne Ymnoghets-horn, korslagde öfver en nyckel, som betäckes af en öpen Krona.

(Se Canc. R. Berchs Afhandl. om Sv. Herrars och Fruars Skådepenningar — III Flocken. —)

BILLBERG, JOHAN, D. I. p. 95, r. 13 — Hans Boksamling, som utgjorde något öfver 1000 Band, såldes först i Upsala, år 1761. En myckenhet handskrefne Arbeten, lemnade han efter sig, af hvilka en del af honom sjelf ämnades til trycket. De finnas upräknade uti *Amanuensis Bibl. Ups.*

Mag.

Mag. O. Knös utgifne *Historiola Poëtarum Vestrogothiæ Latinorum, P. V. tr.* 1783. — På sin Grafsten i Strengnäs Domkyrka, lät han sjelf uthugga dessa orden:

Bilbergius Præsul, sua heic et Margaris,
Fessis quietem pollicentur ossibus.

Men hans efterlemnade Enka och Barn, läto sedan efter hans död, öfver hans mull upsätta en vidlyftigare Latinsk Minnes-skrift.

Sönerne, måga med några ord nämnas, i afseende på deras besynnerliga befordrings-väg. *Gustaf Otto*, var förſt Lector Mathematum i Strengnäs, där han utgaf några *Mathematiska Disputationer*, samt *flere års Almanachor.* Sedermera blef han Second-Ryttmästare vid Vestgötha Cavalerie, så Premier-Ryttmästare, och därifrån afskedad, vardt han Inspector öfver Mått och Vigt i Götha Rike. Han dog 1743. — Yngre Sonen, *Carl Gustaf*, var ock Lector Mathematum i Strengnäs efter sin Broder, tog afsked ifrån denna Syssla, blef Auscultant, Præsidents-Secreterare i Kammar Collegio, Ord. Commissarius i Kammar-Revision, Assessor, och sist Kammar-Revisions Råd. Dog 1760.

(Sv. Mercurius för år 1761, Martii M. p. 591. — Mag. O. A. Knös citerade Acad. Disp. — v. Stiernmans Geneal. Matr. p. 1087. —)

BJÖRNEKLOW, MATHIAS. — I. D. pag. 95. r. 21. född i Westerås, där Fa-

dren

dren var Rådman och Mölnare. I yngre åren ſtuderade han Theologien med all flit, men lät vid ſin ankomſt til Upſala, ſin Gynnares Dr. *Joh. Rudbeckii* råd hos ſig gälla, at *icke förakta verldslig kunſkap*, och *at göra ſig väl bekant med de Latinſka och Grekiſka Språken.* Innan han tilträdde *Eloquentiæ Profesſion* i Upſala, gjorde han en vidſträckt utländſk reſa. — Det var R. Cancelleren *Ax. Oxenſtierna*, ſom ſå begick hos Regeringen, at *Mylonius* för ſin utmärkta ſkicklighet, vardt kallad ifrån Upſala til Kongl. Cancelliet. —

Pag. 96. r. 17. — I Nürenberg är en Skådepenning ſlagen til *R. R. Björneklows* ära. På förſta ſidan är hans Bild och Namn: på den andra, hans Adeliga Vapen, med öfverſkrift: *Animo verecundo, ore probo.* Nederſt ſtår dödsåret 1671.

BONDE, CARL. — D. I. p. 106. r. 14. — 1699. — Efter en ſolenne begrafning i Kongl. Ridd. Kyrkan, fördes Liket til Spånga Kyrka utan för Stockholm, at nedſättas i Fadrens graf. För at hedra den Dödes åminnelſe, läto Anhörige förfärdiga en ſtor *Begrafningspenning*, på hvilken, emot denne Herrens bild och namn, å andra ſidan ſvarar deſs förvärfvade Grefvevapen. Nederſt är födelſe- och dödsdagen upteknad.
(Berch.)

BRA-

BRAHE, PEHR — I. D. p. 117. r. 16 och 17. *ändrad och förbättrad af Gr. Pehr Brahe* — tillägges: Både *Erasmi Ludvikſ. Krönika* och *Grefve Brahes Tilläggningar*, äro *endaſt i Handſkrift* och förvaras på det Academiſka Bibliotheket i Upſala. Uti Grefvens *Handſkrift*, läſes en vacker och liflig tekning på Konung *Guſtaf I Caracter*, ſom är införd uti N:o 11, af Skriften kallad: *Anmärkningar i Svenſka Hiſtorien*, *I. Bandet. tr. i Stockh. 1782.* —

BRENNER, ELIAS, — D. II. p. 134. r. 10. tillägges: Fru Soph. Brenners lefverne läſes uti *Acta Lit. Sv.* för år 1731, p. 118. Ockſå är hennes Minne bibehållit uti *Bachini Giornale dé Literati*, *1692*, och uti *Jöchers Gelehrten Lexicon*, *Art. Brenner.* — Arch. Hjärne drog förſorg om uplagan af I Delen af hennes lärda Arbeten 1713, Fru Brenner aldeles ovetande, och hade han där låtit inrycka lärdt och uplyſt folks omdömmen, icke allenaſt ifrån flere Länder i Europa, utan ock ifrån America. 2 Delen utkom 1732, tvenne år efter Fru Brenners död, ſedan hon med ſin Man haft 15 Barn, af hvilka hon ſjelf upammat de 5 förſte. —

P. 134, r. 18. Denna ſenare och anſenligen förökade uplagan af år 1731, utgaf Aſſ. Brenners förtrogne vän *Nic. Keder.* Boken

är förträffelig, och har 63 Taflor, som alla äro väl stuckne i koppar. Alla Svenska Mynt och Medailler äro där uptagne i Chronologisk ordning, intil K. Carl XII:tes Regemente. Hvar och en som vill lära något grundeligit i Sv. Myntkunskapen, kan icke umbära denna Boken. Den blir redan nog sällsynt. Första gången tryckes den på allmän bekostnad.

(Se Canc. R. Lagerbrings Sammandrag af Sv. Hist. 4 D. 3 Afd. p. 67. — Lärda Tid. för år 1761, Dec. M. N:o 101.

C.

CEDERHIELM, JOSIAS — D. I. p. 175. tillägges: Son af Landshöfdingen Frih. Germund Cederhielm och Fru Maria Christophersdotter. — Vid återkomsten ifrån dess Ambassade til Rysland, gjordes honom åtskilliga beskyllningar, hvarföre han ock tog afträde utur Rådet. Denna händelse gaf anledning til mycket missnöje för framtiden, och den tankan var nog allmän, at både R. R. Cederhielms och R. R. Grefve Maur. Wellingks processer, hade sit ursprung, mindre ifrån något fel som dem kunde tilvitas, än därföre, at desse Herrar voro emot den så kallade Hannoverske Accessionen. —

(Se Canc. R. Lagerbrings Sammandrag af Sv. Rikes Historia. —)

CEL-

CELSIUS, MAGNUS — D. I. p. 180, r. 30. rättas så: *Gifte sig* 1657, med *Sara Figrelia*, som var Syster til K. Rådet *Edmund Figrelius Gripenhielm.* Fadren hette *Nicolaus Edmundi*, men Barnen togo Morfadrens *Figrelii* namn.

CREUTZ, JOHAN — D. I. p. 198. vid slutet af denne Artikel införes följande: Fadren til ofvananförde båda Bröder, R. R. och Amiralen Frih. Lorents Creutz, anförde den Kongl. Flotta af 40 Örlogsskepp som hade en häftig slagtning med de Danske vid Bornholm 1676. Denna bataille var väl lyckosam för de Svenske — Men lyckan vände sig om, under en attaque som sedan föreföll kort efter vid Öland, emellan de Svenske och den Danska och med honom allierade Holländska Flottan. Svenska Amiral Skeppet *Kronan*, på hvilket voro Amiralen Creutz, 42 Officerare, 500 Båtsmän, 300 Soldater, och 134 Metallstycken, gick i grund under påstående slagtning. — Vid samma tilfälle, flög ock Vice-Amiral Uggla, med sit Skepp *Svärdet*, och alt därpå varande folk, i luften. —

(Se Bechstadii Sv. Sjöman, p. 115. —)

CRONHIELM, GUSTAF — I. D. p. 200 — Då Grefve Cronhielm visade sig

 min-

mindre hågad, at ingå i de planer ſom ifrån Engelſka Miniſteren, blefvo Sverige proponerade omkring år 1719, vardt han illa anſkrefven hos då varande Hans Kongl. Höghet, ſedermera K. *Fredric*, hvilken hos ſin Gemål Drottningen ſkall utvärkat, at han blef *förviſt Hofvet*. Några veckor, afhölt han ſig ock verkeligen ifrån ſina ämbeten; och ſkref ſjelf Miniſtrarne til, *at de tils vidare, ej hade at adresſera ſig til honom;* men ſå ſnart Ständerne kommo tilſammans, blef han genaſt inſatt i alla ſina ämbeten. När likväl en kort tid efter, Landtmarſkalken Gr. *Horn*, uppå Ständernas tilſtyrkan, återtog Præſidents ämbetet i Cancelliet, måſte Gr. *Cronhjelm* aldeles gå därifrån, och led i ſå måtto, at *Commerce-Collegium* icke för honom då gjordes öpet, hvarifrån han vid ſiſta flyttning var gången, och där Gr. *M. Jul. De la Gardie* var hans efterträdare. *Grefve Cronhielms* billiga klagan häröfver, lärer haft den verkan, at honom til något ſkadeſtånd beviljades 3000 R:dlr. i taffelpenningar. — Han var en vördad och älſkad *Canceller*, i ſynnerhet vid Upſala Academie. Oftaſt biviſtade han där de Academiſka *Solenniteter*, då han med ſynnerlig färdighet *haranguerade* på Latin. Hölt ockſå *Brefväxling* med Lärdoms Fäderne i Upſala.

(Se C. R. Berchs Bok, om Sv. Herrars och Fruars ſkådep. och Lefv. III Fl. —)

D.

D.

DAHLBERG, ERIC — I. D. p. 214. r. 8. inför Köpenhamn. — Här tillägges: Förenämde år blef han *General-Adjutant* hos K. *Carl Gustaf.* —

DAHLHEIM, BALTZAR von — D. I. p. 218. — Hela denna Biographie, ändras på följande sätt: *Dahlheim, Baltzar von, Öfverste och R.* af K. Sv. O. föddes i Saxen vid Radebourg år 1669 af en adelig ätt ifrån huset Thalheim i Svaben, hvilken redan i 9 Seculo i Tyskland varit namnkunnig. Fadren hette *Greger von Thalheim* och modren *Emerentia Rimpler.* Farfadren *Baltzar von Thalheim*, gift med *Ingri Horn*, tog tjenst vid Svenska Arméen under K. Gustaf Adolphs krig i Tyskland, var Capitaine vid et Dragon-Regemente och vardt tillika med en Son vid Lützen skuten. Den yngre Sonen, vår Öfverstes Fader Greger von Thalheim, tjente sig äfven up under påstående krig til Capitaine i Svensk tjenst, men stannade efter freden uti Saxen och gifte sig därstädes. Den unge Sonens håg lekte tidigt på vapnebrak, och såsom Volontaire bivistade han redan 1683 Wiens namnkunniga undsättning, gjorde därpå en resa til Italien, och bivistade en sjöträffning hos Maltheserne och var sedermera med såsom *Frivillig* på K. Wilhelm III:es lyckliga tog til England 1688, då denne

ne flyttade Kronan ifrån Jacob II, på sit hufvud. Kärleken til Sverige var hos honom ifrån barnaåren af Fadren inplantad, således var hans högsta åstundan at komma i Svensk tjenst. Det skedde, och år 1689 blef han Fendrik vid det af Svenske Öfversten Hastfer nyvärfvade Regemente, som då i Nederländerna brukades vid allierade Arméen. Var således med uti dessa årens fälttog, och sedan i slaget vid Mehain Strömmen 1692, samt vid Namurs belägring 1695, hvaretter han blef Lieutenant. Öfvade sig de följande åren uti Fästnings byggnader och Jngenieur-vettenskapen, under den berömde Holländske Generalen Cochom. År 1701 antogs han af Generalen och Gouverneuren Gr. Nils Gyllenstjerna til Lieutenant af Fortification i Brehmen, och afgick 1702 med en förstärkning til Svenska Arméen i Pommern. Såsom en oförfärad Krigsman var han med uti Konung Carl XII:tes alla fälttog och släste actioner, ända ifrån den vid Clissou, til den vid Pultava, där Thalheim blef skuten genom högra sidan och illa sargad i högra benet. Ocksa hade han förut vid Holofzin och vid Thorn fått blessurer. År 1708 vardt han Capitaine och 1711 General-Quartermästare vid Fortification. Efter nederlaget vid Pultava kom han til Bender, var närvarande vid Prut-Strömmen 1711, och fölgde så sin Konung til Turkiska Lägret, hvarest Konungen, om-

rin-

ringad af 80000 Turkar, uti Stor-Vizirens eget tält tilsade honom, at Prutska freden skulle kosta hans lif. S. å. blef han af K. Carl adlad och naturaliserad, med befallning at ändra sit namn til Dahlheim. Under vistandet i Turkiet, gjorde han ock på hög befallning en resa til Arabien. År 1714 ankom han til Stralsund och blef där, på Batteriet öfver Franken Thor, i halsen och tungan blesserad, uti Konungens egen närvaro. Här vardt han ock fången. 1715 Öfverste vid Fortification. 1718 förestod han Gen. Quartermästare sysslan i Norige, commenderade Konungens Lif-Grenadierer och fick Konungens befallning at låta draga 7 stycken Galerer öfver land i Jde fjärden, hvarmed de Danske fartyg sedan af honom angrepos, skingrades, eller skjötos i grund. Denna attaque skedde i Konungens åsyn, som därföre lofvade von Dalheim en belöning af 1000 Riksdaler, jämte ärsättning för gjord kostnad och förskotter för Officerare och manskap. Men Konungens död mellankom, så at löftet icke vardt fullbordadt.

Då Rysarne 1719 härjade och brände uti Svenska skären, upsatte von Dahlheim på befallning, *Plan til försvars-verket för Stockholms Stad vid södra Stäket.* Denne plan vardt uti Rådet gillad, af Prins Fredric såsom då varande Generalissimus påskrefven, och utförandet häraf anförtrodt åt Öfverste

Dahl-

Dahlheim. Han gick med ſit commando Rysſarne til mötes, afflog dem uti tre ſkarpa attaquer d. 13 Aug. och gjorde det modigaſte motſtånd, til deſs fienden, ſom i anſeende til ſin öfverläglenhet, trängde fram på alla ſidor och var på vägen at ſegra, blef mot aftonen mött af Södermanlänningarne, och måſte draga ſig tilbaka med en anſenlig förluſt. Det är bekant, at Öfverſten, ſedermera Öfverſtåthållaren Frih. Fuchs, ſåſom Chef för Södermanlands Regemente, vid detta tilfälle inlade en odödelig ära; men ockſå fordrar ſanningen, at man icke bör förminſka Öfverſte Dahlheims deltagande uti denna ärefulla ſeger, til hvilken han ſå väl upgifvit plan, ſom ock med eget commando den utförde, och affløg Rysſarnes attaquer på alla ſtällen ifrån middagstiden til ſent på aftonen, då Öfverſte Fuchs med undſättning lyckligen ankom. Under ſiſta attaquen emot Rysſarne, blef han af en granat illa ſkadad i hufvudet, hvarföre han ſedermera måſte undergå Trepanering; men likafult drog han anſtalt om Rysſarnes förföljande til ſjön af det folk han commenderade, och det ſå ſent inpå natten, at han för mörkret ſkull ſåg ſig nödſakad befalla ſit manſkap, at binda ſina halsdukar om vänſtra armen, för at icke bortblandas. Följande dagen var Bönedag, men dagen därpå drog han förſorg om de dödas begrafning, ſände ock in til Stockholm rapport,

port, och begärade nytt manſkap jämte flere Galerer, för at inſpärra de flyende Ryſſar, hvilka ännu på tredje dygnet för motvind icke kunde komma ut i öpna ſjön.

År 1722 tog Öfverſte Dahlheim afſked och fick en årlig penſion af 200 Dlr. S:mt. med hvilken han ſedermera lefde uti en in-dragen ſtillhet på landet. I Stockholm dog han 1756 uti ſit 88 ålders år. Han hade förtjent en mera lyſande lycka och belöning; men var altid nögd därmed at han upfylt ſina ſkyldigheter. Ifrån K. Staniſlaus, hvars ſynnerliga nåd han ägde, hade han fått et Friherre bref, ſom af Öfverſte Loos honom tilſtältes; hvilket han dock aldrig upviſte. Då Riddare Orden å nyo i Sverige inſtiftades, blef han af K. Fredric utnämd den förſte Riddare af Svärds-Orden.

Öfverſte v. Dahlheim var gift med *Eliſabeth Gertrud von Storcken*, och hade med henne inga barn. Denna Fru viſtades ſtändigt i Preuſſen. På flere år hade han ifrån henne icke haft bref, men väl ärhållit ſäkra och tilförliteliga underrättelſer om ſin Frus död. Han hade på denna grunden friat och ordenteligen förlofvat ſig med Fr. *Chriſtina Engel Bergemarck*, en dotter af Schoutbynachten *Vilh. Otto Bergemarck*, med Fru *Engel Gyllenkrinck*, och en ſlägtinge til Öfverſte Bongardt, uti hvars hus hon viſtades. Lyſningen var redan afkunnad, och Bröllopsdagen utſatt, när et

et Bref kom ifrån Öfverſtens Broder ſom bodde i Pommern, af innehåll, at Öfverſtinnan Dahlheim anländt til Pommern och var på vägen til Sverige. Den älſkade och tilärnade makan måſte ſåledes eftergifva ſin rätt, reſte på Landet, och vardt en tid därefter moder för en Son. Hon intogs ſåſom Öfverſte Dahlheims Fru, och båda beſörgde om Sonens värdiga upfoſtran, hvilken, ſedan han beviſat ſig vara Öfverſte von Dahlheims rätte Son, genom Kongl. Reſolution vunnit ſin Faders ſäte och ſtämma på Riddarhuſet ibland Svenſke Adelsmän. Denne är nu varande Öfverſte-Lieutenanten och Riddaren af K. Sv. O. Välb. Herr *Carl Fr. von Dahlheim.* — Således rättas det miſstag om Familiens utſlocknande med Öfverſte von Dahlheim, ſom finnes både uti v. *Stiernmans Matr.* och uti den vid Öfverſtens jordefärd 1758 hållne *Parentation*, då vapnet kroſſades.

(Se förenämde Minne eller Parentation, tr. i Stockholm. 1756. Sv. Mercurius för år 1756, Jul. M. — Meddelade uplyſningar af Herr Öfv. Lieutenanten och Riddaren von Dahlheim. —)

De Geer, Louis, — D. I. p. 225. r. 18. Hans anſenliga förmögenhet blef fördelt efter hans död; ty utom 7 Döttrar hade han äfven ſå många Söner, af hvilka dock en del dogo i yngre åren. En af deſſe, Ludvic kallad, blef Herre til Rhynhuſen, Nyvaal, Finſpång, Ringſtaholm och Foſſala, ſamt

1646 Öfverste för et af honom sjelf upsatt Regemente. Denne [illegible] 19 [illegible]

(Se Prof. Bergmans Åm. Tal öfver Frih. m. m. Carl De Geer, tr. i Stockh. 1779. —)

De la Gardie, Gustaf Adolph. — D. I. p. 238, r. 29. — Hans Epitaphium ses uti Warnhems Kloster — p. 239. r. 4. Karlsten har öfver honom stuckit en skådepenning, hvars ena sida föreställer Grefvens Bröstbild och Titel, och den andra en Sol med omskrift: *Igneus est illi vigor, et cælestis origo.* Nederst äro födelse- och dödsdagarne anteknade.

De la Gardie, Magnus Gabr. D. I. p. 233. r. 30. I början af Konung Carl XI:tes Regering mötte Gr. De La Gardie många ledsamheter, och såsom den unge Konungen vardt mer och mer intalad, at skilja sig ifrån Frankrike; så undergräfdes med det samma Riks-Cancellerens credit hos Konungen. Vid 1675 års Riksdag, eller då Konungen Kröntes, rönte Grefven mycken ovilja både af Rådet och Ständerne, och måste af dem upbära skarpa tilvitelser. — Om icke den gamle Riks-Drotsen Grefve Pehr Brahe, genom sina fogeliga och förnuftiga föreställningar afvändt den hotande stormen, så hade förbittringen må hända gått långt —

 Huf-

Hufvudorſaken til hatet hänleddes ifrån denne Herrens ſtora myndighet och influence uti alt, under Minorennitets-tiden. —
(Lönboms Hiſt. Märkv. D. 4. —)

DITHMER, JOACHIM — D. I. pag. 239. r. 24. — 1709 i Pultaviſka actionen fången. — En trovärdig man, ſom jämte flera Hiſtoriſka och rara Samlingar, äger Landsh. Dithmers Original Documenter och egenhändiga Lefvernes beſkrifning, har lemnat den uplysning, at denne Herren redan år 1704 vid Narvas öfvergång blef Ryſk fånge.

DURIETZ, GEORG — D. I. p. 252 — r. 16. för de ſtore Herrarne. — Här tillägges: detta är den målning ſom Prof. Roberg på honom gjort, uti ſina *Collectanea*.

DUVALL, GUSTAF — D. I. p. 256. r. 2. dog 1692 d. 1. Jan. —

DÜKER, CARL GUSTAF — D. I. p. 247. r. 24. — Återkomſt ifrån Turkiet — tillägges här: Konungen kom 1714 d. 11 Nov. klockan 1 om natten för Stralſunds port i ſälſkap endaſt med Düring, och angaf ſig jämte honom, ſåſom tvenne Expreſſer, hvilka genaſt borde ſlippa in. Efter något motſtånd af vakten och ſedan rapport var gången til General Düker, möttes han af Konun-

nungen vid ſin husdörr, neder på gatan. Voltaire berättar uti ſin Hiſtoria om K. Carl XII, at General Düker låg på ſin ſäng, då Konungen ſteg til honom in, och at Düker intet kände igen Konungen förrän han ſade hvem han var; då Düker kaſtade ſig ur ſängen för Konungens fötter —. Ehuru härmed var, ſå kan man lätt föreſtälla ſig, med hvad underdånig glädje och ſägnads betygelſe General Düker emottagit ſin vördade Konung — p. 248. r. 7 — ſom ſtod i Norige — här tillägges: Då Konungen under ſit viſtande i Strömſtad på det nogaſte frågade ut, hvad Düker hade gjort under hans frånvaro, betygade Han ſit nådiga nöje däröfver, och ſade ſkämtevis til Düker, *Generalen har gjort mera än jag väntat — om jag kommit mig rätt i hog, ſkulle jag ännu längre hafva blifvit härifrån* —.

DÜRING, JOH. CHRISTOPHER — I D. p. 255. r. 3 — vid ſlutet af denna Biographie tillägges följande:

Man har med några ord ofvanföre nämt Gr. Dürings Broder, Öfverſten *Fr. v. Düring.* Det var han, ſom jämte Gen. Adjut. ſedermera R. R. Grefve G. Fr. Roſen åtfölgde Konung Carl XII på den ogement haſtiga ritten ifrån Turkiet til Straliund 1714. Roſen hölt ſig altid litet efter Konungen, men Düring var jämt vid hans ſida. Då Düring un-

 der

der vägen tröttnade och förgäfves hade sökt förmå Konungen at hvila, åtminstone några timar, och icke resa allena, hittade han på detta oskyldiga puts. Han tog Postmästaren afsides, och visade honom Konungen: *Denne Mannen*, sade han, *är min Cousin, vi resa tilsammans för en och samma angelägenhet skull; Han ser at jag är sjuk och vill icke vänta på mig endast uti 3 timmars tid, därföre beder jag eder, gif honom den sämste häst ni har uti stallet och skaffa mig en Chaise, eller postvagn —.* Düring lade 2 ducater uti Postmästarens hand, som värkstälte hvad han begärade. Man gaf Konungen en istadig och halt häst, på hvilken han satte sig kl. 10 om aftonen, och reste så af i blåsväder, snö och rägn. Hans rese-kamerat, sedan han sofvit några timmar, gaf sig på resan med en vagn, som var dragen af starka hästar. Några mil därifrån träffade han Konungen, som icke mera kunde få sin häst at gå, utan gick til fots, för at komma til nästa ombyte. Konungen var nögd at sätta sig på Düringens vagn, och lade sig at sofva på halmen. Efter 16 dagars resa, icke utan fara at flere gånger blifva fasttagne, kommo de d. 11 Nov. för Stralsunds portar, kl. 1 om natten. Under et häftigt utfall ifrån Stralsund stupade Öfverste Düring sedan, i slutet af år 1715.

(Se Konung Carl XII Historia af H. Voltaire, öfversättningen, p. 363 —)

EHREN-

EHRENSTEN, EDVARD, — D. I. p. 266. Vid ſlutet af denne artikel, tillägges, näſt efter deſs gifte:

De hade flere barn. Sonen *Carl Ehrenſten* är uptagen uti en ſärſkild Artikel. Den ſiſte af ätten på Mans-ſidan, var Capitaine af Lifgardet *Edvard Evardsſon*, ſom dog ogift, 1711. Kongl. Rådet Ehrenſten, hade ock en Broder, *Guſtaf Philipsſon Ehrenſten*, ſom adlades 1674, och dog ogift, Öfverſte Lieutenant af Södermanlands Regemente, under bloquaden af Chriſtianſtad år 1677. Följande Hiſtoriette är lemnad af ſäker hand: Den hederlige gubben, Kyrkoherden i Locknaui, Herr Philip, fick på ſin ålderdom beſök af en Lieutenant, ſom var utſänd at värfva krigsfolk. Lieutenanten frågade ibland annat, *om Herr Philip hade några ſöner? Jag har tvenne*, ſvarade Herr Philip, *ſom tjena Kronan. De äro då redan Soldater*, invände Lieutenanten. *Den ene icke*, ſade Herr Philip — *Man ſäger at han är Secreterare af Staten, och hans namn Ehrenſten* — *Och den andre är Capitaine vid Södermanlands Regemente* — ſvarade gubben kallſinnigt, under det han rökte ſin pipa och drack ſit glas. Man kan föreſtälla ſig, huru Lieutenanten började kruſa med gubben, och det ſå mycket alfvarligare, ſom den yngre Sonen verkeligen var Capitaine vid ſamma Regemente, där Lieutenanten ſtod. —

EHRENSTRAL, DAVID KLÖCKER, — D. I. p. 268. vid ſlutet af denna Biographie tillägges:

Med ſin ſenare Fru, *Emerentia Bauman*, ſom förut var gift med Paſtor Primarius vid Tyſka Förſamlingen i Stockholm, Johannes Gerdesſen, hade han en ſtjufſon, *Frans Joachim Gerdesſen*, hvilken Ehrenſtral, ſåſom ſjelf barnlös, med Kongl. tilſtånd adopterade. Denne tjente ifrån år 1699 ſåſom Secretarius referens vid Tyſka Expeditionen i Cancelliet, blef Cancellie - Råd, Stats - Secreterare vid Krigs-ärenderna, dömdes ifrån tjenſten 1717, för ämbets förſeelſe, men vardt ſedan Landshöfdinge, förſt öfver Stockholms, och ſedan öfver Skaraborgs-Län. Friherre 1731, men ej introducerad. Dog 1735. Gift m. *Margaretha Adlerſköld*. Ätten är utgången.

(Se v. Stiernmans Geneal. Matr. p. 650. — Ejusd. Höfd. Minne, p. 66. —)

ENEMAN, MICHAEL, — D. I. p. 276. r. 7. tillägges: En Samling af Enemans Bref under deſs Öſterländſka reſa, finnes införd uti *Giörvells Sv. Bibl. 5. Delen*, pag. 18 och följande. Brefven äro til Profesſor Olof Rudbeck, junior, i Upſala.

(Se Loc. cit. —)

F.

FABRITIUS, LUDVIG, — D. I. p. 279

279. — r, 14. — Tillägges: Här upgaf han åt Konung Carl XI, et förslag, på hvad sätt en för Sveriges Rike fördelaktig Handels-Tractat kunde uprättas med Konungen i Persien, angående sidenvaror, hvarom han under sina resor hämtat god kunskap. Konungen lät sig väl behaga detta förslag och afsände honom först til Ryssland, och sedan til Persien — Utom en myckenhet sidenvaror, förde han ock til Sverige, några ansenlige köpmän ifrån Persien och Armenien. —

(Suppl. til *Florerande Stockh.* p. 159 —)

FLEMING, CLAES, — D. I p. 291. r. 12. Berättelsen om dess död, blifver sådan: År 1644 om Sommaren, gick han ut med Rikfens Stora Örlogsflotta, och hölt et skarpt slag med den Danska flottan uti lilla Bält, där Konungen af Dannemark sjelf var uti största lifsfara, sedan hans förnämste Officerare, och ibland dem hans Amiral, hade stupat. R. R. Fleming hade efter denna attaque, lagt i hamn för Christianprüs, at bota sina skepp til tackel och tyg, när han af en styckekula träffades, som kom ifrån et Batterie, hvilket de Danske gent emot de Svenskas skepp hade upkastat. Fleming stod på sit Amiral-skepp bittida om morgonen och tvättade händerna, då kulan flog hans lårben tvärt af, och dödade på stället drängen, hvilken hölt för honom vattnet. Efter knappa 2 timmars för-

lopp, afled äfven R. R. Fleming. Detta hände d. 26 Jul. 1644. Liket fördes til Wermdö kyrka, och begrofs där d. 22 Sept. f. å. med tilbörlig ära och vördning, uti fina fäders grift. Et präktigt Epitaphium af marmor, med Latinfk Minnesfkrift, är öfver grafven upfatt.

(Se Likpr. med Perfonalier, hållen af Dr. Ol. Laurelius, tr. i Stockh. 1645, in 4:o. Beckftadii Sv. Sjöman, p. 94 —)

FLEMING, HERMAN — D. I. p. 291 r. 27. tillägges: År 1540 lemnade han fädernеslandet, tog vägen til Holland, och uppehölt fig tvenne fulla år i Amfterdam, för at där öfva fig uti *Architectura Navali.* Af Fadren recommenderad hos de berömde Amiralerne *Trump* och *Witte*, gick han på Holländfka flottan, fom nu låg i ftrid med Spaniorerne. Sedan han här biviftat åtfkillige rencontres, refte han vidare fort, och kom 1643 til Paris. Han ärnade fig åt Italien, när fadrens bref kom honom i händer, med tilftyrkan at vända om til Sverige, för at tjena fit fädernesland, fom nu hade fått krig med Dannemark. Efter hemkomften förordnades han 1644 til Capitaine på fkeppet Regina, med hvilket han gick til fjös, under fin Herr faders öfverbefäl, fom under denna fjöexpedition fatte lifvet til. År 1645 vardt han Amiral — Pag. 292. r. 28. Likpredikan hölts af Kyrkoh. därftädes Magn. Pontinus;

i närvaro af den höga Kongl. Familien, och de förnämste Ämbetsmän.

(Se Likpr. med bifogade Personalier, tr. i Stockh. 1674. in 4:o —)

FORNELIUS, LARS. — D. I. p. 301. r. 23. — Lector habeto novum —. Man har i anledning af detta uttryck: *Me melius nemo — vidit*, trot, at Fornelius varit närvarande åsyna vittne, då K. Gustaf Adolph blef skuten. Men Prof. Roberg har uplöst gåtan. Fornelius var med, då man uptvättade och balsamerade Konungens Lik, och således kunde han om sig aflägga denna bekännelsen, vid sin egen död.

(Archenh. Memoires de la Reine Christine —)

FORSIUS, ARONUS SIGFRID, D. I. p. 302. Bör heta: *Forsius Sigfridus Aroni* — pag. 306. rad I och följ. rättas således: Tvenne portraiter finnas öfver Sigfrid Aroni Forsius. Et uti träsnitt in 12:o ganska sällsynt, hvarunder *Joach. Seil* skrifvit et Epigramme. Et annat, afcopieradt af förenämde *in 8:o* af Bergquist, hörande til *Loenboms Lefv. Beskrifning öfver Forsius.* Epigrammet är sålunda:

Sigfridi Aroni vera est, pie Lector, imago;
Ipsius ingenium pingere nemo potest.
Mente celer, calamo celer, est celer ore, sed ejus
Ingenium pingunt edita scripta satis.
M. Joach. Seil, Germ. Eccl.

G.

GRIPENHJELM, EDMUND, D. I. p. 326 — tillägges: Rådets och Ständernas Supplique til K. Carl XI, angående ny räfst öfver de Herrar, som förestält Minoreniteten, frambars til Konungen af R. R. Gripenhjelm, som var ibland R. Cancelleren Gr. M. G. De La Gardies ovänner — Konungen uptog detta icke nådigt, och uteslöt R. R. Gripenhjelm ifrån sit förra förtroende, hvaraf denne sig mycket chagrinerade, och dog icke långt efter.

(Se Lönboms Hist. Märkv. 4 delen.)

GROTHUSEN, CHRISTIAN ALBR. D. I. p. 339. r. 17— *Tillägges*: Näst förrän den förfärliga calabaliquen vid Bender tog sin början, och då den Turkiska hären redan stod upställd framföre Konung Carls bostad, för at gripa Konungen an, tog Grothusen den dristighet, at han oväpnad gick åstad och led ifrån led tiltalade Janitscharerne, på et sätt, som hade den verkan på deras sinnen, at de hotade sine egne anförare med upror, så framt de commenderade til attaque och icke beviljade den Svenske Konungen det upskof af tid, som han åstundadade, innan Han kunde företaga sin afresa. Deras anförare måste också foga sig härefter, så at sjelfva bardale-

daleken gick icke an, förrän några dagar därefter och sedan Konungen nog tydeligen visat, at han icke ville låta sig föreskrifvas dag til upbrott.

— *Vid slutet af denna Biographie införes följande:* Uti *Correspondance Historique et Critique entre deux Suedois au sujet de la bataille de Pultava, et de ce qui s'est passé à Bender* — läses detta: *Le Roi Charles, se trouvoit à Bender dans une abondance de toutes choses, bien rare pour un Prince vaincu et fugitif — Il tiroit de l'argent de la Magnificence Ottomane — de la France, et il empruntoit des Marchands de Constantinople. — Une partie de cet argent servit à menager des intrigues dans le Serail, à acheter la faveur des Visirs, ou à procurer leur perte. Le Roi repandoit l'autre partie avec profusion parmi ses Officiers, et les Janissaires de Bender. — Grothusen, son favori et son Tresorier, étoit le dispensateur de ses liberalités: c'étoit un homme, qui contre l'usage de ceux qui sónt eu cette place, aimoit autant à donner que son maitre. Il lui apporta un jour un compte de soixante mille écus donnés aux Svedois et aux Janissaires par les ordres genereux de sa Majesté, et le reste mangé par moi — Voila comme j'aime que mes Amis me rendent leur compte, dit ce Prince: Müllern me fait lire des pages entieres pour des sommes de dix mille francs. J'aime mieux le stile laconique de Grothusen. — Un de ses vieux Officiers soup-*

soupçonné d'etre un peu avare, se plaignit à lui de ce que sa Majesté donnoit tout à Grothusen: Je ne donne de l'argent, repondit le Roi, qu'à ceux qui sçavent en faire usage. —
(Se ofvannämde Corresspondance — p. 454 — pag. 230 och följ. —)

GYLLENBORG, CARL, — D. I. p. 353. r 6 tillägges: man har sagt, at denne Herren var en lycklig Poët. Til bevis härpå, gör sylleft at anföra, hvad han sjunger om K. Carl XII:tes segrar:

Svenska Norden kan ej sakna
Sina stora Kungar mer,
När han med förundran ser
Alla dem uti Er vakna.
Store Gustaf syns ha gått
Ur sin graf och til sit Rike;
Tvenne Carlar utan like
Ha'i Er sin like fått. —

(Se C. R. Lagerbrings sammandrag af Sv. Hist. 4. D. 3 afdel. p. 59. —)

GYLLENBORG, FREDRIC — D. I. p. 355 —

Följande Stenstyl ristades öfver Gr. Gyllenborg, af K. Secreteraren *Dan. Helsingius.*

Adsta. Viator.
Et. Tuis. Negotiis. Praevorte.
Fridericus. Comes. De. Gyllenborg.
Praes. Reg. Coll. Metall. Et. Comm. Stell. Pol. &c.
H. S. E.

H. S. E.
Ille. Publicae. Libertatis. Vindex.
Qui. Ut. Respublica. Quiesceret.
Nunquam. Quievit.
Omnium. Horarum. Vir.
Patriæ. Totus. Vivens. Nullus. Sibi.
Sublimi. Ingenio.
Acri. Iudicio.
Suavissimis. Moribus.
Grandia. Semper. Vel. Patravit. Vel. Paravit.
Prudentia. Fato. Major.
Et. In. Rebus. Ambiguis. Nunquam. Ambigua.
Duo. Conjunxit. Difficillima.
Prodesse. Et. Placere.
Tam. Flagitia. Perosus. Quam. Supplicia.
Malorum. Poenitentiam. Maluit. Quam. Poenam.
Naturali. Temperamento.
Auctoritati. Popularitatem. Permiscens.
Invidiam. Oppressit. Non. Invidos.
Verbo.
Dignus. Quem. Mali. Mortuum. Boni. Vivum.
Optent.
Vixit. Annos. LXI.
Devixit. Anno. R. S. MDCCLIX. d. 25. Aug.
Heu! Quot. Jacturae.
Heu! Quanta. Sumus. Fabula.
Tanti. Viri.
Sis. Memor. Viator.
Laudes. Suspirio. Rumpe.
Ambula. Et. Tace.
Tu. Vero.

Qui

Qui. Flebili. Seculo. Flebilem. Casum.
Non. Fleveris.
Extinctus. Redibere.

(Sv. Merc. för 1760. Sept. M. p. 151 — Sv. Merc. för 1761. Apr. M. p. 671. —)

GYLLENBORG, JACOB, — D. I. p. 345. r. 21. Tillägges: Uti *Lönboms Handl. til K. Carl XI:tes Historia*, 9. *Samlingen*, p. 28, är införd en af denne Herren upsatt så kallad: *Grundelig berättelse, angående det svaga och medelösa tilstånd, hvaruti den Stormägtigste Konung, Konung Carl XI, befant Svea Rikes Stats-väsende och sjelfva Defensions-verken, med alla därtil hörige delar, när Kongl. Majestät Anno 1672 trädde til Regementet, samt om orsakerne, jämväl genom hvad medel, och til hurudant tilstånd Högstsalig Kongl. Majestät har uprättat och hulpit Riket* — Berättelsen är underteknad af samtelige Herrar Rikssens Råd, dat. Stockholm d. 15 Nov. 1697.

GYLLENCREUTZ, CARL — D. I. p. 356. — Af en tryckt afhandling, *Om Regements förändringen i Sverige, År 1719*, recenserad uti *Kongl. Bibl. Tidningarne för år 1768.* p. 94. må följande införas: Vid 1720 års Riksdag, upförde Ständerne gamle Lagman Gyllencreutz på Rådsförslaget, til et tacksamhets tecken för det han under K. Carl XI:tes re-

gemen-

gementstid, förklarade sig emot souveraineteten, och i anseende därtil ej kunnat blifva befordrad til någon annan beställning. Det hade gjort Drottningen heder, om hon klädt Rådspurpuren på denne värdige Patrioten — Men, dels var då ännu ej bruk, at taga personer af medelstånd in uti Rådet, och dels är til förmodande, at Drottningen ej inom sig hyste vänskap för den, som stått i offentelig contradiction med Konung Carl XI.

GYLLENSTOLPE, MICHAEL WEXONIUS — D. II p. 379. r. 21. — *Politica ad modernum Imperii Sviogothici statum accommodata, Ab. 1657.* Denna Bok blef förbuden af K. Carl Gustaf, i afseende på en där gjord skilnad *inter Subditos et mere Subditos* —.

(Anmärkningar i Svenska Historien af år 1782, N:o 20—)

H.

HAMILTON, HUGO JOHAN — D. I. p. 396. Denna Biographie, såsom felaktig, rättas således: Son at General-Majoren och Landshöfdingen *Malcom Hamilton*, som blef Friherre 1689, och Fru *Catharina Macklier*, som i sit första gifte ägde Öfversten David Sinclair til Finnekumla. Dess födelseår är obekant. Han uppofrade sig tidigt åt Krigsväsendet. Uti Actionen vid Narven 1700, commen-

menderade han såsom Öfverste-Lieutenant, och uti slaget vid Clissou 1702 såsom Öfverste för Östgötha Cavalerie. 1705 escorterade han K. Stanislai Drottning och fru moder til Stetin med 300 man Rytteri. Commenderade Lif-Dragonerne uti Actionen vid Frauenstadt 1706, var uti en het drabbning med Ryssarne 1708, och blef s. å. General-Major af Cavaleriet. 1709 gjorde han et stort nederlag på et starkt parti Cossaker, och hade samma år en lycklig expedition emot Ryssarne. Wid Niepern vardt han af Ryssarne fången, men släpptes sedan på fri fot. Efter krigets slut och vid hemkomsten til Sverige, vardt han General af Cavaleriet 1722 och sist Fältmarskalk. Tog afsked 1746, och dog 174 . . . Gift, f. g. m. Eva Falkenberg, a. g. m. Grefvinnan Anna Fleming.

Farbrodern, Friherre Hugo Hamilton, tjente ock under K. Carl XII:tes krig, med särdeles beröm, blef General-Lieutenant, Landshöfdinge i Gefle, och 1720 General-Fälttygmästare. Han dog 1724, och var gift m. Anna Margareta Arfvidsson, Köpmans dotter i Götheborg. Dennes son, *Gustaf David Hamilton*, uphögdes i Grefveständ 1751, ärhölt 1765 Fältmarskalks-Titel, vardt 1769 Seraph. Riddare, och lefver ännu.

(Se Konung Carl XII:tes Historia af Dr. Norberg- von Stjernmans Geneal. Matr. — Meddelade uplysningar —)

HAE-

HÆDRÆUS BENEDICTUS, — D. I. p. 402 r. 3. tillägges: Under sina resor, utgaf Hædræus uti Leiden, et vackert verk, med Titel: *Nova et accurata Astrolabii Geometrici Structura &c. Lugd. Batav. 1643. ex officina Boxii, in 8:o cum figuris.*

HELMFELT, GUSTAF, — D. I. p. 408. Vid defs lefverne tillägges: At han creerades til *Doctor Juris* i Leiden år 1669 — At han dog på samma dag, då han och hans Herr Fader, af Konung Carl XI blefvo uti Friherre stånd uphöjde — At hans ben hvila uti fadrens grift i S. Nicolai Kyrka i Stockholm, fram uti Choret vid Altaret.

(Se Suppl. til det i flor stående Stockholm pag. 79 —)

HELMFELDT, SIMON GRUNDEL — I. D. p. 406. r. 15 — Om hans död gjör Prof. *Vinslov*, uti et Manuscript om Skånska Campagnen, följande berättelse: "*Den berömlige Fältmarskalken Helmfeldt måste ock här låta sit lif. Hans håst blef först skuten under honom, därefter kom en Dansk Lieutenant af Öfverste Gevechers Regemente, han fant honom liggande på jorden, och kunde icke komma lös ifrån sin håst. Fältm. begärte qvarter, och bödLieutenanten penningar om han ville hjelpa honom; men Lieutenanten stötte sin värja genom honom, och tog hans Pitscher-ring af hans finger, hvilken han sedan framviste i de Danskas*

"Låger. Konungen sände denna ring til General "Major Schonleben, som var fången hos de Dan-"ske, och begärade veta, hvars ring det var. "Schonleben kände straxt ringen och nämde ägaren. "På stället blef uprest en påle och kastad en "jordhög omkring, til et tecken at Fältm. Helm-"feldt där var blefven slagen —. Herr Cancellie-R. Lagerbring, nämner detta Manuscript uti Saml. til K. Carl XI. lefverne —.

(Denna uplysning är meddelad af Hr. Magister A. Forssenius).

HERMELIN, OLOF. D. I. p. 408. När han skrefs in vid Upsala Academie, kallade han sig *Skragge*, men förbytte sedan sit tilnamn, och nämde sig *Hermelin*, som han i barna och Scole-åren ofta fick heta på skämt af sine kamerater, för sin quickhet och gesvindighet skull —. Sjelf ville han icke vara Magister, men halp många därtil, under det han var Professor i Pernau —. Om hans död berättar Landshöfd. *Frih. Tilas* uti sina *Genealogiska Samlingar*, följande: *vid Pultava blef "han fången, och när rapport-listan med fån-"garnes namn kommit infór Czaren, har han "straxt befalt at Hermelin skulle föras fram för "honom, då Czaren med mycken bitterhet förebrådt "honom, hvad han skrifvit, och på stället låtit, "under marquisen til sit egit tält, nedsabla och "massacrera honom. Czaren hade långe hotat, "at, om han någonsin finge honom i sina händer, "skulle*

*"ſkulle han viſſerligen löna honom. Såſom nog be-
"ſynnerligt anmärkes deſutom at ſamma dag, och
"innan Actionen begyntes, har Hermelin, hvil-
"ken altid var behjertad och oförſagd, ſynts gan-
"ſka nedſlagen och förvirrad, lika ſom han haſt
"aning om hela Rikets och ſin egen olycka.*

(Fernovs Beſkr. öfver Wärmeland. 3 afd. p. 790 — Herr Baron J. A. Rehbinders Matr. öfver Sv. R. Ridd. och Adel — p. 110 —).

HJÄRNE, URBAN. — D. I. p. 413. r. 30 tillägges: Han var ock annars namnkunnig, ſåſom upfinnare för en ſlags *ſmörjelſe* eller *balſam*, hvarigenom trä kunde förvaras en lång tid ifrån förrutnelſe; Och på det verket måtte komma ſå mycket bättre i gång med någon vinſt för upfinnaren, utkom Konungens privilegium d. 17 Febr. 1718, at ingen vid 1000 Dr. S:mt. vite måtte underſtå ſig at efterapa det ſamma. Uti hvad anſeende Hjärne varit utomlands, kan någorlunda ſlutas af de många Bref, han fått af utländſke Lärde ifrån Turin, Tübingen, Altorf, Nürnberg, Berlin, Haag, Kiel, Köpenhamn, m. m. hvaraf et prof kan finnas uti Kongl. *Bibl. Görwells Sv. Bibl. 3 delen.* Hjärne tillika med Archiater Guſt. Låhreman, äro ock berömde, för ſina *Konſtbad*, både til friſkas och ſjukas tjenſt, och på denna inrättning följde K. Carl XI:tes Privilegium d. 23 Dec. 1692. Denna anſtalt har förmodeligen gifvit anledning til de Badſtugurum eller flyglar, på åtſkilliga

Adeliga Säterier, fom denna tiden med fynnerlig koftnad upbyggdes.

Pag. 414. Tillägges vid defs utgifne arbeten: *Manuductio ad fontes medicatos aquasque minerales investigandas*, *Holm.* 1707. uplagd fedan i Nykjöping på Svenfka in 8:o 1760.— (C. R. Lagerbrings Sammandrag af Sv. R. Hift. Andra upl. D. 4. afd. 3. p. 46 —)

HOF, JOHAN, — D. I. p. 424. r. 19. tillägges: Han var en färdeles lycklig Latinfk Poët, och har fkrifvit flera *Carmina*, hvilka ftrövis äro tryckta. Man vill här införa det vackra *Epigramme*, fom han fkref 1677, öfver And. Celfii påbegynta verk, om *Helfinge-Runorne:*

Credita quae fueras aeternas ferre tenebras
Et cineres numquam difcere posfe tuos:
Cui nihil profuerant tot doctis faecula curis,
Nec poterat noctem pellere prifca crifis:
Jam defperatam fpectato, Helfingia, lucem
Et fruere ingenio, cujus es ipfa parens.
Celfius antiquis detraxit nubila Runis,
Et dedit hoc Patriae, quod dedit illa fibi.

(Se Mag. O. A. Knös, Hiftor. Poëtarum Veftrogoth. Latinorum — Upf. 1784. P. VI. p. 129 —)

HOLSTENIUS, GABRIEL, — D. I. p. 452 r. 22. —Under et lånt namn, utgaf han 1640 i Dorpt, en Oration: *Laudes Jefuitarum, quas Oratione ligata in eorum memoriam*

riam ob praestita sibi officia conscripsit Grajus Hilstenobiel Hyperboreus. —

(Stiernmans Decas prima Psevdonymorum — pag. 75. —)

HUMBLE, GUSTAF ADOLPH, — D. I. p. 444. tillägges — När han reste ifrån Wittenberg, skref *Doctor Phil. Lud Hannekenius*, som var en stor hatare af Pietisterne, i denna sin väns stambok, följande Sentens: *non est in Pietismo vera Pietas, sed profundus Fanatismus.* Och när Humble åter kom til Halle, skref Prof. *Franke* i samma stambok denna eftertänkeliga mening: *Quisquis non operae oleique plus impendit verbo Dei, quam scriptis hominum, nec Verbum Dei vita exprimere enixe studet; is non est Theologiae studiosus, et fiet Psevdopropheta. Quam exiguus ergo Studiosorum Theologiae in Academiis numerus?* — Stamboken förvaras på Kongl. Bibliotheket i Stockholm.

(Se Sv. Anecdoter — 4 delen. — p. 15 —)

HORN, ARVID, — D. I. p. 440. r. 19. — Man föregifver at Gr. Horn genom någon alsvarsam föreställning, råkat komma i Drottningens onåd, så at Hon lät säga honom ifrån Cancellie Præsidentskapet. Riksens ständer, långt ifrån at visa missnöje häröfver, betygade Hennes Majestät genom en Deputation deras tacksäjelse. Någre hafva trodt at

Gr. Horns brouillerie med Hofvet var et bländverk, på det han måtte få tillfälle at komma därifrån, och näfta Riksdag blifva Landtmarfkalk, för at få fram Hofvets affigter; men detta är näppeligen troligt, emedan Hofvet då med all magt arbetade emot honom. Dock är liknelfe, at Horn betjente fig af miſsförftåndet, at taga affked utur Rådet, på det han, ledig och fkild ifrån de för Riket äfventyrliga faker, måtte fom privat, emellan Riksdagarne göra fig få mycket flere vänner, fom trodde honom för fin välmening hafva lidit oförfkylt, och således vara närmaft om Landtmarfkalks-Ämbetet, fom nog fkulle gifva honom tilfälle at hämna fig. —

Pag. 440. r. 27. — Den förra af desfa Riksdagar, var nog bullerfam; åtminftone voro månge fom harmades däröfver, at Sverige biträdde Hanoverfke Alliancen, och icke häldre hölt med Ryfsland och Öfterrike. De fpridde kring Landet en fmädefkrift emot Gr. Horn, at hos allmänheten intrycka miſstroende til honom. Men Ständerne togo fig hans heders förfvar an, och Konungens befallning utfärdades, at fkriften vid kåken fkulle af bödelen upbrännas, och den fom kunde uptäcka författaren, hafva 2000 Dr. Smt at förvänta. — På den fenare Riksdagen blef beflutit, at inga Rikfens Råd fkulle i framtiden väljas til Landtmarfkalkar, emedan deras Excellencer fjelfve borde vara Ständerne för

deras

deras göromål emellan Riksdagarne anſvarige. Altſå kom Gr. Horn icke, at på de följande möten föra ſtafven. — Pag. 440. r. 29. I Tryſerums kyrka i Calmare län, ſes hans och hans Grefvinnas Marmorkiſtor, under en hvälfd grift. På ſtenen, där man går ned i grafven, är ſkrifvit et Bibliſkt ſpråk utur Philipp. 1. v. 21. — Pag. 441. r. 26. — En liten penning är ockſå ſlagen, omkring år 1728, med Grefvens bild och vapen, ſamt desſa orden: *Inſignia. ſunt. ad. virtutem. ſigna.*

Pag. 442. r. 2. — Den ſiſta Grefvinnans bild är ſtucken uti ſtämpel af Heldinger, hvilken ock jente, äfven ſom dess Herres af ſamma ſtorlek, at däruti ſlå ſmå bleckpenningar af guld, ſom infattades i ringar, och gåfvos åt vänner af Huſet. Hon dog 1740.

(C. R. Berchs Bok, om Sv. Herrars och Fruars Skådep. och Lefv. III. Flocken. —)

HUNTERUS, JACOB — D. I. p. 447. Uti *dedication* af ſin Bok ſkrifver han: *Tentabo hanc mihi laudem relinquere: Hunterus vixit, dum vixit bene — Tota mea vita venatio eſt. quia Hunterus, id eſt venator ſum et ero, quamdiu vita comes eſt, et venari licitum.* — Brefven äro ſkrefne med mycken quickhet och ſalt. Störſta delen äro til Svenſke antingen förnäme eller Lärde män, ſåſom Baner, Horn, Gyllenſtierna, Bjelke, Krus, Leuhuſen, Salvius, Borastus, Joh. Mathiæ, och flere, hvilkas

 namn

namn oftare förekomma än Merici, Casauboni, Leucophei, Fürstenbergs, Stralendorffs, von Wertemans m. m.

(Se Memoires de la Reine Christine, par Arckenh, I. T. — Sv. Mercurius L. L, citt: —)

HÅRD, Carl Gustaf, — D. I. p. 448, r. 15. tillägges: Efter nederlaget vid Pultava, där Hården blef illa sårad, sattes han bredevid Konungen uti en dålig Caleche, då de flydde undan Ryssarne. — R. 20. Före träffningen i Bender, gjorde han och General Dahldorff, Konungen de eftertryckeligaste föreställningar, at icke äfventyra sin person, uti en strid, som icke kunde blifva annat än olycklig; men alla föreställningar voro onyttige. Under sjelfva Calabaliken fäktade han sedan vid Konungens sida. —

(Se Voltaires Hist. om K. Carl XII —)

HÅRLEMAN, Carl — D. I. p. 31. Under sin lefnad hade Friherre Hårleman til Kongl. Bibliotheket i Stockholm donerat sin Samling af Böcker i Architecturen, som sedan efter hans död, 1758 tilställtes Kongl. Bibliotheket af dess Enke-Grefvinna.

(Se Sv. Mercurius för år 1758, Iun. M. p. 1407 —)

HÄSTHUFVUD And. Erichsson. I. D. p. 452. tillägges — År 1650 d. 10 Nov. fick han af Dr. Christina i donation til evärdelig ägo 25 ¾ Hemman i Skaraborgs

Län,

Lån, på hvilka han likväl förut haft Kon. Gustaf Adolphs Bref. Sjelfva Original gåfvo-Brefvet finnes ännu hos en vitter samlare i Vestergöthland.

J.

JERNFELDT — D. II. p. 4. — tillägges: Hans språkkunskap, uphöjes uti en öfver honom författad *Grafskrift*, med dessa orden:

— — — Nunc debilis urna,
En! Arabemque, Syrumque capit, Latiumque leporem,
Hebraeae, Grajaeque decus memorabile lingvae.

JONAE, PETRUS — D. II. p. 8. r. 2. tillägges: Sanningen fordrar at man ock må anföra något som förut är tryckt, och som visar denne annars berömde Mannen äfven på sin svaga sida. Det är et *Bref* som K. Carl IX honom tilskref år 1603, af detta innehåll: "*Oss är förekommit Måster Peder, at J tage* "*Eder före, at utdela prästegåld efter våld och* "*vänskap och tage där gåfvor före, och icke en* "*gång säge oss med det ringaste ord til. Så* "*vele vi gärna veta, hvem som hafver gifvit E-* "*der then myndigheten, at J utan vår wetskap* "*och samtycke sådana beneficia skola utdela, och* "*skole J veta, at däräst J icke härmed vände igen*

 "*och*

"och afstå med eder girighet och Simoniske han-
"del, den J bruke, så skolen J icke länge blifva
"Biskop; utan såsom vi hafve eder samma kall be-
"trodt, så vele vi ock sätta Eder här utaf igen;
"och thertil hafve ..i god fog och rätt.
(Se Sv. Anecdoter, 3:dje Delen — p. 5. —)

JUSLENIUS, DANIEL, pag. 14. r. 26. II D. — gift a. g. m. *Cath. Lundberg*, Prostedotter fr. Finland.

K.

KAGGE, LARS — D. II. p. 20. r. 4. tillägges: Denna Enkefru, skänkte 1661, det så kallade Kaggiska Huset, beläget vid Munkebron, til Pastors hus i Kongl Riddarholms Församlingen. Öfver huset sattes en vidlyftig Latinsk Inscription. Nederst stå dessa verser:

Hanc Heroa Domum fundumque Virago dicavit,
Egerat ad coelos unde Maritus iter.
Jussit esse tui memorabilis Insula Templi,
Cui Svecica Nobilitas nomen Equestre dedit.
Ne tibi qui praebet coelestia pabula Pastor,
Illius aeternae spem removetque domus.
Amplius incertis habitaret sedibus hospes
Haec larem certum sed data tecta darent.
Anno MDCLXIII.
(Se Suppl. til flor. Stockholm. p. 116. —)

KEDER, NICOLAUS — D. 2. p. 26. r. 16 — tilläges: Denne mycket kunnige Mynt-

Myntkännaren, misstog sig särdeles på et Rune mynt, där han tyckte sig nog tydeligen läsa Odens namn helt och hållit prägladt. Man såg denna penning länge med förundran och gaf honom det förnämsta rummet i de Cabinetter där han gjömdes; Men Canc. Rådet Berch har i senare tider funnit och uptäckt, at hela det förmenta Odens namn icke annat var än en illa teknad façade af en Domkyrka, så snart det icke vises horizontelt, utan vändes perpendiculairt. Härigenom har detta mynt blifvit långt nedsatt under det anseende, det i flere år ägt.

Uti *Salvii Lärda Tidningar* för 1761, Dec. M. N:o 101, finnes en fullständig efterrättelse, om denne Mannens alla Skrifter.

(Biskop. Dr. O. Celsii Åm. Tal öfver Canc. R. Berch — Salvii Tid. L. cit —)

KYLANDER, JONAS — D. II. p. 61. r. 11. tillägges: *Likpredikan* hölts af Kyrkoh. i Linkjöping Mag. *Haraldi Wellerstadius*, tr. i upsala 1631 *in 4:o*. Predikan är dedicerad til Biskopens efterlemnade Enka, som tituleras: *Hederlige, Gudfruktige och dygderike hustru Elin — Eders fromhet — Dygdige Matrona.*

(Se nämde Likpr. med Personalier —)

L.

LAGERLÖF, PETRUS — D. II. p. 65. r. 22.

r. 22 tillägges: Grefve Lindſkiöld ſkref öfver honom denna *Bröllops ſkrift*, år 1686.

Ut praeſtare te virum poſſis, collige vires,
Menſuras ne modis diſce probare novis.
An brevis, an ſit longa, alios Tu ſaepe rogaſti,
Nunc alia te ipſum forte rogabit idem.

LEJONSTEDT, ANDERS — D. II. p. 101 r. 2. — Graverad *in 4:o* af *Akrel.*

LEWENHAUPT, ADAM LUDVIC — D. 2. p. 111. r. 5. tillägges: J Roſtock utgaf och förſvarade han år 1682, en Disputation: *De Majoribus Majeſtatis Juribus* —. R. 29. Öfver Grefve Lewenhaupts välförhållande uti Batallien vid Gemaurthoff, ſlogs en ſkådepenning, ſom på ena ſidan viſar K. Carl XII:tes bild och namn; ſamt på andra, ſegren uti en qvinnas liknelſe, hvilken efter gamla Romerſka ſättet på et palmträd uphänger den öfvervundne fiendens ſköld med denna öfverſkrift: *De Sceremeteſſio. Ductu. Lewenhaupti. ad. Gemaverthoff die. XVI. Julii. A. 1705.* Man bör til uplysning af denna Jnſcription veta, at Fältmarſkalken Scherèmethoff, vid detta tillfälle anförde Ryſka Arméen.

(Canc. R. Berchs Bok, om Sv. Herrars och Fruars Skådepenningar — 3 Flocken, p. 205. —)

LICTHONE, ROB. — p. 113. r. 2 D. I. På deſs Likſten uti Kongsholmskyrkan, ſtår denna minnes-ſkrift: *Hic*

Hic eſt qui frameas inter lituosque tubasque
Jam puer'et teneris miles formatus ab annis
Praefulgens tandem Ductoris nomen adeptus;
Aſt nunc emeritum ſolitis ſe emancipat armis,
Bellorum laudisque ſatur, terrenaque linquens
Indomitum pugnis animum transſcribit Olympo.

LIEVEN, HANS HENR. D. 2. p. 114. Vid ſlutet af denna Biographie tillägges —. Uti förſta Bandet af *Anmärkningar i Svenſka Hiſtorien. tr. i Stockh. 1782.* N:o 14. finnes helt och hållit infördt: *Et märkvärdigt ſamtal emellan Konung Carl XII och Gen. Lieut. von Lieven, hållit uti Demotica, år 1714.* Öfverſättningen är gjord på Svenſka, efter en Original affkrift utur denne Herrens egenhändiga Dagbok, förd i Plat-Tyſka ſpråket. Samtalet går egenteligen ut, på den högſta nödvändigheten, at ofördröjeligen få ſe Konungen återkommen til riket —. Det caracteriſerar ockſå Gen. Lieven, ſåſom en förträffelig Herre, med det ärligaſte hjerta för ſin Konung och ſit foſterland.

LILJECRONA, GUSTAF — D. II. p. 117. — r. 11. — *Von Stiernman* nämner denne Caspar Liljecrona Hof-Apothekare, men uti de öfver honom tryckte *perſonalier*, talas icke med et enda ord därom. Han var til börden Tyſk, och född 1586 i Sleſien. Kom til Sverige 1603, upvaktade förſt K. Carl IX, ſåſom

såsom Hofbetjent, åtföljande honom på dess resor och fälttog, intil samme Konungs död, och vardt sedan kammartjenare hos K. Gustaf Adolph. 1622 Kökemästare och 1631 Krigs-Commissarius i Tyskland. Konungen nyttjade som oftast hans skicklighet, och affärdade honom i angelägenheter til några Furstеliga Hof, under den tiden Konungen vistades i Tyskland. Honom blef ock ombetrodt at ledsaga K. Gustaf Adolphs Lik ifrån Lützen til Wollgast. Adlades 1637, och benådades vid flere tillfällen med Kongliga donationer. Han dog i Stockholm 1646. Med sin hustru hade han 8 Barn, 5 söner och 3 döttrar, dem han gaf en god upfostran, hvartil hans förmögenhet lemnade honom det bästa tilfälle. Sonen *Gustaf* gjorde namnet mäst lysande. — P. 118. r. 2 —. Under sit ministeriela vistande i Dannemark, skref han år 1635 til Landshöfdingen Magnus Durell de *Bref*, hvilka finnas införde uti *Sv. Mercurius för år 1760, Aug. månad*, och hvilka mycket uplysa concuncturerne emellan Sverige och Dannemark kort för kriget.

(Se Likpred. med Personalier, öfver Caspar Liljecrona, hållen af Dr. Ol. Laurelius, tr. i Stockh. 1647. — Sv. Mercurius, l. c. —).

LILJEROTH, NILS — D. II. p 122. r. 10. Vid denne Artikels slut, tilsättes: Han är Auctor til en år 1701 uti Bruxelles utgifven Fransysk skrift, som har följande Titel:

tel: *Sentiments d'un Officier Flamand, sur le Memoire que l'Ambassadeur de Moscovie, presenta à Messieurs les Etats Generaux le 25. Janvier 1701 — Ecrit de Bruxelles le 7 Fevr. 1701. — in 16.o —*

Öfver Gr. Liljeroth skrefs detta konsti-*Epitaphium Chronologicum*:

RegIs. sVeCIae.
Senator. AtqVe. ConsILIarIVs.
CanCeLLarIae. ILLustrIs.
NICoLaUs. LILLIeroot.
a. QVo.
aVspICIIs CaroLI. XII.
PaX. EVropae.
In. RysWIICo. RestItVta. Est.
HIC. In. PaCe. QVIesCIt.

Wår KonVngs Dyra IarL, then J hans
stäLLE gaf.
EVropa RyssVJJks frJJD, WannfrJJD VtJ
sJn graf.

(Stiernmans Cent. sec. Anonym. p 59 — Freses Poëtiska Tidsfördrif — p. 209 —)

LOCCENIUS, JOH. D. II. p. 135.
r. 4. O. Rudbeck den äldre, skref *dem sörjande til tröst*, denna besynnerliga Grafskrift:

Ur Locces Lauge, har Loke Lokkat Logan,
Nu Leker Locce med Lokes Laga, Logar.
IDVN til MAJORNA.

Mor-

Mortalem fecit decerptum ab arbore malum:
Ast immortalem fecerunt aurea mala.
Skrifven i denna
O Roliga tiden.

Man lemnar därhän, huruvida Auctor med denna Grafskrift, kunde upnå sin afsigt, at *Trösta Sorgehuset.*

LUNDIUS, CARL, — D. II. p. 146. r. 9 Barnen adlades med namnet *Liljenadler.* Sonen Johan, som förde Protocollet vid Reductions Commission i Pommern, 1693 och 94, blef Häradshöfdinge i Östergöthland, och sist Assessor i Götha Hofrätt. Dog 1724, och slöt denna adeliga ätten.
(Se Stiernmans Geneal. Matr. 1015 —)

LUNDIUS, DANIEL, — D. II. p. 149. r. 17 här tilägges på ny rad:

I Barnaåren timade följande besynnerliga händelse med Biskop Lundius. Vid en gudstjenst hade han insomnat i Fogdö kyrka, och blef efter gudstjenstens slut af oaktsamhet inläst i kyrkan. Då barnet upvaknade sökte han flere utvägar at komma ut, och gjorde slutligen försök at krypa under den södra kyrkodörren. Efter mycket bemödande, framträngde han hufvudet under dörren, hvilket så olyckligt fastnade, at det ej mera kunde återdragas, eller den öfriga kroppen utträngas. I denna belägenhet ropade han, då ropet änteligen

teligen hördes til den näraliggande präſtegården. Omöjeligheten, at utan lifsfara för barnet, kunna öpna dörren, nödſakade fadren, at låta utſåga et ſtycke af dörren, hvarigenom ſonens lif frälſtes. Detta minnesmärke ſes ännu på kyrkodörren. Berättelſen är meddelad af nuvarande Paſtor i Fogdö, och dotterſon af Biſkop Lundius, Herr Proſten And. Malmenius.

M.

MARTINI, OLAUS, — D. II, p. 160 r. 22. *Likpredikan* öfver Ärke B. Olaus Martini, hölts af *Joh. Raumannus*, *S. S. Th. Doctor* och kyrkoh. i Stockholm. Den är andra gången uplagd och tryckt i Upſala, A:o. 1643, in 4:o.

MAGNI, JONAS, — D. 2. p. 157. Denne Artikel bör uteſlutas, emedan mannen är intagen uti 3.je Delen, p. 388, under tilnamnet af *Wexionenſis*, eller *Wexionius*.

MEYERFELDT, JOH. AUGUST — D. 2. p. 164. r. 16. Ifrån Turkiet ſändes han til Sverige 1709, förſedd. med Sultanens Paſs, ſom Tartar Chan för honom utverkat, ſamt defrayerad genom Turkiſka Gebietet. Vid ankomſten til Stockholm d. 26 Oct. hade han et obeſkrifveligit öfverlopp, ſent och bit-

tida af högre och lägre, som endast hogfälltes, at blifva försäkrade om Konungen ännu lefde; Ty ibland andra falska rykten, var ock detta kommit til Sverige, at K. Carl var sanfärdeligen död, och at de Svenske hade i Turkiet gifvit ut en annan för hans person —. Somlige trodde, somlige intet, hvad Meyerfeldt sade. Sin talan bestyrkte han genom 2 bref, som han ifrån Konungen sjelf öfverlemnade, det ena til sin fru Farmoder och det andra til sin Syster Prinsessan Ulrica Eleonora. — Äfven s. å. i Nov. månad sändes Meyerfeldt til Ryska Lägret, at förnimma om Grefve Piper vore fången och vid lif, samt på den händelsen begära, det ville Czaren tillåta Grefve Piper, allenast på få timmars tid få tala med Konungen, under dess höga parole, at han på förelagd stund, skulle inställa sig igen. Detta afslog Czaren, och ökade fångarnes antal med Meyerfeldt och hans betjening, under förevändning, at han icke vederbörligen mält sig an. Således måste Meyerfeldt lemna sin värja och blifva krigsfånge. Efter några veckors förlopp, återfick han sin frihet, emot skriftelig revers, at skaffa den i Sverige fångne Ryske General-Majoren Butterlin för sig til utväxling. Meyerfeldt afreste til Kon. Carl med några propositioner ifrån Czaren, som gingo ut på intet mindre, än at Konungen skulle til honom afträda Lifland, Estland, Ingermanland,

Kex-

Kexholm, och flere ſtycken af Finland, ſamt affſtå til Konungen i Dannemark, Skåne, Halland och Blekinge, och lemna Konung Auguſt i Pålen uti fullkomlig rolighet och frid.

Grefve Meyerfeldts portrait är graveradt *in 4o* i Hamburg 1749 —

(Dr. Norbergs Hiſt. I. Delen —)

NORBERG, JÖRAN — D. II. p. 193. r. 9. rättelſe — Den Köpenhamnſka Editionen af år 1754 är ingen öfverſättning, utan på Svenſka — Uti Hamburg ſkall ockſå denna piece vara uplagd, men desſa exemplaren måtte vara ganſka ſällſynta.

NORDENHIELM, ANDERS, D. II. p. 202. r. 29. Doctor Norbergs berättelſe är artig och må här intagas: *Som nu den Kongl. Prinſen, viſade mer quickhet och färdighet, än man eljeſt af hans ålder ſkulle förmoda, ſå läto Deras Majeſtäter ſig i nåder behaga, at år 1686, och ſålunda tidigt nog, då Prinſen nyligen gått i ſit femte år, tilordna honom en Præceptor. Af några redeliga, allvarſamma, och til det ärendet tjenliga Män, ſom kommo i förſlag, blefvo ſärdeles tre upkallade til Kongl. Hofvet, ſom då var i Upſala, och inför Hennes Majeſtät. Efter en mycket öm och bevekelig föreſtällning, i hvad affigt de voro förekallade, och hvad dyrt anſvar det har inför Gud och männiſkjor, at anföra en Kongl. Prins, lemnades valet til Prin-*

sen sjelf, med nådig frågan: Hvilkendera han ville hafva til sin Informator? Då han straxt gaf handen åt Eloquentiae Professoren i Upsala Andreas Norcopensis, hvilken följande året d. 7 Maij blef Stats-Secreterare, och adlades med det namnet Nordenhielm: En man som gick i sin gamla ärbara drägt, och hade aldrig gjort mindre uträkning, än komma til Kongl. Hofvet; men var dessutan så för sin Lärdom, som för sit öfriga stadiga väsende mycket berömd och älskad utaf alla som honom kände. Det drögde ej särdeles länge, förr än hans träffeliga goda maner satte honom icke allenast i nådig credit hos Höga Öfverheten, utan tilvant honom så aldeles Prinsens hjerta, at han både af vördnad för hans grå hår, och än mer af kärlek och tilgifvenhet gjorde hvad de sins emellan förehade. — Journalen, som Nordenhielm måste hålla öfver hvar och en time, och hvad de gjorde, gifver i sanning största orsak at undra, huru en man som redan hade sina 54 år, kunde i alla delar foga sig efter et 4 års barn, så at båda fingo sin vilja, och därunder förlorades dock icke det rätta systemålet, som var Prinsens förkofring och nytta.

(Se K. Carl XII Hist. I. D. p. 4 et 5. —)

NORRMAN, LARS, D. II. p. 207. r. 21. tillägges. Han hade en ovanlig kroppsstyrka, så at han ensam kunde lyfta eller bära, det som var börda för 6 karlar. Lång til

til växten, bredaxlad, ftort anfigte, tjocka och hängande ögnebryn, brinnande blå ögon, rofenröda kinder och läppar. Hakan var fkyld af et kort fkägg. Ifrån det hetafte bad, kunde han kafta fig uti kallafte vatten eller uti fnödrifvan, och mådde däraf väl. Klockan 2 om natten var han vanligt uppe, och vid fin bok, och med den fysfelfatte han fig til midnatten Då hans vänner på fkämt kallade honom *Bok-grål*, kallade han dem tilbaka, *Dag och natt-tjufvar.* — Hans tal och umgänge var fkämtfamt och muntert. Om hans död har Bifkop Svedberg anteknat följande: *Jag vill berätta, hvad fom hände i Upfala, då jag där var Kyrkoherde. Den vida frågdade lärde Mannen Prof. L. Norrman låg nu och fkulle dö. — Jag befoker honom ofta. Altid klagade han fig, at hela det Trojanifka kriget, med Hector, Ulysfes, Helena, &c. lågo honom i hufvudet och brydde honom, at han intet kunde blifva af med fådana griller, huru han arbetade däremot. Han var få hemma i Homerus, at han kunde väl utantil fäga fram* 10 *à* 12 *verfer i fönder — Jag tror, at han kunde honom utantil — Är bäst betänka och bruka K. Davids bön:* Pf. 90. 12. —

Pag. 22 — tillägges: med henne hade han 10 Barn. Ende honom öfverlefvande Sonen, *Theodor Norrman*, Capitaine, dog i fin bäfta ålder, 1722, fedan han af trycket 1721 ut-

gifvit *en Genealogie öfver Konung Fredric och Drottning Ulrica Eleonora.*

(Prof. Fants Historiola Litterat. Graecae in Svecia, p. 54 och följande. —)

OLDERMAN, JOHAN — D. II. p. 220. r. 8. Dr. Jesp. Svedberg utgaf et *programma in ejus exsequias, in fol.* 1697. — Olderman adlades tillika med sine Bröder, som fingo stiuf-fadrens Sköldemärke 1686, och denne var sambroder til Jacob, Gabriel och Carl Cronstedt. — Hans adeliga gren utgick med Sonen, Öfver-Auditeuren Olof Cronstedt, som dog ogift 1728 —

(Se v. Stiernmans Matr. p. 805. —)

OTTER, CASTEN — D. II. p. 225. r. 25. och följande — Som Drottning Christina, efter de fleste Chronologers sammanstämmande upgift, dog 1625, och icke 1617, och Hertig Carl Philip lemnade verlden, 1622, så bör denna ändring, såsom mera enlig med den Historiska sanningen, göras: *Han var också någon tid uti Hertig Carl Philips tjenst. Efter Hertigens och Drottningens död, och sedan alla dessas förläningar hemfallit Kronan, arrenderade han, tillika med sin svärfader.* —

Pag. 226 — r. 8. 9 — Här rättas äfven meningen så:

Genom Drottningens bemedlande, hade han tid efter annan, fått ansenliga donationer —

OXEN-

Oxenstierna, Bengt, p. 258. 2. D, r. 16. Grefve Oxenstiernas äreminne, teknadt öfver dess graf, är så vackert, at det förtjenar hitsättas.

D. O. M. S.
Benedictus Comes ab Oxenstierna
Quatuor Regum Minister,
Trium Senator,
Duorum Primarius Rerum Præses,
Singulorum Amor,
In regno Subditus, Extra Regnum Civis Universi,
Curator Boni Publici,
Pacis Vel Svasor Vel Consiliator Vel Servator,
Ecclesiæ Orthodoxæ Antistes,
Politicus Et Vir Probus,
Minister Et Vir Bonæ Fidei,
Aulicus Et Vir Pius,
Non Simulator, Non Insidiator, Non Prævaricator,
In Consulendo Providens, In Agendo Dexter,
In Utroque Felix,
Postquam Ultra Dimidium Seculi
Foris Per Legationes, Domi Per Summa Munia.
Res Maximas Egregie Gessit,
Supra Fortunam, Supra Invidiam,
Gloriæ Et Vitæ Satur,

Cineres Tumulo, Animam Coelo, Famam Orbi,
Honeſti Exemplum Poſteritati
Reliquit,
Civium Heu! Dolor, Gentium Deſiderium.
Quisquis Es,
Si Bonam Mentem, Si virtutem, Si Merita
Publica Amas,
Benedicto Benedic,
Et Tales Usque Publico Curatores Opta.
Natus in Arce Avita Mörby d. 16 Jul. 1623.
Obiit Holmiæ d. 12 Julii 1702.

Mæcenati Optimo
p
C. v. Staude.

(Se Peringſkiölds Mon. Upland. p. 105. —)

OXENSTIERNA, GABRIEL GABR. D. II. p. 263. r. 7.

(Se Likpr. och Perſonalier, tr. i Stockholm 1648, in 4:o —)

P.

PALMSKIÖLD, ERIC, D. II. p. 279. r. 19. Här tillägges på en ny rad: Följande *Epigramme*, har *Joſ. Thun* ſkrifvit,

In deſideratum Palmſköldii effigiem.
Abjice, Coa manus, conchas, tabulamque capacem,
Praxi-

Praxiteles, vanum quid tibi ſumus opus?
Poſtulat officium non te Palmſkiöldius iſtud,
In minio cerni quem nec in aere juvat.
Rectius in vitae radiantia lumina mentis,
Atque animi quaeres, ſi vacat, omne decus.
Immortale quod eſt non posſunt caela referre,
Virtutis vultum ſiſtere nulla manus.

PIPER, CARL, D. 2. pag. 320 —. Vid denne Artikel tillägges: För Upſala Academie, fälde denne Herren många goda ord, ſå länge han var vid ſin Konungs ſida. Ibland annat, til Academiens upkomſt, föreſlog han, at et *Noſocomium* eller *Sjuk-hus* ſkulle inrättas, på det jämte den fattigas ſkjötſel, unge Medicinæ Studioſi måtte blifva anförde til practiquen. Sjelf ſkänkte han en vacker penningeſumma därtil —. I ſin lifstid fick han dock icke höra Noſocomium vara fullbordadt. Detta ſkedde ej förr än vid ſlutet af K. Fredrics regering —. Äfven utverkade han rang för Profeſſorerne vid de Svenſka Academier —. Af ſin Grefvinna hade han tvenne beſök på utrikes botten, åren 1705 och 1707. På hvardera reſan, hade hon en af ſina ſyſtrar med ſig i ſällſkap, hvilka båda blefvo utomlands gifte med Svenſke Herrar. Bröllopen gjordes af Grefve Piper, och tvenne Konungar, Carl XII, och Staniſlaus voro ibland gäſterna —. Det var hos denne Miniſter ſom alla audiencer och lyſande högtidligheter begingos.

 Altid

Altid bodde Konungen sämre än han och var sämre betjent. Konungen brukade säga *at hans Palats var Gref. Pipers quarter.* Efter sin fångenskap, fördes han til Muscou, at tillika med de öfrige Svenske fångarne, pryda Czarens triumf och segerfest. I anseende til sit förnäma stånd, utstod han en långt svårare fångenskap, än de andre Svenskar, som föllo i Czarens händer. Det var i början af år 1711, som Gr Piper tillika med de öfrige fångne Svenske Generaler, fick et särdeles stort bekymmer: Ty det hände sig, at när en smickrare, som ville göra sig angenäm, sade under dryckesmål med Czaren i Petersburg, det han väl viste huru de fångne Svenske Generalerne förde brefväxling på Bender, blef Czaren så vred, at han i hastighet affärdade ordres til Muscou, at slå ihjäl Piper och Generalerne. Menczikoff var den som då tillika gaf hemliga contra-ordres at upskjuta execution, til dess Czaren fått betänka sig, och at man emedlertid skulle skingra fångarne, och skaffa dem ur staden, då de sedermera kunde aflifvas, om Czaren sin dom vidare bekräftade. De blefvo altså i hast om nattetid bortryckte, hvar på sin ort utom Muscou, och tilbragte några veckor i stundelig ovisshet om våldsam död. Änteligen emot Påsktiden fingo de komma tilbaka til Muscou, och njuta sin förra lilla frihet —. Under sit fångenskap, öfversatte Gr. Piper ifrån Tyskan,

alla

alla til *Joh. Arndts ſanna Chriſtendom* hörande Böner; hvilka ſamt med ſjelfva Boken, Enkegrefvinnan ſedan på ſin omkoſtnad uti modersmålet lät af trycket utkomma och til lågt pris förſäljas. —. At för ſig ſjelf och ſina förnämare medbröder, döda åtankan af deras öfverkomna olycka, plägade Gr. Piper hvar månad anſtälla et ſtort gäſtabod, tagandes anledning af ſin Konungs, frus eller barns födelſe- eller namnsdagar. Gr. Pipers Lik blef, i ſtället för balſamering, med groft ſalt förvaradt ifrån förrutnelſe, och någon tid qvarſtående i Ryſsland. På et fartyg hemſkickades det ſedan år 1718 til Stockholm. Efter Konungens befallning, vardt det med ſorgeprakt emottagit, och fördes ſedermera til ſin grift i Ängsö kyrka, där begrafningen ſkedde d. 3 Maij 1719. —. Genom Enkegrefvinnans förſorg blef en ſkådepenning ſlagen, ſom var det ſiſta, men därjämte det ſämſta, af den eljeſt förträffelige Karlſtens arbeten. Omkring bilden läſes Grefvens namn och titel. På andra ſidan födelſe- och döds-året, ſamt til ſinnebild en hög klippa, hvilken hafvets bruſande vågor icke kunna öfverſkölja; med ord: *Tamen. altior. extat.*

(Berchs Sv. Herrars och Fruars Skådep. och Lefv. III Flocken, p. 125 och följ. —)

POSSIETH, JOH. — D. II p. 343. r. 4. tillägges: — *Tvenne Bref om vinkel-predikanter och*

och olofliga sammankomster — öfversättning, tr. i Stockh. 1723 in 4:o —
(Se Cent. Anonym. p. 50. —)

POLHEM, CHRISTOPHER — D. 2. p. 330. r. 29. — *Kort berättelse om de förnämsta Mechaniska Inventioner, som tid efter annan af Com. Råd. Polhem blifvit påfundne* — tr. i Stockh. 1729 in 4:o med figg. — *Samtal emellan en Svärmoder* — Flere af hans *Mechaniska påfund* äro äfven beskrefne uti *Svedenborgs Daedalus Hyperboreus*, tr. i Ups. 1716 och 1717 —

POUGET, JOH. NIC. — D. II. p. 343. r. 22 rättas så: Föddes i Stockholm 1637. Modren var Luthersk, men fadren Catholik, och var någon tid Hof-skomakare för Drottning Ulrica Eleonora den äldre.

REHNSKIÖLD, CARL GUSTAF — D. II. p. 364. r. 2. tillägges: Minnet af den vid Frauenstadt vundna segren vardt förvarad genom en skådepenning, på hvilken ses en Trophée, omgitven af Ryska och Saxiska sköldar, med ord at man segrat öfver Schulenburg, och underskrift: *Ductu Rehnskjöldii ad Fraustadt die 3 Febr. 1706*.

Pag. 15. Czaren böd honom flere gånger til sit bord — Under sin fångenskap visade han mycken barmhärtighet emot sine nödlidande Lands-

Landsmän. Några unge Officerare hade hos honom fritt bord, för hvilka han ock hölt en slags militarisk Schola Hans hvilostunder användes på Historiens läsande, och at göra sig kunnig om Ryska rikets författningar —.

Pag 366. r. 6. Den Rehnskjöld som uti *R. R. Gr. Bondes Svenska Anecdoter* rubriceras, såsom *en ignorant och högfärdig Tysk*, och som beskylles at *hafva haft mycken del uti anläggningen til Souverainetetens införande i K. Carl XI:tes tid*, lärer hafva varit Fält-marskalk Gr. C. G. Rehnskjölds äldste Broder, *Johan Rehnskjöld*, hvilken år 1672 säges blifvit Stats Minister hos K. Carl XI. —

(Se Berchs Bok om Sv. Herrars och Fruars skådepenningar 3je Flocken — Hist. Märkvärdigheter 4 D. N:o 12, p. 90—

RHYZELIUS ANDERS — D. 2 p 372. r. 3. tillägges: *Förtekning på Linköpings Domprostar tr. i Link. 1723 in 8:o framför M. Petr. Löfgrens Tract: En trogen själasörjares välgrundade hufvudråd til at uti en rättskaffens bättring dageligen lefva och Christeligen skicka sig uti döds stunden.*

ROBERG, LARS, D II p 383, r. 3. tillägges: Genom hans försorg inrättades *Nosocomium* eller Lazarettet i Upsala, 1705 hvarigenom tilfälle öpnades för de Studerande. at

sätta

fätta i öfning den kunſkap de hämtat af ſi. ne Lärare. Konungen gaf ſit nådiga bifall och ſtadfäſtelſe härpå, d. 5 Jan. 1717.

Pr. Roberg har uti Svenſk öfverſättning ifrån Tyſkan utgifvit: *Eliae Beynons Barmhertige Samariten*, och *Guffers lilla Hus-Apotheque* — båda tryckte i Stockh. 1709 —

(C. R. Lagerbrings ſammandrag af Sv. R. Hiſt. 2 uplagan, D. 4. afd. 3. p. 47 — Cent. Anonymor. prima, p. 37. —)

Rosenstolpe, Johan, *Vice Praeſident uti Kongl. Sv. Hofrätt.* Föddes i Vånga präſtegård i Öſtergöthland d. 1 Jan. 1668. Fadren var kyrkoherden *Bengt Nilsſ. Retzius*, och Modren *Margaretha Vangel* | Retzius, yngſt af nio ſyſkon, fick i barndomen en ſådan uptoſtran, ſom ſkulle göra hans ålderdom nyttig, och den var, efter tidſens ſätt, mera alfvarſam än lyſande. Han kom 1685 til Upſala Hög-Schola, där han gjorde ſit val at blifva Domare. För at genom öfning och ärfarenhet, öka den kunſkap han förvärfvat, gjorde han i början tjenſt med Protocollets förande vid åtſkilliga Underrätter, och åhörde flitigt Kongl. Lag-Commiſſionens öfverläggningar. På deſs 33je ålders år, blef han 1700 förſt inſkrifven i Kongl. Svea Hofrätt, och 1702, förordnades han til Extr. Notarius därſtädes, i hvilken ſyſla han, enligt Kongl. Hofrättens intygande af d. 6 Maij 1705, gjorde

gjorde lika arbete med Ord. Notarierne, och därvid visade stor flit och trohet. år 1705 befordrades Retzius til Actuarie beställningen därstädes, den han på 9:de året berömmeligen förestod, til dess Konungens nådiga fullmagt, dat. Demotica d. 8 Jan. 1714, för honom utföll at vara Secreterare i Kongl. Sv. Hofrätt, i Thom. Fehmans ställe. År 1716, uti Högquarteret Torpum i Norige, utnämdes han til Assessor i oftanämde Hofrätt. Han rönte et nytt vedermäle af sin Konungs nåd och förtroende, då han år 1718, vid tilfälle af Ordningsmans förordnande i Landsorterne äfven därtil utsågs. Detta Ämbete bestod, enligt Jnstructionen, dat. Gaga vid Eda Skants d. 29 Julii 1718, uti *inseende öfver alla de mål, som kunde angå god ordning, förordningars handhafvande, at vårkställa Gouverneurens eller Landshöfdingens i orten, så ock högste Ordningsmannens befallningar, och at under Landshöfdingens förfall, dess angelägna åliggande vårf bestrida.* Til et så hedrande Ämbete kallades Retzius, öfver Herjedals Läns Lagsagu, och undfick tillika Konungens fullmagt at vara Lagman därstädes. År 1719, då uppå Rikssens Ständers åstundan, rättegångs instantierne återställtes på den gamla foten, och de befordrade Justitiæ betjenter återkallades til sina förra beställningar och ämbeten, intog Retzius åter som Assessor sit säte uti K. Sv. Hofrätt. Adlades 1719. År 1724, blef han Hof-RättsRåd, och efter

efter förvaltningen af detta ämbete, snart i 20 år, utnämdes Rosenstolpe 1743 til vice Præsident. Uti flere särskildta förrättningar var han ofta brukad. 1719 förordnades han, at vara ordförande uti en Commissorialrätt i Stockh. öfver den våldsamhet som åtskillige sammangaddade personer därstädes föröfvat. S. å. anbefaltes han och Lagmannen Fägerstjerna, at biträda Kongl. Lag-Commisfionen, hvaräst han sedan til ständig Ledamot 1724 constituerades, at, som orden lydde i Constitutorialet, *tillika med de öfrige Ledamöterne, efter Rikfens Ständers beslut, upsätta och utarbeta de Lag-Balkar, reglera och jämka, efter de senare tiders utgångne Stadgar och förordningar, samt Konungs-Balker enligt med Val-Acten, Kongl. M. förfäkran, och Regeringsformen såsom Rikets oryggelige fundamental Lagar, inrätta.* — År 1721 var han Ledamot i Stats Commisfionen. 1722 updrogs honom ordförandet uti en extra Rätt i Stockh. öfver någre visse angifne personers föröfvade spel och dobbel; 1723, utnämdes han til Ledamot i Commisfionen som skulle ransaka öfver någre misstänkte personers i i Sickla By hållne olofliga sammankomster, och deras brukade enkannerliga Gudstjenst. S. å. blef han utsedd til Ledamot i Commisfionen öfver hushållningen vid koppar värket i Falun. år 1724 updrogs honom uti särskildt förordnings bref, at biträda såsom Ledamot, uti en af de vid 1720 års Riksdag faststälte Com-

Commissioner, hvilka hade at undersöka, huru det tillgått med försvarsvärket under de senare krigsåren, så til sjös som lands, samt huru vederbörande därvid fullgjort deras skyldighet. Såsom Riksdagsman, bivistade Rosenstolpe Riksens Ständers allmänna möten och deltog i de hemligaste öfverläggningar i Secreta Utskottet. Dödde, ogift 1758, och begrofs i S. Nicolai kyrka i Stockholm.

Denne värdige Ämbetsmannen har blifvit teknad til sin moraliska Caracter, af en mästarehand. Se här några drag af denna tekning:

Om Rosenstolpes utvärtes anseende var utan prål, så var ock hans inre väsende utan flärd. Han var sanningens Vän och rättvisans försvar. Under namn af samvetsnit, vrängde han aldrig Lagens mening. Rosenstolpe sökte ingen fåfäng ära. Et ädelt och et berömligt upförande gjorde hans adelskap. Han emottog dock med taksamhet sin Öfverhets utmärkta nåd (adelig sköld), *och i detta dess nya stånd, behölt han sina gamla seder —. Tvenne vedermälen af sin Konungs nåd, undanbad han sig i underdånighet.*

Det ena var Riddare-Orden, och det andra at få ifrån Konungens stall, hästar och vagn, när han det för sin beqvämlighet åstundade. Om Riddare Orden sade han: At han inga ridderliga gärningar gjort. Han trodde at ridderlig ära endast kunde vinnas på vahlplatsen, i beldgringar, och kanske i ring-ränningar och Tornerspel.—

Rosenstolpe var en god Christen, och vågade med gärningarne bekänna sin Tro och sin Lära -- Han var myket ifrig i sina böner. — I umgänge var han okonstlad, och uti sit tal välment och uprik-tig. Renlighet var all hans prakt; måttelig-het, hans vällust och hälsa. Han föraktade det prål, som roar fåfänga sinnen, och han hämtade intet sit värde af lyckan. Han var höflig, u-tan krus. Han bugade sig icke djupt för at tvin-ga en annan, at buga sig ännu djupare. —Med omsorg och flit, vårdade han sit ämbete, och nyt-tig läsning var hans hvila. Hans vackra Bok-förråd, gjorde hans enslighet nöjsam och ange-näm.— I sin hushållning var han hvarken snål el-ler slösare. — Han gick aldrig ur sit hus, utan at hafva penningar med sig til almosor. Han hade gjort det til en skyldighet för sig, at hvar dag, på vägen til sit ämbetsrum, betala en viss penning til vissa tiggare, som på sina stållen vän-tade honom — För Lagen och friheten ifrade han altid, och hatade sjelfsvåldet, såsom et ska-deligit ogräs, i hvad jordmån det ock växte. — Rosenstolpe försökte mycket, under en lång lef-nad. Egen och andras ärfarenhet, voro hans Läromästare. — Ödet hade vägrat honom den lyckan af et kärt ägta förbund, som han vid en laglig ålder sökte; och på sin ålderdom, ville han ej äfventyra sit lugn. — Han nalkades 90 år, då han började tröttna vid sina dageliga gjöromål. Med många böner nödgade man honom, at gif-va sig et anderum emellan lifvet och döden. —

Ålder-

Ålderdom och matthet, lade honom på dödsfängen. Han afled tyst och stilla, d. 28 Julii 1758. —

Af trycket utkom i Stockholm 1758, i Nov. månad det vackra och prydeliga *Tal*, som af Herr Hofrätts-Rådet C. M. Adlermark hölts vid Vice-Praes. Rosenstolpes jordfästning, då vapnet sönderslogs d. 30 Jul. 1758. — Också strödde den vittre Kongl. Secr. Helsingius blomster på dess grift, uti *de Minnes-Runor*, som stå införde uti *Salvii Tidningar* för år 1761, N:o 33, p. 131. —

(Utdrag af Herr Kongl. Secreteraren och Ridd. J. Ellers Åm. Tal öfver vice Præs. Rosenstolpe, hållit d. 4 Iun. 1760 — Svenska Mercurius, Nov. Månad, år 1758. p. 229 — Salvii Lärd. Tid. l. cit. —)

RUDBECK, OLOF, den äldre — D. II. p. 412. r. 10. Det besynnerliga *Program* På Svenska, som han år 1677, i Upsala utgaf i andledning af en *Anatomisk föreläsning*, som Professor *Hoffvenius* skulle hålla, finnes infördt uti *4 d. af Små-saker — p. 42.* Också stå där, 2:ne däremot utkomne Critiquer.

RUDÉN, TORSTEN — D. II. p. 415. r. 9. här kan tilsättas i denna berättelsen: Då K. Carl XII, i Febr. M. 1716 helt oförmodeligen kom til Carlstad, och vid ankomsten k[illegible] om natten rente in på Gästgifvaregården, tog Han dagen efter sit härbärge hos

 Biik.

Bisk. Rudén och spisade där. Konungen nämde intet ord om sin bortresa, men på tredje dagen om aftonen kl. 7, stod en bondskrinda eller bondsläda förespänd vid bakporten af Biskops-huset. Konungen gick oförmärkt ut, i största hast satte han sig i släden, och tog i det samma et nådigt afsked af dem som följt honom ut. Resan ställtes då til Holmerdalen. (Norbergs Hist om K. Carl XII. D. 2. p. 560).

RYDELIUS, ANDERS — D 2. p. 430, r. 6 — tillägges: En del af *dess Academiska Disputationer* blefvo omtryckta 1740, och dess *Orationer*: med andra smärre verk blefvo uplagde 1778 af dess värde slägtinge, Professor J. H. Lidén.

RÅLAMB, CLAES — D. II. p. 455 r. 8 Götha Hofrätt — Til hans stora heder är upteknadt, "*at icke en enda dom, som i hans "närvaro fältes uti Götha-Hofrätt är igenom Re- "visions sökande gjord disputabel, eller vid Sessio- "nens uphörande någon påbegynd sak lemnad oafgjord.* Äfven förordnades han til Lagman i norra Finland.

Baden 23—1698 Den skådepenning som öfver honom af Karlsten 1674 stacks, har hans bild och namn på ena sidan, och på den andra, et par arga hundar, som bita uti en spik-klubba, med Inscription: *Sibimet invidia vindex* — pag. 456. r. 8. Graverad — C. Rålamb hålles ock så för Auctor til en viss *berättelse*

om

om Riksdagen 1680 *med hvad därpå följde*, *Souverainetet*, *Reduction*, *stora Commission* — som yppar en hop Anecdoter. Denna skrift ansågs såsom förbuden, så länge Carlarnes envälde påstod. Den är icke tryckt, utan allenast i handskrift.

(Berchs Sv. Herrars och Fruars skådep. och Lefv. Beskr. 3:je Flocken, p. 46 — 47. Stjernmans Cent. Anonym. 2da p. 48—)

S.

SCHEFFERUS, JOHANNES—D. III. p. 18. Läs. år 1648 gifte han sig. —

Denne märkvärdige Mannens Biographie kan framdeles fullkomligen förbättras, när man tager til hjelp, det af Herr Professor Eric M. Fant, författade och af trycket 1782 utgifne *Minne öfver Joh. Schefferus*.

SCHMEDEMAN, JOHAN — D. III. p 26. r. 18 står 1678 läs 1686. r. 28 lägges til: Kongl. och andra förordningar, angående *Post erket*, tr. 1707, in 4:o —

SKYTTE, BENGT, — D. III. p. 58. — r. 5 tillägges:

Uti Gymnasii Bibliothequet i Linköping, förvaras i Manuscript et af Friherre B Skytte påbegynt arbete *in fol.* med denna påskrift *Sol præcipuarum lingvarum subsolarium, sive Lexicon Polyglotton* — med et dubbelt företal, på Latin och Svenska. Friherre Skytte, sökte och erhölt 1682 Konungens privi-

legium, at på trycket utgifva detta verk, men hans död mellankom. I anledning af Konung Carl XI:es Bref til arfvingarne af år 1685, vardt det utlemnadt, för at gjöras allmänt.

(Se Prof. Fants Historiola Litt. Græcæ in Svecia, p. 80 och följ. —)

SPARRE, ERIC, — III. D. p. 86. vid slutet af denna artikel tilsättes:

Uti 5 Delen af de så kallade *Småsaker*, p. 65 och följande, finnes införd en sällsam Lefvernes beskrifning, upsatt af en Svensk, som kallar sig *Petter Sparre*, och säger sig vara född i Sverige år 1590, son af en förnäm Adelsman, som hade den olyckan at i en bullersam tid, blifva med några af Riksens Herrar halshuggen, för det at han med dem sällade sig til sin Konungs Sigismundi partie, som var i Polen, men rättmätig arfvinge til Sverige. — Berättelsen låter i början ganska sannolik och trolig. Denne Petter Sparre skrifver, at han straxt efter Fadrens olycka, och då familien hotades med en svår undergång, vardt hemligen bortförd til Polen, och åtnjöt i K. Sigismunds hof en med hans börd och Stånd öfverensstämmande upfostran, at han ifrån Polska hofvet, kom i tjenst hos Årke Hertiginnan Maria af Österrike, reste så til Wien, och til Madrid, och sluteligen såsom Capitaine åtfölgde en Sjö-Expedition ifrån Spanien til Vestindien — At han sedan under en convoy til Antilliske öarne, råkade ut

ut för en grufvelig ſtorm, ſom kaſtade ſkepp och beſättning åt en obekant Ö, där han ſluteligen ſåſom enſam Mans perſon med tvenne Fruntimmer, efter 50 års förlopp, blef ſtamfader för en poſteritet af emellan 8 à 900 perſoner.— Om hela denne berättelſen ſkulle kunna antagas ſåſom ſanfärdig, ſå wore denne Petter Sparre en högſt märkvärdig man; men man har lof at tviſla om ſanningen af ſå ſällſamma öden.

(Loc cit.

SPERLING, JÖRAN — D. III. p. 107. Hof-Junkare hos Hertig Carl Guſtaf 1651, Capitaine-Lieutenant vid Smålands Regemente 1654, Adjutant vid Fab. Berndes Dragoner 1655, och Capitaine vid v. der Lindes Regemente 1656. Gouverneur i Skåne 1677, och 1678 fullmägtig vid den fridshandling, ſom i Lund förehades.

(v. Stiernmans Höfd. M. 2. delen —)

SPOLE, ANDERS — D. III. p. 116. tillägges: Hans barn adlades 1715 med namnet Roſenborg.

STAEL von HOLSTEIN, *Georg Bogiſlaus* — D. III. p. 21. r. 5. Tillägges: Likpr. öfver honom, hållen af Sv. H. Munthe, är tryckt *in fol.* 1764.

(Se Dr. Strickers Homil. Bibl. p. 90. —)

STAUDE von, CHRISTIAN. Cancellie Råd. D. III. p. 127. r. 17. Det lyder ſå:

D. O. M. S. vir Generosus Christian von Staude, Stralsundi Pomer. XXVI Febr. 1662 natus, indole per elegantiorum inferiorumque literarum æque ac severiorum disciplinarum Studia domi rite exculta, cum rejectis aliunde adridentis peregre fortunæ blandimentis, firmo proposito communis patriæ usibus unice mancipasset, voto aut fato in Sveciam delatus, unum in vita publica curandum sibi censuit, ut duo difficillima habita, Virum bonum utque jungeret et bonum Civem. Primis sub Carolo XI Aug. per negotia secretiora annis ad honesti et decori leges recte actis. A Carolo XII Aug. ad Consiliarii in Cancellaria R. munus, ab Ulrica Eleonora Aug. ad idem munus iterum vocatus, ab aliis etiam Principibus ad ampliora subinde destinatus cum prono ire plus ultra gradu apud suos et exteros posset, conscientiæ, quam famæ, salutis quam fortunæ studiosior, interstitium inter hujus et alterius vitæ curas necessarium ratus, quo tempore beatæ se componeret æternitati, procul habitis honorum titulis, opibus totidem impedimentis recti tenax et propositi, nec metuens, nec concupiscens secum habens mundi vectorem et sui humanis

nis terminum desideriis lubens statuit: Cineres post fata in patriam deferri inque conditorio adjacenti a Curatoribus Templi Divi Nicolai emto, sua impensa exstructo forte insuper quingentorum Thalerorum imper: eisdem exsoluturum ad perpetuas ejus et epitaphii hujus refectionem dotato nunquam alios operiendo, alienando, usurpando fidei et spei plenus, merito quippe salvatoris confisus condi ac deponi voluit." Disce hospes tecum habitare in tempore, ut bene habites æternum. Tu vero, quisquis es, ni vindicis iram Dei experiri gravem velis, cave tumulum lædas defuncti, qui dum vixit, sciens, volens læsit neminem. Obiit ille Rosenbergæ prope Holmiam d. 11/13 Jan. A:o MDCCXXIII. exuviæ dormitorio huic illatæ magnum gloriosæ resurrectionis in beata requie expectans diem.

Mortali memor sibi consignavit
C. V. S.

STENBOCK, MAGNUS — D. III. p. 147. Vid slutet af denna Artikel kan detta införas;

Uti Kiöpenhamns konstkammare förvaras några makalösa svarfningar efter Grefve

Stenbock, så fint utarbetade, at man behöfves synglas för at rätt betrakta dem. Man ser ock där en Tafla hvarpå han aftagit sig sjelf, sittande i sit fängelse rum och matande höns. —

STEUCH, MATHIAS, D. III. p. 152, r. 14. tillägges och rättas. Man torde anse denna kallelse såsom besynnerlig; men Kon. Carl den XI:tes bref af den 29 Dec. detta år, upplyser saken: *Vi kalle eder*, skrifver Konungen til Steuchen, *"icke i det afseende, som skulle vi "vilja, i stället för et förnämare ämbete, där- "med I Eder nu allaredan några år bort-t til "vidare befordran värdig gjort hafven, Eder et "ringare igen updrage; utan at vi i sanning "skotta merberörde i Upsala nu öpne stående rum "af den beskaffenhet, at til dess beklädande be- "höfves ju så väl utses en Man af goda qualite- "ter och meriter, som til at förestå och styra et "Stift.* — Kallelsen åtlyddes verkeligen, men en snar ändring skedde dock, ty året efter, 1694, sattes han til Biskop öfver Lunds Stift.

(Pr. Fants Hist. Litt. Græc. in Svec. Sect. II. p. 12. —)

STJERNSKIÖLD, CLAES. — D. III. p. 181. r. 31 tillägges — Med sin första Fru, hade han haft Sonen Philip Stiernskiöld, som föddes år 1642. Han var en äd-

ädling som med sina förstånds och sinnes egenskaper lofvade mycket för en framtid, om han fått lefva. Under sina utrikes resor uppehölt han sig mäst i Holland, och lade sig utom Språken, med all flit på Skeppsbyggeriet och Navigation, hvaruti han hade gjort stora framsteg, när han ännu utrikes stadd sjuknade och i Nürnberg affomnade år 1665, tjugutvå år gammal. Hans Lik hemfördes til Sverige, och begrofs uti S. Jacobs Kyrka i Stockholm.

(Se Likpr. med Personalier, tr. 1666 i Stockh. in 4:o. —)

STIERNSKIÖLD, NILS — D. III. p. 183. r. 14. Under hemresan til Sverige, förgicks Skeppet på hvilket han var med Fru och Barn, hvarvid han mistade all sin egendom, glad at se sig och de sina vid lif bärgade — Pag. 184. tillägges vid slutet af denna artikel:

Häfdatecknare komma icke öfverens uti berättelsen om Amiral Stiernskiölds död. — *Loccenius* uti sin *Hist. Svec. p.* 558 säger, at han sprängde sig och skepp i luften, häldre än at gifva sig fången, och om så skedt, har man väl svårligen kunnat igensinna Liket. *Mavillon* uti sin *Histoire de Gustave Adolphe*, 2 D. säger det samma, med tilläggning at K. Gustaf Adolph yttrat sig, det han *admirerade*

Stiern-

Stiernſkiöld, och at denne gjorde illa för ſig; men årefult för Riket. — Emedlertid är icke allenaſt nyſsnämde Likpredikan öfver honom hållen, utan ock en annan *Tröſtelig Likpredikning* öfver ſamme Herr Nils Stiernſkiöld, *uti Hans Välborenhets Socknekyrka Gilberga, d. 12 Oct. År 1628, framſtält, af Laurentio Paulino Gotho, S. S. T D. & Epiſc. Streng,* tryckt i Strengnäs, *Typis Paulinianis, 1630 in 4:o.* —

(Ärhållne ſäkre Efterrättelſer. —)

STROMBERG, NILS — D. III. p. 205. r. 1. År 1666 blef han Volontaire af Fortification, 1668 Conducteur, och 1671 på begäran affkedad. År 1672 vardt han Capitaine i Holländſk tjenſt, och år 1676 Öfverſte-Lieutenant vid et Hannoverſkt Regemente, det han ſedan ſåſom Öfverſte commenderade. 1686 blef han Öfverſte för Tyſka Lif-Regementet til fot, och flyttades 1689 med ſamma värdighet til Skaraborgs Regemente. 1697 General-Major af Infanteriet, och 1705 Kongl. Råd, ſamt Gouverneur öfver Eſtland och Revel.

(v. Stiernmans Höfd. M. 2 D. Mſcpt. —)

STUART, CARL MAGNUS — D. III. p. 219 r. 17 tillägges:

En vördad Man i våra tider, har yttrat ſig: "*Då Frih. C. Stuart var K. Carl XII:s*

"*Lär-*

"*Lärmäſtare i Krigs-Vettenſkapen, och i ſyn-*
"*nerhet i Fortification; ſkref han til denne Prin-*
"*ſens undervisning, en ſå kallad Cours i Forti-*
"*fications vettenſkapen* — *Denna värderas mycket*
"*af Kännare, ſom äga den i ſina händer.*
"*Fortifications-Staten hade ſäkerligen haft honom*
"*(Frih. Stuart) at tacka för en fullkomlig Mili-*
"*tair-inrättning, den hän i ſin tid grundlade, om*
"*detta ljus icke alt för tidigt ſlocknat.* —

Den uti Stockholms Stads Storkyrka för-varade *St. Nicolai Bild*, (af Silfver, Guld och dyrbara Stenar ſammanſatt) tog Gen. Major Stuart år 1703, utaf Ryſſarne, uti ſlagtnin-gen vid Zagarin i Lithauen, och förärade den ſedan til S. Nicolai Kyrka.

(Se Gen. Maj. A. v. Arbins Åm Tal öfver Öfv. C. Fr Nordenſkiöld, tr. i Stockh. 1781. — p. 6. — Suppl. til Flor. Stockholm, p. 67. —)

SVEDBERG, JESPER. — D. III. p. 246. Til denne Mannens Skrifter lägges: *Deſs Heders förſvar.* — *Senare Delen.* Skara, 1719. 8:o. *Den Förſta Delen*, blef til tryck-nings förbuden af Canc. Colleg. Denna ſe-nare har ock ſin fulla ſälta.

SVENONIUS, ENEVALD, — D. III. p. 249 — r. 8 — Hans nit och altvarſam-het var näſtan öfverdrifven, och det var den-ne Mannen, ſom i ſynnerhet itrade emot Bi-ſkop Terſeri utgifna Förklaring öfver Cate-che-

chesen. Uti et Academiskt Program, hvilket han utgaf såsom Rector Magnificus i Åbo, 1661, til en Tacksäjelse-fests firande öfver den då ärhållna friden, nitälskar han emot bruket af *vida buxor*, såsom något, hvilket ej kunde undgå, at ådraga et Land både krig och andra härjande Landsplågor; *Qvoniam igitur*, skrifver han til slut, *pax universalis toti dilectæ Patriæ, nobisque omnibus & singulis præter omnem spem, mirabili Dei omnipotentis consilio sit restituta; idcirco vos rogo, Commilitones, & per Deum immortalem obtestor, ne immodica & inaudita femoralium extensione ipsum salvatorem nostrum Jesum Christum ad nova & atrociora nobis immittenda bella excitetis.* — r. 18 — tillägges —

(Dr. Strickers Homil. Bibl. p. 136. — Alnanders Anvisning til et Theol. Bibl. 6 Afdel. p. 284, notan —).

T.

TESSIN, NICODEMUS — D. III. p. 262. r. 22. Konung Carl XII bar et synnerligen nådigt förtroende för Gr. Tessin. Til Monarken, under dess vistande i Bender, gjorde han tidast secrete berättelser om hvad som i Sverige förehades, hvilka gingo genom Ombuds-Rådet, sedermera Præsidenten Feiff, och kommo til ingen annans kunskap än Konungens. Honom tilsändes en särskild Chiffre, at bruka til det han hemligen berätta

ta ville, med försäkran at ingen människa, utom Konungen och Feiff, skulle få se hans Bref. Också lät Konungen honom veta, at om några skrifvelser ankommo, hvaruti Hans Majestät torde förklara sig icke vara nögd med Senatens förhållande, skulle han sig ej däraf oroa; emedan Konungen vore aldeles tilfreds med honom, och förvissad, at han troligen bevakade sin Herres interesse. — År 1718, kallade K. Carl honom til Christinehamn, vid samma tid som Konungen där i Staden hade utsatt möte med sin Fru Syster, Arfprinsessan, och Deras Durchlauchtigheter Hertigen af Holstein och Arfprinsen af Hessen. Tessin fick befallning at resa förut, så at Konungen kunde äga honom en hel dag, och i ro tala med honom, innan det unga Hofvet anlände. På slutet af sin lefnad, hade han den olyckan at vid et visst, i sig sjelf nog obetydeligit tillfälle, misshaga Konung Fredric. Verkan häraf blef, at han fick befallning til at nedlägga Öfverste Marskalks stafven, hvarvid han dock behölt sit ställe i Senaten. Må hända man ville nyttja denna anledning, at låta honom pligta för sin obenägenhet til Hannoverske Alliancen. —

Följande skåde penningar uplifva Gr. Nic. Tessins minne för efterverlden: En Medaillon med dess bild, och på andra sidan en Arcade med ord: Robori Par Decor. — En stor Penning, med K. Carl XI:es Bild; på andra

si-

ſidan den norra Façaden af Stockholms Slott; hvaröfver ſtår: *Domini. Virtute. Perennat*; och under: MDCXCII *Tesſin inve.* — En Spel-penning: På ena ſidan Grefvens Bild och namn; på den andra en hvit Lilja, med omſkrift: *Recti. et. Candidi. Decore.* — En ſtor ſkåde-penning med Gr. Teſſins Bild och namn: På frånſidan en Pallas, ſom ſitter ibland en hop Jnſtrumenter, och omkring henne: Profert. et. Protegit. Artes. — Sonen lät förfärdiga detta Minnesmärke, genom den ſkicklige Hedlingers hand, år 1728. —

Pag. 25 — Öfver hans förſta Grefvinna, är en Medaillon guten, äfven af *Hedlinger.*

(Berchs, Sv. Herrars och Fruars Skådep. och Lefv, Beſkr. — III:je Flocken —)

THEGNER, JOHAN — D. III. 272. — r. 13. Denne Joh. Thegner är bekant, för ſin rena Gudsfruktan, ſina ärbara ſeder och ſin arbetſamhet. Han var i ſin tid aktad för vidſträckt inſigt uti alla de Vettenſkaper ſom vid Rikshushållningen äro oumgängelige, men mötas ſällan inom en hjärna. Med ſina tankar ſkildes han aldrig ifrån Rikets ſanſkyldiga bäſta, ehuru tiderna voro äfventyrliga; därtil var han ock behjertad och manlig i ſina företagande.

(Se Biſk. Dr. Celſii Åm. Tal öfv. C. R. Berch —) tr. i Stockh. 1781.

THUN,

THUN, JOSEPH — D. 3. p. 274. — Om honom och dess utgifne arbeten, kan äfven omständeligare underrättelse hämtas, ut af *Prof. Fants Historiola Litt. Græcæ in Svetia, p. 76.* —

TOTT, CLAES ÅKESON — D. III. p. 288. — vardt Riddare vid K. Eric XIV kröning. — 1569 Lagman i Nerike, sedan han bivistat 1565 års fälttog emot de Danske,
(v. Stjernmans Höfd. M. 2 D. Mscpt —)

TRIEVALD, SAM. D. III. p. 294. Til denne Mannens skrifter, lägges: *Mårten Tydele Kursen, Om Holländska Guldgrufvan.* —

TUNGEL, NILS, — D. III. p. 306. Om honom tillägges: Då Drottning Christina hade fattat det beslutet at affäga sig Regeringen, och ville hafva Abdications Acten äfven underskrifven, af R. C. Axel Oxenstjerna, som var sjuk, affände Drottningen Tungel i detta ärendet til Riks-Cancelleren. Vid samma tillfälle, föreföll et vidlyftigt och märkvärdigt samtal emellan R. C. och Tungel, hvaröfver Tungel upsatte en *skriftelig berättelse*, den han åt Drottningen öfverlemnade. *D. 11. Martii 1650, skrifver han, var jag, efter Hennes Majestäts befallning, hos Riks-Cancelleren Oxenstjerna, angående denna saken. Han*

ſvarade mig: at han härom hade liten eller nästan ingen kunſkap; — Han ville icke, at honom ſkulle kunna tillägga, det han någonſin til detta ſteg ſamtyckt; — Han önſkade, at man hade hört och följt hans råd, ſå hade detta beſlut aldrig blifvit tagit. — Jag betygar Eder, ſade R. C. at om jag nu ſåge min graf för mig öpen, och mig blefve förelagt at välja, antingen at ſtiga där ned, eller at underteckna denna Act, ſå tage mig fanen — om jag icke hällre ginge därin; — Tiden ſkall viſa, men förſent, at man lärer ångra ſig; — Om jag härutinnan en gång bedrager mig, ſå måſte jag tilſtå, at alla mina principer äro falſka, och då må en framtid, med ſkäl kalla mig en narr, ſom ingen ting förſtått. — När Tungel berättade, at alle de öfrige Rådsherrarne härtil ſamtyckt och underſkrifvit ſuccesſions Acten, ja, til och med ſamtelige Ständerne, ſvarade Cancelleren: *Om deras hjertan voro Täflor, på hvilka man finge läſa deras tankar, ſå ſkulle Hennes Majeſtät få ſe och förnimma helt annat, och huru få de äro, ſom härtil inom ſig bifalla.* — Han ville nu intet längre ſätta ſig häremot; men han *toge Gud til vitne, huru detta gjorde honom ondt, ſåſom en i framtiden ledſam och ångransvärd ſak* — Han påminte ſig ännu et ſamtal, ſom han haft med Konung Guſtaf Adolph. vid det tilfället då Konungen blef i halſen blesſerad i Preusſen 1627, och af hvilken blesſure, han trodde ſig ſkola dö. Konungen hade

de då frågat Oxenstjerna, *hvem han trodde skulle eftertrdda honom på Thronen?* Efter flere omsvep hade Oxenstjerna svarat: *At det skulle förmodeligen bli antingen Phaltzgrefven Johan Casimir, eller hans son* — hvartil Konungen svarat: *Gud bevare eder och riket därifrån, — ty I kunnen vara försäkrade, at I icke så snart satt kronan på en af desse, förrän I skolen ångra Eder.* — Ännu samma dag, eftermiddagen, fortsattes samtalet emellan R. C. och Tungel. R. C. fortfor i samma ton, och var ledsen. *Detta*, sade han, *är en sak, som förekommer och synes mig vara, initio læta, tractatu difficilis, sed exitu tristissima* — Sluteligen teknade R. C. Acten, men med darrande hand; lemnade den åt Tungel och sade: *Jag önskar at hvad jag nu gjort, icke må tilföra mig eller de mina, någon vandra i framtiden.* —

(Arckenh. Memoires de la Reine Christine, T. I. p. 175 — Lönb. Hist. märkvärdigheter, T. I. p. 73 följ. —)

W.

WACHTMEISTER, HAN's — III. D. p. 352. r. 3. under Öland — En lycklig utgång af denna träffning, gaf anledning til den skådepenning, som på ena sidan visar den tappre Herrens bild med Namn och Titel, och på den andra, en man i et klart sken, utstäld för många pilar och spjut, med denna öfverskrift: *Immobilis per tot discrimina rerum.*

WALLERIUS, HARALD, D. 3. p. 365. – Som denne slägten altid skref sit namn med et Latinskt V, och ej mad W, för at skilja sig ifrån andra Walleriska slägter; så bör denna Artikel äfven som den föregående (Vallerius Göran,) rätteligen införas — pag. 326, näst efter Artiklen, Vallant, Anders—

WALLIN, GEORG — D. III. p. vid dess skrifter tillägges, afhandlingen *de St. Genovefa*, tryckt under dess utrikes resor.

WALLIUS, LARS, D. III. p. 374—r. 22 — rättas så: föddes uti Tyssinge Socken i Nerike, och Wallagård. Detta bevises af den uti Tysslinge Kyrka, ännu förvarade gamla Altare taflan, som har följande påskrift: *Gudi til ära, och hans här i Tysslinge Socken församling til godo, såsom ock sinom älskelige Fader Olof Svensson och kära Moder Brita Nilsdotter, tå hemma uti Walla By här i Socknen, til en tacknämlig ihugkommelse, så hafver Doctor Lars Olofsson Wallius, vid thenna tid Kyrkoherde och Öfverste-Läremästare i Upsala, hit til sin Fädernesbygds kyrka gifvit thenna Altare-Taflan, när thet skrefs åhr efter Guds By d 1626.* Valla gård, som vid Indelnings verkets reglerande blef et berustadt Säteri, tilhörde ock länge den Grefveliga Wallenstedtska familien, til dess den vid början af detta seculum säl les til

til den Stockenströmske, och nu innehafves af Herr Fändriken Fr. Linroth. Således har Biskopen Dr. *Rhyzelius* uti sin *Episcop. Sv. Goth.* jämte flere felat, därmed at man gjort Örebro til Wallii födelseort.

(Meddelade uplysningar af Prosten och Kyrkoh. i Winhosa ock Tysslinge Hr. Mag. P. Thyselius —)

WELLINGK, OTTO D. III. p. 331. Efter fulländade utrikes resor, blef han 1664 Lieutenant vid et Svenskt Regemente i Brehmen, 1666 Ryttmästare vid Gr. Königsmarks Regemente i Frankrike, 1668 Major, och 1670 Öfverste för et Franskt Regemente til häst. 1678 Öfverste för Tavastehus Regem. Sedan Gen. Major, och 1687 Landshöfdinge öfver Gestrikeland, Hellsingeland, Medelpad, Ångermanland, Jämteland, Herjedalen och Lappmarken. 1693, Gen. Lieutenant af Cavaleriet, och tillika General-Governeur öfver Skåne, och därstädes belägne Fästningar. 1698, General af Cavaleriet, och Gouverneur öfver Ingermanland och Kexholms Län. 1700 General en Chef, och 1705 Kongl. Råd, samt Præsident i Åbo Hofrätt.

(v. Stjernmans Höfd. M. 2. Delen. Mscpt.)

WIRÆNIUS, SAM. — D. III. p. 411 r. 15. tillägges: Uti *Biskop Svedbergs egenhändiga Lefv. Beskrifning.* som förvaras på Upsala Bibl. berättas, at Biskop Virænius blef

hastigt död och fort begrafven — När Klockaren ännu samma dag, sent om aftonen var i Kyrkan, fick han höra et sagta rop i grafven: *Samuel, Samuel.* — Förskräckt lopp han bort, återkom dagen efter, och öpnade grafven. Han fant då den döde kroppen vänd i kistan, blodig, och fingrarne på den ena handen illa färgade. —

WRANGEL, CARL GUSTAF, — D. 3. p. 421. r. 20. — Uti Gr. Bondes Anecdoter, är öfver honom denna målning: "*Gr. "C. G. W. var en af de störste Generals personer i sin tid. Redig til sinnes, träffelig presence. Mer "inclinerad at föra en Armée och viftas på Tyska "bottnen, än at blanda sig här hemma i intriguer. "Mycket rik och depensif. Men inkomsterna öfvergingo dock altid utgifterna.* —

Hans bild är för 17 gången graverad, uti Hr. I. F. Martins sköna *Svenska Gallerie.*

WREDE, FABIAN — III. D. p. 426, r. 10 — Cruus - Hon skänkte år 1713, af sin myckna fasta egendom, några gårdar til til tvenne torftige och välartade ynglingars underhåll vid Upsala Academie, hvilka med tacksamhet kalla sig *Wredianske Stipendiater.*

WREDE, HENRIC — D. III p. 427. r. 22. — tog 1719 afsked ifrån sin Lieutenants syssla vid Elfsborgs Regemente, och blef 1720

Capitai-

Capitaine-Lieutenant vid Oxenstjernas Regemente, och fick år 1721, Capitaines Caracter. Härvid stannade hans lycka och befordran.—

Å.

ÅKERHIELM, SAMUEL—D. I. p. 437, r. 6. Han har upsatt *en omständelig relation om Sveriges rikes tilstånd, i anseende til det utrikes verket, år 1697.* Denna berättelse kan anses såsom en fullständig Historia, om Alliance-och Negotiations verkets beskaffenhet, under Konung Carl XI:es 37 åriga Regering. Finnes tryckt uti *Lönboms sjunde Samling af Handlingar til K. Carl XI:es Historia*, p. 7 och följande.

Ö.

ÖRNEKLOU, PEHR. D. III. p. 441. Följande tillägges, i början af dess Lefverne: Hans födelse år är obekant Efter idkade studier vid Academien i Dorpt, blef han 1650 Ryttare vid Öfverste Wellingks Regemente; 1655 Cornet vid Fältmarskalken Gr G. A. Lewenhaupts Regemente, 1656 Capitaine Lieutenant, samma år Capitaine och Ingenieur, år 1657 General-Adjutant vid Infanteriet, 1658 Major vid Vestgötha Regemente til fot, 1660 Commendant uti Damin och 1668 uti

Neufer fkants. 1673 vardt han Öfverfte-Lieutenant vid Dalregementet, 1675 Öfverfte för Tremänningarne uti Helfingeland, famt tillika General-Quarter-Mäftare Lieutenant vid Jämtlänfka Arméen, 1677 Commendant i Lund, och ftraxt därpå Öfverfte för Södermanlands Regemente, famt tillika Commendant i Halmftad.

(v. Stiernmans Höfd. Minne, 2 delen_Mafcpt. — meddelade efterrättelfer af Hr. Magifter Forfsenius —)

Ytter.

Ytterligare Råttelser och anmårkte Tryckfel.

I. Del.

Pag. 17. r. 24. läs: *Archi-Diaconus Stregnensis*—.
Pag. 18. r. 24—25. står, *conjuctum*—läs: *conjunctum*.
Pag. 26. r. 26. står, *jårnspilor*—läs: *jernspeilor*.
pag. 40. *Art. Banck*, r. 8. 1649, läs, 1647.
pag. 70. r. 4. *Prost. Humerus* — läs: *Dom-Prost Humerus*.
pag. 74. r. 3. står, 6, — läs, 7.
pag. 77. r. 6. dödde 1706. — läs, 1708.
pag. 79. *Art. Buræus*, r. 1. 2. står, *Finuna*—läs: *Fituna*.
pag. 100. *Art Block*, r. 10. står 1669, bör heta: 1699
pag. 115. r. 4 nedanifrån, står *Jochim*—läs: *Joachim*.
pag. 117. r. 25. *Per Job.* — läs *Per Joach. Brahe*.
pag. 120. r. 3 nedanifrån, står *Jndelsalmi* — läs: *Jdensalmi* — rad. 2 — står: *hvarest han straxt* — läs: *hvarefter han straxt* —
pag. 128. r. 2. *Lars Brelin* — läs: *Odelin*.
pag. 136. r. 15. står, 1648 — bör vara 1658.
pag. 138. r. 18. *halfbror* — läs: *Broder*. —
pag. 149. *Art. Buræus*, r. 4. står: *Österbotten*—bör heta *Westerbotten*. —
pag. 153. r. 20. 1589 — bör vara 1599.
pag. 180. r. 2. nedanifrån står: *Sara Edmundi* —bör het: *Sara Figrelia* —
pag. 181. r. 10. nedanifrån står 1727 — läs: 1728.
pag. 185. r. 24. — *Profesſors* — läs: *Profesſor*.
pag. 192. sista raden — uteslutes åratalet 1673, såsom orätt.
pag. 196. *Art. Creutz*, r. 2. f. 1649 — bör vara 1639.
pag. 198. *Art. Creutz*, r. 12. står, *Dragone-Esquadren* läs: *Dragon-Esquadron* —
pag. 223. r. 22. — 1663. — bör vara 1693.
pag. 243. r. 3. nedifrån — står *mdd* — läs: *med*.—

pag.

Rättelser.

pag. 245. r. 5. ſtår, *Dunnemark* — läs: *Dannemark.*
pag. 263. r. 26 — *året förut* — läs, *året efter.* —
pag. 278. r. 25. *Lårans* — läs: *Lårares* —
pag. 281. r. 5. nedifrån *C. J. Mennander* — läs *C. Fr. Menander.* —
pag. 285. r. 4 nedanifrån — ſtår: *Sedan de Danſke oroligheter i Skåne uphört* — läs: *ſedan de Danſke orligheter i Skåne i det måſta uphört.* —
pag. 312, r. 19. *Profesſ.* — läs, *Proſten Doctor Wilſkmans* — r. 5. nedanifrån — *äldre* — läs, *yngre Bröder.* —
pag. 325. r. 10 — *vid hemkomſten ſiſtnämde år* — läs: *Han hemkom ſiſtnämde år, och blef kort derefter Hiſtoriarum Profesſor* —
pag. 334. r. 10 — år 1678, — läs: 1687.
pag. 350. r. 19. *för 20 år ſedan* — läs: *för nära 20 år ſedan* —
pag. 360. r. 10. *Kiks-Archivo* — läs: *Riks-Archivo.*
pag. 363. r. 12. ſtår 7 *D.* — bör vara *1. D.* —
pag. 379. r. 1 — *Han ſamma år* 1650 — bör ſtå: *at han år* 1647, *vid det i Åbo anſtälte* —
pag. 380. r. 15, 16, 17 — läs: *År* 1675, *blef han Envoyé Extra-ordinaire til Dannemark, för at där öfvervara Heyrats Contracts uprättande, med den Kongl. Prinſesſan, ſedermera Dr. Ulrica Eleonora. Denna giftermåls bindning vardt dock, ſom bekant är, genom påföljande Krig afbruten, och vandt icke ſin fullbordan förr än år* 1680. —
pag. 385. r. 1. pag. 386. r. 3. nedanifrån, ſtår: *Antiquitets archivum* — bör heta: *Antiquitets-Collegium* —
pag. 385, ſiſta raden — 1676 — läs: 1686.
pag. 389. r. 3. *Efter* 10 *års förlopp* — bör ſtå: *Efter* 8 *års förlopp.*
pag. 440. ſiſta raden, och pag. 441. förſta och andra raden, ſtår: *under ſnart 30 års tid, ſom Riket ägde honom til Premier Miniſter, var fred med alla grannar* — rättas ſåledes; *under desſ ſenare*

Præ-

Præsidentskap i Cancellie Collegio, hade han den glädjen at se Riket äga fred med alla sina grannar.

II. Delen.

Pag. 5. r. 18. år. 1729 — läs: 1719.
pag. 26. r. 9 — *Mummo* — läs *Nummo* —
pag. 68. r. 9. — *Konungen* — läs: *Konungens* —
pag. 72. r. 10. läs: *Friherre och Öfver-Ståthållare.*
pag. 91. r. 14. *under Konungens fångenskap* — läs: *Vid det at Konungen togs til fånga, blef han år* 1568, *emellan Storkyrkan och Slottet i Stockholm, af en drabant* —
pag. 150. sista raden, står: *belligarentis* — läs: *belligerantis* —
pag. 169. r. 14 — *där han blef en* 16 *års fånge* — läs: *sedan han varit en* 16 *års fånge* —
pag. 173. r. 1. — 1678 — läs: 1687.
r. 14 1633 — läs — 1630.
pag. 221. r. 8. nedanifrån — *Vidbo* — läs: *Vedbo* —
pag. 225. r. 25 — 1617, — läs: 1625.
Pag. 275. r. 14. *Bojde Pastorat* — läs: *Börje Pastorat.* —
pag. 283. r. 4. af Citation — står — *Widmans* — läs: *Widmarks* —
pag. 290. r. 4. 5. *det första bär i Riket* — läs: *Ibland de första bär i Riket* —
pag. 295. r. 5. *Antiquitets - Archivum* — läs: *Antiquitets Collegium* —
pag. 302, r. 10. — 1626 läs: 1526. —
pag. 333, r. 8. nedanifrån — *Veræ* — läs: *Vera.* —
r. 7. *Oreque* — läs: *Oraque* —
pag. 344. r. 1. — *Petter* — läs: *Pater Galdenblad* —
pag. 357. r. 4. *Illa* — läs: *Illo* —
pag. 359. r. 7. — 1665 — läs: 1655.
pag. 365. r. 5. nedanifrån — *Dommenderade* — läs: *commenderade* —

p. 428.

pag. 428. r. 14 *Scentiarum* — läs: *Scientiarum.* —
pag. 431. r. 10. — 1741. — läs: 1731. —
Sluteligen anmärkes vid denna 2 Delen, at pag. 111. 112 repeteras, äfven som pag. 376 — 385 så at den pag. där *Art. Rosenadler* börjar, bör vara 386. Genom detta misstag under tryckningen, äro 12 pag. repeterade, i följe hvaraf hela sidotalet är til 12 sidor förminskadt. Den sista p. 436, borde således med rätta heta 448.

III. Delen.

Öfver Företalet —
Quos peperere sibi, meritis, meritis persolvimus — läs: *Quos peperere sibi, meritis persolvimus* —
— *Dr. S. Elf* — läs: *Dr. S. Älf.* —
pag. 2. r. 18. *Ciment* — läs: *Cement* —
pag. 16. r. 18. År 1646 — läs: år 1649 —
pag. 31. r. 3. nedanifrån — *Elfsyska* — läs: *Elfsysselska* —
pag. 40. sista raden — 1598 — läs: 1635 —
pag. 41. r. 2. — *Johan Adolph* — läs: *Adolph Johan* —
pag. 77. r. *Ramilies* — läs: *Ramelies* — äfven så p. 430. r. 10. 11.
pap. 85. r. 4. *Fidete* — läs: *Fidite* —
pag. 87. r. 7. nedanifrån — 1718 — läs: 1714 —
pag. 92. r. 3. nedanifrån: *affärdades s. d. til Konungen i Dannemark — fred och vänskap.* — rättas således: *affärdades s. d. uti någon angelägenhet, til Konungen i Dannemark.*
pag. 99. r. 17. — *i Maij* 1679 — läs, *om Sommaren* 1679 —
pag. 108. r. 3. nedanifrån — *Calmar Gymnasium* — läs: *Lärosätet i Calmar* —
pag. 121. *Art. Stake* — r. 8. *af Södermanland* — läs: *af Östergötland* —

p. 122.

Rättelser.

pag. 122. fista raden — *Vistock* — läs: *Vitstock* —
pag. 123. r. 1. *af de Brandenbürgiske* — läs: *af de Sachsiske* —
pag. 131. r. 17. — *Grefve* — läs: *Frih. Gustaf* —
pag. 132. r. 2. — *Dönitz* — läs *Dömitz* —
pag. 143. r. 13. 14 — *En updiktad beskyllning på Grefven* — rättas således: *En mer eller mindre grundad beskyllning på Grefven* —
pag. 154. r. 2. nedanifrån — 1659 — läs: 1689.
pag. 165. r. 4. nedanifrån — *och i Stockholm* 1668— läs: *och i Stockholm*, 1688 *in* 4:o. —
pag. 167. *Art. Stjernhöök* — r. 16. — 1676 — läs: 1670.
pag. 175. r. 14. *Antiq. Collegio* — läs: *Antiquitets-Archivo* —
pag. 179. r. 18. *Am. Cancellie-Rådet* —läs: *Am. Kammar-Rådet* —
pag. 181. r. 4. *åntrade* — läs: *åntrades* —
r. 18. *Vasa* — läs: *Vasbo* —
pag. 183. r. 8. nedanifrån *Hopsala* — läs: *Hapsal* —
pag. 185. r. 10. *Fraustadt* — läs: *Frauenstadt* — äfven som pag. 198 fista raden, samt p. 201 r. 2.
pag. 189. r. 24, *år* 1687, *deltes hans profession på det sätt* — *uti Historien* — ändras således: *Ifrån år* 1687, *var han Lärare uti Historien. och* —
pag. 195. r. 9. *Linkiöping* — läs: *Lidkiöping* —
pag. 197. r. 14. *Gref Samuel* — läs: *Grefve Gustaf Cronhjelm* —
r. 17 — 34 *Disputationer* — läs: 35 *Disputationer* —
pag. 199. r. 22, 23. *då han var Konungen til Stralsund följaktig.* — läs: *Då han reste efter sin Konung til Stralsund.*
pag. 207. r. 25 — *Nordling* — läs: *Nordlind* —
pag. 222. *citation* r. 3. *I. Stycket* — läs: *I. Saml.*
pag. 227. r. 2. *Margaretha* — läs: *Märtha* —
r. 9. *cit. Samlingar* — läs: *Handlingar* —

p. 230.

Rättelser.

pag. 230. *cit.* r. 5. *I. Stycket* — läs: *II Stycket* p. 79.
pag. 252. r. 6. *Dorotha* — läs: *Dorothea* —
pag. 254. *cit.* r. 2. — *tr.* 1754. — läs: *tr.* 1750.
pag. 258. r. 25. — *han icke ifrån* — läs: *han icke fri ifrån sine* —
pag. 259. r. 3 nedifrån *Eskilstrups* — läs: *Eskilstorps*
pag. 261. cit. r. 2 — 1672 — läs: 1679.
r. 12 — *afb.* 2 — läs: *afd.* 2 —
pag. 261. *Art. Tessin* — r. 7. 1654 — läs: 1656.
r. 12 1689 — läs: 1687.
pag. 262. r. 2. 1687 — läs: 1689 —
pag. 271. r. 13. läs: *förordnades til Landshöfdinge öfver Stockholms och Upsala Län, samt tillika Ståthållare på Upsala Slott* —
pag. 278. r. 23 *Secta futura* — läs: *Secla futura* —
pag. 289. r. 4, 1597. läs: 1598.
r. 24. *dödde* 1598 — läs: *dödde* 1638 —.
r. 26. läs: a. g. *Kerstin Abrah. dotter Brahe*
pag. 297. r. 24. *Prins August* — läs: *Hertig Carl Petter Ulric* —
pag. 309. *Art. Törnflycht* — r. 13. läs: 1719, *vardt han Friherre, Gen. Major och utnämdes ännu s. å. til Öfverkammarherre.*
pag. 318. r. 3. *General-Majoren* — läs: *General-Lieutenanten* —
pag. 327. r. 9. *Commendeurs - beställningen* — läs: *Commendants-beställningen* —
pag. 332. *Art. Verelius*, r. 11. *kort därefter* — läs: *någon tid därefter, omkring år* 1646 *eller* 1647 —
pag. 336. r. 19 — *Upsala Östra Tullport* — läs *Västra eller Sydvästra Tullport* —
pag. 351. r. 16. *Adrianopel* — läs: *Christianopel* —
pag. 358. r. 20. *mogna de vettenskaper* — läs: *mogna i de vettenskaper* —
pag. 368. r. 3. 1729 — läs: 1731.
pag. 369. r. 4. *redlighet* — läs: *redighet.*

p. 375.

Rättelser.

pag. 375. r. 26. *Bårnen adlades* 1650 — lås: *Barnen adlades flere år efter fadrens död, och af dem*
r. 27. *Grefve O. Wallenstedt* — Lås: *Grefve L. Wallenstedt* —

pag. 378. r. 1. 4 *Band.* lås: 4. *Boken* —

pag. 379. r. 17. *at flectu* — lås: *at fletu* —

pag. 400. r. 4, 5, 6, — lås: *årbjuda sin tjenst åt Sverige. Han utnåmdes då af Drottning Ulrica Eleonora til Riks-Historigraphus* —

pag. 403. *Art. Winbom*, r. 6. *Jon. Wibo* — läs: *Jon Winbom* —

pag. 419. r. 19, *Efter Drottningens Kröning* 1651, *uphögdes* — lås: *Efter Drottningens Kröning, uphöjdes han* 1651 *i Grefveståmd* —]

pag. 430. r. 4. 1695 — läs: 1685.

pag. 432. r. 17. *En* 70 *åra ålder* — läs: *En* 60 *åra ålder.* —

Adlerberg. 14. Bagge. [illegible]

Bielke 44. Cederström [illegible]

Bergenstierna 40. Ehrenstråle. 125.

Falkenberg 142. Fleming 151

Funck. 168. Freiling 173. Geijer 177.

Gerner 181. Grave 199. Hastfering 22.

Hochenberging 26. Håkanson 264.

Königsmarck 298. [illegible] 332.

Major Rehbinder hade med sig 10 söner

i krigstjenst — ingen under

major, som fadern.

Bergstein hade 15 barn

Apelbom ——— 13 —

[illegible] hade med 1 [illegible] 7 } en med den 3 [illegible] 4 } 11.

[illegible] Börjeson — 13

Faust ——— 17.

Ferdinand ——— 12.

Forselius ——— 15.

Ofv. Frölich ——— 26. med 1 fru.

Gädda ——— 13

Halenius ——— 14

Hamarberg ——— 12.

0110960